J. van Andel

Paulus' Evangelie

Paulus' Evangelie.

DOOR

J. VAN ANDEL,

PREDIKANT TE LEEUWARDEN.

KAMPEN. — ZALSMAN. — 1885.

SNELPERSDRUK VAN G. PH. ZALSMAN TE KAMPEN.

VOORWOORD.

De titel van dit werkje geve niet den indruk, dat Paulus, naar de meening van den Schrijver, een evangelie zou verkondigd hebben, van dat der andere apostelen wezenlijk verscheiden. Ontleend aan Paulus' eigene gewoonte om van het evangelie als »zijn" evangelie te spreken, wijst de titel slechts aan dat er in de prediking van dezen apostel iets eigenaardigs en eenigs gevonden wordt, dat zich uit zijne bestemming als apostel der heidenen verklaart. 't Is de uiteenzetting van de verhevene leer, dat het geloof in Christus allen mensch vrij maakt van Mozes, wijl de gerechtigheid, die het over hem brengt, te volkomen is, om nog ruimte over te laten aan eenigen eisch. Alzoo stelt ons Paulus, meer dan eenig ander apostel, den oneindigen rijkdom der genade Gods, die met zulk eene gerechtigheid bekleedt, en der zoenkracht van Christus' bloed, waarin deze gerechtigheid besloten ligt, voor oogen. Kenbron voor dit evangelie is inzonderheid de brief aan de Romeinen; deze brief toch is geschreven om het thema van de gerechtigheid des geloofs aan eene opzettelijke behandeling te onderwerpen. Vandaar heeft Schrijver dezes er zich hoofdzakelijk toe bepaald om den gang der gedachte van ge-

noemden brief weer te geven. Veel wat 't geen in dit werkje gevonden wordt zal aan de lezers van het Maandschrift »de Vrije Kerk", of ook van »Roepstem" en »Bazuin" niet vreemd of nieuw zijn; het daar stuksgewijs in het licht gegevene is soms geheel omgewerkt, soms eenigzins gewijzigd, soms onveranderd weergegeven. Diene de lezing van dit boekske om onze waardeering te verhoogen van den schat ons in Paulus, en in zijnen brief aan de Romeinen, gegeven door Jezus Christus, onzen Heer.

DE GEHEELE WERELD VERDOEMELIJK.

I.

Door de prediking van Paulus' evangelie werd der wereld eene ongewone openbaring gegeven. Zij liep over het gewichtig vraagstuk der gerechtigheid voor God. Haar inhoud was de verkondiging dat de mensch om niet gerechtvaardigd werd, uit genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is. Het verwondert ons niet dat zulk eene leer tegenspraak ontmoette. Paulus zelf heeft er op gerekend, en het noodig geacht om zijn evangelie in te leiden, door op de redenen te wijzen, die zulk een heilsweg, zijne vreemdsoortigheid ten spijt, voor onze verlossing noodzakelijk maakten. Want als hij in Rom. 1 : 17 het kort begrip van zijne prediking bij manier van thema aan het hoofd van zijn schrijven heeft gesteld, gaat hij er niet terstond toe over om den rijken inhoud er van te ontwikkelen. Eerst wijst hij aan, (1 : 18—3 ; 20), dat er geen andere weg tot zaligheid open staat, omdat de geheele wereld, wel verre van uit hare werken gerechtvaardigd te worden, aan het wraakzwaard van

Gods gerechtigheid is vervallen. En wat schiet er over voor den schuldige dan gericht, of — genade? Om de openbaring van de »gerechtigheid des geloofs", Rom. 1 : 17, wel te waardeeren, is het noodig te bedenken, dat er eene openbaring van den »goddelijken toorn" is, vs. 18, en dat deze laatste ons verplettert, tenzij de eerste ons buiten haar bereik stelt.

Onder zijne bewijsvoering dat de gansche wereld aan het gericht is vervallen, houdt de apostel zeer wel rekening met het onderscheid tusschen de Volken en Israel. Over de beide helften toch, waarin het menschelijk geslacht, wat de verhouding tot God betreft, verdeeld is, spreekt hij niet tegelijk, maar afzonderlijk. Ter plaatse, waar hij het onderwerp van 's menschen algeheele verwerpelijkheid opzettelijk behandelt, Rom. 1 : 18—3 : 20, spreekt hij eerst over de Heidenen, 1 : 18 – 32. Dat hij daar over de menschen in het gemeen handelt, dat is, over de Heidenen, met uitsluiting van Israel, blijkt reeds uit de weglating van het bepalend lidwoord »de", voor het woord »menschen" in vs. 18; ook liet zich, reeds met het oog op Rom. 2 : 18—20, van het Israel zijner dagen niet zeggen, dat het de heerlijkheid Gods in de gelijkenis van het beeld eens verderfelijken schepsels veranderd had. Heidenen slechts heeft Paulus op het oog, als hij Rom. 1 : 18 spreekt van eene openbaring des toorns over goddeloosheid en onrechtvaardigheid van menschen; aan Israel komt de beurt eerst later, hoofdst. 2 en 3.

Ontvangen de Heidenen thans eene openbaring van gerechtigheid, welke God uit genade schenkt aan het geloof, 't is met het oog er op, dat er aan hen eene openbaring

van geheel anderen aard is voorafgegaan, Rom. 1 : 18. Deze laatste wordt door Paulus als eene openbaring van toorn voorgesteld; de weglating van het bepalende »de" in het oorspronkelijke dient om den nadruk op het haar kenmerkende te laten vallen: zij is openbaring van toorn, geen openbaring van erbarming. Deze toorn wordt geopenbaard »van den hemel"; haar uitgangspunt heeft zij in gindsche ongeziene sfeer, waar de heilige orde des rechts in den vollen glans harer heerlijkheid zetelt, zich afspiegelend in den zichtbaren hemel, die door de regelmaat zijner bewegingen en den glans zijner verschijnselen kennelijk op haar wijst. Wie tegen het recht zondigt, zondigt tegen den hemel, Luk. 15 : 18; 't is het hooger gebied zelf, dat, gerechtigd om het lagere te beheerschen, even gelijk de hemel der sterren heerschappij heeft over dag en nacht, Gen. 1 : 16, door de zonde dezer wereld aangetast wordt.

Maar, zoo zou men kunnen vragen, is er geene verontschuldiging? Neen, zegt Paulus. Met opzet toch (let op het »opdat" van Rom. 1 : 20) heeft God zich ook aan de Heidenen geopenbaard, om hun alle verschooning te ontnemen, ingeval zij Zijne heerlijkheid te schande mochten maken. Hetgeen van Hem te kennen is, anders gezegd, alles wat van Hem, buiten den weg eener bijzondere openbaring om, enkel door natuurlijke en zedelijke middelen, tot 's menschen kennis gebracht worden kan, is »in hen" openbaar, tot hunne kennis, tot hunne bewustheid gebracht: God toch heeft het hun geopenbaard, Rom. 1 : 19. Dat »kenbare" wijst Paulus in vs. 20 nader aan; het bestaat in »Gods onzienlijke dingen", nader ge-

zegd, in Zijne »eeuwige kracht en goddelijkheid." Het wordt »uit de schepselen" gezien, »van de schepping der wereld" aan.

Paulus wil niet zoozeer zeggen, dat de schepselen ons hunnen Maker vertoonen, als wel dat God zelf, door de schepselen, Zijne kennelijke dingen aan den mensch openbaart. Het geschapene, in zijn geheel en in zijne deelen, gedacht als kunstwerk en werkplaats Gods, is een spiegel, waarin God Zijne onzienlijke dingen, Zijne mogendheid en majesteit, te aanschouwen geeft. 't Is een boek, dat God zelf schrijft; 't is eene prediking, van welke God zelf de prediker is. Geen stilstaand beeld is het, maar een levend samenstel, dat onophoudelijk in beweging is, maar een heilig beeldenspel, welks bewegingen woorden zijn. Het is geen onleesbaar document, in geheim schrift geschreven, en daarom slechts door enkele geleerden te ontcijferen, maar eene openbaring Gods aan iedereen, door elken redelijken mensch, zelfs door den blinde te verstaan De schepping is een woord van Gods lippen, waarin Hij van zichzelven getuigenis geeft. Midden onder de stoornissen door, welke zonde en dood, vloek en satan in de schepping aanrichten, laat Hij haar prediken van zijne heerlijkheid. Reeds zestig eeuwen lang is Hij bezig om uit eenen adem haar van Zich te laten spreken, en nog is haar getuigenis even krachtig als in het oogenblik, toen zij haar eerste loflied zong. De gansche aarde, zeggen de Serafim, is van Zijne heerlijkheid vol. Zoo kennelijk zelfs wijst de schepping haren Maker aan, dat Hij, schoon onlichaamlijk, van ons gevonden en getast zou kunnen worden, waren wij slechts wijs genoeg om te bemerken, hoe

dicht Hij bij ons was, en zetteden wij onze ooren slechts open om het geruisch Zijner voetstappen te hooren.

Maar wat verkondigt God door de schepselen van Zichzelven? Door hen getuigt Hij ons van Zijne eeuwige kracht, dat is, kondigt Hij Zich aan als Een, wiens kracht nimmer, gelijk de onze, op grenzen, op slagboomen stuit, waarvoor zij moet blijven staan, met den uitroep: hier ben ik ten einde, hier kan ik niet meer. Want hoe zou Hij een werk, zoo grootsch als dat der schepping, tot stand hebben gebracht, nog wel met het uiterste Zijner vingeren, ware Zijne kracht, in stede van oneindig, even beperkt als de onze? Onze kracht is tegenover het niet louter onmacht; slechts het bestaande kunnen wij beheerschen, en ook dan nog blijven wij onderworpen aan de wet, dat onze kracht beperkt wordt door kracht, die tegen ons over staat. Maar zoo is het met God niet; want de schepping bewijst ons, dat niets machtig is om Gods woord te weerstaan, ja, dat de dingen, die niet zijn, Hem even gehoorzaam zijn, als de wel bestaande dingen. Hoe toch zou zij gewrocht zijn, ware haar Maker niet zoo machtig geweest, dat zelfs het niet geen slagboom vormde voor Zijnen wil om haar te doen verschijnen? O welk een Wezen, Hij, die niet spreken kan, of het woord, dat Hij spreekt, staat als werk voor Zijn aangezicht! Hij, die nergens eenige kracht vindt, die de Zijne niet is, of eenige grens, die Hem tegenhouden zou! Alzoo wijst Hij, door Zich in Zijne schepping als de in kracht Oneindige te openbaren, op zijne »goddelijkheid," dat is, naar den eisch van het verband opgevat, op zijne onvergelijkelijke majesteit en goddelijke vereerings-

waardigheid. Want al de schepselen roepen ons namens Hem toe: Wie is Hem gelijk, die ons formeeren kon? aanbidt Hem, vreest Hem, en geeft Hem heerlijkheid, die den hemel en de aarde, de zeeën en de fonteinen gemaakt heeft, Openb. 14 : 7. Hunne woorden vertolken de vierentwintig ouderlingen rondom den troon, Openb. 4 : 11, als zij den Schepper toeroepen: Heere, Gij zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, en de eer, en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen, en door Uwen wil zijn zij, en zijn zij geschapen.

Maar wat baatte ons de zon, door welke God deze wereld verlicht, had Hij niet tevens het oog gegeven, dat haar licht in zich opneemt? Evenmin zou de schepping eene kondgeving Gods aan den mensch zijn, had God ons niet, in onderscheiding van het dier, een innerlijk vermogen gegeven, om Zijne majesteit in haren spiegel te aanschouwen. Ook het dier ziet de schepping; maar het merkt er den Schepper niet in, wijl het ze slechts met het uiterlijk oog aanschouwt. In het besef van het dier is de mensch het hoogste; verder dan tot den mensch kan het niet zien, omdat het wel eene ziel heeft, maar geen geest, ziende blind zijnde, een schepsel, dat leeft en sterft, zonder ooit zijnen Maker te aanschouwen. Maar met den mensch, die naar de gelijkenis van God is gemaakt, staat het anders. Hem is het oog gegeven, om den Schepper in de schepping te zien, als een, die van wege de oneindigheid Zijner kracht, in geheel eenigen zin, aller vereering waardig is, en van alle kreatuur door het kreatuur als de Onvergelijkelijke onderscheiden moet worden. En ware dit alzoo niet, Paulus zou niet kunnen

zeggen, dat het kenbare Gods »in" ons openbaar is; de openbaring zou alsdan evenzeer buiten ons blijven, als zij buiten het dier blijft, en slechts ten halve, nooit ten volle, eene openbaring kunnen heeten, die God den mensch gegeven had. Alle verontschuldiging neemt zij slechts weg, doordien zij eene openbariug is, welke door den mensch kan worden verstaan. Paulus zegt dan ook, Rom. 1 : 20, dat de »onzienlijke dingen" uit de schepselen »verstaan en doorzien" worden, of, gelijk er letterlijk staat, als verstandelijk waargenomene werken doorgrond. Van zins zijnde om door de schepping tot den mensch te spreken, heeft God gezorgd, dat de mensch de spraak der schepping begrijpen kon.

's Menschen ontvankelijkheid voor de openbaring, die door de schepselen tot hem komt, berust op zeker besef, hem van nature eigen, omtrent eene macht, op den achtergrond der zichtbare dingen aanwezig, als het beginsel aller verschijnselen. Dit besef is van huis uit nog geen begrip; wel draagt het een drang in zich, om zich tot klaarheid te brengen, door tot kennis te komen van de macht, die boven alle macht staat. Daartoe nu helpt hem de schepping, voor zoover zij hem het beginsel aller dingen zóó te aanschouwen geeft, dat hij in staat wordt gesteld om zich een gepast begrip van het hoogste Wezen te vormen. Zij dient niet om het besef, dat er iets hoogers is dan zijzelve, in hem te verwekken; dat besef toch is den mensch van nature reeds eigen. Er is geene schepping noodig om het hem medetedeelen; 't is voldoende dat zij hem stoffe geeft om het tot begrip te verheffen. Noodig slechts dat de mensch luistere naar

de vele predikers, die hem, naar Gods bestel, Job 12 : 7, in de vele schepselen omringen, en hem toeroepen dat hun Maker instede van aan hen wezensverwant te zijn, als de oneindige wezenlijk van hen onderscheiden, in één woord God is.

Het is zoo, men heeft tegengeworpen, dat er, ook na het getuigenis der schepping aangaande de oneindige almacht van haar beginsel, ruimte voor de vraag blijft, of haar beginsel persoonlijke bestaanswijs bezit. Paulus zelf heeft zich, zoover wij weten, over deze tegenwerping niet uitgelaten. Loochening van het goddelijk ik was geenszins de dwaling zijns tijds; geen wonder dat hij ze dan ook niet opzettelijk bestrijdt. Maar toch deed zich in zijnen tijd een verschijnsel voor, dat aan deze dwaling grensde; 't was de voorstelling der godheid in de gedaante van een beeld, uit hout of steen gemaakt, van welke wij weten, dat zij de zinnelijke menigte tot vereenzelviging der godheid met haar beeld geleid had. Daar deze, de loochening der goddelijke persoonlijkheid onbewust in zich bevattende dwaling, door Paulus bestreden is, is ons de gelegenheid geopend om te weten te komen, hoe hij de loochening der goddelijke persoonlijkheid ten onzent bekampt hebben zou. Om te bewijzen, dat beelden onmogelijk goden kunnen zijn, en dies geenszins de goddelijke eer verdienen, die hun toegebracht wordt, gaat hij in den schoonen aanvang zijner voor Athene bestemde prediking, niet verder dan tot den mensch zelven, die zich zoo demoedig voor hen nederbuigt, Hand. 17 : 28, enz. Hij herinnert zijne hoorders, dat zij, als menschen, naar hun eigen geloof, de eenigen

onder de schepselen zijn, die zich aan de godheid verwant mogen rekenen. Hunne eigene profeten toch zijn de eersten om deze verwantschap te erkennen; wij zijn ook Gods geslacht, zoo luidt hun lied, in treffende overeenstemming met het getuigenis der Schrift, dat de eerste der menschen God tot vader had, Luk. 3 : 38. Door de toepassing nu van het onweersprekelijk beginsel, dat twee, die als vader en kind saamverwant zijn, onmogelijk zoo kunnen verschillen, dat de een van hout en steen, de ander van vleesch en bloed zou zijn, bewijst hij de stelling dat beelden geen goden zijn; hoe toch zou de vader een »iets" zijn, als het kind een »ik" is. Gij, zegt hij, tot de mannen van Athene, die belijdt der godheid verwant te zijn, veroordeelt door deze erkentenis wat gij aanbidt; een levend wezen kan geen steenen god tot vader hebben. Wij behoeven hetzelfde beginsel, waarnaar Paulus eene tastbare voorstelling der godheid beoordeelt, slechts op het onpersoonlijk godsbegrip dezes tijds toetepassen, om er de valschheid van in het licht te stellen. Hoe, het gewrocht zal een vrij, redelijk wezen zijn, voor zijne daden verantwoordelijk, en de Voortbrenger gebonden en blind, tot het verrichten van daden zelfs ongeschikt? Wie verstaat niet dat een persoonlijk schepsel een persoonlijken God onderstelt? O mensch, zij zoudt geen »ik" zijn, was er geen God, tot Wien gij zeggen kondt: Gij. Zoo zien wij dat de mensch zelf de Godsopenbaring voltooit en tot kenbron voor het Godsbegrip dient; niet tevergeefs is hij naar Gods beeld gemaakt. En daarom hoore de mensch voor alles naar wat zijn eigen wezen hem van de godheid zegt; hij ver-

heffe zich boven de schepping, die van haren Maker spreekt, zonder hare eigene stem te hooren. Dan zal hij geen gevaar loopen, om haar getuigenis slechts ten halve te verstaan, maar vóór alles wetende, dat haar beginsel persoonlijk is, omdat hijzelf persoonlijk is, van haar hooren, dat de oneindige almacht, die haar formeerde, ook hierin van haar verscheiden is, dat zij werkt wijl zij wil, en weet, wat zij doet.

Dat het getuigenis, door het geschapene gegeven, ook door den mensch begrepen is, wordt door Paulus beslist verklaard. Zij hebben God gekend, zegt hij, Rom. 1 : 21. De duisternis, die er later allerwege heerschte, met opzicht tot de kennis des goddelijken wezens, is geenszins iets oorspronkelijks; in het begin van de historie der volken was het licht. De menschen zelven hebben duisternis over zich gebracht, door het oog te sluiten voor het licht, dat zij begonnen waren te zien.

Men bemerkt dus hoezeer de Paulinische beschouwing van de hedendaagsche verschilt. Volgens de wijzen dezes tijds toch is de mensch begonnen met heiden te zijn. Aan de godsdienst ging de godsdienstloosheid vooraf. Langzamerhand is het godsdienstig besef ontwaakt, allengskens is de godsdienstige drang opgerezen. Eerst heeft het tot de afgoderij, daarna tot de Godsvereering geleid. Van den fetisch klimt de menschheid langs vele trappen tot het menschenbeeld. Maar ook hier staat haar rustelooze drang naar het betere niet stil. Ten laatste toch laat de mensch het beeld voor de idee vallen, en verruilt hij al zijne goden voor den eenigen. In zijn monotheïsme sticht hij zich een gedenkzuil van de grootheid zijns geestes, en levert

hij het bewijs dat het oog het licht ten laatste wel weet te vinden. Zoo vertoont de geschiedenis der godsdienst een gestadigen vooruitgang, die voor de toekomst des godsbegrips het beste hopen doet.

Niet alzoo Paulus. Volgens hem is het heidendom een verschijnsel van jongere dagteekening, dat tot het tijdperk van achteruitgang behoort; het is geen uitgangspunt van de historie der godsdienst, maar slotsom van een verborgen afval. De geschiedenis beweegt zich niet in opklimmende, maar in afdalende lijn. De menschen wisten vroeger meer dan later. Begonnen met den Schepper van Zijne werken te onderscheiden, als de Almachtige, die ze allen had gemaakt, zijn zij er eerst later toe gekomen, om Zijne werken in Zijne plaats te stellen. In stede van zich steeds hooger te verheffen, is de mensch bezig steeds dieper te zinken. De bestudeering van de heidensche godsdienstleer bevestigt steeds meer de juistheid der apostolische beschouwing; want zij toont ons dat besef van den eenigen God aan het stelsel der vele goden ten grondslag ligt.

En waarin bestond nu der menschen zonde? Om dit te verstaan, houde men in het oog, dat God hun de kennis Zijner heerlijkheid gegeven had, met den wil om als God door hen vereerd te worden. Dat hadden de menschen moeten bedenken. Ziende dat hun Maker almachtig en majestueus was, eeuwig in alles, hadden zij Hem moeten dienen, in aanbidding en in dankzegging, op eene aan Zijne goddelijkheid gepaste wijze. Zij moesten den indruk Zijner goddelijkheid, dien zij uit de schepping ontvingen, tot voorwerp van nadenken stellen, en hem tot de hoogte

van het begrip verheffen, om alzoo te geraken tot eene leer omtrent Zijn wezen, die tot grondslag eener betamelijke vereering dienen kon. Het besef, dat zij niets van zichzelven waren, maar uitsluitend vrucht van Zijnen eeuwigen, almachtigen wil, moest hen voor Zijn aangezicht op de knieën brengen, der dankbaarheid vol. Hunne eeredienst moest aan Zijne hoogheid beantwoorden; als eeredienst zonder beeld, in haar eenvoud verheven, die van Abel en Noach, die van het brandoffer en het gebed. Is het ook zoo geweest? Helaas neen: God kennende, hebben zij Hem als God niet verheerlijkt of gedankt, Rom. 1:21. Niet dat de mensch met den godsdienst gebroken heeft; neen, daartoe werkte het besef, dat hij God van noode heeft en Hem eere schuldig is, al te krachtig op zijnen wil. Zeker, hij diende God; maar de manier der vereering bleef zoover beneden, ja was zoo rechtstreeks in strijd met de waardigheid Gods, dat zij middel ter onteering werd.

Wie den mensch kent, verwondert er zich niet over. Het zuivere Godsbegrip sluit zich aan zijnen onzuiveren aard niet aan; geestelijk is het, terwijl hij vleeschelijk is. Hoe zou hij, beheerscht als hij is door de zucht om zijns zelfs te zijn, lust hebben aan een Wezen, dat onbeperkte rechten op hem heeft, met macht om ze te laten gelden? Er is in Gods oneindige hoogheid, in Gods zuivere geestelijkheid, iets dat hem hindert, ja, veroordeelt; want het kant zich tegen zijn vertrouwen op eigen kracht en tegen zijn lust aan het zinnelijke. Daarom verkiest hij den nacht, de sfeer des kwaads, boven het licht; in stede van het oog te oefenen, om het licht der zuivere kennis ten volle

in zich op te nemen, sluit hij het toe. Ziedaar zijne zonde. De menschen hebben »de waarheid in ongerechtigheid te onder gehouden" zegt Paulus, Rom. 1 : 18*b*; dat is: zij hebben hunne eigene gemoederen geweld aangedaan, door, tegen alle recht en billijkheid in, het besef der goddelijke heerlijkheid dermate in zich te onderdrukken, dat het niet langer hun godsdienstig leven bepalen kon. Nog is de waarheid in hun binnenste aanwezig; maar hoe? Als een gevangene, die men te zijnen huize, in eene donkere cel opgesloten heeft. Zij treedt niet meer in het bewustzijn der heidenen op, als het alles verlichtend licht, maar is in de diepte des onbewusten levens verscholen, schoon gereed, om haren kreet en haar amen te laten hooren, in hetzelfde oogenblik waarop zij zichzelve verkondigen hoort. Onmogelijk echter dat het onrecht, der waarheid aangedaan, zich niet onmiddellijk aan zijn bedrijver wreken zou. Rondom hem, die het licht met een kandelaar bedekt, wordt het duister; 't is den menschen niet anders gegaan. Het hart, van de liefde tot het ware ontbloot, heeft den zin verloren, om het ware te onderscheiden; het niet-willen zien is een niet-kunnen zien geworden. En wee den mensch die met een goddeloos hart over goddelijke dingen denkt! Want al zijne overleggingen zullen ijdelheid zijn, Rom. 1 : 21; verdwaasd in zijn oordeel, bedenkt hij niets dan onzinnige dingen. En wil men het bewijs, dat het denken dolen wordt, zoodra de mensch uit zijn eigen hart denkt, in stede van over het in de openbaring gegevene na te denken? Zie gindsche beelden dan, die men vereert, gindsche schepselen, die men aanbidt! Hier buigt men voor een stier, ginds vast men voor een

kat; vogelen worden aangebeden; het vuur ontvangt hulde, de ster wordt gegroet; zelfs voor het kruipend gedierte kruipt men aanbiddend in het stof. Op zijn best is het beeld, waarin men Gods onverderfelijke, onvergelijkelijke heerlijkheid verandert, aan den mensch zelven ontleend. Ziedaar, zoo roepen de wijzen, o mensch, het afschijnsel, de heerlijkheid Gods, de weerschijn Zijns wezen, de openbaring Zijner zelfstandigheid; en het volk hoort ze, en roept tot het beeld: gij zijt onze god. O gruwel, o dwaasheid! Wie is hij, die de heerlijkheid van den Onvergankelijke op het verderfelijke leggen durft? Welk onzinnige heeft den moed om den glans Zijner goddelijkheid in de gestalte van een schepsel te begraven? Zij verbergen zich niet, zij, die het deden; want in stede van zich te schamen, beroemen zij zich. Ziehier de wijzen der wereld tot dwazen geworden! Waar is de priester der volken, die het zijne niet heeft gedaan, om de heerlijkheid Gods tegen de gestalte van een schepsel in te ruilen? Waar is de profeet der volken, die de heerlijkheid Gods aan 't bewustzijn hergaf, als eene, voor wier glans heel de schepping zich buigt? De priester heeft gefabeld, en de wijsgeer heeft gelachen; intusschen hebben millioenen na millioenen den Schepper tot schepsel en het schepsel tot Schepper gemaakt. Het kind, aan de voeten der schepping gezet, om zich door haar van den Schepper te laten leeren, is opgestaan, omdat het haar getuigenis niet wilde hooren; 't is zelf gaan denken. En eens ontslagen van het besef van afhankelijkheid, dat de prediking der goddelijke majesteit in zijn binnenste levendig hield, kreeg zijn eigenwaan vrij spel. Hij wist het, hij vond het . . . en

die van Gods geslachte was, verlaagt wien hij vergat, en ziet het onvergelijkelijke in de gelijkenis van het kreatuur! Op zulk een hellend vlak is geen stilstand mogelijk. Beeldendienst voert tot veel-godendom. Moest het beeld oorspronkelijk dienen, om den mensch tot de godheid op te leiden, van achteren blijkt, dat het hem van de godheid afgeleid heeft: zoo vele beelden, zoo vele goden. En zoo kwam ten leste de eere, die Gode behoorde, bij de duivelen terecht, 1 Cor. 10 : 20. De mensch had de heiligschennis ten top gevoerd.

Maar ook de mate zijner schuld! Welk mensch zou het verdragen, dat men een spotbeeld voor zijne gelijkenis liet doorgaan, hem voorstellende als een os of een worm? 't Is dan niet mogelijk dat God dusdanige verachting zijner heerlijkheid lijdelijk zou aanzien. Zijn toorn wordt van den hemel geopenbaard over zulk een onverschoonlijk misdrijf, waarin zich de goddeloosheid een gedenkteeken heeft gesticht. En waarin openbaart zich deze toorn? Hier plaatst ons Paulus voor de diepzinnige gedachte, dat schuld over den mensch zonde brengt; want hij zegt ons, dat God aan 's menschen zonde reden ontleende om hem over te geven tot zonde, Rom. 1 : 24, 28. Zoo zien wij dezelfde wet gehandhaafd, die, in het paradijs op het geheel des geslachts werd toegepast, toen, wegens de zonde van éénen, allen onder de heerschappij der zonde werden gesteld. Zonde wordt straf van zonde, men vergete het niet! En dit gericht, waarbij de menschen aan de verdorvenheid werden overgegeven, omvatte heel den kring huns levens; het gaf ruimte aan den stroom des kwaads om zich beide over den zinnelijken en over

den geestelijken kant des levens uit te storten. 't Is aan den geest der onreinheid en des onrechts dat God de verachters van Zijne heerlijkheid en recht overgeeft. Hij doet het bij manier van een rechterlijk vonnis, dat niemand opheffen kan dan Hijzelf.

Men versta dit echter niet zoo, alsof God de menschen zelf tot het kwaad aandrijven, en door Zijne tusschenkomst slechter maken zou. Verre van den Almachtige alle goddeloosheid! Men vergete niet, dat de zonde, aan welke Hij de menschen overgeeft, reeds in hun binnenste gevonden wordt, zoodat er geene sprake van kan zijn, als zou Hij ze er in leggen. Sinds den val toch is de mensch tot alle kwaad geneigd! Om Zijn vonnis uit te voeren, behoeft God Zijne weerhoudende hand, waarmede Hij den mensch tegen diens eigen zonde beschermt, slechts van hem terug te trekken, en hem, naar Paulus' uitdrukking, Hand. 14 : 16, in zijne eigene wegen te laten wandelen. Te dezen opzichte heeft iemand de menschen zeer treffend vergeleken bij eene aan den oever eens snelvlietenden strooms vastgemaakte boot; men behoeft ze slechts los te laten, en de strooming sleurt haar vanzelf naar den afgrond. Zoo grijpt God rechtstreeks met richtende hand in de geschiedenis des menschen in, door ze over te geven aan het kwaad, zonder nochtans zich eenig aandeel te geven in zijne zonde.

Omdat de menschen God onteerd hebben, heeft God de menschen onteerd, Rom. 1 : 24. Zoo straft Hij ze op het gebied, waar zij Hem durven aantasten, dat der persoonlijke eere, hen doemend om zichzelven te ontnemen, wat zij geroofd hebben van Hem. Want Hij geeft ze over aan

de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid om hunne lichamen onder elkander te onteeren. Gehandhaafd wordt de regel, dat elke onteering van God door den mensch, krachtens rechtstreeksche goddelijke tusschenkomst, gevolgd wordt door een aanwas van onzedelijkheid, die den mensch in schande doet verzinken. De mensch wordt »uit gericht, tot gericht" overgegeven aan zijn dierlijke drift, om haar slaaf te zijn, en haar slachtoffer te worden. Verhoogd wordt de zwaarte van dit gericht, door de ordening dat hijzelf aangewezen is, om zich de kroon der eere van het hoofd te nemen. Zelf moet hij zich schande toebrengen, en wel zulk eene, die hem blijvend inklevende is, gelijk uit het »in zichzelven" van Rom. 1 : 27 zoo duidelijk blijkt: »Met eigen hand zal hij zich een zegel der eerloosheid op het voorhoofd drukken." Zoo neemt hij de laatste overblijfselen van zich weg van de heerlijkheid hem nog gelaten uit de oorspronkelijke gelijkenis met den Schepper. Heeft hij Gods hoogheid geloochend, door Hem tot den rang van het schepsel, van den mensch, ja, lager nog, tot het dier, tot het element te verlagen, welnu, de eerroover make zich eerloos! De lust worde gloed, en verteere de eere. Hij dale en zinke, tot hij doet, wat geen dier ooit deed: want het dier wijkt nimmer van de natuur af, omdat het zelf enkel natuur is, maar de mensch kan zinken tot beneden het peil van den mensch. Bij hem kan de lust door den wil worden aangevuurd, zoodat de begeerte, ook na hare bevrediging, nieuwe prikkels van den wil ontvangt, die haar uit hare ruste opwekken, en ten koste der levenskracht, naar genieting jagen doen. De mensch toch geniet niet

slechts gelijk het dier, maar het genot zelf is voorwerp van zijn nadenken en doelwit van zijn willen; ook na de bevrediging blijft het genot in zijne fantasie voortleven, en zoekt hij het zoo mogelijk in verhoogde mate weer te genieten. Al is zijne natuur verzadigd, dan is hijzelf het nog niet; daarom prikkelt en dwingt hij haar om te begeeren. Heeft het gewone, naar de wet der dingen, zijn prikkel op zijne natuur verloren, wat schiet er over dan toevlucht te nemen tot het ongewone, naar den regel, dat het onnatuurlijke tot prikkel dient voor de verzadigde drift? In dien weg komt hij tot dingen, die schandelijk te noemen zijn, samenmengels van natuurdrift en willekeur, het dier geheel vreemd. O mensch! die, zelfs als uwe zonden alle grenzen doorbreken, nog uwe herkomst uit de wereld der vrijheid verraadt. Welk een walgelijk schouwspel begint hij niet te vertoonen, als de goddelijke macht opgehouden heeft zijnen lust tegen zijnen wil te bewaren! Zie de vrouwen der heidenen, naar den ouden trant voorgaande op het gebied der zonde; afwijkende van de natuurlijke orde, zoeken zij in het onnatuurlijke het genot. Zie de mannen onder de heidenen, even trouwe navolgers der zondaressen als in het paradijs; maar straks van haar walgend, in lust tegen elkander verhit, Rom. 1 : 26, 27. Zijn zij begonnen met de waarheid te veranderen, God maakt dat zij aan 't omkeeren blijven, tot zijzelven veranderd worden in verderfenis. Ziedaar de even welgerichte als welverdiende straf; afdwaling van de godsdienstige waarheid is fijn gekozen met afdwaling van de natuurlijke orde gestraft; begonnen met het licht der natuur uit te blusschen, is de

mensch geëindigd met de wet der natuur te verbreken. Ja, de zonde is de vijand der natuur; zij wil op het hoogtepunt harer ontwikkeling van geene enkele wet meer weten, van die der natuur evenmin als van die der openbaring, schoon zij ervaart, dat het leven, van de orde gescheiden, zichzelf verteert.

Maar het gericht beperkt zich hiertoe niet; het gaat verder, en verstoort ook de orde des rechts, welke onder de menschen behoort te heerschen. Dit verwondere ons niet. Want door Gode Zijne eere niet te geven, maakten zich de menschen schuldig aan schennis van Gods recht: God toch heeft recht om als God te worden gediend. Ziet, zij erkennen Hem niet, maar verloochenen, vergeten Hem, en treden zoo het hoogste, het eeuwige recht met voeten! Maar door Gods recht te schenden, nam de mensch den grondslag van het recht des menschen weg. Men vergete toch niet, dat het schepsel slechts recht heeft, omdat God recht heeft, en van Zijn recht mededeelt, in dezelfde mate, als Hij het schepsel, naar Zijn welbehagen, aan Zich verwant maakt en met Zich in verbinding stelt. Wat liet zich dan voorzien? Immers een gericht, waarin God kennelijk toonde, dat alle recht vervalt, waar het Zijne niet meer wordt erkend. De mensch heeft het fondament weggenomen; welnu, God zal bewijzen, allen ten spijt, die zeggen durven, dat het rechtsbesef, ook van den godsdienstigen grondslag losgemaakt, zich weet te handhaven, dat het gebouw niet kan blijven staan. Daarom komt Hij wrekend tusschenbeide, en geeft Zijne verachters over in een verkeerden zin; hebben zij Hem niet erkend, (men lette op het woordje »gelijk" in Rom. 1 : 28),

Hij verdwaast hen zoo, dat zij ook elkander niet erkennen. Ook hier is de opmerking niet overbodig, dat God zich niet in het minst ontheiligt, door de menschen in zulk een verkeerden zin over te geven. Want de liefde tot het recht is hun van nature vreemd; hoewel zij weten, dat de enkeling niet bevoegd is, om den eigenen wil tot regel van recht en doen te stellen in eene wereld, die niet door hemzelven, maar door een anderen wil geschapen is, volgen zij hun eigen wil, en laten zij des Scheppers wil varen. De mensch bemint het recht niet meer, wel houdt hij er van, voor zoover het hem beschermt, maar hij haat het, voor zoover het zijnen vleeschelijken wille in den weg staat. Van zins zijnde om de schennis van Zijn recht aan de menschen te straffen, heeft God derhalve niets te doen, dan zijne weerhoudende hand van hen terug te trekken, en hen over te geven aan den blinden geest der zelfzucht. Alsdan wandelt de mensch vanzelf het pad des onrechts tot den einde toe af; begonnen met het goddelijk recht te verbreken, eindigt hij met het menschelijk recht te vertreden, en alle recht op te eischen voor zichzelf. Wij moeten echter niet denken, dat God het besef des rechts, den menschen ook na zijn val eigen, van hem nemen zou; integendeel, dat laat Hij hem ten volle. De aanwezigheid juist van dit rechtsbesef stelt klaar in het licht, dat hij, tengevolge van een gericht Gods, in een verkeerden zin overgegeven is. Hoe toch ware het anders verklaarbaar, dat er tegen beter weten in door hem gehandeld werd? Immers moest eigenbelang hem van zulke overmaat der ongerechtigheid terughouden, bekend als hij is met het strafrecht van Gods konink-

rijk, Rom. 1 : 32. Dat geene vrees, zelfs die voor het lijden in den Hades, met zulke vreeselijke kleuren door zijne dichters hem beschreven, hem terughoudt van de laatste schrede op het pad der rechtschennis, zie, dat wijst op een Godsgericht.

Zoo heeft het kwaad den rijkdom zijner vormen openlijk en ten volle voor 's hemels oog ten toon gespreid. Men bezie slechts, om er van overtuigd te zijn, Paulus' schilderij, in Rom. 1 : 29—32 opgehangen. Ziedaar de eerste groep van ongerechtigheden : de slechtheid, de hebzucht, de kwaadheid. Verdorven is het karakter, tuk op winst, vraagt men niet naar recht ; een trek om den naaste kwaad te doen sleept den mensch mede. Zie achter deze groep de nijdigheid, die den naaste zijn bezit niet gunt, de moord, welras uit de jaloezy geboren, de twist, trouwe medgezel van de zelfzucht, het bedrog, waarbij de gevatheid in den dienst der baatzucht treedt, de boosaardigheid, die den haat zijn masker afwerpen doet. Zie ze, deze oorblazers, die het gif van het wantrouwen in 's naastens oor druppelen, al wordt het vertrouwen, als fondament der samenleving, er door ondermijnd ; deze lasteraars, die uit lust aan 's naastens schande, openlijk zijne eer van hem nemen ; deze haters Gods, die zich tegen Hem kanten, met al de kracht, welke het bewustzijn verleent, dat zijn bestaan hunne verdoemenis in zich sluit ; deze geweldenaars, die vol overmoed hunnen evenmensch honen en verdrukken ; deze hoovaardigen, steeds er op uit, om boven anderen zichtbaar te voorschijn te treden ; deze grootsprekers, die bewondering pogen te oogsten, door zich toe te schrijven wat zij niet bezitten. Ja, erger, onnatuurlijker schouwspel

vertoont zich: hun leven brengen ze door met te peinzen hoe zij hunnen naaste kwaad zullen toebrengen; het gezag verachten zij, zelfs waar het met al de lieflijkheid der ouderliefde optreedt, en de natuur zelve tot kinderlijke onderwerping maant; als onzinnigen luisteren zij zelfs niet naar hunne eigene rede. Zoo trouwloos zijn zij, dat zij hun eigen woord niet meer achten, zoo liefdeloos, dat het bloed zelfs niet meer spreekt, zoo onbarmhartig, dat zij een vermaak scheppen in anderer lijden; wat ontbreekt er nog aan de mate hunner zonde, aan de mate hunner verwerpelijkheid? Dat zij de zonde even gaarne zien doen, als zij ze bedrijven, misschien? En de apostel doet er dezen trek nog bij om zijne schilderij te voltooien. Ontzaglijk schouwspel! Even goed als op zinnelijk gebied, is de onnatuur op zedelijk terrein tot heerschappij gekomen, en heeft zij hem op het eerste tot een dier, op het andere heeft zij hem tot een duivel gemaakt. Want het is de vloek der zonde, dat zij van verkrachting des goddelijken rechts tot verkrachting van het menschelijk geweten overgaat, om zoo haren slaaf rijp te maken voor het gericht der verbanning uit de schepping Gods.

DE GEHEELE WERELD VERDOEMELIJK.

II.

Is ook de Jood verdoemelijk voor God? Hijzelf oordeelt, zonder de minste aarzeling, dat hij boven het gericht verheven is. Elk besnedene, zoo zeggen zijne leeraars, heeft deel aan de toekomende eeuw. Zou de Jood aan het gericht vervallen? In plaats er van zal hij gericht houden. Te ongeduldig om den dag des gerichts af te wachten, zet hij zich al vast in den rechterstoel neder, Rom. 2 : 1*b*. Duister is zijn oog, stroef zijn aangezicht; maar elke nieuwe kondgeving van 's hemels toorn over gindschen heiden, verheldert zijn blik en brengt een glimlach op zijne lippen.

't Is aan Paulus om aan te toonen, dat de Jood geene uitzondering maakt op den regel der algemeene verwerpelijkheid. Dit doet hij in Rom 2. Zich bewust, dat hij hier een teeder vraagstuk behandelt, gaat hij met de uiterste omzichtigheid te werk. Hij begint met over den Jood te spreken, zonder hem te noemen, vs. 1—16; eerst vs. 17 spreekt hij den man, dien hij van zijn hoogen rechterstoel naar de bank der veroordeelden overbrengen wil, met zijn eigenlijken naam aan. Een adelaar is hij

gelijk, die steeds smaller kringen om zijne prooi beschrijft, tot hij eindelijk rechtstreeks op haar toeschiet. Dit heeft velen er toe geleid om te meenen, dat hij in het eerste gedeelte van genoemd hoofdstuk nog over de heidenen spreekt, bepaaldelijk over hunne rechters en zedemeesters. Maar de apostel houdt zich te zeer bezig met het algemeene, om zoo in bijzonderheden af te dalen; daarbij blijkt het, bij aandachtige beschouwing, dat het vers, waarmede het eerste hoofdstuk aanvangt, geenszins een tusschenzin, maar bij manier van thema, iets nieuws inleidt, dat van achteren den Jood blijkt te gelden. En dat hij den Jood niet terstond bij zijnen naam noemt, maar zich vergenoegt, met hem als mensch aan te spreken, geschiedt niet zonder reden. Dient het niet om hem te laten voelen, dat hij, vóór alles, evenals de heiden, als mensch tegenover God staat? Strekt het niet om hem te vernederen, dat hem de titel wordt gegeven, dien hij met den straks veroordeelden heiden gemeen heeft? 't Is waarlijk geen wonder, dat de apostel eenen als »mensch" aanspreekt, vs. 1, wien hij straks, vs. 17, den titel van Jood slechts geven zal, om hem dezen onmiddellijk er op, vs. 28, weer te ontnemen.

Zeker, groot is het voordeel, aan de besnijdenis verbonden; verre van Paulus, het gering te schatten, Rom. 3 : 1, 2. Niet tevergeefs draagt de Jood den schoonen naam van Jood; 't zij men dezen opvat, als aanwijzing van lof, dien men door Gods tusschenkomst ontvangt, Gen. 49 : 8, 't zij men er verwijzing in ziet naar lof, dien God wegens zijn drager erlangt, Gen. 29 : 35. Aan zijnen naam toch beantwoordt zijn standpunt. De Jood rust op

de Wet en roemt op God, Rom, 2 : 17 ; hij verlaat zich op de Wet, als op de getuigenis van het verbond, dat hij met den eenigen God heeft, in onderscheiding van de heidenen, met wien Deze geene verbintenis sloot. In zijn eigen vleesch is hij Gode geheiligd; op den heerlijken kindstitel mag hij aanspraak maken ; in zichtbare heerlijkheid troonde God in zijn midden; tal van verbonden ontving hij in der tijden loop tot verzegeling van beloften ; eenig in beteekenis is de eeredienst van zijn tempel ; eene schitterende rei van vaderen heeft hij achter zich ; Rom. 9 : 4, 5*a*. Wie is bevoorrecht gelijk de Jood ?

In Rom. 2 staat Paulus bij twee dezer voorrechten stil, bij de wetgeving, en bij de besnijdenis. En hij vraagt of de Jood in hun bezit een waarborg heeft tegen veroordeeling in het gericht.

De Jood heeft door de Wet de kennis van Gods wil ontvangen, Rom. 2 : 18. De volken mogen meer weten dan hij van de aardsche dingen ; bij hem het betere, de wetenschap van den wil, naar welken alles geoordeeld wordt, en voor welken alles zal buigen. Strekt kennis in 't gemeen tot eere, deze kennis plaatst den Jood hooger dan allen. Vrucht, niet van nadenken, maar van openbaring, wijst zij hem aan als geroepen om de leermeester der volkeren te zijn. Zich dezer bestemming bewust, treedt hij op het gebied der waarheid als keurmeester op ; naar den maatstaf zijner onfeilbare wet, beproeft hij de dingen, die van elkander verschillen, Rom. 2 : 18, dat is, blijkens vergelijking met Fil. 1 : 10, oordeelt hij wat goed en kwaad is, zoowel op het gebied van het godsdienstig, als op het terrein van het zedelijk leven. Dat keuren is

zijn dagelijksch, dat oordeelen is zijn geliefkoosd werk; van kindsbeen af in de wet onderwezen, is hij op het laatst eene wandelende wet geworden. Zelfs gaat hij verder dan noodig, ja, dan betaamlijk is; want zelfs aan de onverschilligste dingen legt hij zijn meetsnoer, bepalende of men een ei mag eten dat op sabbat gelegd is. Op grond van deze kennis biedt hij zich zonder schroom al de volken ten rabbi aan. Den blinden heiden dient hij tot gids; den onwetenden heiden strekt hij ten licht; is de heiden het onmondig kindeke, dat zichzelf niet toebetrouwd is, de Jood is zijn tuchtmeester, die hem opvoedt, tot hij even gefondeerd is in de wet als zijn leermeester. Dat kan hij trouwens ook doen, naardien hij, Rom. 2 : 20, de »gedaante der kennis en der waarheid" in de wet heeft, dat is, de nauwkeurig belijnde formule, ten volle geschikt, om den mensch tot de wetenschap der waarheid, tot de kennis van den goddelijken wil te brengen.

Indien het dan genoeg is om aan de wet getuigenis te geven en haar werk te doen, om haar goed te keuren, en haar te doorzoeken, en alles en allen naar haren maatstaf te beoordeelen, dan is de zaligheid van den Jood verzekerd. Niemand toch zal ontkennen dat hij dit niet doet. Maar sinds wanneer zijn de hoorders der wet zonder meer rechtvaardig voor God? Waarlijk, slechts de daders zullen gerechtvaardigd worden, Rom. 2 : 13. Want als het ter rechtvaardiging voldoende is, dat men de wet kent, en naar de wet oordeelt, zelf voor anderen tot wet geworden zijnde, dan kunnen ook de heidenen zich rechtvaardig achten. 't Is zoo, de mozaïsche wet is hun vreemd; men vergete echter niet, dat er gevallen voorkomen,

waarin »heidenen" »van nature," uit eigen aandrift, »de dingen doen, die der wet zijn," Rom. 2 : 14, die het werk der wet uitmaken. Bij gebrek van wet, dient hij zichzelf als wet; datgene wat onder Israël de wet doet, doet onder de Heidenen de heiden zelf. Ook hunne conscientie geeft goedkeurend getuigenis aan het eeuwig ongeschreven recht; er is een beamen op de wet in hun hart, evengoed als er een amen op de wet gehoord wordt in de Synagoge. Alle geboden en verboden der wet kennen zij voorzeker niet; maar de grondgedachte der wet is toch de grondgedachte huns harten. Zij weten dat de godheid eenig, oneindig, onschendbaar is, gerechtigd om hulde en dank te eischen van het schepsel, Rom. 1 : 18; zij zijn zich bewust, dat er een recht is onder de schepselen, welks schennis des doods waardig maakt, Rom. 1 : 32. Door dat besef gedreven, nemen zij het ambt der wet aan zichzelven waar; zijzelven zijn zich tot een Mozes. Verbiedt de wet ons elke rechtschennis, zij doen het zichzelven; het: gij moogt niet, is iets, wat de heiden dagelijks tot zichzelven zegt. Doen zij dan het kwade, men kan er zeker van zijn, dat zij alvorens het te doen, zichzelven tot zwijgen brachten. Maar ook dan nog zetten zij het werk der wet aan zichzelven voort tot een teeken voor ons, hoe waar het is, dat zij zichzelven tot eene wet zijn. Want evenals de wet het den Jood doet, zeggen zij zichzelven, dat het kwaad, door hen bedreven, te hunnen laste komt. Na zichzelven in staat van beschuldiging gesteld te hebben, spreken zij het vonnis over zichzelven uit, zich straffe toekennend naar den regel, dat men evenvéel recht verliest als men ontneemt. Even-

zeer rechtvaardigen zij zichzelven, als zij naar hunne conscientie geluisterd hebben, door het kwade te laten. In dat geval spreken zij zichzelven vrede toe, overtuigd, dat den mensch, die het recht eerbiedigt, geen kwaad overkomen kan, of ten minste geen, dat hem niet ten beste zou worden gekeerd. Wegens het besef, dat de rechtvaardigheid voorwaarde tot leven is, prikkelen de heidenen zichzelven tot het goede, als tot den weg naar het geluk, evengoed als de wet dit Israël doet. Hun binnenste is, naar de schoone beeldspraak van een christelijk denker, werkelijk een rechtzaal, waar de wet voorgelezen, de beschuldigde gehoord, de getuigen ondervraagd, de daad gewogen, en het vonnis geveld wordt, tot veroordeeling of tot vrijspraak. Voorzeker, het werk »eener" wet niet slechts, neen, het werk »der" wet wordt ook elders dan op geheiligden bodem verricht, zij het ook onder vele feilen; men treft het zelfs overal aan waar het geweten nog niet is verhard. Men zal zeggen dat zoo iets niet veel ten gunste der heidenen beteekent, naardien zij, blijkens het getuigenis, in het eerste hoofdstuk van den brief aan de Romeinen, van hen gegeven, nochtans het onrecht hebben liefgehad. Goed; maar hoe zouden zij, in spijt er van dat zij zichzelven tot eene wet zijn, verwerpelijk wezen, goldt de regel, dat het ter rechtvaardiging genoeg was, om te kennen, om te beamen, om te oordeelen? Indien het hooren der wet reeds rechtvaardig doet zijn, dan bezitten ook de heidenen gerechtigheid, want zij hooren de wet in zich den ganschen dag; indien het genoeg is de wet te hebben, dan is het ook genoeg eene conscientie te hebben. Kom dan, o Jood! die de heidenen oordeelt,

en toon uwe daden, of verklaar de heidenen evengoed rechtvaardig als gij. Gij oordeelt; welnu uw oordeel treft uzelven, zoo gij evenals de heiden slechts een hoorder, geen dader der wet zijt, Rom. 2 : 13.

Volbrengt de Jood de wet? Laat zijn gedrag eens aan hare beide tafelen worden getoetst. Dit is het wat Paulus Rom. 2 : 21, 22 doet. Hij begint met de tweede tafel, en kiest, ter toetsing, twee geboden daarvan, dat omtrent den diefstal, en dat omtrent het overspel, wellicht in zijne keuze geleid door het Schriftwoord, indertijd tot het tot den offerdienst zoo vaardige volk gesproken: indien gij een dief ziet, zoo loopt gij met hem, en uw deel is met de overspelers, Ps. 50 : 18. 't Is fijn en welbedacht gekozen; eene sterke neiging toch tot bedrog en zingenot is aan het Semietische ras van nature eigen. O leeraar der volken! gij een dief? uw handel gedreven door bedrog, uw huis met onrecht vervuld! o prediker der orde! gij een overspeler? 's naasten huisvrouw door u verontreinigd, en het heiligst verbond door u verbroken! Behoeft Paulus nog verder te gaan, en te onderzoeken, of zij, die het recht schenden waar het 's naasten eigendom en huisvrouw betreft, het met opzicht tot zijn gezag, eer en welstand eerbiedigen? Maar al hielden zij ook alle geboden, behalve de beide genoemde, met levietische trouw, wat waarde zou het hebben? Want dat zij het niet uit liefde tot het recht doen, is openbaar; anders toch zouden zij niet sommige, maar alle geboden houden. Is het misschien met opzicht tot de eerste tafel beter? Prijzenswaardig is toch afschuw van de afgoderij; maar zou men, op grond van dezen afkeer, niet mogen

verwachten, dat zij zich vrij houden van tempelroof? Bedrieg u in gindsche heiligen niet; zij stelen, wat zij verfoeien. Immers zoeken zij als heelers hun deel aan den roof, dien de heidenen aan de tempels hunner goden plegen. Ziedaar de hebzucht van straks, zegevierende over den afkeer van het verontreinigde! Wat beteekent het thans, of zij de letter der godsdienstige geboden al heilig houden, door geene afgoden te aanbidden en geene beelden te maken? Want die de afgoden haat, moet ze even goed vlieden, zoo zij van goud zijn, als van steen. Wel bezien zijn zij huichelaars; naar den schijn dienen zij de wet Gods, in waarheid dienen zij de wet van het eigenbelang. Zij mogen zich van Godslastering en sabbatschennis onthouden; het zij zoo, nochtans overtreden zij het verbod der heiligschennis; want door hunne telkens ontdekte huichelarij geven zij aanleiding dat anderen, ja, dat alle volken Jehova's naam, Jehova's verbond lasteren; welk een God, zeggen deze, Hij, die zulk een volk voor het Zijne koos! Zoo bevestigen zij de droeve profetie van Ezechiël, 36 : 20, dat zij aan alle plaatsen waarheen zij verstrooid zouden worden, tot stoffe van onteering des goddelijken Naams zouden zijn. Is er nog meer noodig om te bewijzen, dat de Jood zijne wet niet houdt? Ach, de wortel is bedorven; onwaarachtig in het verkeer met den naaste, onwaarachtig in het stuk van godsdienst, ontheiligende het verbond des huwelijks, ontheiligende het verbond van God, den naaste onteerend, den Hoogste onteerend, waar is dezes mans gerechtigheid voor God?

Of zal de besnijdenis misschien tusschenbeiden treden, en hem gerechtigheid bijzetten? Hoe? De besnijdenis zou

gerechtigheid bijzetten! Maar weet men dan niet, dat de zaligspreking aan de besnijdenis is voorafgegaan? Abraham toch is geenszins uit de besnijdenis gerechtvaardigd, maar uit het geloof, Rom. 4:10. Eerst veertien jaren later heeft hij het teeken der besnijdenis in zijn vleesch ontvangen. En waartoe ontving hij het? Niet »tot," maar »wegens" gerechtigheid, namelijk, als een zegel, opdat hij in zijn vleesch een bewijs hebben zou, dat het geloof hem tot gerechtigheid was gerekend. Nimmer toch zou zijn vleesch geheiligd zijn tot voortbrenging van een heilig zaad, dat de wereld zou erven, ware hij niet vooraf uit het geloof gerechtvaardigd geweest. Zoo verzegelt de besnijdenis, die hem tot vader des heiligen zaads maakt, dat hij werkelijk uit het geloof gerechtvaardigd was, aangezien zulk eene eere niet een kind des toorns kan worden bewezen. Zij onderstelt gerechtigheid, zij wijst gerechtigheid aan; zij zou er niet zijn, ging gerechtigheid niet vooraf. Welk recht hebben Abrahams nazaten dan, om de orde om te keeren, en zich de besnijdenis zelve tot gerechtigheid aan te rekenen? O dwaasheid! zich, als het geweten op de voorhuid des harten wijst, te troosten met de wetenschap, dat de voorhuid des vleesches toch is weggenomen!

Zeker, de besnijdenis kan hare nuttigheid hebben, maar tot gerechtigheid dient zij niet. Anders toch zou het beloofde heil, de erve der wereld, onmiddellijk aan de besnijdenis vastgeknoopt zijn geworden, zonder tusschenkomst eener wet. Is zulks geschied? Geenszins; op de besnijdenis volgt de wetgeving! 't Is er zoover van verwijderd, dat de besnijdenis op zichzelve aan Abrahams

zaad de vervulling der belofte waarborgt, dat er tusschen beiden, de besnijdenis en de erfenis in, eene wet wordt gezet, tot wier .volbrenging de besnijdenis verplicht, Gal. 5 : 3, en van wier volbrenging het erven afhankelijk wordt gemaakt, Gal. 3 : 12. Zoo opgevat, is de besnijdenis eer verschrikkend, dan vertroostend. Nu toch blijkt zij ijdel te zijn, dat is, ten volle krachteloos om iets ter rechtvaardiging toe te brengen, ingeval de wet niet wordt volbracht; want alleen de daders der wet kunnen het leven beërven. En dat niet alleen ? Want zij blijkt den overtreders eer schadelijk dan voordeelig te zijn, omdat zij, als teeken der verbintenis tot volbrenging der wet, in het gericht als bezwarend getuige dienst doet tegen den overtreder. Nuttigheid geeft de besnijdenis slechts als men de wet volbrengt, Rom. 2 : 25 ; dan toch bezit men in haar het bewijs, dat men behoort tot het geslacht, welks leden, zoodra zij uit hunne gehoorzaamheid aan de wet hunne geestelijke mondigheid kunnen aantoonen, mogen erven; zij doet dan de dienst van eene geboorteacte. Zoo niet, dan staat zij met voorhuid gelijk; zich dan nog aan haar vastklemmen, vervreemdt van het ware heil, Gal. 5 : 3, en brengt den spot der versnijding over haren vergoder, Fil. 3 : 2. Arm Israël, de besnijdenis is slechts de eerste schrede op den weg naar de erve, en reeds legt gij u bij haar ter ruste! Waarlijk, indien de heiliging, die bij de besnijdenis aan de buitenzijde uwer verschijning een aanvang neemt, en door de wet niet voortgezet, laat staan, voltooid wordt, hare voleindiging niet verkrijgt in den Eenen, die door zijn bloed en Geest den ganschen, den innerlijken mensch zijnen God heiligt, wee uwer dan ! De besnijdenis is slechts

een begin, dat zijn einde zoekt; zij moet het vinden in heiligheid, die uit de wet is, of — in Hem, die ons zonder handen besnijdt.

Hoe zal de Jood dan ontvlieden? Hij, die »door", Rom. 2 : 27, dat is, tijdens de heerschappij der wet en der besnijdenis, een overtreder van het gebod is! Onder éene voorwaarde slechts bestaat er voor hèm kans om van veroordeeling vrij te komen, deze namelijk, dat zijn rechter ophoudt rechtvaardig te zijn. Noodig is het tot zijne behoudenis, dat God »het aangezicht aanneme," 't zij door te rechten naar het gezicht Zijner oogen, afgaande op den uiterlijken schijn van godsdienstigheid, 't zij door den zwakken mensch gelijk te worden, en aan vleeschelijke voorliefde stem te geven in het gericht. Maar zal de Onveranderlijke veranderen? Nimmermeer. Hij laat zich niet bedriegen door het luid geroep van »amen", dat de Synagoge na de voorlezing der wet aanheft, maar zoekt het amen der daden. Hij buigt zich niet van Zijnen rechterstoel neder voor het teeken der besnijdenis, allerminst als het voorhuid des harten wil dekken. Elke Jood weet wel beter! De wet zelve kondigt Hem een God, die, machtig en vreeselijk, geen aangezicht aanneemt, en geen geschenk ontvangt. Deut. 10 : 17. Men kan er zeker van zijn dat het oordeel op het onpartijdigst zal worden gehouden; uiterlijke voortreffelijkheid, vroom vertoon, historische betrekking, niets van dit alles zal, zelfs niet onwillekeurig, zelfs niet in het allergeringste, op 's rechters vonnis inwerken. God zal zorgen, dat niemand dergenen, die voor zijnen rechterstoel verschijnen, iets ten nadeele Zijner rechterlijke eere zal kunnen zeggen, gelijk zeker

geschieden zou, zag Hij in den Jood voorbij, wat Hij in den Heiden veroordeelde. Hier wordt naar daden, niet naar namen gevraagd; de eenige wet, die hier heerscht, is deze, dat aan elk vergolden wordt naar zijn werk, Rom. 2 : 6. Daar hindert het den heiden niet, dat hij, tijdens zijn leven op aarde, buiten verband tot de wet is geweest; niet daarom zal hij veroordeeld worden. Gaat hij verloren, 't is om zijne zonde, Rom. 2 : 12; buiten de wet om zal God redenen ontleenen om hem verloren te verklaren voor zijn Koninkrijk. Daar baat het den Jood niet, dat hij van zijne geboorte af onder de wet heeft verkeerd; niet daarom zal hij verschoond worden. 't Is juist in naam der wet, dat hij, bijaldien hij gezondigd heeft, veroordeeld worden zal, Rom. 2 : 12. Hier verdoemt geen gemis, hier beschut geen bezit.

Ja, wel bezien is de Jood er ongunstiger aan toe dan de Heiden. Is hij dubbel bevoorrecht, welnu, als hij zijn gelukstaat niet acht, dan wordt hij dubbel geslagen. Alleen toch met opzicht tot hem kan in strikten zin van oordeel sprake zijn. Dit is het wat Paulus tot zijn besef brengen wil, van zins om den trots te fnuiken, die hem wanen deed, als zou hij, bij trouwe naleving der wet, niet eens aan een oordeel onderworpen worden, ten minste niet op gelijken voet met den Heiden. Voorzeker, verschillend zullen de Jood en de Heiden in 't gerichte worden behandeld; tot den jongsten dag toe werkt het onderscheid na, dat, krachtens Gods eigen bestel, tusschen hen beiden in 't leven geroepen werd. Maar waaraan zal men in dien ontzachlijken dag den Jood onderkennen? Daaraan, dat hij alleen, in eigenlijken zin, geoordeeld

wordt. Op dit verschil van behandeling wijzen de volstrekt niet willekeurig, maar zeer opzettelijk gekozene termen, welke Paulus bezigt, om beider lot in den dag des gerichts aan te wijzen. Van de heidenen toch zegt hij, dat zij »verloren" gaan, van de Joden daarentegen dat zij »geoordeeld" worden. De Heiden, die zonder wet gezondigd heeft, gaat zonder meer verloren; de goddelijke rechtvaardigheid meet zijne werken niet aan eenigen maatstaf van wet, maar vergenoegt zich om hem aan het verderf prijs te geven. Daarmede brengt zij een gericht ten einde, dat zij reeds hier aangevangen heeft. Hier reeds toch gaf zij de heidenen over aan de zonde, tot straf voor hunne weigerachtigheid om aan de stem der natuurlijke openbaring gehoorzaam te zijn; daar wordt der zonde macht gegeven om hem voor eeuwig te doen vergaan. In haren toorn geeft de goddelijke rechtvaardigheid hem voor goed over aan de verderf brengende kracht zijner zonde, zoodat hij eene eeuwige klove gevormd ziet tusschen zich en zijne bestemming. Verloren gaat hij, naar de wet, dat de zonde den mensch van alles berooft, wat hij noodig heeft om te leven, en alles toevoegt, wat het aanzijn tot een sterven maakt. Heeft hij kennis gemaakt met de eerste werking der zonde, het genot, voortaan zal bij hare laatste werking ervaren, de smart. Niet alzoo de Jood. Over hem wordt een formeel geding gehouden; zijne daden, de openbare en de verborgene, tot zijne drijfveeren en begeerten toe, worden met de wet in de hand, naar haren geest zoowel als naar hare letter, een voor een beoordeeld. Blijkt het dan, dat zij gezondigd hebben, zoo komen zij in veel ongunstiger verhouding dan de

heiden. Want hunne zonden worden gestempeld als overschrijdingen van gestelde grenzen, en dus veel zwaarder gestraft dan de zonden der heidenen, die het karakter van overtredingen eener bepaalde grenslijn niet dragen. Want waar geene wet is, daar kan wel zonde zijn, maar geene overtreding, gelijk Paulus zegt, Rom. 4 : 25. En dat niet alleen. Want omdat de wet vele dingen verbiedt, die in zichzelven niet met den goddelijken wil strijden en door den heiden alzoo met goeder conscientie gedaan kunnen worden, zoo wordt het aantal overtredingen, dat ten laste van den Jood komt, in niet geringe mate vermeerderd. Zoo velen als er dan uit de werken der wet zijn, die zijn onder den vloek; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al wat geschreven is in het boek der wet, om dat te doen. Wee dan den Jood, als hij in naam der wet veroordeeld wordt, zoodat deze recht verkrijgt, om de schennis harer majesteit op hem te verhalen, door hem evenveel van zijn recht te ontnemen, als hij aan haar recht te kort deed! Ach, zoo zal hij zeggen, dat wij geene heidenen zijn geweest, maar de wet gehad hebben? Want de wet juist, van welke hij waant, dat zij hem aan de zaligheid bindt, zal hem voor eeuwig onder vloek brengen. En wel moet zijne straf zwaar zijn, als zij hem, den trotschen, zelfgenoegzamen Jood, den verachter aller volken, er toe brengt om den heiden gelukkig te achten wegens het gemis van de wet, en het zich tot vloek te rekenen, haar eens te hebben gekend!

Maar dat is het eenige niet. Vervallen beiden aan het gericht, de Jood en de Griek, ook dit onderscheid is er

tusschen hen beiden, dat zij niet tegelijkertijd, maar na elkander geoordeeld worden. En wie van beiden dan het eerst? de Griek misschien? neen, de Jood. De Jood wordt het eerst geoordeeld, zegt de apostel, Rom. 2 : 9. Zeker, in dit »eerst" ligt ook opgesloten, dat de straf van den Jood zwaarder zal zijn, omdat hij meer voorrechten ontvangen heeft. Nochtans moet deze uitdrukking vóór alles in tijdelijken zin worden opgevat, evenals in Rom. 1 : 16, alwaar hij zegt, dat het evangelie eerst aan den Jood, daarna aan den Griek, zijne kracht ter behoudenis openbaart. In alles trouwens heeft de Jood den voorrang; hij is degene bij wien God, 't zij Hij zegent, 't zij Hij verdoemt, steeds begint. Brengt deze orde hem voordeel aan, als hij gehoorzaam is, ingeval van overtreding, keert zij zich tegen hem. Want God is rechtvaardig, en laat ons even diep zinken, als de hoogte zich uitstrekt, tot welke wij verheven werden, zoodat het heil zelf ons ten vloek wordt, ingeval wij het van ons werpen. Nu toch zal de Jood eerst, voor de oogen aller heidenen, in het gericht verschijnen, en vroeger dan de heiden in »verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid", het loon zijner ongerechtigheid ontvangen, Rom. 2 : 9. Dan zal hij daar staan, allen ten teeken, dat niemand, die gezondigd heeft, op straffeloosheid behoeft te rekenen; want hoe zal de vreemde gespaard worden, als zelfs het kind wordt gericht? Zoo sprekende staat Paulus niet alleen; hij herhaalt er slechts mede, wat vroeger meer dan eens is gezegd. Reeds bij Ezechiël, 5 : 8, verklaart Jehova, dat Hij gerichten in het midden Zijns volks oefenen zal voor de oogen der heidenen. Daarom zegt ook Petrus, dat het

oordeel bij het huis Gods begint, 1 Petr. 4 : 17. Zoo behoort het trouwens ook te zijn, zal aller volken mond in het gericht gestopt worden. Welk rechter toch zal de conscientiën dergenen, die hij veroordeelt, aan zijne zijde hebben, zoolang hij zijne eigene huisgenooten ongestraft laat? Vóor God de wereld zuivert, zuivert Hij zijn huis; juist het houden van gericht over het geheiligde baant den weg tot de uitgieting des toorns over de wereld. Vandaar dat Israël het spoor wel verre bijster is, als het zich vrij waant van het gericht, nu het vast staat, dat de heiden niet eens gestraft worden kan, vóór de Jood geoordeeld is. O Jood, gij die vol verlangen der wraak op het gericht der volken staat te wachten, klim af van uwe hoogte, en verberg u bevend in het stof; want veilig zijn de volken zoolang gij ongestraft zijt.

Hoe zal de Jood ontvlieden? Reeds heeft hij onbewust zichzelven gevonnisd. Uit zijn eigen mond zal God hem oordeelen. Anderen toch veroordeelt hij onophoudelijk wegens hunne zonden; maar naardien hij dezelfde zonden doet, verdoemt hij eigenlijk onafgebroken zichzelven, Rom. 2 : 1. O rechter, gij hebt uzelven gevonnisd; de steen, dien gij opwerpt, valt op uw eigen hoofd terug. Terwijl gij een ander veroordeelt wegens dingen, die gij zelf doet, beneemt gij uzelven alle verontschuldiging.

Zoo zal de Jood eigenlijk als een huichelaar in het gericht verschijnen. En is er wel iets gruwelijkers? Verschrikkelijk is het zeker om in de zonden van anderen een welbehagen te hebben; erger nog is het om er afkeer van te betuigen, en in het verborgene hetzelfde te doen. Ziedaar de misdaad van den Jood. Hij meent het

met zijne huichelarij zelfs in het gericht te zullen winnen; maar hij zal het anders zien. Het baat den dief niet, dat hij, om de aandacht van zich af te leiden, zijns gelijke openlijk naroept. »Er zou geene waarheid in het oordeel zijn, als het, om vrijgesproken te worden, voldoende was anderen te veroordeelen," Rom. 2 : 2. De huichelarij verzwaart veeleer het vonnis.

Wat hem onverdragelijk zal zijn, 't is, dat heidenen hem oordeelen zullen. Hier kent hij uitsluitend zichzelven het recht van oordeelen toe. Zeker, de bestemming Israels is eene rechterlijke; het heilige oordeelt de wereld. Maar tot uitoefening van dat recht wordt meer geëischt dan de uiterlijke heiliging, die de besnijdenis verzegelt, eene innerlijke heiliging namelijk, die met het kwaad, dat men oordeelt, breken doet. De Jood, die straks oordeelen zal, 't is niet de Jood, wiens Jodendom elk in de oogen springt, maar gindsche onbekende, onerkende, misschien wel onbesnedene Jood, bij de Joden als christen, als heiden veracht, maar bij God geprezen. Misschien is hij niet besneden van voorhuid; wat nood, besneden is zijn harte. Misschien staat hij niet onder de wet der letteren; wat schade, daar hij de wet als eigen wil in zich omdraagt. Dat deze oordeele, den Heiden, den Jood, ja, den Jood; wie is er meer toe gerechtigd dan hij? De Jood wete het, dat de Gemeente het ware Israël is, dat in het gericht optreden zal om het tot wereld geworden valsche Israël te oordeelen. Als Jood voor hun gericht verschenen, gaan zij zonder dien eeretitel het gerichte uit; hun naam zelfs wordt van hen weggenomen. Wat eere toch kan worden overgelaten aan lieden, over welke zich Gods ver-

draagzaamheid, Gods lankmoedigheid hebben opgehoopt, maar vergeefs! Laat hij, die Gods goedheid veracht, Gods gestrengheid proeven, ondervindende, dat elke verachte genade den schat des toorns vermeerdert. God zal de schande, die Zijn volk Hem aandoet, wegwisschen, met hun bloed.

Nog eene laatste uitvlucht wil Paulus afsnijden. Als het vast staat, dat Israëls zonde nog dienstbaar wordt ter openbaring van Gods heerlijkheid, is het dan niet onbillijk, dat God toorn brengt over het werktuig, waarvan Hij zich tot zijne grootmaking heeft bediend? Rom. 3 : 5. Geenszins, zoo luidt des apostels antwoord; hoe zal God anders de wereld oordeelen? Als God zijn recht om de zonde te straffen, in dezelfde mate verliest als Hij gebruik van haar maakt, om Zijne deugden te verheerlijken, dan kan er ook van geen jongst gericht sprake zijn daar God steeds het kwaad ten beste keert. Elk zondaar kon dan in de ure des gerichts wel zeggen: mijn kwaad, o God, heeft U meer winste dan schade gegeven: wat word ik dan nog als een zondaar geoordeeld? En zoo zou God verplicht zijn om allen straffeloos te verklaren, en den rechterstoel te ontruimen. Ja, als dit zoo is, waarom dan niet stoutweg nog een stap verder gegaan, en de leere gepredikt: laat ons het kwade doen, opdat het goede er uit voortkome! Werpt niet elke zonde voor God bate af? Laat ons Hem zooveel gelegenheid mogelijk geven, om ons kwaad om te zetten in goed, Rom. 3 : 8. Maar durft gij, o Israël, zulk eene godslasterlijke stelling niet aanvaarden, erken dan ook de valschheid van het beginsel, dat haar in zijn gevolg heeft, en troost u niet

met den waan, dat de gloriekrans, welke God zich uit uwe historie weven zal, u van de veroordeeling vrijwaart.

En zoo er nog eenige twijfel overblijven mocht, of de Jood evengoed als de Heiden onder het oordeel der verwerpelijkheid ligt, dan neme de Schrift zelve dezen weg, Rom. 3 : 9—19. Hoort wat zij zegt. David zegt in twee Psalmen, 14 en 53, dat er niemand rechtvaardig is. Hoe vele menschen er ook zijn, zoo wordt er, schoon God scherp zoekt, niet een onder hen gevonden. Men bezie ze slechts van nabij. Wie kent den Schepper, zooals Hij gekend wil zijn? Gij, o Jood, misschien, die Hem niet minder diep verlaagt dan de Heiden, door uwen waan, dat een vormdienst als gerechtigheid bij God zou gelden, dien gij u als beleediging aanrekenen zoudt, werd ze u van uw kind gebracht! Wie verlangt naar God? Gij, o Jood wellicht, die Hem vroeg zoekt, nog eer de zonne is opgegaan, maar om het Zijne, niet om Hem! Ach, allen zijn zij van God afgeweken, en zooverre van Hem, dat zij niet meer weten, ooit in zijne nabijheid te hebben verkeerd. Hoort David verder spreken, en merkt hoe hij het volk zijn eigen schuld bezingen laat, Ps. 5, Ps. 140, Ps. 20. Men heeft het menschdom vergeleken bij eene verdoolde karavaan; en nu zou men zeggen, dat hare leden elkander in den gemeenen nood zooveel mogelijk zouden bijstaan. Vergis u niet; zij trachten elkanders ellende zooveel mogelijk te verzwaren. Slecht voor God, is de mensch even slecht voor den mensch. Zijne keel is een graf, welks adem vergiftigt; enkel bedrog zijne tong, enkel verraad zijne kussen; hij vleit of vloekt. Zoo woord, zoo daad; hunne voeten haasten zich om bloed te vergieten, zegt

Salomo 1 : 16, zegt Jesaja 59 : 7 ; voor hen uit de schrik, achter hen de ellende, onder hen de vernieling; zij loopen over een pad van bloed en tranen, maar op den weg des vredes weten zij den weg niet. Hoe zou het ook anders? David zegt immers, dat hun hart ontbloot is van het beginsel aller deugd, de vrees voor God, Ps. 36 : 2. Geen godsdienst, geen zedelijkheid. Mag de zonde bij allen niet in gelijke mate ontwikkeld zijn, zeker is het, dat haar zaad als neiging in elk hart gevonden wordt, en onder gunstige omstandigheden met de snelheid van het onkruid ontkiemt. En de Jood zegge niet, dat al deze uitspraken slechts den heiden gelden ; wat de wet zegt, dat spreekt zij tot hen, die onder de wet zijn, Rom. 3 : 19. Want als de Wet, dat is, de Schrift des Ouden Verbonds, de zonden der heidenen beschrijft, doet zij dit niet, om Israël te doen beseffen, hoe onschuldig het zelf is, en zoo den geest der zelfverheffing in zijn binnenste voedsel te geven, maar om het te zeggen wat het zelf zou zijn, als het aan zichzelf werd overgelaten. Maar de hier aangehaalde plaatsen behoeft men slechts aandachtig te bezien, om te bemerken dat de meeste beschrijving bevatten van den feitelijken toestand des volks zelven. 't Is kennelijk de landgenoot over wien David in den vijfden, den tienden, den zesendertigsten, den honderdveertigsten psalm zijne aanklacht opheft ; en zoo omtrent deze plaatsen nog eenige twijfel overblijven mocht, die uit Jesaja ziet te kennelijk op Israël, dan dat er over de toepassing strijd zou kunnen ontstaan. En zoo blijkt het dat Jood en Heiden beiden verwerpelijk zijn in het gericht, en dat dies alle vleesch waardig is, om den eeuwigen dood te sterven.

DE GERECHTIGHEID DES GELOOFS.

Heeft Paulus aangetoond, dat de geheele wereld, met insluiting zelfs van den Jood, verwerpelijk is voor God, hij heeft er den weg door gebaand voor zijn Evangelie, de blijde boodschap, dat de mensch om niet gerechtvaardigd wordt, uit het geloof, door de verlossing, die in Christus Jezus is, Rom. 3 : 24.

Deze mededeeling is van het allerhoogst gewicht; zij raakt het hart van de leer des heils. Hier is dwaling doodelijk. De vraag naar onze rechtvaardiging voor God gaat in belangrijkheid elke andere te boven. Onderzoeken wij dan op het nauwkeurigst, wat Paulus door rechtvaardigen verstaat.

Het woord »rechtvaardigen" komt bij de grieksche, ongewijde schrijvers veelvuldig voor. Bij hen heeft het eene beteekenis, die, schoon van de paulinische onderscheiden, ons niet weinig helpt tot de beantwoording der vraag, hoe wij deze laatste moeten vaststellen. Daar toch beteekent de term »rechtvaardigen," in betrekking tot personen gebezigd, steeds zooveel als recht laten wedervaren. Gewoonlijk wordt de uitdrukking in voor genoemde personen ongunstigen zin gebruikt, in den zin namelijk van straffen. In het laatste geval duidt het aan, dat de verkrachter des rechts door de toepassing der straf weer

vrij van het recht wordt gemaakt, aan hetwelk hij door zijne overtreding vervallen was. Gerechtvaardigd heet elke overtreder, die op eigen kosten, dat is, door voldoening aan het recht, weer schuldvrij wordt gemaakt. Rechtvaardigen sluit in dit geval veroordeelen in; 't is behandelen naar het recht, geenszins een vrijspreken, een onschuldig verklaren, maar het tegendeel, zij het ook dat de beteekenis van schuldvrij maken, mits door toepassing der straf, op den achtergrond ligt, en de beziging van den ietwat vreemdsoortigen term verklaart. In geen geval komt het echter bij de ongewijde schrijvers voor in den zin van verbeteren, zoodat men in hun spraakgebruik geene aanknooping kan vinden voor de opvatting van den paulinischen term als instorting van gerechtigheid in den wil des menschen. Het woord hoort er integendeel thuis op het gebied des rechtslevens; 't is er term des rechts.

In de gewijde Schriften des Ouden Verbonds heerscht er in zooverre een ander gebruik van het woord, dat het er steeds voorkomt in een voor de betrokkene personen gunstigen zin, namelijk om aan te wijzen, dat iemand aan zijn recht geholpen wordt door onschuldig te worden verklaard. Maar nochtans is er kennelijke overeenkomst met het ongewijd gebruik; steeds toch wijst het eene tot het gebied des rechts behoorende verhouding aan. Het rechtvaardigen toch wordt er voorgesteld als eene rechterlijke handeling, die tegen verdoemen over staat, Deut. 25 : 1, Ps. 82 : 3, Spr. 25 : 1, Jer. 5 : 22, 23; 't is daar een vrijspreken, waardoor aanklachten vervallen, en de rechten, aan de onschuld verbonden, worden toegekend. Deze beteekenis van het woord komt eveneens zeer kennelijk uit,

waar God gezegd wordt, gerechtvaardigd te zijn, zooals Ps. 51 : 6, vgl. Luk. 7 : 29, Matth. 11 : 19, 1 Tim. 3:16; zie ook Jez. 50 : 8. Hier toch kan nimmer eene innerlijke instorting van gerechtigheid worden bedoeld. Worden de menschen er gezegd zichzelven of anderen al dan niet te rechtvaardigen, zooals Job 27:5; 32 : 2; 33 : 32, Jer. 3 : 11; Ez. 16 : 51, 52; steeds wordt er door verstaan, dat zij zich of anderen vrijspreken en recht toekennen, of ook schuldig en rechteloos verklaren. Slechts eene enkele maal, te weten Dan. 12 : 3, op eene plaats waar het hebreeuwsche woord door de Zeventigen niet overgezet is door het woord, dat in het Nieuwe Testament voor rechtvaardigen wordt gebezigd, komt het in twijfelachtigen, of juister gezegd, in meer uitgebreiden zin voor, als alles omvattende, wat tot de behoudenis eens zondaars behoort.

Dit leidt ons vanzelf tot de beteekenis van het Nieuwtestamentisch woord, van de onzen door rechtvaardigen vertaald. Geene enkele maal komt het in Paulus' brieven voor als van gelijke beteekenis met reinigen; ook in het spraakgebruik der andere gewijde schrijvers heeft het slechts eens, in Openb. 22 : 11, een twijfelachtigen zin, daar ter plaatse waarschijnlijk in beteekenis gelijk aan dien, welken het in de apocalypse des ouden verbonds bezit. Wat Paulus betreft, kennelijk blijkt het, dat hij van eene tot de sfeer des rechts behoorende verklaring, geenszins over eene rechtmaking van 's menschen willend leven spreekt, uit de omstandigheid, dat hij de rechtvaardiging niet als middel tot het doen van werken voorstelt, maar als vrucht van het doen van werken, Rom. 2 : 13; 3 : 20, 28; Gal. 2 : 16; enz. Ook daaruit, dat hij van eene

rechtvaardiging spreekt, die in het gericht plaats grijpt, Rom. 2 : 13; daar toch wordt men wel in rechterlijken zin rechtvaardig verklaard, maar niet in zedelijken zin rechtvaardig gemaakt; eveneens uit de omstandigheid, dat hij de rechtvaardigheid niet langs den organischen weg der Geestesmededeeling, maar door toerekening, Rom. 4 : 5, 6, over den mensch laat komen, haar niet met de reiniging, maar met de vergeving der zonden eenzelvig verklarende, Rom. 4 : 7, 8. Als hij zich geen onrecht bewust is, maar zich daardoor niet gerechtvaardigd verklaart, 1 Cor. 4 : 4, kan slechts aan een rechterlijk oordeel worden gedacht; evenzoo wordt Rom. 6 : 7, niet van eene reiniging van zonde door den dood gesproken, maar over een vrij worden van de zonde door het ondergaan der straf.

Het blijkt aldus zeer duidelijk, dat rechtvaardigen, in de taal der Schrift, zooveel is als verklaren, dat iemand recht gehandeld heeft. Paulus knoopt zich hier vast aan de allereerste beteekenis van het woord: recht achten, billijk oordeelen. Hij bezigt dezen term inzonderheid van de rechterlijke handeling, waarbij iemand van eene beschuldiging vrijgesproken, en als een rechthebbende aangewezen wordt. Nimmer echter gebruikt hij deze uitdrukking om er de genade der vernieuwing van het hart door aan te duiden. Voor ons is het van zeer groot gewicht zulks te weten. Velen toch leeren, dat God rechtvaardig maakt, ten minste in beginsel, alvorens Hij rechtvaardig verklaart. Zulk eene opvatting vindt bij Paulus geen steun. God heiligt niet voor Hij gerechtvaardigd heeft; de heiligmaking is niet de grond, maar de vrucht

der rechtvaardiging. Dit te onkennen, zegt niets minder dan het hart uit het Evangelie te rukken, door het werk des Geestes in de plaats van het werk van Christus tot grondslag te stellen van den vrede met God en de hope der heerlijkheid.

Het werk der rechtvaardiging komt in den grond uitsluitend toe aan God. Dit recht om te rechtvaardigen omvat beiden, 's menschen daad, en 's menschen staat, zijn doen en zijn zijn. De conscientie ontschuldigt wel, maar hare uitspraak is de hoogste niet; zij moet zich, zoowel wat de enkele daad in 't bizonder, als wat den zedelijken staat in het gemeen betreft, onvoorwaardelijk onderwerpen aan het oordeel van Hem, die alleen bevoegd en bekwaam is, om te beoordeelen, of iets en iemand aan den eisch Zijner heiligheid beantwoordt, 1 Cor. 4 : 3—5. Het besef er van houdt den christen klein, en belet hem om, naar het voorbeeld der Corinthieërs, sommige leeraars zoo hoog te verheffen, dat de anderen er als tot niets bij worden. Iets echter van Zijn recht heeft God aan den mensch overgedragen, namelijk aan de overheden, te dezen opzichte, als dienaars van den eeuwigen rechter, Goden geheeten. Hen toch roept Hij, om de menschen te rechtvaardigen van alles, wat hun ten onrechte ten laste wordt gelegd, hen behandelende naar hunne gerechtigheid. En hiermede geeft Hij hun niet meer van Zijn recht, dan met Zijne heerlijkheid bestaanbaar is; want Hij geeft hun geene bevoegdheid om het geestelijk gehalte van personen of de geestelijke volkomenheid van daden te beoordeelen, maar slechts om te verklaren, dat menschen iets niet hebben gedaan, en niet met schuld bezwaard zijn.

Het rechtvaardigen in stelligen zin, te weten, het toekennen van loon, op grond van innerlijke rechtvaardigheid, heeft Hij Zichzelven voortebehouden: de overheden rechtvaardigen slechts van iets, niet wegens iets. Zij spreken van schuld vrij, maar deelen geen loon uit, en kennen geene rechten toe, maar bewaren bij de bestaande. Reeds vóór het jongst gericht heeft Hijzelf er enkelen gerechtvaardigd; 't geschiedde echter bij uitzondering, en slechts met opzicht tot personen, die eene typische beteekenis hadden voor het nageslacht, zooals Abraham, Jac. 2 : 21. De eigenlijke tijd der rechtvaardiging valt echter met het einde dezer bedeeling samen; dan zal God in het licht brengen wat in de duisternis verborgen is, en openbaren de raadslagen des harten; en alsdan zal een iegelijk lof hebben van God.

Er is echter, volgens Paulus Evangelie, nog eene andere rechtvaardiging, die deze voorafgaat, in den loop des tijds plaats grijpende, tot wegbaning der rechtvaardiging in het gericht. Hare verkondiging maakt het lichtpunt uit van zijn Evangelie. Zij onderscheidt zich door eigenaardigheid, dat zij plaats grijpt zonder tusschenkomst van de wet, Rom. 3 : 21. Schijnbaar is dit onmogelijk. Hoe toch zal iemand gerechtvaardigd worden anders dan wegens gehoorzaamheid aan eene wet? Nochtans openbaart God, door Paulus' Evangelie, eene rechtvaardigheid zonder wet. »Zonder wet" zoo luidt het in het oorsponkelijke, geheel onbepaald, om niet slechts de tusschenkomst der Mozaische wet uit te sluiten, maar van alles, wat wet geheeten wordt. 't Is om aan deze rechtvaardigheid deel te hebben, niet noodig dat men de verboden der wet geëerbiedigd,

en de geboden der wet volbracht heeft. Dit geldt zoowel met opzicht tot de wet der innerlijke als der uiterlijke heiligheid, zoowel tot die der liefde, als tot die der eeredienst; naar geen van beiden wordt eenigszins gevraagd. Gerechtvaardigd wordt men zonder dat men naar de letter, gerechtvaardigd zonder dat men naar den geest der wet heeft gehandeld; geene gehoorzaamheid beveelt ter rechtvaardiging aan, geene ongerechtigheid houdt de rechtvaardiging tegen. Zij zelfs, die zonden hebbèn gedaan, van welke de wet hen niet eens rechtvaardigen kan, zoodat zij als gevloekten buiten de heilige erve gebannen zijn, worden hier gerechtvaardigd; zij zelfs, die nimmer onder de wet hebben verkeerd, zoodat het hun steeds aan gelegenheid ontbroken heeft, om gerechtigheid te verwerven, ontvangen deel aan deze rechtvaardigheid. Gerechtvaardigd wordt men als goddelooze, die de verwerping waardig is. Wie zijn zij, die gerechtvaardigd worden? Zij allen missen de heerlijkheid Gods, Rom. 3 : 23, beroofd zijnde van den glans der gelijkvormigheid aan den Heilige. 't Zijn goddeloozen; 't zijn verwerpelijken. Kroonloos en glansloos zwerven zij rond, als ballingen, voor welke het gevaarlijk is, het vaderland en den koning te naderen, omdat de wet hen opeischt, en vervolgt. 't Zijn dezelfden wier doen, wier zijn Paulus te voren geschetst heeft, Rom. 1 en 2, gindsche Joden, voor het gericht der ontwijding gerijpt, gindsche Heidenen, aan den geest der verderving overgegeven. Gerechtvaardigd worden zij, uit genade, om niet, Rom. 3 : 24, zoo namelijk, dat de grond der rechtvaardiging niet in den gerechtvaardigde ligt, maar buiten hem, in de eeuwige genade Gods, zoodat hij gerechtvaar-

digd wordt, al is het, dat alles, wat aan hem is, zijne veroordeeling eischt.

Evenals elke rechtvaardiging sluit ook deze zoowel afwijzing als toekenning in zich. De »afwijzing" bestaat in het algemeen in de verklaring, dat de betrokkene persoon iets niet is, wat hij verdacht werd te zijn, namelijk, ongehoorzaam; op grond dezer onschuld wordt hij mitsdien van straf vrijgesteld. In zake dezer rechtvaardiging echter is de mensch niet slechts verdacht van onrechtvaardig te zijn, hij is het werkelijk. Zoowel wat zijne daden, als wat zijne hoedanigheden belangt, is hij zondig, overtreder van de letter, vijand van den geest der wet. Hoewel hij dus eigenlijk schuldig en strafplichtig verklaard moest worden, wordt hij vrijgesproken, overgegeven, niet aan den vloek, maar aan den zegen. Gerechtvaardigd wordt hij van eene wettige beschuldiging. Men lette er op, hij wordt niet eerst veroordeeld, om daarna, gelijk een misdadiger even vóór het oogenblik der executie, pardon te ontvangen, neen, hij wordt volstrekt niet veroordeeld. De wettigheid der tegen hem in te brengen beschuldiging wordt niet ontkend; erkend wordt ten volle, dat hij een goddelooze is, die aan alle geboden der wet schuldig staat, zoodat hij, op zichzelven beschouwd, der verwerping waardig is. Maar hij wordt beschouwd als een, die zijn vonnis reeds ondergaan heeft, zoodat het hoogst onrechtvaardig zou zijn, hem ook slechts eenigszins strafplichtig te beschouwen. Zoo onderscheidt zich de rechtvaardiging, als rechtsakte, zeer beslist van de vaderlijke handeling der schuldvergiffenis. Zeker, zij sluit de vergeving der zonde in zich, en schiet hare wortelen in

loutere barmhartigheid; maar men vergete niet, dat de genade haar besluit om vergiffenis te verleenen, hier in strikt richterlijke vormen ten uitvoer brengt. De rechtvaardiging is vóór alles, al verklaart zij zich uit genade, en al sluit zij vergiffenis in zich, eene rechterlijke akte; zij is evenals het kruis voor alles handhaving van recht, zij het ook, met de bedoeling om er een genadebesluit tot werkelijkheid door te maken. God verklaart er door, dat de betrokkene persoon, hoeveel hij ook gezondigd hebbe, onmogelijk tot eenige verdoemenis kan worden verwezen, omdat er, te zijnen opzichte alreeds voldoening aan het strafrecht gegeven is, zoodat zijne veroordeeling, in stede van voor hem uit, reeds achter hem ligt, niet aan de toekomst, maar aan het verleden behoorende. Deze verklaring maakt dus elke aanklacht onontvankelijk; zij maakt het onmogelijk om eenigen eisch tot straf op haar te gronden. Zij is meer dan vergeving: deze maakt den persoon los van zijne zonde, omdat zij de daad haren bedrijver niet toerekent, maar hier is meer, de persoon wordt strafvrij verklaard, uit aanmerking er van, dat hij voor eeuwig met het strafrecht heeft afgerekend. De rechtvaardiging bevat eene ontkenning van strafschuldigheid, niet in den naam der barmhartigheid, maar in den naam des rechts gegeven, en zich uitstrekkende, niet over eenige bizondere daad, maar over den geheelen persoon des zondaars. Het recht zelf verklaart voldaan te zijn, ja, meer dan dat, het verklaart dat de gerechtvaardigde voor eeuwig buiten zijn bereik ligt. Alzoo komt de mensch in de rechtvaardiging voor als een doode, Rom. 7 : 4, en wordt de orde des rechts aan hem gehandhaafd, dat een,

die gestorven is, gerechtvaardigd is van de zonde, Rom. 6 : 7, naardien het recht geen recht zou zijn, liet het hem niet los, wiens leven het, tot voldoening aan zijnen eisch, in zijne macht verkreeg.

Men ziet dus duidelijk dat God rekening houdt met de verhoudingen, waarin Hij, in den historischen weg, zijn volk geplaatst heeft. 't Is met het feit, dat het volk, krachtens zijn eigen bestel, onder de wet staat. Daarom geschiedt de rechtvaardiging met het oog op de wet. Zij rekent er mede, dat het volk, in plaats van zich door volmaakte gehoorzaamheid verheven te hebben tot het standpunt, waarop het van de wet zelve losgelaten, en als mondige zoon den Vader in den hemelen overgeleverd wordt, aan haar vervallen is. Zoo toch is de droeve staat des volks. Het is gehouden der wet zijn leven te laten; het moet tot schande worden, opdat zij hare eere behoude, het moet zijn recht verliezen, opdat zij aan haar recht kome, verdwijnende om haar te doen blinken. Daarom moet deze rechtvaardiging vóór alles eene vrijstelling wezen van den vloek der wet, waarbij de schuldige aan het gebied des straffenden rechts wordt onttrokken.

Houdt de rechtvaardiging echter rekening met 's volks verhouding tot de wet, dan moet zij echter eveneens eene toewijzing van recht in zich bevatten. Om dit in te zien bedenke men, dat de mensch geschapen is, niet in het bezit, maar in het gezicht der hemelsche heerlijkheid. De hoogste goederen der menschheid, de volle gemeenschap met God, en het deelgenootschap aan Zijne macht en wijsheid, heiligheid en zaligheid, onsterfelijkheid en heerlijk-

heid, lagen voor hem nog in de toekomst: God moest zijne erfenis nog worden. Verloor hij door overtreding van het oudste gebod de kans tot inbezitneming der voorgehoudene erfenis, eene nieuwe wet heropent er hem in zoover de gelegenheid toe, dat zij weer een weg naar deze hoogste goederen in 't aanzijn roept. Want waar geene wetgeving is, is ook geen kans tot rechtsverwerving; gehoorzaamheid, de weg tot recht, onderstelt steeds een gebod. 't Is zoo, onmachtig is de mensch om dit pad te bewandelen; maar toch verheft hem het feit, dat hij onder wet wordt gesteld, tot den rang van eenen, die weer, evenals de oorspronkelijke mensch, aller type, geroepen is om door gehoorzaamheid recht te verwerven op de hoogste goederen van den mensch. Derhalve moet de rechtvaardiging, zal zij zich waarlijk geleidelijk in 's menschen historie invoegen, en hem in zijne historisch gegevene baan voorwaarts helpen, zich aansluiten aan zijne bestemming, hem beschouwende en behandelende als een die tot rechtsverwerving geroepen is.

De rechtvaardiging van welke Paulus' Evangelie getuigenis aflegt, rekent zeer in het oog loopend met 's volks roeping tot verwerving van recht op het heil, dat de mensch tot volmaking zijns wezens van noode heeft. Bracht de mensch, in plaats van recht, schuld over zich, bij zijne rechtvaardiging wordt niet slechts schuld weggenomen, maar ook recht toegekend. 't Is als met iemand, voor wien de borg niet slechts de schuld betaalt, maar ook eene som beschikbaar stelt, opdat de rechter hem deze uitkeere, en hij, niet slechts van schuld vrij zoude zijn, maar ook rijkelijk hebbe, al wat tot zijne welvaart

van noode is. Zoo wordt er bij de rechtvaardiging gerekend met de roeping des volks; want er wordt aan den schuldvrij verklaarde recht toegekend. En welk recht? Hetzelfde recht, waarop de wet, in den weg van gehoorzaamheid, het uitzicht opent, dat op het leven, opgevat in zijn volle diepte, als leven in de gemeenschap met Hem, bij wien verzadiging der vreugde is, eeuwiglijk en altoos, Ps. 16 : 11. Daardoor, dat zij datgene geeft, wat de wet slechts in de verte voor oogen stelt, bij manier van wit, aan het eind van de baan harer geboden opgehangen, onderscheidt zij zich ten eigenen gunste merkbaar van elke vroegere, door de wet zelve tot standgebrachte rechtvaardiging. Want indien iemand, door tusschenkomst van eenig zoenoffer, van eenige zonde gerechtvaardigd werd, zoo verkreeg hij door deze rechtvaardiging niet iets nieuws, dat hij te voren niet bezeten had. Wel bevatte deze rechtvaardiging even goed rechtstoekenning als schuldontheffing in zich; het recht echter, waartoe verwezen werd, was het oude, waarin elk Israeliet krachtens de belofte, aan Abraham gedaan, van huis uit deelde. Deze rechtvaardiging bevestigt slechts in bestaande en bezetene rechten. Zij doet het thocratisch burgerschap behouden, welks bezit door de overtreding in gevaar was gebracht, meer niet; zij brengt niet vooruit, zij voegt niets nieuws toe. 't Is hare bedoeling slechts om behoudend te werken, door het volk te beschutten tegen den vloek, die het bij elke overtreding voor zich opeischt, en het te bewaren tot den dag, waarop de genade eener betere rechtvaardiging geopenbaard worden zal. Deze betere rechtvaardiging brengt het volk, dat

haar deelachtig wordt, in ééne ure daar, waar vele eeuwen het niet hadden kunnen brengen, zelfs al waren zij doorgebracht in voortdurende najaging van gerechtigheid. Zij verwerft het zijn Hemelvaartsdag; zij verwerft het zijn Pinksterfeest; of, om in duidelijke woorden te spreken, het recht om in den hemel zelven voor God te verschijnen, en deelgenoot te worden van het heiligste Gods. Neemt zij het schrikkelijkste weg, den vloek der wet, zij kent het begeerlijkste toe, namelijk het heil, dat in de belofte voor oogen gesteld, en een wijle lang, aan de gehoorzaamheid der wet verbonden was, om thans, wegens de belofte, uit genade te worden gegeven. God verklaart, als Hij rechtvaardigt, niet wat Hij reeds bij de belofte verklaard heeft, namelijk dat zij, die geroepen worden, recht hebben om, in den weg des geloofs, de erve in bezit te nemen, Hij doet meer. Hij verklaart den betrokkene gerechtigd om de erve zonder meer te ontvangen; Hij benoemt Hem niet voorwaardelijk, maar onvoorwaardelijk tot erfgenaam, en laat op de verklaring er van, dan ook dadelijk de terhandstelling van het erfgoed volgen. En naar welke wet doet Hij zulks? Naar deze, dat iemand, die zijn dood tot openbaring der hoogste gehoorzaamheid heeft gemaakt, zeker recht heeft om in heerlijkheid te herleven. Zóó worden zij, die Hij rechtvaardigt, door Hem beschouwd; Hij merkt ze aan als zulken die door den dood niet slechts vrij van de straf zijn geworden, maar ook een recht naar de wet hebben verworven, dat hun zonder pleging van onrecht niet onthouden worden kon.

Op deze genade heeft Paulus het oog, als hij, Rom. 1 : 17, van de »rechtvaardigheid Gods" spreekt, die in het

evangelie geopenbaard wordt. Daar ter plaatse, wijst deze uitdrukking, evenmin als 3 : 21, 10 : 3, eene eigenschap Gods aan, noch Zijne innerlijke gerechtigheid, gelijk Rom. 3 : 5, noch Zijne richterlijke gerechtigheid, zooals Rom. 3 : 25. Kennelijk toch stelt Paulus deze »rechtvaardigheid Gods" tegenover den »toorn Gods," als iets dat dezen stilt, en zijne verdere uitgieting voorkomt. Hoe zou hij trouwens van haar kunnen zeggen, dat zij »nu," dat is, in zijne dagen, openbaar geworden was, verstond hij er de goddelijke eigenschap der rechtheid door ? Want reeds van het begin der historie af, zijn Zijne zedelijke rechtheid en rechterlijke zuiverheid, in wet en gericht, allen menschen openbaar geworden. Paulus wijst met deze benaming uitsluitend eene rechtsverhouding aan, waarin God den mensch tot zich plaatst, als Hij hem aanmerkt als een, die voor al zijne zonden genoeg gedaan, en alle rechten zich verworven heeft. De bijvoeging »Gods" wijst de herkomst dezer »rechtvaardigheid" aan ; zij kenmerkt haar als eene gave van Gods genade, als eene vrucht van Gods bestel, door Zijne ontferming over ons gebracht. Daarom wordt zij ook, Rom. 10 : 3, beslist tegenover de »eigene" gerechtigheid gesteld ; 't is geene rechtvaardigheid, die slotsom zou zijn van ons willen en van ons werken, maar van het willen en werken Gods.

Ware het anders, hoe zou er ooit van eene rechtvaardiging des zondigen menschen sprake kunnen zijn ? Geschiedde de rechtvaardiging niet »zonder wet," »uit genade," zij zou niet geschieden. Uit de werken der wet toch, zegt Paulus, zal geen vleesch gerechtvaardigd worden voor God, Rom. 3 : 20. Welke wet heeft Paulus hier

op het oog? Geheel het stelsel van geboden, door Mozes' tusschenkomst, het volk des verbonds opgelegd. Hij ziet niet op de ceremonieele geboden alleen; want hij stelt geene soorten van werken tegenover soorten van werken, maar het werk tegenover het geloof. Daarbij geldt de opmerking, dat door de wet de kennis der zonde is, volgens Rom. 7 : 7, 8, bepaaldelijk de zoogenaamde zedelijke wet. Bovendien is de gebruikelijke scheiding der wet in eene zedelijke en eene ceremonieele niet paulinisch, al is het waar, dat de apostel eene onderscheiding in de verschillende geboden erkent. Dit vastgesteld zijnde, vragen wij, wat hij door »werken" der wet verstaat. Bloot denkbeeldige werken? In dat geval wil hij zeggen, dat de mensch niet gerechtvaardigd kan worden, omdat hij zonder werken is, buiten staat zijnde om de werken te doen, welke de wet hem oplegt. Kennelijk echter heeft de apostel werkelijk volbrachte, in rekening gebrachte werken voor oogen, werken van menschen, volbracht op bevel van de wet, enkel door de prikkels, welke de wet den werker geeft. Van deze zegt hij, dat zij hem niet ter rechtvaardiging kunnen dienen. Dat zulke werken eene betrekkelijke gerechtigheid bijzetten, ontkent hij niet; zelf toch kent hij zich, Fil. 3 : 6, eene gerechtigheid naar de wet toe. Maar hoeveel gewin deze gerechtigheid ook geven mag, hoevele uiterlijke zegeningen Gods, hoevele eerbewijzingen van de Joden, in het gericht wordt zij als niets geschat. Ja, 't is zelfs gevaarlijk met haar in het gericht te verschijnen, naardien daar de regel geldt, dat elk gebrek, aan de werken gevonden, den vloek wakker maakt. Zoovelen toch als er

uit de werken der wet zijn, die zijn onder den vloek ; want er is geschreven: vervloekt is een iegelijk die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen, Gal. 3 : 10. En dat uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd wordt, is waarlijk geen wonder. Want hoevele prikkels, van vrees en van hoop, de wet ook geven mag, het voornaamste geeft zij niet, haren geest, te weten, de liefde, die het geheim harer vervulling is, Gal. 5 : 14. Hoe zou zij hem rechtvaardig maken, die zij niet beminnende kan maken? Vermag zij niet te volmaken, dan kan zij ook niet rechtvaardigen. Want in het gericht zet alleen het volmaakte gerechtigheid bij; en wie is er volmaakt? Aldus is de onmogelijkheid om uit de werken der wet gerechtvaardigd te worden, geenszins slechts gegrond op het feit, dat de kinderen der wet geene werken hebben gedaan. Zoo mocht het schijnen, uit de omstandigheid, dat Paulus in zijne toeleiding tot de leer der rechtvaardiging, Rom. 2, van velen zegt, dat zij slechts booze werken bezitten; zoo is het niet. Want al zijn de werken naar den vorm onberispelijk, dan missen zij, krachtens de aangeborene verdorvenheid, het ware gehalte, zoodat de reden waarom geen vleesch uit werk der wet gerechtvaardigd wordt, niet in gebrek aan werk, maar in de onmogelijkheid ligt, om werken te doen, die aan den geest der wet beantwoorden.

Men weet, dat de apostel deze schoone woorden in zijn vaandel geschreven had: Er is geen onderscheid, noch van Jood, noch van Griek, Rom. 10 : 12. Maar zou hij recht hebben, om deze beide helften des menschelijken geslachts zoo ten volle gelijk te stellen, als de rechtvaar-

diging niet uit het woord der genade, maar uit het werk der wet ware geweest? Nimmermeer. Zelfs als het mogelijk ware, om uit de werken der wet zegen in plaats van vloek te oogsten, zou deze kans ter rechtvaardiging nog uitsluitend openvallen voor Israël. De heiden zou als heiden nooit tot gerechtigheid kunnen komen; gerechtigheid toch wordt slechts verworven door gehoorzaamheid aan de Wet, en zie, de heiden is zonder wet. Gesteld dus, dat hij het streven naar wijsheid aflegde, dat hem van huis uit beheerscht, en naar het voorbeeld van den Jood, voor alles gerechtigheid ging zoeken, 1 Cor. 1 : 22, Rom. 10 : 3, wat dan? Dan zou hij moeten beginnen met zich der wet te onderwerpen, in navolging van velen uit Paulus' tijd, die zich, door aanvaarding der besnijdenis, verplichtten tot onderhouding der wet, vgl. Exod. 12 : 48, Num. 9 : 14. Hij zou Jood moeten worden; voor de volken toch geene gerechtigheid, maar gerichte! Aan de volken geen Evangelie, zoolang de wet heerschappij voert; op zijn best rest hun, na afloop van het gericht, een overblijfsel, dat, na onderwerping aan Israels vorst en Israels wet, van den eeuwigen Godsvrede deelgenoot wordt. Maar dat ligt nog in de verre toekomst; voor het heden geen troost voor de volken, tenzij de deur zoo wijd wordt geopend, als het Evangelie van Paulus dit doet. Anders moet hij, die het gericht wil ontvlieden, beginnen met zijn volk te ontvlieden; hij heeft het voorbeeld te volgen van Ruth, die vaderland en maagschap verliet, om onder de vleugelen van Israels God hare toevlucht te nemen, Ruth. 2 : 11.

Zoo iets maakt het Evangelie van Paulus overbodig.

Het predikt eene rechtvaardiging, waarbij geen opzicht genomen wordt op iets, waardoor de eene mensch zich verheven kan achten boven den anderen. Hier daalt de hoogverheven Jood van den berg zijner gerechtigheden af hier rijst de naamlooze heiden uit de diepte zijner rechteloosheid op; beiden komen samen in ééne gerechtigheid, en in ééne aanbidding. De Heiden behoeft geen Jood te worden in den vleeschelijken zin des woords; maar al blijft hij naar het vleesch zoon zijns volks, zoo treedt hij nochtans in Israels erve. Dusdanige vernietiging der klove tusschen de beide helften onzes geslachts, eischte de intrede van de heerschappij eener rechtvaardigheid Gods, die elke rechtvaardigheid der werken uitsloot.

Wat zegt het dan om deze rechtvaardiging uit genade te ontkennen? 't Is loochening van de katholiciteit van het volk Gods. Het Evangelie te berooven van de zenuw der genade, 't is het de eer te ontnemen van Evangelie der menschheid te zijn. Dan berooft men het van zijn humaan, van zijn universeel karakter; het daalt af tot den rang van een Evangelie voor enkelen, die tengevolge van gelukkigen aanleg en gunstige omstandigheden, zich zekere gerechtigheid hebben weten te verwerven. Vergeefs zoekt er de boeteling troost. Men make toch geene partijzaak van een algemeen belang, en geen volksevangelie van wat der wereld toekomt! Wilde men, na de rechtvaardiging om niet uit het Evangelie weggenomen te hebben, eerlijk handelen, dan moest men beginnen om de goddelijk historische lijn in acht te nemen, anders gezegd, om ons weer te binden aan besnijdenis en

wet. Men geve dan gelijk aan de joodschgezinde leeraars uit Paulus' dagen, en predike met hen den Jezus, die zijne zegenende handen slechts uitbreidt over de geloovigen, die hij binnen den kring der besnijdenis vindt. Want het is zeer willekeurig om de wet van een te scheiden, en te zeggen, dat het ter rechtvaardiging voldoende is, om de tien geboden te houden. 't Is zoo, zij zeggen, dat zij het Jodendom slechts zuiveren, als zij het tot de leer van het eengodendom, en van de rechtvaardigheid en van de liefde, beperken, maar er bestaat tot zulke eene vergeestelijking geen recht, omdat de wet een onoplosbaar geheel is, dat zich van ons niet laat scheiden. Wij ontkomen het Jodendom slechts door aan Paulus' Evangelie vast te houden. 't Is zoo, dit sluit allen roem uit, maar het Evangelie naar het vleesch sluit meer uit dan den roem, te weten de menschheid zelve.

VERZOENING.

I.

Wij hebben gezien dat de rechtvaardiging niet ten koste, maar in naam van het recht plaats grijpt, omdat er gerechtvaardigd wordt op grond van voldoening aan de wet. Zoo moest het ook zijn. Vóór alles toch is noodig dat God zelf rechtvaardig blijve. Zelfs de barmhartigheid mag den Rechter der gansche aarde niet onbillijk maken, en er Hem toe brengen, dat Hij den arme voortrekken zou in zijne twistzaak. Ook begeert geen waarlijk vrome eene rechtvaardiging, die, op leugen gegrond, de goddelijke eer wegnemen zou. Heilig moet onze rechtvaardiging zijn, zóó heilig, dat noch het scherpziend oog der hel, noch de wantrouwende blik des ongeloofs, er iets onbillijks aan kunnen ontdekken.

En ziet, dat God op grond van werken der wet niet rechtvaardigen kan, is reeds gebleken. 't Is zoo, het schijnt, dat God nochtans vergiffenis zou kunnen schenken. Zijn de kinderen der beloftenis niet van eeuwigheid door Hem bemind? Wegens hunne zonde mogen zij voorwerpen zijn van Zijnen toorn, naar de verkiezing zijn zij toch voorwerpen van Zijne liefde. Wat is er voor een vader lichter dan zich met zijne kinderen te verzoenen? Zoo schijnt het ook omtrent God; men zou zeggen dat er geene tusschenkomst noodig was om Hem

met Zijn Israël te hereenigen. Als een mensch beleedigd is, kan hij immers geheel uit eigene beweging de hand ter verzoening uitreiken, en enkel op belijdenis van den kant des beleedigers vergeven. Zou God dan minder zijn dan de mensch? Ons beveelt Hij om vergeving te schenken zonder voldoening te eischen; zou Hij zelf dan weigeren om Zijnen toorn te blusschen anders dan in bloed, ja, anders dan in het bloed van Zijn eigen Zoon! En waarom kan Hij de erfenis, die Hij uit genade beloofd heeft, niet enkel uit genade uitkeeren, zonder eerst, tegelijk met voldoening voor de gemaakte schuld, te vragen naar gerechtigheid, als naar den eenigen grond, waarop Hij ze toewijzen wil? Gaat hier de Vader niet in den Rechter op! Waarlijk, het schijnt dat de genade zelve verdonkerd wordt door de leer, dat er niets van al het beloofde gegeven wordt, dan in den naam van het recht.

Toch is heel deze beschouwing een blinkende leugen. Stilzwijgend gaat zij uit van eene valsche veronderstelling, wier wegneming haar vanzelf van haar fondament berooft. 't Is deze, dat God slechts als vrijmachtig Souverein tegenover het schepsel zou staan. Zeker, een souverein is door niets bepaald; is hij beleedigd, hij vergeeft, als hij wil; wil hij iets geven, naar verdiensten behoeft hij niet te vragen. Maar anders wordt het, als de souverein als rechter optreedt, geroepen om een iegelijk te geven naar zijn werk. Dan mag hij geene genade bewijzen, tenzij eerst aan het recht is voldaan, en geene rechten toekennen, tegen verdiensten in. En zoo staat het met God. Rechter is Hij; gerechtigheid heeft

Hij te handhaven, zoodat Hij geenszins krachtens souvereine willekeur van schuld vrijspreken en rechten toekennen kan. Zeker, Zijne souvereiniteit lijdt onder Zijn rechterambt geene schade; hare rechten zijn veilig bewaard; Hij handhaaft ze in de vrijmachtige verkiezing, in den wille tot verzoening, en in de beschikking van het zoenmiddel. Bij Zijne gerechtigheid leidt Zijne souvereiniteit geene schade; men vreeze het niet. Slechts zoeke men den wortel zijner dwaling, en men zal merken dat deze, gelijk steeds, ook hier gevonden wordt in eene valsche voorstelling van Gods verhouding tot het schepsel.

En wat God is, zie, dat is Hij met Zijnen wil; de handhaving der gerechtigheid is niet iets, waardoor Hij zich gebonden en belemmerd gevoelt, gelijk een aardsch souverein, die soms zou willen vergeven, maar met het oog op wet en orde, van zijn souverein recht om genade te bewijzen, geen gebruik maken durft. Er is geen tweestrijd in God; in Hem is alles volle harmonie, in Hem is alles één wille. Want God vindt het recht niet, gelijk een aardsch souverein, als iets buiten zich, dat er was, vóór hij er was, en er zijn zou, was hij er niet, als iets hooger dan zich, welks dienaar hij slechts is. Het recht te handhaven en Zichzelf te handhaven, 't is bij Hem één. Als Hij den zondaar straft, dan handhaaft Hij niets, dat Zijn eigen wezen, welks eere den ondergang eischt van elk kreatuur, dat het recht zijner godheid poogt in te korten, en haar daarmede te niet doet, wijl hare volstrektheid haar wezen is. God straft om God te blijven. Of als Hij den rechtvaardige

zegent, dan handhaaft Hij evenzeer Zijn wezen, Zijne gunst verheffende over elk schepsel, dat Hem wil als God, ten teeken, dat ook Hij zichzelf wil als God, met al de kracht, die in Hem is. God verheerlijkt zichzelven als Hij Zijne liefhebbers zegent. Alzoo is Hij de Heilige, degene, wiens willen eeuwig en volstrekt op zichzelf als het hoogst en eenig goed is gericht. 't Is in Zijne heiligheid dat Zijne rechtvaardigheid wortelt; bij Hem zijn zelfhandhaving en rechtshandhaving één. Daarom wil Hij niet anders dan rechtvaardig zijn, ook bij het betoon Zijner genade, wijl Hij vóór alles God wil zijn. Waarlijk, zijn recht om God te zijn, Hij zal het handhaven, zij het ook ten koste van het kostelijkste. Welk koning zal van zijn souvereiniteitsrecht gebruik maken ten koste van zijn koningseere? Geen enkele; allerminst Hij, die ophouden zou Zichzelf te zijn, als Hij den schuldige zonder voldoening aan Zijn recht rechtvaardigde.

En dat deze dingen alzoo zijn blijkt ten klaarste uit het feit der wetgeving aan de kinderen der beloftenis. Zichzelven had Hij hun ten God en Vader toegezegd; dat was de belofte, het teeken der ontferming, de vrucht der liefde. Nochtans riep Hij hun uit Sinaï's wolken toe, dat Hij zijn recht als God handhaven zal door ten vloek te stellen, wie Hem niet als God erkent, en de belofte slechts te vervullen aan wie Hem God laat blijven. Dat doet Hij door Zijn recht op dankbaarheid voor zoo groot een voorrecht, als waarin Hij hier het volk liet deelen, als wet den volke op te leggen, met bedreiging en belofte, en zichzelven te verheffen tot haar handhaver. De Wet is dus de draagster van het goddelijk recht; hare

indiening het bewijs, dat God het handhaven zal, ook, ja vooral op de schouwplaats Zijner genade. Door haar tusschen zich en zijn volk te plaatsen, treedt Hij in het midden der Zijnen op als de Heilige Wachter Zijns rechts, die niet dulden zal dat iemand Zijn recht straffeloos vertreedt.

Met opzet wordt het door de indiening der wet onmogelijk gemaakt, dat de zonde tegen God ongestraft zou worden vergeven. Want door de akte der wetgeving verheft God het beginsel, dat geene zonde zonder voldoening aan het recht wordt vergeven, tot wet des verbonds. Zeker, de belofte zal worden vervuld, al schijnt het ook, dat deze handhaving des rechts, wegens 's volks doemwaardigheid, hare vervulling onmogelijk maakt; daar zal de goddelijke trouw voor zorgen. Maar de rechtvaardigheid zal nochtans haren loop hebben; dat heeft de Wet haar verzekerd, door vloek en zonde te verbinden, en zoo eene grens te trekken om het recht, welke zelfs genade te eerbiedigen heeft. 't Is juist binnen den geheiligden kring, dat de rechtvaardigbeid zich in hare volle kracht zal handhaven. Met opzet toch heeft de Wet haar gelegenheid gegeven om ten volle met de zonde af te rekenen. Dat kan zij zonder de Wet niet doen; want eerst de Wet zet der zonde hare volle strafwaardigheid bij. Zij toch hergaf aan elke zonde, door het volk des verbonds begaan, haar oorspronkelijk karakter, dat van overtreding. Paulus wijst er op, als hij als reden, waarom de Wet toorn werkt, de omstandigheid opgeeft, dat er zonder Wet geene overtreding is, Rom. 4 : 15. Zeker, eerst als de zonde geschiedt in spijt van

een verbod, waaromtrent een verbond is gemaakt, toont zij zich in haren waren aard, als verzet tegen het goddelijk gezag. Maar zóó klimt zij dan ook tot den hoogsten graad van strafbaarheid, en lokt zij de volle openbaring des toorns uit. 't Is juist wat God wil. Van zins om Zijnen toorn tegen de zonde ten volle te openbaren, was het noodig, dat Hij ze weer op de hoogte der eerste zonde bracht, door ze onder omstandigheden te plaatsen, die haar tot de hoogte harer strafwaardigheid deden stijgen. Daarom kan de ongunstige verhouding, waarin Israel door de Wet tegenover God wordt gebracht, niet te hoog worden aangeslagen. Nergens maakt het kwaad zulk eene openbaring des toorns noodig als in Israel. Daar herhaalt zich in elke zonde de overtreding van het paradijs; bondbreuk, zoo is daar haar naam. De straf, daar aan het kwaad verbonden, is geen mindere dan de vloek, dat is, de dood zooals hij geleden wordt aan het kruis. Een dood dreigt er, die het besef in zich sluit van ten volle door God verworpen en verlaten te zijn, als voorwerp van Zijn oneindigen afschuw en eeuwige gramschap. Waarlijk schijnt het, dat God juist den kring, dien Hij door de belofte omvat heeft, uitkoos, om hem tot schouwplaats te stellen van Zijnen rechtvaardigen toorn tegen de zonde. Zoo schijnt het niet, zoo is het! Het recht is door de belofte, door de genade wakker gemaakt; God zelf roept het op om zich te handhaven.

Maar er is meer. De goddelijke rechtvaardigheid laat evenmin toe, dat het leven den onrechtvaardige toebedeeld wordt, als dat de vloek van hem zou worden voor-

bijgelaten. En waartoe nu de Wet? Om te zorgen dat de hoogste goederen, welke de belofte toezegt, slechts als loon der hoogste rechtvaardigheid worden uitgekeerd. 't Is als in het paradijs; ook hier waarborgt God de rechten der rechtvaardigheid door den regel tot wet te verheffen, dat de voltrekking Zijner gemeenschap met Zijn volk bondstrouw eischt, in volkomene gehoorzaamheid zich openbarende. Men heeft de Wet slechts te bezien, en men bemerkt terstond, dat de rechtvaardigheid met de meeste zorg voor hare rechten zorg heeft gedragen. Niet een enkelen eisch heeft zij ingekort! De Wet wil dat het schepsel in elke daad God als God erkenne. Hoe? Blootelijk door het gebodene te doen en het verbodene na te laten? O neen! De Wet eischt het hart in de gehoorzaamheid. Zij wil haar als uiting van eene onbegrensde liefde, in kinderlijke dankbaarheid zich openbarende, en van het onbepaald vertrouwen, dat zij het geheim der gelukzaligheid in zich bevat. Niet spoedig voorwaar bezit men in Israel recht; want groot is de mate der gerechtigheid, die men er toe te vervullen heeft. Een dienst der letter zonder meer, enkel onder den prikkel van eigen belang, van hoop en vrees, tegen den wil in volbracht, moge door even uiterlijke zegeningen worden achtervolgd, maar zal zij het eeuwige tot loon ontvangen? Nimmermeer! Geen recht stelt zij daar om in het hemelsche heiligdom, om in de hemelsche heerlijkheid in te gaan, ten einde er één leven met God te leven. De Wet eischt het beeld Gods van het kind des verbonds weer terug; zij is slechts met het volmaakte, het goddelijke bevredigd. God heeft ze zoo ingericht, dat hare volbrenging Hem in eens het

afdoend bewijs levert, dat het kind des verbonds waardig is om eeuwig, niet op aarde slechts, maar in den hemel zelven te leven, verheven tot den priesterlijken rang in den eeuwigen tempel, en aangegord met de koninklijke krachten der onsterfelijkheid. Zij is, om alles in één woord te zeggen, volmaakt. Want zij brengt het leven der liefde onder wet, en van de liefde weten wij, dat zij het geheim der volkomenheid is. Wie zóó liefheeft, als de Wet dit wil, mag ten hemel varen; een offer wordt hij, dat zich zelf in vlam zet, en opwaarts stijgt. Voorzeker, wij weten, dat God deze Wet gegeven heeft, omdat Hij van zins was, den Eenen te verwekken, wiens rechtvaardigheid allen gerechtigheid bijzetten zou. Maar bewijst zulks niet ten volle dat zij gegeven is om te zorgen, dat de erfenis slechts vrucht eener gerechtigheid zou zijn, aan welke de strengste rechtvaardigheid haar niet zou kunnen weigeren?

Nu lijdt het geen twijfel, of de indiening eener Wet, die de rechten der wrekende en loonende rechtvaardigheid zoo vastelijk waarborgt als deze, staat de toebedeeling van het hoogste goed tijdelijk in den weg. Wij zouden deze Wet bij den cherub kunnen vergelijken, die de belofte, op den weg harer vervulling, met uitgetrokken zwaard te gemoet treedt, om haren loop naar den eindpaal tegen te houden. Wel wordt de vervulling der belofte er geenszins door in gevaar gebracht; want het is onmogelijk, dat eene latere wet een vroeger verbond te niet zou doen, Gal. 3 : 17. Zelfs eens menschen verbond, dat bevestigd is, doet niemand te niet; hoe zou een verbond dan wankelen, dat, door God zelven, te voren bevestigd is op Christus? Gal. 3 : 15, 17. Maar toch wordt

er door God gezorgd, dat de belofte, zonder de minste schade aan hare vervulling, niet dan over het pad des rechts henen, tot hare kinderen komt. 't Is zoo, zal deze bedoeling worden bereikt, dan moet God Zijnen Heilige ten vloek overgeven; maar wij weten, dat de Wijsheid niets beramen kan, wat de Liefde niet zou willen uitvoeren. In dat licht bezien, blijkt de Wet een meesterstuk te zijn, welks werkmeester wij niet genoeg kunnen bewonderen. O lieflijke Wet, die er den weg toe opent, dat de genade, aan het einde van haren loop, door het recht wordt gekust!

De Wet zelve opent trouwens den weg tot een betoon van genade, zonder krenking van recht, door het beginsel der bemiddeling in zich op te nemen. Duidelijk toont God, dat Hij, bij het geven der Wet, rekening houdt met de zondigheid der gemeente, die eene dekkende tusschenkomst eischt. En zoo blijkt het kennelijk, dat Hij de Wet niet geeft, om de belofte te vernietigen, maar veeleer, om hare vervulling voor te bereiden. Want Hij zal dit beginsel straks zoo ten volle toepassen, dat de vervulling van den raad Zijns heils er de vrucht van is.

Allereerst handhaaft de Wet dit beginsel, doordien zij middelaars tusschen God en de Gemeente stelt. Reeds hunne plaats in het leger wijst op hunne bemiddelende stelling, Num. 3 : 38. Priesters heeten zij. Wat zij zijn, zij zijn het krachtens goddelijke roeping, geenszins door eigen wil, of door keuze des volks. Hun is de taak opgelegd, om de gemeente te heiligen, door bedekking der zonde, ten einde hare gemeenschap met God vast blijve, en naar behooren uitgeoefend worde. Daartoe worden zij,

schoon slechts op schaduwachtige wijs, bizonder geheiligd; door hunne heiligheid toch moeten zij verzoenend optreden. Op zichzelven zijn zij van geene beteekenis; eerst tegenover offergave en offerbloed treedt hunne bemiddeling in het licht. Daar zijn zij echter onmisbaar, om door hunne heiligheid het onreine, dat beiden aankleeft, weg te nemen, en zoo te maken, dat gave en bloed beteekenis verkrijgen bij God, Ex. 28 : 38. In het hoogepriesterschap spreekt zich deze priesterlijke bestemming het volledigst uit. De kroon der heiligheid, die het voorhoofd van den hoogsten der priesteren siert, dekt de onheiligheid der heilige dingen toe, maar, om dezelfde reden, brengt zijne overtreding ook het gansche volk onder schuld, Lev. 4 : 3.

Niet minder krachtig spreekt het voor de toekomst zoo gewichtig beginsel der bemiddeling zich uit in de instelling der verzoening door het bloed van het geofferde. Men weet welk gewicht de wet aan het offerbloed hecht. Offers vinden wij bijna onder alle volken; maar aan het mozaisch offer is het gebruik eigenaardig, dat van het bloed gemaakt wordt, tot bedekking der zonde, als het door sprenging voor het goddelijk aangezicht wordt uitgebreid. 't Is trouwens gegeven om op het altaar voor 's volks zielen verzoening te doen, door de ziel, die het in zich bevat, Lev. 17 : 11, en daar ter plaatse zoo noodig, dat zelfs geen priester, hoe heilig ook, zonder bloed voor Gods aangezicht verschijnen mag. Er spreekt zich de wet in uit, dat een rein leven, ter wille Gods in den dood overgegeven, voor Diens aangezicht, het zondig leven desgenen toedekt, ter wiens wille het geofferd is, zoodat de

goddelijke gunst thans op hen rusten kan, van wie zij zich anders zou moeten terugtrekken. Bij elk offer is de tusschenkomst van dit bloed ter verzoening van het geheiligde noodig; maar gelijk het priesterschap eerst bij den hoogepriester tot zijne volle beteekenis komt, zoo treedt ook het beginsel der bemiddeling door bloed vooral te voorschijn bij het eigenlijke zoenoffer, waar het niets minder dan hoofdzaak der handeling is.

Op de samenwerking nu van priesterambt en offerbloed berust het geheim van de ontzondiging der gemeente. De verzoening, alzoo tot stand gebracht, heeft 's volks verheffing tot een hemelsch priesterrijk geenszins tot hare vrucht. Te onvolkomen is zij om iets meer te doen, dan het bevestigen der bestaande gemeenschap, met al het onvolkomene, dat deze aankleeft. Priester en offer toch liggen nog uiteen, en zoolang dat nog alzoo is, laat de eeuwige verzoening, aan welke de vervulling der hemelsche belofte zich vastknoopt, nog op zich wachten. Want eigenlijk moet de priester zoo heilig zijn, dat hij zelf ten offer wordt gesteld, naar de wet dat steeds het beste ten zoen geëischt wordt. Maar de gouden plaat, uiterlijk aan zijn voorhoofd vastgehecht, bewijst reeds, dat het hem aan innerlijke volmaaktheid ontbreekt; hij draagt Gods heiligheid wel, maar hij is Gods heiligheid niet. En omdat zijn eigen bloed dies niet rein genoeg is, moet hij volstaan om met vreemd bloed het heiligdom in te treden, Heb. 9 : 25. Hoe zal echter bloed van stieren en bokken de zonde wegnemen? Hebr. 10 : 4. Want de ziel eens volmaakten priesters zelve zou er in moeten zijn; priesterlijk bloed slechts verzoent voor eeuwigheden. Zulk

bloed kan het volk niet aanbieden; er is geen enkele in Israel, die met zijn eigen bloed voor Jehova verschijnen mag, noch in het aardsche heiligdom, noch in het hemelsche. Was er zulk een, de priesterdienst, die naar de wet is, zou als overtollig, vanzelf vervallen, gelijk een noodbouw wordt verlaten, als het gebouw zelf is opgericht. God heeft 's volks eerstgeborenen opgeëischt tot de dienst Zijns huizes; Hij heeft ze teruggegeven ook, en anderen in hunne plaats gesteld, naardien zij niet eens rein genoeg waren, om dienst van Levieten te doen, Num. 8 : 17, 18, vlg. Num. 18 : 22. 't Wacht alles op den eerstgeborene, wiens heiligheid het offer des eigenen lichaams tot eeuwige verzoening der zonde reiken doet. En nu kan wel het volk zulk een eerstgeborene niet voortbrengen, maar ontvangen zal het hem toch, omdat hij aan Abraham is toegezegd. Door zijne tusschenkomst worden alle kinderen des volks, die in gemeenschap met hem treden, den vollen zegen der Godsgemeenschap deelachtig. Hij zal priester en offer worden in éénen; door eene enkele offerande bevestigt hij beide het verbond en zijn priesterschap tot in eeuwigheid. Op hem heeft God het verbond der belofte te voren boven alle wankeling vastgesteld, Gal. 3 : 7, zoodat geene wet de belofte te niet kan doen. Wegens hem weerhield God den vloek der wet, wegens hem liet God der verdraagzaamheid ruimte. Niet als vervangmiddel, maar als afschaduwing zijner offerande, hield de verzoening der wet de gemeenschap des verbonds in stand. Zonder hem ware elke voorafgaande verzoening ijdel geworden; zij zou er zelfs niet zijn geweest. Eene schaduw is alle dienst des tabernakels, meer niet, wier

hooge beteekenis deze is, dat zij het lichaam bewijst, dat haar van zich werpt.

In den schoot des Vaders zelven is hij verborgen, hij, wiens openbaring genade door rechtvaardigheid heerschen doet. Vandaar koos hem de eeuwige wijsheid, vandaar gaf hem de eeuwige liefde. En omdat hij het meesterlijk werk onzer ontzondiging slechts volbrengen kan onder voorwaarde van er wettig toe geroepen te zijn, Hebr. 5 : 4, is het voor ons van het hoogste gewicht, te erkennen, dat het God zelf is, die den Zoon tot een Christus maakt, Hand. 2 : 36. Sommigen toch schijnen te leeren, dat het werk der verlossing van Christus zelven uitgegaan is. Immers spreken zij alsof Gods hart eerst door het bloed Zijns Zoons van toorn tot liefde omgewend was. Zoo is het echter niet; ja, het gansche werk van Christus zou een onwettig en eigenwillig, en mitsdien een onheilig werk zijn, als het alzoo ware. 't Zou, alsdan in stede van een zoen voor onze zonde te zijn, zelf verzoening behoeven? Hoe toch zou zijn werk uiting van gehoorzaamheid zijn, ware Hij er niet wettig toe geroepen? Daarom belijden wij dat God zelf, op de meest rechtstreeksche wijze, in dit gansche werk van Christus opgetreden is, zoo zelfs dat Hem al Zijn werk kan worden toegeschreven, 2 Cor. 5 : 18, 19. De liefde tot de wereld gaat geenszins tegen de orde der goddelijke huishouding in van den Zone uit; de Vader zelf is de fontein aller liefde. 't Is de Vader, die volgens Rom. 3 : 25, Christus te voren gesteld heeft tot middel ter verzoening, dat is, tot herstel der gemeenschap. Van eeuwigheid heeft hem de Vader tot priester gezalfd, hem belastende

met alles wat tot ontzondiging van het schuldig bondsvolk werd vereischt, Ps. 110 : 4, vgl. Hebr. 7 : 21. Ook heeft de Vader zelf den Zoon overgegeven, Rom. 8 : 32, uitgezonden, Gal. 4 : 4, ja, Hij was degene, die den Zoon tot zonde heeft gemaakt, 2 Cor. 5 : 21, en in hem de wereld met zichzelven verzoende, 2 Cor. 5 : 19, vrede makende, Col. 1 : 20. Geen lijdelijk aanschouwer was Hij derhalve, maar zelf door Christus werkzaam, tot uitwerking van de bewegingen Zijner barmhartigheid over ons. Daarom zegt Paulus ook, 1 Cor. 1 : 30, dat Christus ons »van God" tot gerechtigheid geworden is, dat is, krachtens Gods eigen bestel en door Gods eigene werking. En alzoo is Christus niet de eigenwillige, die, naar philantropischen trant, God met zijne barmhartigheid voor is, maar de gehoorzame, die uit liefde het wonderwerk van Gods liefde tot stand brengt, Fil. 2 : 8, Rom. 6 : 19.

Vóór alles is het noodig, dat deze Zoon, door wien God ons wil verlossen, onzer een wordt. Zoolang hij in zijne goddelijke gestalte verkeert, is hij te vergelijken bij een helper, van wien eene breede klove ons scheidt; zal zijne hand tot ons reiken, dan moet de afstand door de vleeschwording worden weggenomen. Niets minder dan het wonder der vleeschwording wordt geëischt; want gelijk de dood, alzoo is ook de opstanding door een mensch, 1 Cor. 15 : 21. Voorzeker is zijne godheid mede ter verlossing noodig. Dat hij, die zich offert, geen mindere is dan de natuurlijke Zone Gods, zet aan zijne offerande de oneindige waarde bij, die zij bezitten moet, om eene oneindige schuld te verzoenen. Dat hij, die wegens betaling van den losprijs, ons aller heer wordt, reeds krachtens

zijn wezen op zulk eene eereplaats recht heeft, maakt mogelijk, dat hem zonder schennis van goddelijk recht, alles ten erve toevalt. Maar op zichzelve baat ons zijne goddelijke gestalte niets; in haar reikt hij tot ons zelfs niet van verre. Een uit de onzen slechts, niet slechts in gedaante ons gelijk, maar waarlijk uit onzen bloede gesproten, kan ons tot gerechtigheid worden. De Zone Gods moet Zoon des Menschen worden; geboren moet hij zijn uit eene vrouw.

Ook dient er wel op gelet, dat zijne menschwording tevens eene vleeschwording moet zijn. Evenzoo moet de Zoon worden als wij, wezen van vleesch en bloed, onderworpen aan al onze zwakheden, onderhevig aan al onze verzoekingen, door vreugd en vrees bewogen, en voor genot en smart vatbaar, Hebr. 4 : 15. Een leven moet hij hebben, dat nog niet van huis uit onsterfelijk is, maar geschikt, om als offer der verzoening, weer afgelegd te worden. Daarom moet hij geboren worden uit eene vrouw. Niet met een geestelijk, hemelsch lichaam toch, maar met een, dat natuurlijk, sterfelijk is, wordt de mensch uit de vrouw geboren; ten verheerlijkten leven wordt men slechts geboren uit den moederschoot des doods. Ook hier moet onze wijsheid er onder, als het haar beter toeschijnen mocht, dat Christus het reuzenwerk onzer verlossing niet aangevat had, voor hij ingegaan was in den hemelschen staat, waarin hij zich thans bevindt. Ongeschikt ware hij geweest tot verzoening, ware hij ongeschikt geweest voor het altaar. Komen moet de Verlosser van den kant, van welken het vleesch hem allerminst verwacht, van de zwakke, vernederde vrouw, bedenk het,

gij, die allereerst met mannenkracht rekent! 't Is dan niet zonder reden, dat Paulus' evangelie er met opzet op wijst, dat de Zone Gods uit eene vrouw is geboren. Neem de vrouw weg, en ziet, de eenige brug is afgebroken, waarover de Zoon ons te hulpe komen kan. Niet in Sauls pantser, onkwetsbaar en volheerlijk, maar in de zwakheid onzer nog onverheerlijkte natuur, moet hij satan's werk verbreken. Hier is zijne zwakke natuurlijkheid in stede van hinderpaal, onafwijsbare eisch. Ware hij van meet af den engelen in onsterfelijkheid gelijk geweest, voor hoofd der engelen mocht hij geschikt zijn, niet voor hoogepriester van gevallen kinderen des stofs. Eerst moet hij, door offering des levens, onze »gerechtigheid" geworden zijn, vóór hij, buiten onze schade, zijn leven uit de zwakke windselen, waarin het ontvangen is, opheffen kan tot de hoogte der heerlijkheid, waarop het wel medegedeeld, maar niet meer afgelegd worden kan.

Het was geenszins hetzelfde uit welke vrouw de Christus geboren werd. 't Was veeleer noodig, dat hij van huis uit de plaats innam, hem door het verleden, onder goddelijke beschikking, bereid, om er hem de toekomst door in handen te geven. Men weet dat Israel tot volk der belofte geheiligd was. Vandaar moest de Christus uit eene Israelietische vrouwe geboren worden, reeds opdat hij zich van meet af binnen de grenzen zou bevinden, binnen welke het heil zijnen loop heeft. Maar 't was niet onverschillig uit welke van Israels dochteren hij geboren werd. God had, binnen den geheiligden kring des volks, bizondere kringen gevormd, elk door eigene beloften omvat, die in treffelijkheid toenamen naarmate deze kringen

zich vernauwden. Was de scepter niet toegezegd aan Juda's stam, Gen. 49 : 10, nader nog aan Davids huis, 2 Sam. 7 : 16 ? Derhalve moest de Christus binnen deze cirkels geboren worden, zou de lijn van de historie der vervulling zich aan zijn persoon kunnen vastknoopen; uit Juda's stam en van Davids zaad moest hij zijn. Er was zelfs, in het midden van den geheiligden cirkel, een punt gezet, waarop eene belofte rustte, kostelijker dan allen. Van dit punt zou het heil uitgaan, naar alle kanten om zich heen, tot zelfs buiten den cirkel toe, naar alle volken der wereld. Want Davids zoon zou Israels, ja, der wereld erfgenaam worden, Ps. 72. Dat punt moest de Christus beslaan; de laatste spruit moest hij zijn uit het alles ervend huis, degene, aan wien God zichzelven had toegezegd, met de bedoeling, om heel de wereld uit zijn rijkdom rijk te maken. Zoo moest Christus van huis uit de eerstgeborene Israels zijn, gerechtigd, om als vertegenwoordiger des huizes Gods, de aan Abraham toegezegde erfenis in ontvangst te nemen, om haar te beheeren en uit te deelen aan zijne broederen.

Wij weten dat Jezus werkelijk de plaats beslaat, den Christus historisch door het Godsbesluit aangewezen. Ook volgens Paulus' evangelie is hij uit Israel, uit Juda, uit David, namelijk naar het vleesch, wettig erfgenaam der erfenis van het volkomene koningschap en van het volkomene priesterschap, dat de volmaakte gemeenschap met God in zich sluit, en de zalving met den Geest, die Zijnen drager koningskracht en priesterzin mededeelt. Alle beloften golden zelfs allereerst hem; hij is, volgens Gal. 3 : 19, »degene, dien het beloofd was," dat is, degene, dien het

erfdeel was toegezegd, als hoofd van al degenen, die erfgenamen zullen zijn; »want van hem, in hem, en door hem is het, dat wij allen de erfenis verkrijgen en mede-erfgenamen met hem worden" (kantt.), vgl. Rom. 8 : 17. 't Is in treffende overeenstemming met zijn hoogen rang als Zoon, dien Paulus ons aanwijst, als hij hem degene heet, tot wien alle dingen geschapen zijn, Col. 1 : 16, of, gelijk het ook uitgedrukt kan worden, dat hij tot erfgenaam van alles is gesteld, Hebr. 1 : 2. Als Zoon van eeuwigheid erfgenaam aller dingen, is hij ook degene, met het oog op wiens aanstaande geboorte uit Maria den huize Davids en Abrahams zulke kostelijke beloften zijn gedaan. Is het Israelietisch koningschap oorspronkelijk strijdig met het koningsrecht van Jehova, 1 Sam. 8 : 7, deze tweestrijd wordt opgeheven doordien de historische erfgenaam van het Israelietisch koningschap samenvalt met den Zone Gods, de natuurlijke erfgenaam aller dingen. Ook hier blijkt Christus de verzoening van allen tweespalt te zijn. Maar daarom heeft God alleen in Davids huis een welbehagen; Sauls koningschap daarentegen is onbestaanbaar met het recht van den hemelschen Opperkoning. Dies verwerpt Hij Saul, den vertegenwoordiger van het wereldsche koningschap; maar aan David zegt Hij eeuwige heerschappij toe, met het oog er op, dat Zijn Erfgenaam uit David geboren zal worden.

Niet minder van beteekenis is de omstandigheid, dat Christus geboren is onder de Wet; geen wonder dan ook dat Paulus er, Gal. 4 : 4, met opzet aan indachtig maakt. Want dat hij onder de Wet is gesteld, wijst duidelijk op zijne bestemming, om als hoogepriester de zonden des

volks te verzoenen. Waartoe toch ware het anders noodig, ja, hoe ware het anders billijk geweest? Het zou toch onverklaarbaar en onnatuurlijk zijn, dat de heilige Zoon gezet werd onder eene wet, boven welke hij innerlijk verheven is, ten ware, dat zulks geschiedde met het oog op zijne bestemming om degenen, die onder de wet waren te verlossen, Gal. 4 : 5. Voorzeker strijdt het niet tegen het recht dat een zondelooze onder eene wet gesteld wordt; wie zulks wilde ontkennen zou zich weersproken zien door wat met den eersten der menschen geschiedde. Ook den onschuldige stelt God onder een gebod, om hem in gehoorzaamheid te oefenen; want elke staat des heils kan slechts door gehoorzaamheid worden bevestigd, en gehoorzaamheid wordt slechts mogelijk door eene wet. Maar het is wat bizonders, dat de Zoon des menschen onder eene en dezelfde wet met Israel gesteld wordt. Deze wet toch onderstelt den zondaar; zij behandelt den erfgenaam als een, die nog ongeschikt is om vrij met den vader te verkeeren, zoodat hij op een afstand van hem gehouden moet worden, en door dienstbaarheid aan de eerste beginselen der wereld, tot het hooger standpunt der geestelijke zelfstandigheid opgevoed. Zulk een tuchtmeester moge het ongeestelijke volk noodig hebben, niet hij, die zonder zonde, zonder gebrek was, die reeds als kind met den Vader verkeerde, en die den Vader zelven in zich droeg. Alzoo verwijst zijne verbindtenis om de Wet van Mozes te volbrengen, geenszins naar eenige onvolmaaktheid zijnerzijds, maar naar zijne bestemming om door gehoorzaamheid tot in den dood zijn volk priesterlijk te heiligen. 't Is niet overbodig hierbij stil te

staan; want het levert ons een zeer sprekend bewijs, dat Christus gekomen is om zijn volk zalig te maken, door hunne ongerechtigheid hoogepriesterlijk te dragen.

Alzoo zendt God, door Zijnen Zoon geboren te laten worden onder de Wet, hem in gelijkheid des zondigen vleesches, Rom. 8 : 3. Reeds door te eischen, dat hij besneden en gelost wordt, begint Hij hem als een zondaar te behandelen, geen onderscheid makende tusschen hem en zijne broederen naar het vleesch. Van geen enkel gebod stelt Hij hem vrij; de heer wordt behandeld als een knecht. In stede van hem te verhoogen, vernedert hem de Vader; smart is het loon zijner gehoorzaamheid. Hij zelf liet zich gewillig vernederen; elk aanbod dat schepselen hem deden, om hem heerlijk te maken, sloeg hij af; elke verzoeking, om zichzelf te kroonen, doorstond hij met mannelijke trouw. In plaats van de hoogte zocht hij de laagte, tot groote verwondering, soms wel tot ergernis zijner jongeren, die vóór alles willen, dat hij zich verheft, en tot koning maakt. Immers gingen zij, niet ten onrechte, uit van de onderstelling, dat zijne verheffing voorwaarde was van de verheffing zijns volks. Vandaar wilde men hem met geweld koning maken, en verloor men alle hoop bij zijn kruis. Maar hij zocht in plaats van de kroon het kruis. Want hij wist dat zijne verheffing het volk niets zou baten, zoo zij geene vrucht was van gehoorzaamheid tot in den dood. Onmetelijk toch is de afstand tusschen Christus en Israel. Hij mag erven, maar zijn volk mist alle recht om met hem te erven. Zelfs eischt het recht dat den volke vloek worde toebedeeld. De historisch gevormde betrekking tusschen Israel

en Christus, reikt tot 's volks lotgemeenschap met zijn Messias niet toe. 's Volks rechteloosheid en strafwaardigheid staan in den weg. De Wet zelve kant zich tegen 's volks verheffing tot de hoogte des priesterlijken koninkrijks. Niet eer erft het volk met Christus mede, voor deze de lijn der gelijkstelling, die door zijne dienstbaarheid onder de Wet getrokken is, tot den einde toe doortrekt, door haren vloek over te nemen. Doet Christus dit niet, dan mag Israel zijn erfdeel worden, in gelijken zin als de heidenen, die hij in stukken slaat als het vat van een pottebakker, maar zijn mede-erfgenaam nooit.

VERZOENING.

II.

Het staat dan vast, dat de verzoening, die wegens de verkiezing geëischt wordt, niet zonder tusschenkomst eens middelaars plaats grijpen zal. Daardoor komt zij tot stand dat aan de gerechtigheid algeheele genoegdoening wordt gegeven door een offer. In dit offer ontvangt God alles van den middelaar, wat Hij, wegens Zijne rechtvaardigheid, in naam der Wet, van hem eischt, als voorwaarde tot voltrekking Zijner gemeenschap met ons. Dit offer is zooveel als zoenmiddel; het is het geheim van de verzoening, het is de zoen in de verzoening. Alzoo zal de verzoening, opgevat als herstel der door zonde en overtreding verstoorde betrekking, op een heiligen bodem rusten, denzelfden, welken de Wet reeds aanwees, als den eenigen waarop zij rusten kan, op dien van het offer. Dit is de hoofdsom van Paulus' evangelie; het zegt ons, Rom. 3 : 25, 26, dat God Christus te voren gesteld heeft tot een zoenmiddel door het geloof in zijn bloed, opdat Hij op rechtvaardige wijze zondaren vergeving schenken, en rechten toekennen zou.

Van verzoening als uit-den-weg-ruiming van wat de vriendschappelijke verhouding onmogelijk maakte, van de oorzaak des toorns, door 't geven van bevrediging wegens aangedaan onrecht, wordt veelvuldig in de heilige Schrift

gesproken. Daar ter plaatse namelijk, waar van verzoening sprake is, als van iets, dat den Heere gegeven wordt, zoo-als Ex. 30 : 12, »Zoo zullen zij een iegelijk de verzoening zijner ziel den Heere geven", en dat uit de hand der schuldigen aangenomen wordt, vs. 16, »gij dan zult het geld der verzoeningen van de kinderen Israels nemen." 't Is eene verzoening, die met iets gedaan wordt, zooals Num. 5 : 8, met den ram der verzoening, en van welke gezegd wordt, dat wij ze verkregen hebben, Rom. 5 : 11. Ook daar ter plaatse wijst het woord »verzoening" iets aan dat tusschen de te verzoenen partijen omgaat, om tot vereeniging te leiden, waar de zonde gezegd wordt verzoend te worden; deze laatste uitdrukking toch heeft slechts zin als er door verstaan wordt het voldoening geven wegens de zonde, daar de zonde nooit met God kan worden vereenigd. Als zoenmiddel hebben wij Christus derhalve te beschouwen, daar ter plaatse waar Hij de verzoening onzer zonde wordt geheeten, Joh. 2 : 2, Rom. 3 : 25.

Maar hoe is Christus middel tot verzoening? Hijzelf geeft hierop het antwoord als hij zegt, dat hij zijne ziel geeft tot een rantsoen of losgeld voor velen, Matth. 20 : 8. Deze uitdrukking »rantsoen" dient in de klassieke oudheid om den prijs aan te duiden, waarmede krijgsgevangenen uit de slavernij werden losgekocht. Op Christus toegepast, wijst zij hem niet slechts in het algemeen aan, als degene, die onze boeien slaakt en ons aan de vrijheid hergeeft, maar zeer bepaald als een, die zulks doet door betaling van een prijs ten losgeld. Dat hij ons door een prijs verlost, dat is, losmaakt uit de banden, die ons gevangen houden, leert Paulus meer dan eens. Zoo, b.v.

1 Tim. 2 : 6, alwaar hij zegt, dat Christus zichzelven gegeven heeft tot een rantsoen voor allen, of 1 Cor. 6 : 20, alwaar hij herinnert dat de geloovigen duur gekocht zijn. 't Is in volle overeenstemming met het getuigenis van Petrus, dat wij niet door goud of zilver verlost zijn, maar door het dierbaar bloed van Christus. Als Paulus alzoo van »verlossing" spreekt, heeft dit woord, behalve daar ter plaatse waar het de toepassing van het verworven recht op vrijheid aanduidt, steeds de beteekenis van vrijkooping; 't is verlossing, niet door geweld, maar door loskooping, niet door almacht, maar door bloed. Van zulk eene vrijkooping spreekt hij Ef. 1 : 7, blijkens de bijvoeging van het woordeke »bloed" aan de uitdrukking »verlossing", ten overvloede nog door »vergeving van de misdaden" toegelicht, eveneens als Col. 1 : 14; ook bedoelt hij eene verlossing door loskooping in Gal. 3 : 13, waar ter plaatse hij de verlossing voorstelt als een vrijmaken van den vloek der wet, door eene vloekwording voor ons. 't Is dan duidelijk dat Paulus de verlossing geenszins voorstelt als eene weldaad, die wij buiten Christus' tusschenkomst om, enkel door eene vrijverklaring des Vaders verkrijgen. Integendeel leert hij dat wij verlost zijn door Christus, en wel door een bloedprijs, welke deze als losgeld betaald heeft.

De uitdrukking »verlossen" onderstelt derhalve, dat wij oorspronkelijk onvrij zijn. Wij hebben trouwens, evenals een gevangen krijgsman of onvermogend schuldenaar, de vrijheid, dat is, het recht op onszelven, verloren. Ja, het hier gebruikte beeld van een krijgsgevangene of wanbetaler reikt niet toe om de ellende van den staat onzer dienst-

baarheid behoorlijk in het licht te stellen. Wij zijn onvrij, gelijk een misdadiger onvrij is; evenals hij zijn wij wegens overtreding eener wet het recht op onszelven kwijt, en vervallen aan de Wet, alzoo dat deze recht op ons verkreeg, om hare door ons geschondene eere op onze kosten te herstellen, toonende, dat niemand haar anders dan tot zijn eigen verderf schenden kan. Wij zijn ons zelven kwijt aan het recht; aan dat recht behooren wij toe, als zulken, die afgezonderd zijn, opdat het recht zich aan ons verheerlijke. Onze verlossing bestaat derhalve in eene ontheffing van de verbindtenis, die op ons rust, om ten koste van ons leven dienstbaar te zijn aan de verheerlijking van de Wet, dat is in den grond, van het recht Gods, in de Wet uitgedrukt, dat door de overtreding geschonden is. Zij is eene verlossing van den band, die krachtens een vonnis om ons gelegd is, dat wij dienen zouden, om het lichaam te worden, waarin de vloek der wet zichzelven belichaamt, en zoo zijne waarheid bevestigt door historische werkelijkheid te worden in ons. En daarom kan de verlossing niet door bloote vergeving geschieden; want wij zijn aan eene wet vervallen, deze heeft wegens onze overtreding, recht op ons verkregen, om zich door ons genoegdoening te verschaffen, en laat haar recht niet los, omdat zij hierdoor zichzelve als wet opheffen, en ons vrijlatende zich zelve veroordeelen zou. Onze verlossing moet geschieden door eene zoodanige genoegdoening aan het recht der Wet, dat wij, door de Wet zelve in naam des rechts worden losgelaten, als een, die weer op vrije voeten wordt gesteld, omdat zijne straf gedragen is. Zulk eene voldoening te geven, die ons van de strafschuld ontheft, 't is

het werk van onzen Verlosser. Hij betaalt het losgeld aan het goddelijk recht, welks draagster de Wet is; daardoor ontheft hij ons van de verplichting om, in strijd met onze oorspronkelijke bestemming en den eisch onzes wezens, als slaven te dienen tot de verheerlijking van het geschonden recht — om, gelijk een wegens doodslag veroordeeld misdadiger, van zijne natuurlijke bestemming afgesneden, en der handhaving van de wet dienstbaar gemaakt te worden. Daardoor hergeeft hij den schuldige aan zijne oorspronkelijke bestemming om gemeenschap met God te hebben, diens kind, diens erfgenaam te worden, Zijner vrijheid en heerlijkheid deelachtig. Den slagboom neemt hij weg, te weten, de schuld, die tot straf verbindt, en den mensch zijne toekomst ontneemt, hem den weg versperrend ten leven.

En wat is nu het rantsoen, waarmede Christus de zijnen vrijkoopt? Hijzelf zegt dat zijne ziel, dat is, zijn leven de prijs onzer vrijheid is. Paulus zegt niet alleen hetzelfde, maar vestigt bepaaldelijk de aandacht er op, dat hij een geweldadigen dood gestorven is, als hij zegt dat wij door zijn bloed verzoend zijn, Rom. 3 : 25, en herinnert ons, dat hij eenen rechterlijken dood ondergaat, door te zeggen dat hij ten vloek is geworden. Gal. 3 : 13. Dat werpt het volle licht op Christus' sterven. Hij geeft zijn leven over, Gode, den Rechter, die, in naam Zijner Wet Zijn goddelijk recht op den overtreder laat gelden, het leven afeischend van den mensch, wien Hij 't slechts laten kon, onder voorwaarde van onverschillig jegens Zijne goddelijke eere, dat is, dezen gelijk te worden. Dat doet Hij, opdat de vloek der Wet op hem kome, zich be-

lichamend in het lijden des kruises, beide naar lijf en ziel ondergaan, tot zijn leven geheel en al in den vuurgloed des goddelijken toorns is verteerd. Zóó is hij werkelijk tot vloek geworden Gal. 3 : 13, dat is de vloek is thans geene bloote bedreiging, geene dreigende mogelijkheid meer, maar in hem, bepaaldelijk in zijn doodelijk kruislijden, feit geworden en tot ruste gekomen; hijzelf werd zijne bevestiging, zijne belichaming, zijne werkelijkheid. Gestorven is hij niet slechts, maar gestorven krachtens een vonnis, proevende ook in zijn sterven den toorn, wegens welken hij sterft. Daar hangt hij, met de bedoeling dat alle schepsel aan hem zie, hoe fel God de zonde haat, en hoe rechtvaardig Hij is in het gericht; 't is opdat alle schepsel hulde brenge aan de heiligheid van het recht. Zóó is Christus gestorven, dat zijn dood, mits slechts van den uiterlijken kant bezien, stoffe geeft om aan te wijzen, wat den gruwelijksten zondaar opgelegd worden kan.

Men wane niet, dat Christus bij manier van schouwspel gestraft is. Het is niet mogelijk dat hij aan het kruis zou hangen, als een eenling, in wiens lot God slechts Zijnen toorn tegen de zonde toonen wilde. Want alsdan zou wel de toorn openbaar worden, maar geenszins de rechtvaardigheid; ja, de goddelijke toorn zou zich, in dit ondenkbaar geval, evenals de onze, in onrecht uitgelaten hebben, naardien het onbillijk is om een onschuldige te straffen. Daarbij komt dat zulk een sterven niet tot losprijs zou kunnen dienen. Zij, ter wier verlossing het bestemd was, zouden, in zijn dood, slechts de mogelijkheid bezitten, van verlost te worden, alzoo namelijk, dat er, door

deze openbaring des toorns ruimte was gebaand voor eene openbaring van barmhartigheid. Maar het sterven van Christus zou geenszins hunne dadelijke vrijkooping zijn, noch hun eenigen rechtstitel verwerven, in één woord, geenszins hunne verhouding tot God alzoo wijzigen, dat hunne verlossing niet zonder rechtskrenking achterblijven kan.

Zal Christus' sterven dan waarlijk de beteekenis van een losprijs hebben, waardoor bepaalde personen, in den weg des rechts, vrij gemaakt worden, dan moet het een plaatsbekleedend sterven zijn. En alzoo is het ook. Zijn leven komt werkelijk in de plaats van den schuldige ; ja, men kan verder gaan, en zeggen, dat hijzelf in diens plaatse staat. Het leven toch kan niet afgedacht worden van zijn bezitter, gelijk goud of zilver ; hijzelf, in de eenheid zijns wezens gedacht, is zijn leven. Uit kracht er van, dat hijzelf in de plaats der zijnen komt, heet hij de Borg des verbonds, Hebr. 7 : 22, degene, die er zijn persoon voor verpandt, dat het verbond der genade, waarbij ons gerechtigheid wordt toegezegd, voorzekert gehandhaafd worden zal. Dit doet hij in de wetenschap, dat het onderpand zijns levens, ongetwijfeld door het recht van hem afgeeischt worden zal. Deze bereidvaardigheid om borg des verbonds te zijn, was een wezenlijk bestanddeel van zijn middelaarsschap ; om middelaar Gods en der menschen te zijn, te weten, middelaar der verzoening, moest hij op zich nemen, om door betaling en verdienste het verbond tusschen God en het volk vast te maken. Wegens deze eigenaardige verhouding, waarin hij als borg geworden middelaar tot God kwam te staan, kwamen al de zonden

der zijnen voor zijne verantwoording. Op zichzelven beschouwd, dat is, niet als borg, maar als mensch, is hij vrij van schuld; maar als borg kan hij uit het rechterlijk oogpunt niet anders dan strafplichtig zijn. Deze vrijwillige overneming van de schuld des volks is de rechtsgrond der overdracht hunner schuld op zijn hoofd. 't Is dan verkeerd om te zeggen, dat het onbillijk is om een onschuldige in de plaats van den onrechtvaardige te stellen; zeker, dit zou zoo zijn, ware Christus geen borg geweest. Nu hij echter borg is, en dat geheel met zijn eigen wil, ware het onbillijk, om den hoofdschuldige wel, den borg daarentegen niet aansprakelijk te stellen. Op hem wordt met recht de schuld zijns volks gelegd. Niet zóó echter, dat hij de zondaar zou zijn, en de zijnen, in wier plaats hij staat, de heiligen. Dat ware het geval geweest als hem ook de smet toegerekend ware geworden; niet de smet echter, alleen de schuld, werd op hem gelegd. Anders zou de akte der plaatsverwisseling zonder meer de zijnen vrij hebben gemaakt; wij weten echter dat niet deze, maar datgene, wat op haar volgde en wegens haar geschiedde, het lijden des doods namelijk, zulks heeft gedaan. Het ging met hem als met elken borg; hij werd aansprakelijk gesteld voor de gevolgen onzer zonden, om die weg te nemen door het lijden des doods, zoodat de zijnen eerst vrij waren op het oogenblik dat hunne strafschuld door zijn bloed werd betaald. Zoo is hij zonde geworden, opdat wij rechtvaardigheid zouden zijn, dat is, blijkens de tegenstelling, hij is schuldig gesteld om ons tot gerechtigden te maken. Nochtans was het noodig dat hij, in de ure, toen de betaling van hem geëischt werd, als de heilige werd be-

schouwd. Zóó toch moest hij aangemerkt worden, zou zijn sterven waarlijk dienen, om het verbond der genade over ons te bevestigen.

Het rantsoen, dat hij brengt is aan de schuld evenwichtig. Christus toch heeft al de wezenlijke gevolgen der zonde gedragen; in den dood des kruises, onderging hij den vloek der wet, als een, die uit het godsrijk geworpen en van God verlaten werd. Wat dit zegt, hoe zullen wij het zeggen? hijzelf heeft zwijgend zijnen met oneindigen toorn gevulden beker uitgedronken; geen Paulus zelf kan hier spreken. Gelijk de hoogste vreugde onuitsprekelijk is, zoo is ook deze smart, eene verborgenheid voor elk, behalve voor den eenige, die ze doorleefde. Maar dat de goddelijke toorn zich ten volle aan hem uitliet, zonder iets vanwege zijne waardigheid in te houden, mag gerust worden gezegd. Anders had het recht zijn vollen eisch niet ontvangen, en ware de opwekking niet geschied. Aan het rantsoen zelf is geene de minste genade bewezen; de borg heeft tot den laatsten penning toe betaald, dat eischte het recht, zou het waarlijk voldaan zijn, dat wilde de borg, om niets voor de zijnen ter betaling over te laten. God heeft, als Rechter, niets meer kunnen eischen, en niets meer kunnen ontvangen, dan Christus, als Borg, Hem gegeven heeft. Een volstrekte eisch is beantwoord met eene volstrekte voldoening. Genade is voorzeker even goed opgetreden in het werk der verzoening als Recht; verre van iemand dit te ontkennen. Uit genade geeft God een borg, als van Zijn eigen schoot, aan de tot zelfrechtvaardiging onmachtige kinderen der beloftenis. Uit genade laat Hij verlossing door plaatsvervangend lijden toe. Uit-

gaande van Zijn strengste recht had Hij het eene niet behoeven te doen, en het andere niet behoeven te willen. Wie had Hem van onrecht kunnen beschuldigen, als Hij den Eenling voor Zich behouden had, die als Borg optreden kon, wijl deze ook Zijn eenling was? Wie had het onbillijk kunnen vinden, als Hij, wijl de schuld geene geldschuld, maar strafschuld was, van Zijn recht als Opperrechter om voldoening door plaatsvervanging toe te laten, geen gebruik had willen maken? Maar hoeveel genade er ook betoond is, 't is niet aan den borg, wel aan ons, dat zij is bewezen.

Maar beantwoordt het rantsoen ook aan den eisch, dat de van straf bevrijden tevens bezitters van recht zijn? Zoover toch strekt deze eisch zich zonder twijfel uit; de omstandigheid, dat de vrijmaking van den vloek der Wet doorgangspunt is op den weg der algeheele hereeniging met God, en geenszins iets, waartoe zich het oogmerk van 's borgs optreden beperkt, doet zulks reeds denken. Want zoodanige hereeniging kan op wettige wijze, met inachtneming van de historische verhoudingen, waarin het volk door de Wet tegenover God is geplaatst, niet plaats grijpen, tenzij de zegen der Wet op het volk gebracht zij. God wil den losprijs uit de hand des borgs dan ook slechts aannemen, in geval hij zoo groote waarde heeft, dat de slaaf die er door werd losgekocht, er meteen tot den zoonsrang door werd verheven. Geheel anders zou het zijn, indien het werk der verlossing, tegen alle heilige orde in, van Christus was uitgegaan, en de schuld, ter wier betaling deze zich had opgemaakt, geene zedelijke was geweest. In dat geval, gesteld dat het mogelijk ware,

zou de schuldeischer de betaling der aangebodene som niet hebben kunnen weigeren, maar, door de akte van betaling, ook in geenerlei gemeenschap met den schuldenaar zijn gebracht. De zondaar zou vrij van straf zijn geweest, meer niet; geheel de verlossing zou, in stede van een heilige daad te zijn, bloot een filantropisch karakter dragen, en, in plaats van een werk Gods, het werk eens menschen zijn geweest: nog daargelaten dat de verlossing slechts eene halve zou zijn geweest, die wel van den vloek, maar niet van den eisch der wet zou hebben vrijgemaakt. Geheel anders wordt het, nu de raad der verlossing van God uitgaat, en niets minder in zich bevat, dan herstelling der gemeenschap tusschen God en den bondeling, op eenen grondslag, waarop de vervulling van al de heilsbeloften en van al de wetsbeloften eeuwiglijk rusten kan. Nu treedt God in het werk van Christus niet uitsluitend op als Rechter, maar allereerst als Vader, die het maaksel Zijns adems, het kind der beloftenis, alzoo bemint, dat Hijzelf het een borg beschikt, die Hem een prijs betaalt, wegens welken Hij als Rechter doen kan, wat Hij als Vader wil. Omdat het werk onzer verlossing een werk der liefde is, geenszins een, dat zich tot het gebied des uiterlijken strafrechts beperkt, kan de borg niet volstaan met aan het naakte strafrecht te voldoen; zijne voldoening moet, om tot verzoening te strekken, tegelijk verdienste zijn. Door de zijnen los te koopen van de straf, moet Christus ze tevens tot den rang van erfgenamen verheffen; de losprijs moet zoo groot zijn, dat hij strekt om er de vrijgekochten eeuwig van te doen leven. Moet de verdienste vóór alles voldoening zijn, vanwege het recht, dat

aan de overtreding straffe verbindt, de voldoening moet tegelijk verdienste wezen, vanwege het recht, dat het leven aan de gehoorzaamheid verbindt; wat tegenover God voldoening heet, moet tegenover ons verdienste zijn. Éérst dan is de losprijs waarlijk genoegdoend, als de rechter wegens hem, evenzeer recht toekennen als van straf ontlasten kan, ten teeken, dat de gerechtigheid in haren vollen omvang, zoowel de loonende, als de straffende, is bevredigd.

Zal de losprijs echter zoover reiken, dan moet het sterven des middelaars een zoenoffer zijn. Zoo alleen, als bloed des offers, dient zijn bloed tot verzoening. Als een doodslager tot straf voor zijn misdrijf ter dood gebracht wordt, brengt zijn bloed wel den toorn der strafwet tot ruste, maar meer doet het ook niet. Het neemt de schande zijns naams niet weg, het geeft hem geen recht om tot het leven terug te keeren, het verwerft geen titels voor zijn nageslacht. Met zulk een bloed mag het bloed des middelaars niet gelijk staan, zal het waarlijk reiken tot verzoening der zijnen. Aan offerbloed slechts kleeft eere, van offerbloed slechts gaat verdienste uit. Dat leert ons reeds het menschelijk leven; eere rust er niet op elk, wiens bloed vergoten is, maar slechts op hem, wiens bloed ten beste van het algemeen is gevloeid. Maar nu staat Christus op Golgotha toch allereerst in de plaats van schuldigen; hij komt er voor als een, die om hunnentwil even goed zijn leven aan het recht kwijt is, als een misdadiger, die zich aan halsmisdaad schuldig heeft gemaakt. Hoe zal er dan verdienste aan zijn bloed kleven, als het uitgestort wordt omdat de wet het voor zich wil, en het, uitgego-

ten zijnde, daar ligt als een bewijs van de vloekwaardigheid der zonde, evenals het bloed van een ter dood gebrachten moordenaar?

En waarlijk, hier zien wij hoe noodig het is, zal er ruimte blijven voor de verzoenende kracht zijns bloeds, om te leeren, dat Christus aan zijn kruis voorkomt als borg. Ware hem de smet onzer zonde toegerekend, zoo namelijk, dat hij er beschouwd werd als persoonlijk bedreven hebbende, wat wij hebben misdaan, en als drager van de zondige natuur, die over ons heerscht, er zou even goed smet aan zijn bloed hebben gekleefd, als aan dat der boozen. Hoe zou zulk een bloed in het hoogste heiligdom ter verzoening kunnen dienen, en eere brengen over wie met schande des vloeks zijn bedekt? Maar nu wordt het geheel anders, omdat Christus alleenlijk in hoedanigheid van borg en plaatsvervanger zijns volks, aan vloek en toorn wordt onderworpen. Daardoor toch staat hij, tegelijkertijd dat hij Gode als strafplichtige borg voorkomt, wiens leven de toorn niet dulden kan, ook nog in eene andere verhouding tot Hem, en wel in eene zoodanige, waarin hij het voorwerp Zijns welbehagens is. God toch ziet hem aan als een, die zelf geheel vrij is van datgene, waarvoor hij gestraft wordt, en ten volle aanspraak heeft op een loon, in omvang evenredig aan de zwaarte zijner straf. Zijn bloed is, voor het gestort wordt, zoo ten volle rein, dat geene overbrenging van vreemde schuld, machtig is om er eenige smet op te brengen. Op deze persoonlijke gerechtigheid des middelaars nu berust de mogelijkheid, dat zijn sterven een offer zij.

Maar ook niets meer dan de mogelijkheid. Want een offer verzoent niet in elk geval, slechts dan als het bestanddeel is van een dienst der verzoening, die van God zelven daartoe verordineerd is. 't Is noodig, dat Christus door God zelven geroepen zij om middelaar der verzoening, dat is, om priester te zijn: want een offer, hoe rein ook, is slechts aangenaam als een priester het brengt. En hierin spreekt zich de diepzinnige wet uit, dat elke akte van dienst, gelijk in het offer voltrokken wordt, eene uiting van gehoorzaamheid moet zijn, dáardoor dat zij gebracht wordt van een, die wettiglijk daartoe geroepen is. Een wel aangeboden, maar niet bevolen offer, mag eene uiting van hulde zijn, op zichzelve niet verwerpelijk, wat ter verzoening dient moet voor alles daartoe aangewezen zijn, opdat zich in het offer gehoorzaamheid belichame. Daarom wijst de brief aan de Hebreeën er zoo nadrukkelijk op, dat Christus zichzelven niet tot het priesterschap heeft vermeten, maar wettiglijk geroepen is, om als middelaar der verzoening zijn leven ten zoenoffer te stellen. Maar het zoenoffer behoort evenzeer belichaming der hoogste vrijwilligheid te zijn. De gehoorzaamheid is wel een wezenlijk bestanddeel van het offer, niet de slaafsche echter, waarbij het offer slechts door de hand, niet door het hart gebracht wordt, maar de vrijwillige. En daarom wordt er in denzelfden brief aan de Hebreeën even nadrukkelijk op gewezen, dat Christus, onze hoogepriester, er zich vrijwillig toe verbonden heeft, om de ter verzoening niet toereikende offeranden naar de wet, door de ééne offerande zijns lichaams voor altijd te vervangen. Zelfs is zijn wil om zoenoffer te zijn, wel in der tijd bevestigd, maar niet in

den tijd genomen; even eeuwig is de wil des Zoons om een priester te zijn, die zelf ten zoenoffer dient, als de wil des Vaders, die Hem tot de dienst der verzoening voorbestemde.

Maar bovendien moet het offer waarlijk een offer zijn. Elk offer toch, dat waarlijk aan zijnen naam beantwoordt, sluit verloochening in van het eigene, met de bedoeling om het zichzelf ontzegde te geven aan den Heer, opdat deze er zich van bediene naar Zijnen wil. Wijl Christus offerande bovendien dienen moet om ons eeuwige gerechtigheid, beide in ontkennenden en stelligen zin, bij te zetten, zoo moest het oneindig zijn, een offer, dat wegens zijne volstrektheid alle zoenmiddel overbodig, ja, tot zonde maakte? 't Is ook alzoo geschied. Om dit echter in te zien, moeten wij de waardij kennen van den priester, die dit offer brengt. Het staat toch vast, dat van twee, die alles verloochenen wat zij bezitten, hij het grootste offer brengt, die het hoogste geplaatst is. Maar wie stond hooger dan Christus, hij, die van Israel de kroon, van Mozes den hemel eischen kon, ja, die het geen roof behoefde te achten Gode even gelijk te zijn? Paulus wijst met opzet op de hoogte, waarop Christus van nature staat, om het oneindige te laten uitkomen van de verloochening, die de uitvoering van den goddelijken wil omtrent onze verzoening door zijn bloed van hem eischte. Afstand doet Hij niet slechts van zijne menschelijke, van zijne geërfde, van zijne verkregene rechten, maar ook van het recht des Zoons om als God te staan voor God, om het aangezicht des Vaders te zien, en als voorwerp Zijns welbehagens door Hem voorgesteld te worden aan de wereld. En niemand meene, dat het

hem minder dan alles gekost heeft, om dit recht niet te laten gelden; daarvan kan de bede in den hof der olijven getuigen. In plaats van de zaligheden, die hij prijs geeft, oogst hij toorn in; door den arm der goddelijke gerechtigheid laat hij zich de eere ontnemen van rechtvaardig te zijn, en zich tot vloek stellen. Is dit offer niet onbegrensd omdat het eene verloochening van het hoogste, en eene wijding des levens tot het allersmartelijkste is? Geen wezen kon zich zooveel ontzeggen, en tot zulk een lijden overgeven, omdat geen wezen zooveel recht en zoo ingrijpende behoefte heeft als hij. Daarom belijden wij, dat zijn offer van eene oneindige waarde is, omdat hijzelf van eene oneindige waarde zijnde, er zichzelf door vernietigt.

Zoo heeft dan de borg, terwijl het recht zijne volle wraak over hem uitstortte, deze openbaring des toorns beantwoord met eene uiting van volmaakte heiligheid. Het recht zoekt een zondaar en vond den priester; en ziet, hoewel het dien priester alles kostte om het recht aan zich zijnen loop te laten, heeft hij er zich gewillig toe overgegeven, om te strekken tot betooning de goddelijke rechtvaardigheid, wijl hij wist, dat God zulks wilde, en onze rechtvaardiging zulks eischte. Daardoor heeft hij de gerichtsplaats veranderd in een tabernakel, de onreine plaats der vervloeking, waar gericht werd gehouden, in eene gewijde plek, waar door offerbloed barmhartigheid wordt verkregen. Want het is onmogelijk dat de gerechtigheid, bezig zijnde om ons allen in den eenen te straffen, niet loongevend optreden zou, nu zij in den eenen alles vindt, wat zij van deze allen had geëischt. De gerechtigheid kan

van den borg zijn bloed eischen, zij heeft het gedaan; maar de borg kan wegens zijn bloed ook eischen stellen aan de gerechtigheid, te weten, dat zij allen rechtvaardig erkenne, die aan dit bloed gemeenschap hebben. De gerechtigheid zou, bij ontzegging van dien eisch, geene gerechtigheid zijn. Waar toch is een offer aan dit gelijk? Hier is een mensch, die klaarlijk betoont, dat hij Gods wil, dat hij Gods eere, oneindig liefheeft. Waarin toont hij het? In eene gehoorzaamheid, die voor niets blijkt te staan, zelfs niet voor het kruis. In welke smarten zij hem ook leidt, steeds blijft hij ze betoonen, ook als de vervulling van zijn ambt eene oneindige smarte over hem brengt. Zijn bloed heeft de grenzeloosheid van zijne gehoorzaamheid bewezen. Zoo kon geen mensch, geen priester, geen engel sterven. Wie zal zijn leven Gode overgeven, opdat het, ten bate van vijanden, in den vuurgloed zijns toorns worde verteerd? Meer gehoorzaam te zijn dan tot in den dood des kruises is niet mogelijk. Hier heeft de gehoorzaamheid hare uiterste grens bereikt, of liever hare oneindigheid bewezen. Zijn dood is geen lot, maar een daad. Hij schijnt niets meer te zijn dan een zondaarsdood, hij is in waarheid een offerdood. De borg is ook priester; ziedaar het geheim onzer verzoening. 't Is niet zonder reden, dat een priester geroepen wordt om de zonde weg te nemen; want een priester alleen kan volle genoegdoening geven aan de geschondene wet. Dat een priester de straf der zonde draagt, zie, dat is niet slechts eene vingerwijzing, dat de oplegging der straf, dat de openbaring des toorns, in 't belang van verzoening plaats grijpt, bestanddeel van eene geschiedenis der verzoening

is, er is meer. Want het opent de gelegenheid om deze verzoening werkelijk tot stand te brengen, omdat het den weg opent tot betoon eener oneindige gehoorzaamheid, die verre opweegt tegen 's volks overtreding, en in haren glans de zonde verslindt. Nimmer kon de wet meer in eere worden hersteld dan door Christus geschiedde; haar vloek wordt gedragen, haar gebod wordt volbracht; oneindige hulde, liefde, trouwe den wetgever bewezen; en dat alles door een mensch, die dit wegens zijn eeuwig Zoonschap niet behoefde te doen, en die het nochtans doet, omdat het van hem gewild wordt, om er zich priesterlijk tot het offer door te maken, dat al de zijnen eeuwige rechten bij God verwerft. Zoo is Christus onze gerechtigheid geworden. Nu verwonderen wij ons niet dat Paulus, Ef. 5 : 2, zijn offer een brandoffer van liefelijken reuk heet, iets waaruit tevens duidelijk blijkt, dat Christus aan zijn kruis wel verlaten is geweest, maar niet verworpen, gelijk de verdoemden dit zijn. Het »mijn God" wijst ook duidelijk aan dat God niet ophield zijn God te zijn, ja, juist aan het kruis is hij Hem tot een lieflijken reuk geweest.

Men zou hier kunnen vragen, of het eigenlijk genoegdoende van Christus' werk, dan uitsluitend gezocht moet worden in zijn lijden en sterven, in Gethsémané en op Golgotha, en geenszins in zijn lijden en leven van vroeger. Heeft dan zijn leven vóór het oogenblik, dat hij den hof der olijven betrad, geen genoegdoende strekking? Ongetwijfeld moet erkend, dat de genoegdoening zich over geheel zijn leven hier op aarde uitstrekt. Maar het kruis alleen maakt zijne genoegdoening afdoende, omdat zij eerst daar tot eene oneindige wordt. Hij heeft reeds in zijn

leven de wet volbracht, maar nog niet het oneindige zijner gehoorzaamheid betoond, omdat dit alleen geschieden kon aan een kruis. Hij heeft reeds in zijn leven den toorn Gods gevoeld in het lijden zijns vleesches, gelijk wij, maar nog niet het oneindige van dien toorn, dat alleen gevoeld kan worden aan een kruis. Op Golgotha eerst neemt alles oneindige afmeting aan; vandaar betreedt hij hier een pad, des lijdens en der gehoorzaamheid beiden, waarop geen voet van eenig schepsel hem ooit volgen kan, en het oog eens engels zelfs zijn spoor in de oneindige verte verliest. Hij betreedt om zoo te spreken daar het gebied van het eeuwige, en — dit is het onze niet!

DE WEG TOT HET HEIL.

Het is voor ons van zeer groot gewicht, dat Paulus zijn evangelie geenszins op eigen gezag verkondigt, maar krachtens eene opdracht, ja krachtens een bevel, hem hiertoe gegeven. Want deswegens alleen kan hij, tot wien zijn evangelie komt, zich verzekerd houden, dat hij van God zelven eene boodschap ontvangt, even alsof een engel tot hem gesproken had. Wie thans het evangelie hoort, komt er door in de noodzakelijkheid om Gode een antwoord te geven, 't zij een toestemmend, 't zij een afwijzend. Wie de boodschap gelooft, waarbij hem verzekerd wordt, dat God zich in Christus met hem wil verzoenen, vindt in de omstandigheid, dat God zelf hem tot zich roept, den vasten grond van vrijmoedigheid om tot Hem te gaan, dien hij missen zou, moest hij zich op eigen gezag, of op het zeggen van een mensch tot Hem begeven. Wie de boodschap verwerpt, bezondigt er zich niet door tegen een mensch, maar tegen dengenen, namens wien de prediker tot hem sprak, en zal in den dag des gerichts veroordeeld worden als een, die op een woord Gods, dat tot hem in het bijzonder gebracht is, geen acht geslagen, ja geweigerd heeft, eene uit den hemel hem toegereikte hand aantenemen. Zoo zien wij dat Paulus

niet zonder reden telkens en beslist zegt, dat hij in de verkondiging des evangelies optreedt namens God zelven.

Van zichzelven getuigt Paulus, dat God hem van den moederschoot aan tot de prediking des evangelies afgezonderd had, Rom. 1 : 1, Gal. 1 : 15. Geroepen is hij, niet van menschen, noch door een mensch, Gal. 1 : 1, dat is, noch door eenige gemeente, gelijk de gewone dienaren, noch door eenig apostel, gelijk Timotheus door hem, maar evenals de profeten, onmiddellijk door God. Wel heeft de Heilige Geest Christus geëerd, door de uitzending des apostels aan de gemeente optedragen, in overeenstemming met Zijnen volstandigen wil om Christus te verheerlijken, ook in zijn lichaam, Hand. 13 : 2. Moge dit den vermetele schokken, die, de zending der gemeente minachtende, zichzelven tot den dienst des evangelies opwerpt, niet ons in het geloof, dat Paulus' roeping rechtstreeks uitgaat van God. Het was de Heilige Geest die in Antiochië zeide: zondert mij Saulus af tot het werk waartoe Ik hem geroepen heb. Ging deze roeping uit van den Geest, zij kwam evenzeer van den Vader, uit wien alle dingen zijn, en van Jezus Christus, het hoofd der gemeente, Gal. 1 : 1. Het evangelie, hem ter verkondiging opgedragen, is, buiten alle menschelijke tusschenkomst om, Gal. 1 : 12, vgl. vs. 16 enz. hem bekend gemaakt, door de openbaring van Jezus Christus. Alzoo is hem de bediening der verzoening toebetrouwd, 2 Cor. 5 : 18—20, te weten, de ambtelijke dienst tot verkondiging van eene boodschap, welke de wederherstelling der gemeenschap tusschen God en den mensch beoogt. Want hoe zullen zij gelooven in een, van wien zij niet gehoord

hebben, en hoe zullen zij hooren, zonder een, die hun predikt? Rom. 10 : 14. Paulus is een gezant, ten dienste van Christus, arbeidende, opdat deze zijn lijdensloon ontvange, in de verlossing der zijnen, 2 Cor. 5 : 26. Als gezonden door God, is hij Diens afgevaardigde; roept hij den menschen op om zich met God te laten verzoenen, 't is alsof God door hem vermaande en noodigde, 2 Cor. 5 : 50. 't Is God zelf, die door Paulus het evangelie verkondigt, en Zijn geslacht tot Zich terugroept, ons ten teëken, ons tot beschaming, dat Hij, in plaats van op den mensch te wachten, zelf den eersten stap, gelijk ook den laatsten, tot verzoening doet. In dat geloof predikt hij, in dat geloof wil hij gehoord worden, 1 Thess. 4 : 8. Zoo valt hem, als dienaar der verzoening, de onvergetelijke eer te beurt, om een der middelen te zijn, door welke het grootsche werk der hereeniging tusschen God en mensch tot stand komt. Welk eene eere! Werd de raad der verzoening, schoon uitgegaan van den Vader, schoon uitgewerkt door Christus, niet door den Geest aan menschen geopenbaard en ter verkondiging opgedragen, de verzoening zelve werd geen feit.

»Laat u met God verzoenen," zoo luidt, blijkens 2 Cor. 5 : 20, het woord des apostels tot de wereld. Reeds hieruit blijkt de ver reikende strekking en de volle bedoeling van zijn ambtswerk; 't is om verzoening, hier ter plaatse in den zin van herstel der gemeenschap opgevat, tusschen God en de geroepenen tot stand te brengen. Dit woord onderstelt een dubbel iets, vooreerst, de aanwezigheid, daarna de verstoring eener vriendschappelijke betrekking tusschen God en mensch, terwijl het hare weder-

aanknooping beoogt. Men gevoelt terstond dat dit woord: »laat u met God verzoenen" meer, ja iets anders zegt, dan »verzoen u met God." Voorzeker moet de geroepene zijne eigene vijandschap tegen God afleggen, maar dit is niet genoeg. Het bevel, dat tot hem komt, onderstelt dat er geheel buiten hem om iets gebeuren moest, wegens welk God Zijnen toorn tegen hem afleggen kon, en de hand der gemeenschap naar hem uitstrekken. Maar het onderstelt tevens dat dit zoenmiddel is gegeven; ja gevonden is het heilig derde, dat God en mensch samen brengt, geworden is de eeuwige grondslag, waarop God en mensch naast elkander kunnen staan. Daarom luidt de noodiging ook lijdelijk, om zich te laten verzoenen, dat is, zich te onderwerpen aan iets, dat God heeft gegeven als middel om de hereeniging tot stand te brengen. En welk is nu dit middel? Waarlijk het: laat u met God verzoenen, is slechts eene inleiding; er moet iets wonderlijks, iets heerlijks op volgen. Datgene wat er op volgt, is van het evangelie de kern; 't is de blijde tijding omtrent het bloed van Christus. Vanwege dat bloed, wil God, elk die gelooft, ontheffen van schuld en behandelen als een rechtvaardige, ja, hem lotgemeen met Christus en eens Geestes met Christus maken. In dat bloed toch heeft de goddelijke rechtvaardigheid berust, als in een voldoenden losprijs ten behoeve van den schuldigen zondaar; dat ook de ontwaakte conscientie er hare ruste in vinde. Neen, er is meer, de rechtvaardigheid heeft niet slechts in het bloed van Christus berust, zij heeft verklaard dat zij geene rechtvaardigheid zou zijn, indien zij niet aan elk, die in dit bloed zijne gerechtig-

heid bezit, het recht toekende om eeuwig te leven. Zoo bevat het evangelie een getuigenis, niet van menschen, maar van God zelven, den Rechter over allen, den eenig Waarachtigen getuige, aangaande de oneindige zoenkracht van het priësterlijk offer zijn Zoons, onzes Heeren. Geen werk der Wet kan Hem bewegen om Zich met zijne vijanden te verzoenen; maar ziet, bewogen zijnde in zichzelven heeft Hij Christus tot zonde gemaakt, opdat elk die gelooft, in hem, louter goddelijke gerechtigheid worden zou, 2 Cor. 5 : 21. Door zich te verzoenen met elk, die in dezen Christus gelooft, geeft Hij eere aan diens bloed, wegens dit bloed omhelzende wien Hij anders vervloeken, en ten hemel verheffende, wien Hij anders verdoemen zou. En zoo openbaart Hij den onnaspeurlijken rijkdom van Zijne barmhartigheid, in het openen van een weg ter verzoening, die ons niets, Hem Zijnen Eenige kost, opdat geen geroepene eenige vreeze meer zou overhouden voor Zijne grimmigheid. Kom dan, zoo luidt het evangelie, gij, wie gij ook zijt, Jood of Griek, leg de wapenen van vijandschap tegen God neder, beken de kracht van Christus offerbloed, niets is meer noodig, om tusschen God en u eene verbindtenis tot stand te brengen, die uwe behoudenis waarborgt tot in eeuwigheid. Hier wordt een weg ontsloten om zalig te worden, niet slechts zonder schade voor Gods eere, maar tot volle openbaring Zijner heerlijkheid. Wat vreest gij, o zondaar? Indien gij gerechtvaardigd wordt, wordt Christus verheerlijkt; want in de rechtvaardiging van zoo een als gij, wordt juist de grootheid van de zoenkracht zijns bloeds openbaar. Indien God al geen lust mocht hebben

om u barmhartig te zijn, zou Hij onverschillig zijn omtrent de verheerlijking van Zijn eigen kind? Hij zou hem onrecht aandoen, als Hij weigerde om zich met een zondaar te verzoenen, die in diens naam tot Hem nadert; Hij zou weigeren zijnen smaad van hem te nemen, als Hij den zondaar verstiet, die ter eere van Christus gerechtvaardigd wil worden. O welk een troostrijk evangelie, dat onze belangen zoodanig verbindt aan de belangen van Christus, dat 'Christus' eere in dezelfde mate stijgt als ons geluk! Welk een verrukkelijk evangelie, dat ons in den lust des Vaders om Zijnen Zoon te verheerlijken, een waarborg geeft voor onze behoudenis! De zondaar hoore het, zijne zaligheid wordt Christus' eere, en Christus' eere is 's Vaders wil.

Met het verkondigen van deze blijde boodschap moet Paulus, schoon apostel der Heidenen, beginnen bij Jeruzalem, dat is, bij de Joden. Ook dit teekent de trouwe Gods, dat hij zich door niets, zelfs niet door Israels misdaad tegen Zijnen eigenen Zoon, weerhouden laat, om aan het volk der belofte Zijn woord te houden, door het aan te kondigen, dat het thans alles kan bekomen, wat de profetie het toegezegd had. Uiteraard echter onderscheidt zich de aankondiging aan Israel eenigszins van de prediking tot de Heidenen. Want als Paulus het evangelie aan de Synagoge verkondigt, staat hij niet tegenover zulken, die van alle heil verstoken zijn, zoodat hun nog het allereerste moet worden toegebracht. Israel toch bezit reeds een schat van beloften en verbonden, Rom. 9 : 4: het is niet zonder God noch zonder hope, gelijk de Heidenen. Vandaar knoopt Paulus' evangelie aan de

Joden zich vast aan 's volks heerlijk verleden, te weten, aan de belofte en het verbond Gods. Men lette slechts op zijne prediking in Pisidisch Antiochië, Hand. 13, ons als spiegel van elke volgende opzettelijk zeer uitvoerig medegedeeld. Waarlijk Paulus vergeet niet dat hij »mannen broeders," of, gelijk Petrus zegt, »kinderen des verbonds" voor zich heeft, zelfs rekent hij er mede, dat er werkelijk godvreezende personen onder zijn gehoor kunnen zijn, wijl de wedergeboorte reeds in Israel eeuwen lang de kennis van den in het vleesch verschenen Christus voorafging. Om hun te herinneren, wat zij, krachtens het verbond te verwachten hebben, staat hij stil bij de hoogtepunten van de historie huns volks: hij laat hen, in den spiegel van het verleden, hunne schitterende toekomst zien. Dan brengt hij de heugelijke tijding, dat God Israel, naar de belofte, den Zaligmaker Jezus heeft verwekt; op het getuigenis van den Dooper beroept hij zich als op het goddelijk bewijs er van. Heeft Israel zijnen Messias gekruist, de profetie aller profeten is er door vervuld, en ziet, God heeft opgewekt, dien Israel heeft gedood, dat kunnen de vertrouwbaarsten van Israels zonen en dochteren getuigen! Thans heeft God Zijne apostelen uitgezonden, om te boodschappen, dat een iegegelijk, die in den naam van Jezus gelooft, door zijn bloed gerechtvaardigd wordt, van alles, waarvan de Wet machteloos is hem te rechtvaardigen. 't Is op dezen grondslag dat eene eeuwige verzoening tusschen God en Israel tot stand komt, als wier vrucht het jaar des heils intreedt, om den gerechtvaardigde in het bezit te stellen van de volheid des toegezegden heils, allereerst van den

Geest der profeten. Daarom noodigde Paulus gansch Israel, om, door het geloof in den naam van Jezus, het heil in ontvangst te nemen, waarop de belofte het recht gegeven had. Weigerde het kind des verbonds om het heil te ontvangen uit de handen van Jezus, den gekruiste, als vrucht van diens bloed, als vrucht van diens verhooging, dan ging het jubeljaar hem voorbij. Geene belofte werd dan aan hem vervuld, hoeveel werks hij Gode ook voorhouden mocht, om er zijn heil mede opteëischen, want alleen wegens Christus' werk wordt het toegezegde heil geschonken. Jezus alleen deelt het hemelsch manna uit; wie hem niet voor den Messias erkent, houdt op Jood te zijn, evengoed als ware hij niet besneden, en zinkt in den staat der heidensche rechteloosheid terug, beladen bovendien met den last des toorns tegen den verbreker des verbonds.

Maar eerst dan komt de rijkdom van het evangelie ten volle te voorschijn, als Paulus het verkondigt aan de Heidenen. Voorzeker verandert het verschil van arbeidsveld het evangelie niet; één geest, één geloof. Met opzet zegt Paulus, Gal. 2 : 2—9, dat hij van de apostelen der besnijdenis de rechterhand der gemeenschap ontvangen heeft, openlijk ten teeken, dat zij hem, den afgezondene tot de Heidenen, als prediker van hetzelfde evangelie erkenden. Vooraf toch had hij hun het evangelie voorgesteld, dat hij, door eene goddelijke openbaring, onder de Heidenen predikte. Maar toch, het beste deel was hier voor Paulus weggelegd, wijl de rijkdom van Christus klaarder dan ergens in de roeping der Heidenen te voorschijn treedt. Hemzelven verbaast het dan ook, dat juist aan hem, den

minste der apostelen, het voorrecht gegeven is, om door het evangelie onder de Heidenen te verkondigen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus. Ef. 3 : 8.

Niets toch vindt Paulus in de historie der volken, waarop hij, gelijk onder Israel, wijzen kan, als op iets, waaruit zich de aankondiging des heils in hun midden verklaart. Zijn zij niet van huis uit verstoken van het burgerschap Israels, en vreemdelingen van de verbonden der belofte? Ef. 2 : 12. Israel heeft heilsverwachting, zij hebben geene hope; Israel heeft een God des verbonds, zij zijn zonder God; van Sion zijn zij verre. Bleef, zonder Jezus' tusschenkomst, aan Israel de belofte onvervuld, voor den Heiden zou er, zonder Jezus, zelfs geen deel in de belofte zijn. Tot hen heeft Paulus iets meer te zeggen, dan tot den Jood, omdat hij hun iets meer te brengen heeft. Hier staat hij tegenover menschen, die het allernoodigste nog moeten ontvangen. Vandaar kan hij, in aanmerking nemende, dat hem, in onderscheiding der twaalven, de bediening des evangelies onder de volken is toebetrouwd, van »zijn" evangelie spreken, als van iets eigenaardigs. Aan de Heidenen toch verkondigt hij, dat zij, enkel door het geloof in den naam van Christus, in één oogenblik dezelfde rechten verkrijgen als Israel. Dit woord bracht de engelen in verbazing. 't Ware reeds wat groots, als de Heidenen, door het geloof in Israels Messias, tot »vreemdelingen en bijwoners" waren gesteld. Wie zou er aanmerking op gemaakt hebben, als zij wel aan de vergeving der zonden en aan den zegen van Christus' scepter deel hadden gekregen, maar niet aan de zalving des priesterschaps en aan den Geest

der profetie, en aan de heerschappij over de wereld, Israels erve? Maar het evangelie van Paulus zegt hun meer dan het deel Gibeons toe. Het verkondigt hun een Christus, wiens naam elk, die hem aanroept, wandelingen onder de engelen geeft. Alleen door het geloof in Christus wordt de Heiden hooger geplaatst dan de heiligen des ouden verbonds; hij ontvangt, wat zij nog verwachtten, en heeft als bezit in handen, wat zij in hope hadden. O ergernis voor heel het Jodendom! hoe krachtig heeft God den trots der synagoge vernietigd, de wereld met vreugde, den hemel met aanbidding vervullende, enkel door den apostel der Heidenen een evangelie te geven als dit. Kennelijker was de zoenkracht van het zoenmiddel niet aantewijzen dan zoo. Welk eene kracht toch moet Christus bloed niet hebben, als zelfs de Heiden, vervreemd van elk verbond der belofte, en onder zijne misdaden alreeds begraven, er slechts mede besprengd behoeft te worden, om met de vergeving der zonden, ook een erfdeel onder de geheiligden te ontvangen? Om medeburgers der heiligen, om huisgenooten Gods te zijn! En toch is het zoo. Paulus verkondigt hun, dat elk die gelooft dat Jezus is de Christus, en door diens bloed met God verzoend wil worden, niet slechts werkelijk met God verzoend is, maar ook op dezelfde hoogte geplaatst wordt, waartoe Israels uitverkorenen, wegens de tijden der vervulling, boven hunne vaderen uit, zijn verheven. Dat teekent Christus' heerlijkheid, dat hij enkel door zijn bloed den Heiden brengen kan, waar Mozes, die het volk door zijne Wet slechts tot den rang van onmondig kind verhief, het niet vermocht te brengen, tot den rang eens

vrijen zoons, die Christus' Geest en Christus' krone erft. Waarlijk, wij begrijpen thans, waarom Paulus met zoo kennelijke voorliefde van eene verzoening der »wereld" spreekt, van zins om allen schijn te weren, alsof de hemelsche erfenis slechts voor één volk was weggelegd. Blijf dan gerust voor den Heiden gesloten, gij heiligdom Jeruzalems, een beter is door Paulus' evangelie voor hem geopend. 't Is de hemel zelf, het heiligdom, waarin Christus is ingegaan, om er den Geest van te laten uitgaan, door welken elk die gelooft, reeds hier voor Gods aangezicht verschijnt, met het Abba, Vader, op de lippen, om er straks eeuwig te vertoeven, als priester, ja, meer nog, als koning.

Dit evangelie wordt gepredikt opdat het geloofd worde. Want wie niet gelooft, blijft verstoken van het heil, dat er in wordt aangekondigd, omdat de mensch alleen uit het geloof wordt gerechtvaardigd. Paulus wijst het verband tusschen geloof en rechtvaardiging zeer kennelijk aan als hij, Gal. 2 : 16, zegt, dat hij geloofd heeft »opdat" hij gerechtvaardigd zou worden. 't Is zijne telkens wederkeerende prediking, dat alleen hij die gelooft, gerechtvaardigd wordt, Rom. 4 : 28; 5 : 1, enz. Erkent het geloof, dat Christus de gerechtigheid der zijnen is, God geeft er een bevestigend getuigenis aan, door den geloovende enkel om zijnentwil rechtvaardig te verklaren; maar waar dit geloof niet is, blijft Zijn toorn rusten.

Oppervlakkig beschouwd, schijnt het vreemd, dat het geloof ons als uitgangspunt der rechtvaardiging voorgesteld wordt. Heeft Paulus in Rom. 4 : 25 niet geleerd,

dat onze rechtvaardiging de opstanding van Christus evenzeer verklaart, als onze zonde dit zijn sterven doet? Als hij daar schrijft: welke overgeleverd is »om" onze zonden, en opgewekt »om" onze rechtvaardiging, wil hij toch duidelijk zeggen, dat onze schuldvrijheid hem evenzoo opwaarts trekt, als onze zonden hem neerwaarts deden dalen; niet dan wegens onze zonde kon hij sterven, niet dan wegens onze rechtvaardiging kon hij opstaan. Dat zulks Paulus' bedoeling is, blijkt uit het gebruik van het woordeke »om" in beide leden van dit vers; dit woordeke toch beteekent steeds, als het, gelijk hier, met den vierden naamval gebruikt wordt: »wegens", de reden van iets aanduidende. In beide gelijkloopende leden van het vers gebezigd, kan het in beiden slechts dezelfde beteekenis hebben. Tenzij dan dat men met sommigen wilde stellen, dat Paulus het in het tweede lid wel herhaalt, maar in eene andere, het doel van iets aanwijzende beteekenis, om evenmaat aan den volzin bijtezetten, alzoo met dichterlijke vrijheid de juistheid offerende aan de schoonheid! Maar is het zoo, dat Christus niet opstaan kon, vóór de zijnen door zijn offer geheel vrij van schuld waren, zoodat het feit zijner opstanding zich verklaart uit de wegneming van den last onzer schuld, hoe kan dan nog geloof ter rechtvaardiging worden geëischt? Immers behoeft niet door het geloof gerechtvaardigd te worden wie vóór het geloof reeds gerechtvaardigd is.

Hoe schoolsch dit vraagstuk ook rieke, is zijne bespreking niet van belang ontbloot, aangezien het standpunt, dat men er tegenover inneemt, zeer in de praktijk ingrijpt. Velen toch, uitgaande van het beginsel, dat de

mensch reeds in den dood van Christus gerechtvaardigd is, komen, naar de wet van het redeneerkundig denken, tot de slotsom, dat het evangelie vóór alles den mensch zijne vrijspraak in Christus als een voldongen feit aankondigt. Dit leidt natuurlijk tot eene eigenaardige opvatting van het rechtvaardigend geloof, als op dit standpunt eenzelvig met de wetenschap der wegneming onzer schuld door het offerbloed des Gekruisten. Gaan deze menschen nu uit van de stelling, dat Christus voor alle menschen, hoofd voor hoofd gestorven is, dan leggen zij uiteraard den nadruk op de prediking van het evangelie door tusschenkomst van menschen. Zelfs is er op dit standpunt geene goddelijke zending meer noodig om te roepen tot de gemeenschap aan het heil; want daar allen door Christus ontzondigd zijn, is het den mensch onverschillig van wien hij dit hoort, zoo hij het slechts hoort. Gelooft men daarentegen dat alleen de uitverkorenen in Christus gerechtvaardigd zijn, dan volgt vanzelf, dat de nadruk wordt gelegd op zekere inwendige openbaring des Geestes, aan het gemoed der uitverkorenen, dat ook hunne schuld in Christus door gerechtigheid is vervangen. Want naardien geen prediker zulks weten kan, bepaalt zijn werk zich tot het voorstellen van den weg der rechtvaardiging en de aanwijzing van de merkteekenen der uitverkorenen; het evangelie, als boodschap gedacht, wordt niet door hem gebracht, maar door den eigenlijken prediker, den Heiligen Geest, en niet aan allen, maar tot den betrokken persoon in 't bijzonder. Op dit standpunt is het geloof slechts van ondergeschikte beteekenis; want het is er bloot middel om

zich iets bewust te worden, en geenszins middel om iets te verkrijgen.

En zeker, alzoo zou het zijn, gold het de betaling eener geldelijke schuld. In dat geval toch eischt de rechter niets anders dan dat de borg betaalt; erkenning der betaling door den hoofdschuldige is volstrekt ter zijner vrijstelling niet noodig. Of de schuldige zijn borg al dan niet erkent, invloed moge het hebben op zijne persoonlijke stemming en op zijne verhouding tot zijnen helper, niet op die tot zijnen rechter; zijne rechtvaardiging is geheel en al afgezien van zijn geloof een voldongen feit. Maar zoo werktuigelijk gaat het ten aanzien van de rechtvaardiging des zondaars niet toe. Hier viel eene zedelijke schuld te betalen; hier ging eene zedelijke betaling vooraf, en het oogmerk, waarmede de rechter hier geheel ongehouden betaling door een borg toeliet, en de borg zijne ziel tot een losprijs gaf, was wederaanknooping der verstoorde betrekking van vrede en vriendschap. Van daar moet hier eene geheel andere wet gelden, zal de handeling zich blijven voortbewegen op de zedelijke lijn, van waar zij uitgegaan is, de wet namelijk, dat de vrijstelling en rechtsbekleeding van den schuldige slechts dan een voldongen feit is als hij gelooft, dat is, den borg zijnerzijds vrijwillig aanneemt. Niet dat zijn geloof iets tot betaling bijbrengen of de geschiedde betaling geldig maken zou, geenszins, 't is niet vanwege de waardigheid des geloofs, dat iemand wordt gerechtvaardigd. Maar zoolang iemand niet gelooft, heeft hij geen deel aan Christus; want alleen het geloof is het middel, dat ons met hem in de gemeenschap van al zijne goederen houdt.

Vandaar roept ons het evangelie niet om aan onze rechtvaardiging te gelooven, maar tot Christus, om te gelooven aangaande zijn bloed, dat het machtig is om ons te rechtvaardigen, en tot God, dat Hij genegen is, om ons vanwege dit bloed tot rechtvaardigen te stellen. En wie gelooft, hij gelooft niet, omdat hij gerechtvaardigd is, maar met Paulus als een, die het niet is, opdat hij gerechtvaardigd zou worden, Gal. 2 : 16.

In het verbond der genade toch ontdekken wij zeker onderscheid tusschen de wijze van beloven der toegezegde heilsgoederen. Sommige dezer immers worden onbepaald, andere weder voorwaardelijk beloofd; en zulks geschiedt naar dezen vasten regel, »dat het onbepaald is ten aanzien van alle weldaden, die het aanzien hebben van middelen; voorwaardelijk daarentegen, ten opzichte van alle weldaden, die het aanzien hebben van eindoogmerken, voorzoover God niet gewild heeft dat dezelve verkregen en genoten zouden worden zonder geloof en bekeering." Onbepaald worden alzoo in het verbond der genade beloofd alle weldaden, die tot deze laatste toeleidende zijn, zooals de bekeering en het geloof, met de roeping, die beiden tot stand brengt, de innerlijke zoowel als de mondelinge, en met de bewaring, door woord en Geest, in den staat der bekeering en des geloofs. Maar voorwaardelijk wordt in hetzelfde verbond de rechtvaardiging toegezegd, evenals het geval is met de bondsaanneming en de heerlijkmaking; hier is het bezit noodig van de onvoorwaardelijk toegezegde weldaden des heils. Houdt men dezen regel niet in het oog, dan ontstaat er eene schromelijke verwarring; alsdan toch laat men de

weldaden die uit Christus' dood en verrijzenis voortvloeien, en slechts door geloof en bekeering verkregen en genoten worden, even onmiddelijk toegepast worden, als zulke, die hunnen naasten grond hebben in de goddelijke vrijmacht, en dienen om de gemeenschap aan Christus mogelijk en dadelijk te maken.

En hiermede strijdt geenszins, dat Christus gezegd wordt, vanwege onze rechtvaardiging opgewekt te zijn. Ons zal zulks duidelijk worden, als wij slechts in acht nemen, dat hier van de rechtvaardiging sprake is, niet als van een voldongen, maar als van een verzekerd feit. Verzekerd, ja, dat is zij, in het oogenblik waarop Christus sterft; betaald is de schuld, verworven de gerechtigheid, 't is dan onmogelijk dat de borg in den dood, en de zijnen in de schuld gelaten worden. In zijne opwekking uit de dooden ontvangt Christus de kwijtbrief, die hem verzekert, dat al de zonden der zijnen volkomen verzoend, en alle rechten des levens voor hen verworven zijn. Christus kan gerust zijn omtrent hunne toekomstige rechtvaardiging; want, daargelaten nog, dat hun geloof en hunne bekeering door het besluit der verkiezing verzekerd zijn, zoo zou het tegen alle recht indruischen, om hun den voor hen verworven schat niet in handen te stellen. 't Is even onmogelijk dat zij, die in Christus gezamenlijk gerechtvaardigd zijn, niet hoofd over hoofd gerechtvaardigd zouden worden, als dat zij, die in Adam gezamenlijk schuldig werden, niet elk voor zich zouden worden schuldig gesteld. Maar hoe kwamen zij Gode voor toen Hij hen in Adam saamvatte, en uit kracht dezer saamvatting in Eenen, schuldig rekende? Immers als de-

zulken, die in den bloede één met Adam waren; wie niet uit hem geboren zou worden, deelde ook niet in zijne schuld. Naar een soortgelijken regel gaat het met opzicht tot aller samenvatting in Christus. Want God merkt ons aan als dezulken, die door het geloof hem toegevoegd zijn, als Hij onze zonden van hem wegneemt, in zijne opwekking uit de dooden. Van voornemens om indertijd dit geloof in ons te werken, wijl Hij ons als in Christus geloovenden heeft aangemerkt, kan Hij, wegens wat Hij doen zal, met ons handelen, alsof wij het geloof reeds bezaten, ons gezamenlijk vrijsprekend in ons hoofd. Maar daarom juist is het noodig, dat wat waarheid is in Gods aanschouwing ook werkelijkheid worde in ons leven; anders gezegd dat wij gelooven, niet opdat wij weten, maar opdat wij worden wat wij zijn, namelijk, gerechtvaardigd. Want waarlijk, de besluiten heffen de noodzakelijkheid van het worden niet op, zoodat het genoegzaam zou zijn, dat zij geweten werden. Niet anders kunnen en mogen wij ons bewust worden, hoe God ons aanmerkt, dan door werkelijk zóó te worden als God ons aanmerkt; dan eerst weten wij het, als wij het geworden zijn, en zien wij achterwaarts, betuigende, dat de verklaring van wat de mensch wordt, slechts ligt in datgene wat hij is.

Zoo is Christus' bloed onze losprijs, en Christus gerechtigheid ons dekkleed; maar alvorens God ons rechtvaardig verklaart, moet Hij dezen losprijs in onze handen, en dit dekkleed om onze schouderen zien. En dit geschiedt door het geloof; door het geloof wordt Christus de onze, ons rantsoen, ons recht. Wel worden wij als

goddeloozen gerechtvaardigd; maar dit wordt niet weersproken door de leer dat wij gerechtvaardigd werden uit het geloof, naardien het geloof op zichzelf beschouwd, geene zonde wegneemt noch eenige waardigheid bijzet. Wij verstaan immers niet dat het om eigenlijk te spreken, het geloof zelf is, dat ons rechtvaardigt; want het is maar een middel, waarmede wij Christus, onze rechtvaardigheid omhelzen; verre er van dat wij van wege de waardigheid onzes geloofs Gode aangenaam zouden zijn. Maar hoe zou onze rechtvaardiging rechtvaardig zijn, waren wij niets anders dan goddeloozen, staande buiten het geloof, en alzoo buiten de gemeenschap aan de gerechtigheid van Christus, die alleen door het geloof de onze kan zijn?

Maar wat heet de Schrift geloof? Onder geloof, mits opgevat in godsdienstigen zin, verstaat zij in het algemeen elk voor waar houden omtrent goddelijke dingen, waarmede eenige kennisgeving hunnerzijds van den kant des schepsels beantwoord wordt. Deze kennisgeving kan bestaan in een feit, of ook in een woord. In het eerste geval gelooft men omdat men ziet; hier is het onmogelijk niet te gelooven, ja, om niet te gelooven zou men eerst moeten twijfelen aan zichzelf. Om tot dit geloof te komen heeft men slechts zijne natuurlijke of verstandelijke vermogens van waarneming noodig, meer niet. Het behoeft geen betoog dat het geloof op dit standpunt in zijn eigenlijk wezen niet te voorschijn treedt. Dit doet het slechts als het gelooft zonder dat het ziet, dat is, als het gelooft, in een woord, dat nog geen feit werd, of in een feit, zooals het door het woord wordt voorge-

steld. Hier is ja, ook natuurlijke of verstandelijke waarneming noodig; want alvorens het woord te gelooven, moet men zich kunnen vergewissen omtrent zijne herkomst, maar toch wordt er tot dit geloof iets anders vereischt, te weten, een vertrouwen in de werkelijkheid en betrouwbaarheid Gods, die den gevallen mensch vreemd, slechts door genade verwekt wordt, als eerste levensteeken der wederoprichting. Aan het geziene gelooven ook de duivelen; hier is de mensch, als willend wezen gedacht, eigenlijk buiten spel, naardien zijn geloof uitsluitend in zijne bewustheid gevonden wordt, bepaald als deze is door het zich openbarend voorwerp. Het geloof daarentegen, dat van geestelijken zin getuigenis is, leeft niet enkel als gewisheid in het bewustzijn, in het lijdelijke gebied onzes innerlijken levens, maar evenzeer als vertrouwen in den willenden mensch, in ons tegenover het voorwerp onzer indrukken zich in verhouding stellend leven. Voor zoo een wordt het woord, waarin de openbaring tot hem komt, tot eene rots onder den voet; hij is er niet slechts zeker van, dat het waar is, maar vertrouwt er zich ook aan toe. Wat ook mogelijk zij, niet dat zulk een vertrouwen van de gewisheid afgescheiden zou zijn; vertrouwen is veeleer de natuurlijke, wezenlijke gestalte, die het geloof verkrijgt in een hart, waarin het besef van de waarachtigheid van het geopenbaarde met gewilligheid, instede van met weerzin is ontvangen. Daarin juist dat het geloof niet slechts als gewisheid, maar ook als vertrouwen optreedt, onderscheidt het zich wezenlijk van het bloot historisch geloof, dat het feit wel als waar erkent, maar in het feit het woord niet

hoort, of ja, het woord verneemt, maar niet opneemt, er zich van harte aan toevertrouwende. Hetware geloof daarentegen, erkent in het feit een woord, en betrouwt er zich aan toe, ook verwacht het na het woord het feit, waarin zich het woord bevestigt.

Omdat nu het evangelie meer is dan bekendmaking van den heilsweg, te weten, eene boodschap, namens God tot ons gebracht, zoo is het geloof vóór alles eene gewisheid des harten, dat ons zulk eene boodschap gebracht, en mitsdien niet alleen aan anderen, maar ook aan ons, het aan Abrahams zaad beloofde heil toegezegd wordt. Deze gewisheid is vrij wat minder algemeen dan men denkt. Dat anderen rechtstreeks van God geroepen worden, zal men misschien nog gelooven, maar iets geheel anders, iets vrij wat zwaarders is het om zich te vergewissen, dat God zelf, door tusschenkomst van den apostel, of van de gemeente, tot ons spreekt, ons uitnoodigende om ons, door het geloof in Christus, zich met Hem te laten verzoenen, 2 Cor. 5 : 19, 20, om erfgenamen Zijns Geestes en lotgemeen met Zijnen erfgenaam te worden. Want ons ongeloovig hart acht het al te nederbuigend, en al te genadig, dat God zelf ons de hand ter verzoening toereiken zou, om dit te kunnen, of zelfs te willen gelooven. Zulk een geloof zou ons waarlijk een ander geloof kosten, het geloof namelijk, dat wij verzoeningszuchtiger zijn dan God. Wegens het krediet, dat wij in onze vaderen stellen, houden wij het evangelie voor waar; maar de eerbied voor het gezag der vaderen, den mensch van nature eigen, reikt niet toe, om ons te doen gelooven, dat God in het evangelie als met Zijn eigen

mond tot ons spreekt. Niet licht gelooft de mensch, dat hij even werkelijk eene boodschap van God ontvangt, telkens als hem door een sterveling het evangelie wordt verkondigd, als de vaderen der oudheid, tot wien een engel of profeet gezonden was. Te minder, daar zoovele eeuwen ons scheiden van zulke predikers, als onmiddellijk van God waren gezonden, zonder tusschenkomst van eenig mensch. Ja, dan vooral als wij tot besef komen van onze verwerpelijkheid, valt het ons onmogelijk om te gelooven dat God tot ons zeggen zou: laat u met Mij verzoenen. Dat blijkt zoo duidelijk uit de praktijk van velen, die over hunne behoudenis bekommerd zijn. Want ten teeken, dat zij zich als ongeroepen en ongenoodigd beschouwen, beginnen zij van zichzelven af, ijverig bezig om door hartelijke en beweeglijke smeekingen God te bewegen, hun in Christus genadig te zijn. In dat geval ontleent men zijne hoop uiteraard aan de vurigheid van zijne gebeden, of aan wat men, terecht of te onrecht, als blijk der goddelijke welwillendheid beschouwt. Vandaar is het van groot belang om stille te zijn, en door den storm van eigene begeerte om behouden te worden, niet te worden verhinderd om acht te geven op het evangelie, dat ons in de verzekering van Gods genadigen wille, om ons in Christus te behouden, den eenigen vasten grondslag geeft der hope. Alle hope toch is wankelend als eene bare der zee, die zich niet op het goddelijk woord, maar op de wisselende stemmingen onzer ziele grondt.

't Is dan niet iets gewoons, maar iets groots, als een mensch zoo waarachtig gelooft: God spreekt in het

evangelie tot mij, — dat hij er zich genoodzaakt door gevoelt, om Hem een antwoord te geven op deze roepstem. Een antwoord? Voorzeker; onteeren wij reeds een mensch, als wij zijne woorden geen antwoord waardig achten, hoeveel grooter schande doen wij dan Gode niet aan, als wij op zulk eene uitnoodiging als het evangelie bevat, een doodelijk stilzwijgen bewaren. Ongetwijfeld, ook een antwoord kan worden gegeven, dat eene onteering Desgenen, tot wien het gericht is, in zich bevat. Men denke aan den spottenden glimlach van Athene's wijsgeeren, of aan de bittere tegenspraak van het eigengerechtig Jodendom! Maar even schuldig als de mensch, die het evangelie beslist afwijst, maakt zich de rampzalige, die het onverschillig aanhoort, of zich vergenoegt met te zeggen, dat het waarachtig is. Er is ook een dood geloof, een dat zich vergenoegt met het aanhooren, met het naspreken, met het bespiegelen, met het bewonderen, ja, met wat niet al. Ook dat geloof verraadt zich door de ontstentenis van het antwoord des harten op de blijde boodschap. Dood, zoo mogen wij dat geloof heeten; want gelijk een mensch, die geen lichaam heeft, dood is, alzoo ook een geloof, dat met geene belijdenis is omkleed. Alleen in het amen der gewilligheid, om door Christus met God verzoend te worden, belichaamt zich het geloof; in dat amen geeft het zijn allereerst levensteeken. De overtuiging, dat God zelf in het evangelie tot ons spreekt, en op het bloed van Christus wijst, als op het fondament, waarop Hij zich met ons in verzoende betrekking wil plaatsen, brengt geheel het hart in beweging, waarin zij waarlijk post heeft gevat. Wegens

dit woord wendt het geloof zich tot God zelven; het heeft Hem zijne hand te rijken, zijn amen te brengen, zijne overtuiging te belijden. Die gelooft bekent Gode, dat hij van harte gewillig is, ja, het is als een onvergelijkelijk voorrecht, en als eene onvergeldbare genade aanmerkt, om als vrucht van Christus' offer met hem verzoend te worden. 't Is thans zijne bede, dat ook God hem wille aanmerken in gemeenschap met Christus' dood, als een, die deel heeft aan de verzoening door Christus' dood tot stand gebracht, opdat hij de zaligende vruchten dier offerande moge ontvangen. Door zulk eene betuiging van ganscher harte af te leggen, betoont hij die gehoorzaamheid des geloofs, van welke Paulus spreekt, Rom. 1 : 5 en 16 : 26, en bewijst hij dat hij der »rechtvaardigheid Gods", te weten, den goddelijken wil dat onze gerechtigheid uit Hem, en niet uit ons zoude zijn, onderworpen is, Rom. 10 : 3; daarom heeten de ongeloovigen ook ongehoorzamen. Hierbij laat het geloof het zelfs niet. Zich bewust, dat God hem in het evangelie vergunt, ja, beveelt, om, ten teeken dat hij hem waarlijk vertrouwt, en werkelijk aan de zoenkracht van Christus' bloed gelooft, zich aan den Roepende toe te betrouwen, zoo doet hij zulks metterdaad. Hij gelooft wegens Christus in God zelven, Rom. 5 : 24; aan Hem geeft Hij zich over, vertrouwende, dat Zijn toorn zich over hem omwendt in vriendschap, enkel van wege den Naam, onder welken hij, met uitwissching van den eigenen, zijne schuilplaats zoekt. Zich verlatende op de belofte, dat allen die gelooven, vergeving ontvangen, en zich bewust, dat hij waarlijk het zoenmiddel erkent, hoopt de geloovende

dan ook op de verzoening zelve. Onafscheidelijk toch is van het geloof de hope, al blijft het waar, dat zwakheid des geloofs dikwijls der hope hare verzekerdheid ontneemt.

Maar daarmede legt de geloovende vanzelf eene belijdenis af van Christus, die ten volle het getuigenis beaamt, dat God zelf in het evangelie omtrent Christus gegeven heeft. En daarin juist bestaat het wezenlijke, het kenmerkende van ons christelijk geloof. Want dat God des zins en willens is om de ongerechtigheid Zijns volks op éénen dag weg te nemen, en stroomen des levens op de harten der Zijnen te laten nederdalen, zie, dat is, voor hem ten minste, die aan de beloften der profetie gelooft, niet iets vreemds. Maar verborgen is het voor de oogen der groote menigte, dat Hij zulks doet door tusschenkomst van denzelfden, die op de Hoofdscheelplaats tusschen twee moordenaren en aan het vloekhout gestorven is. En dit toch zegt Zijn evangelie, en gelooft het geloof. Ja, het geloof is een amen op het getuigenis, dat God gegeven heeft van den dood Christi, als van het zoenmiddel, dat Hem en ons voor immer te zamen brengt. Het is eene gewisheid des harten omtrent de zoenkracht van Christus' bloed, die haren drager er toe brengt om van elke andere tusschenkomst het oog af te wenden. In dat bloed erkent hij een schat der gerechtigheid verborgen te zijn. Van hetzelve vertrouwt hij, dat het machtig is tot wat niets vermag, namelijk om in één oogenblik de schuld eens ganschen levens weg te nemen, en hem zijner rechteloosheid ten spijt met recht op het zoonschap te bekleeden. En dat toont hij, door op Gods

noodiging, er zich toe over te geven, om door Hem, met Christus' bloed besprengd, en zoo als een geheiligde voor eeuwig in Zijne gemeenschap opgenomen te worden.

Echter beseft elk, dat er voor het geloof, dat de aloude belofte bepaaldelijk, uitsluitend, en ten volle, wegens Christus' dood aan hem wordt vervuld, wel een vaste grond wezen mag. Want niets schijnt ongeloofiijker dan dit! Maar zulk een grond is er ook aanwezig; op hem wijst het evangelie van al de apostelen als op het afdoend en goddelijk bewijs voor zijn inhoud. 't Is de opstanding van Jezus Christus van tusschen de dooden uit. De aankondiging van dat feit is dan ook geene bijzaak, geen toevoegsel, maar hoofdzaak, bewijsmiddel in Paulus' evangelie. Ware Christus niet opgewekt, het evangelie zou, volgens Paulus, niet slechts zonder bewijs, maar ook zonder waarheid zijn. Want het staat vast, dat God hem tot vloek heeft gemaakt, door hem over te geven tot den dood des kruises; wat dan indien Hij hem niet heeft opgewekt? Dan heeft Hij hem, en met hem, ons, in den vloek gelaten, vgl. 1 Cor. 15 : 17; leugen dan het evangelie, ijdel dan het geloof! Maar door hem op te wekken in heerlijkheid verklaart God, dat Christus een priester was, die in zijnen dood de zonde der zijnen heeft weggenomen, zoodat elk, die aan zijne offerande gemeenschap heeft, zich met Hem verzoend rekenen mag. Daarom, dat het geloof een feit noodig heeft, om op te rusten, wijst Paulus steeds op de opstanding. Wat tal van getuigen somt hij niet op, allen even geloofwaardig als hijzelf, en onder hen niet weinigen, die hem mondeling verzekerd hebben, dat zij den opgewekte hadden gezien, 1 Cor.

15 : 1—7. En hijzelf, heeft hij niet, op weg naar Damaskus, niet visioensgewijs, maar even werkelijk als de andere getuigen, den Heer der heerlijkheid gezien? Op het gewicht van zijn eigen getuigenis wijst hij, door schijnbaar ter loops, maar wel bezien met opzet te zeggen, dat Christus van hem, »als van een ontijdig geborene'' als van een onvoldragen vrucht is gezien. Bij de twaalven sloot de aanschouwing van den opgewekte een tijdperk van voorbereiding af; niet alzoo bij Paulus. Zij opende het tijdperk van voorbereiding; aan niets in zijn binnenste sloot zij zich aan, noch aan verwachting, noch aan begeerte. Toen hij Christus zag, kende hij dengene, dien hij aanschouwde, niet eens; wie zijt gij, Heere? zoo vroeg hij. Vreemd was hij aan zijn woord, vreemd was hij aan zijn zin, ja, zoo ongeloovig, zoo vijandig, dat hij hem eerder in de hel, dan in den hemel stelde. Bij hem kan dus allerminst aan zelfmisleiding gedacht. Wie ooit, als prooi van eigene verbeelding, onder den invloed van de smart en het verlangen eener kranke liefde, of van te voren gegevene aankondigingen en van loopende geruchten der opstanding, tot de aanschouwing van het droombeeld des Verrezenen mag zijn ontvlamd, niet Paulus. Waaraan hij ooit twijfelen mag, niet daaraan, dat hij Christus heeft aanschouwd; want hij weet te goed dat hij hem als een ontijdig geborene heeft gezien. Omtrent dit stuk kent hij in zijn leven slechts twee, door geen overgang verbondene, maar scherp tegenover elkander staande tijdperken, dat der ontkenning en dat der aanbidding, waarvan het eene plotseling afgebroken, het andere eensklaps geopend werd, tegen eigene, tegen elks verwachting in.

door de verschijning van hem, dien hij vervolgde. Waarlijk, lachend mogen wij aanzien, hoe het ongeloof zich afmat, maar zonder vrucht, om de groote wending zijner geschiedenis te verklaren buiten het feit om, dat hijzelf als de verklaring er van aanwijst. Of is de getuige misschien niet betrouwbaar, niet waarheidlievend, niet nuchteren genoeg? Maar wie heeft recht om iemand te wantrouwen, uit wiens schriften de teederste waarheidsmin ademt, en van wiens geloofsovertuiging de oprechtheid door een leven van belangelooze toewijding, om niet te zeggen, door den marteldood bewezen is? En wie zal een nuchteren blik ontzeggen aan den man, die in zijne vele geschriften nimmer door fantazy of hartstocht tegen de wetten des denkens zondigt, en steeds, hoe dichterlijk de stemming, hoe bewogen de ziele ook wezen mag, ons modellen van logische redeneering levert? Of heeft hij misschien geen getuigenis aan de opstanding gegeven, en deed een naneef het op zijn naam? Maar daargelaten, dat een farizeisme, als het zijne, slechts door de aanschouwing van den Opgewekte kon worden gedood, en eene kerk als de zijne slechts door de prediking van een Opgewekte kon worden gesticht, zijn getuigenis vindt gij juist in een brief, dien zelfs de grootste twijfelaar als van zijne hand erkent, in den eersten brief aan Corinthe!

Maar niemand leide er uit af dat de vrucht zijner prediking, het geloof in Christus, zich uit de bewijskracht van zijn getuigenis aangaande de opstanding verklaart. Voorzeker vermocht deze prediking veel, bevestigd als zij werd, aan hen, die geloofden, door tal van teekenen, waarin God zelf getuigenis gaf. Maar wie ge-

voelt niet, dat de opstanding van Christus, iets nieuws is, dat al het oude veroordeelt? Hare slotsommen dwingen den Jood, om met den Jood, den Griek om met den Griek te breken; de boodschap dat Christus is opgestaan sluit eene veroordeeling ten doode in zich der geheele wereld. En is het waar, dat heel de wereld Christus' doodvonnis heeft onderteekend, dan moet elk, aan wien de opstanding wordt gepredikt, zijnen naam uitwisschen, en hem schrijven onder het doodvonnis, dat God, door even dezelfden, wien de wereld van het aardrijk en uit de gemeente gebannen heeft, tot Zich in Zijnen troon op te nemen, over heel de vleeschelijke wereld geveld heeft. Wie zal van harte gelooven, wat hem dwingt om zichzelf te verwerpen, als een waardig is aan het kruis te hangen, waar hij Christus aan geklonken heeft? De verschijning van zulk een geloof, dat ons dwingt, om heel onze denkwijs en haren wortel, de zonde, met al hare vertakkingen, uit te roeiën, en te leven, te hopen, enkel door het geloof in Christus' bloed, ons in de opstanding geopenbaard, als het eenig zoenmiddel, het eenig bindmiddel tusschen ons en God, is waarlijk een wonder. Een wonder was het in de dagen der apostelen, beide voor den Jood, wien zijne Wet heel wat anders scheen te leeren, en voor den Griek, wien zulk een evangelie wartaal toeschijnen moest. O Evangelie, dat niet slechts den wil en den aard des menschen tegen u hebt, maar ook met de gewijde historie, ook met de zuivere rede strijdig schijnt, hoe is het mogelijk dat een enkel mensch u van harte, met blijdschap heeft geloofd, zóó geloofd, dat het u met zijn mond, met zijn bloed heeft beleden? Zelfs

als een Paulus het predikt schijnt het slechts te kunnen worden verworpen. Een geloof moge het wekken, ja, maar slechts zulk een, dat zijn voorwerp ontvlucht, het geloof der sidderende duivelen. En zoo het nochtans wordt geloofd, geloofd onder gejuich, geloofd tot den dood, dan komt het omdat zich een woord bevestigt, het woord, dat Paulus' Meester eens sprak:

»Wat bij de menschen onmogelijk is, is mogelijk bij God."

DE DOOP.

Op het oogenblik zelf, dat de mensch, wien het evangelie verkondigd wordt, de betuiging aflegt, dat hij enkel door tusschenkomst van Christus' bloed met God verzoend wil worden, grijpt er eene hoogst belangrijke omwending plaats in zijne verhouding tot God. God toch, het getuigenis bevestigende, dat Zijne dienaren gegeven hebben, aangaande Zijne bereidvaardigheid om zich in Christus met goddeloozen te verzoenen, merkt hem geheel anders aan dan te voren. Hoedanig dan? Als een, die door den dood van Christus zoo ten volle gerechtvaardigd is van alle schuld, dat hij recht heeft, om zonder meer tot den rang eens mondigen zoons te worden verheven. Zou het dan mogelijk zijn, dat God hem van zoo grooten ommekeer geen kennis gaf? 't Is waar, in de belofte, dat elk die gelooft, gerechtvaardigd zal worden, bezit de geloovende voldoende stoffe om zich van zijne gunstige verhouding tot God verzekerd te houden. God zou kunnen zeggen: aan Mijn woord hebt gij genoeg. Te meer, daar Hij aan elk, die gelooft, Zijnen Geest mededeelt, om hem getuigenis te geven van zijn kindschap. Nochtans heeft God zich met dit alles niet vergenoegd, maar naast deze geestelijke, onzichtbare getuigenissen, er een gege-

ven, dat binnen het gebied van het zinnelijk waarneembare valt.

Dat getuigenis is de doop. De aard van dit getuigenis bevreemde ons niet: immers past het geven van een zinnelijk waarneembaar getuigenis ten volle bij Zijnen wille om een uiterlijk van de wereld onderscheiden volk op aarde te hebben. Er is eene gemeente op aarde, in welke Hij, als in een geestelijk lichaam, waarvan Christus het hoofd is, al degenen inlijft, die gelooven, opdat zij, door de gemeenschap aan den Geest, die het bezielt, eens geestes worden met hunnen Heer. 't Is dan zeer in de orde, dat het teeken, waardoor Hij den geloovende getuigenis geeft, dat Hij hem voortaan aanmerkt als een, die in Christus gerechtvaardigd, en tot de gemeenschap van diens lichaam gerechtigd is, zoodanig is, dat de persoon, wien het wordt gegeven, door de gemeente gekend kunne worden als een, wien zij, als tot het lichaam van Christus behoorende, in haar midden op te nemen heeft. Zoo was het in de dagen des ouden verbonds, wegens het teeken der besnijdenis, waardoor de kinderen des verbonds, den volke des verbonds van God zelven toegevoegd werden, opdat zij ook in hunne hoedanigheid van geheiligden zouden worden erkend. Niet anders is het in het nieuwe; want het volk Gods is op den Pinksterdag niet onzichtbaar geworden, maar veeleer als eene historische gemeenschap in het leven getreden, even kennelijk aan elks oog, en meer zelfs nog in het oog aller volken vallende, als het volk des ouden verbonds.

Op zeer treffende wijze getuigt God, voor het oog aller engelen en der geheele wereld, aan elk, die zijn geloof

in de zoenkracht van Christus' bloed belijdt, dat zijne belijdenis waarachtig is. Dat toont God aan den belijdende zelven; 't is als zegt Hij hem: o gij, die gelooft, in uwe eigene rechtvaardiging en heiliging zal bevestigd worden, wat gij van het bloed mijns lieven Zoons uit innige overtuiging des harten hebt beleden, als gij verklaardet, dat het machtig was alle zonde, 't zij schuld, 't zij smet, zoo van u weg te nemen, dat niets Mij, den Rechtvaardige, Mij, den Heilige, verhindert om u ten Vader te zijn, en u te stellen tot een tempel van Mijnen Geest. Sta op, zoo luidt het, wordt gedoopt! God zelf geeft u, als gij, op Zijn bevel, in het bad des waters afdaalt, er een teeken door, dat Hij u niet meer buiten, maar in verband met Christus, den ter verzoening der zonde gestorvenen, aanmerkt; zie, zoo roept Hij er u door toe, gij zijt een doode met Hem, een doode aan de zonde, gerechtigd om eeuwig te leven, met hem, als hij.

Niemand zegge hierop: wat nut mij de doop? ik ben reeds besneden, en draag in mijn eigen vleesch het teeken, dat ik van wege mijn geloof in den Messias geheiligd ben. Want door zoo te spreken zou men zich ten volle van Christus vervreemden. Wat toch beteekent de besnijdenis aan de kinderen des ouden verbonds? Dat zij, als geboren uit een Vader, wien het messiaansche zaad was toegezegd, van nature tot dit messiaansche zaad in gemeenschap stonden, te weten zoodanig, dat zij met hen één huis uitmaakten, waarin hij als de Eerstgeborene zegenend optreden zou, en dat zij gerechtigd waren, om als eerstelingen aller schepselen, de zegening in bezit te nemen, die hij aan-

brengen zou. Zoo was de besnijdenis voor het geloof een rechtstitel op Christus; want zij was eene gelijkmaking aan zijne besnijdenis, het eerste teeken zijner heiliging, dat hunne toevoeging tot hem aanwees, namelijk dat zij ook met hem geheiligd waren, om met den eerstgeborene kinderen van Abrahams God te zijn. Maar van den besneden Christus gaat geene verlossende kracht uit; de schuld, ook van Abrahams kinderen, is te groot, de zonde, ook van Abrahams kinderen, te ingeworteld, om door de heiliging des vleesches van Christus, die in de besnijdenis geschiedt, te niet gedaan te worden. Het volk is tevreden met een Messias zonder voorhuid, niet God. God eischt van hem, dat hij niet slechts een gedeelte, maar het geheel zijns lichaams aflegge; God eischt zijn dood. Zoo alleen, door zich om onzer vervloeking wil, Gode ten volle te heiligen, zijn eigen vleesch en bloed afleggende, wijl het met onze ongerechtigheden beladen was, om zijne lichaamloosheid tot het teeken van het onbegrensde zijner gehoorzaamheid te stellen, wil God hem zien. Eerst dan wordt hij, uit den dood der heiliging, tot het leven der heerlijkheid opgewekt, eene fontein in Jeruzalem, waaruit zijn huis gelaafd wordt ten eeuwigen leven. En daarom juist, dat Christus niet bij zijne eigene besnijdenis blijft staan, maar de lijn der heiliging, daar aangevangen, van haar eerste punt af doortrekt tot haar laatste punt toe, tot de algeheele afsnijding zijns lichaams aan het kruis, moeten wij ook niet met de besnijdenis vergenoegd blijven. Is aan den Israëliet de gemeenschap beteekend aan den in het vleesch verschenen Christus, 't is noodig, dat hijzelf gelijken tred met zijnen Messias houde, en hem volge tot

op Golgotha toe, door zich ook de gemeenschap te laten beteekenen aan diens dood. Want dan alleen, als hij zoowel gemeenschap heeft aan den uit het vleesch uitgeganen Christus, als aan den in het vleesch ingeganen Christus, wordt hij den zegen deelachtig, hem in dit zaad toegezegd, naardien deze zegen, wat hare eeuwige bestanddeelen ten minste betreft, uitsluitend vrucht is zijner heiliging door de besnijdenis des doods. Zoo vast staat zulks, dat de besnijdenis, in geval de doop wordt geweigerd, tot versnijding wordt, Fil. 3 : 2, en hare kracht ter beteekening van gemeenschap aan Christus ten eenemale verliest; de onbesnedene daarentegen, door het geloof in gemeenschap met den gestorvenen Christus tredende, komt in ééns daar, waar de trap der besnijdenis den Jood slechts allengskens bracht, zoodat geene besnijdenis meer van dezen gelukkige wordt geëischt. Daaruit blijkt dan duidelijk, niet slechts dat de doop ook voor den besnedene noodzakelijk is, als teeken er van, dat hij de gemeenschap met Christus ten einde toe voltrokken heeft, tot op het punt, waar zij ter zaligheid reikt, maar ook nog meer. Te weten, dat de besnijdenis het eigenaardig gepaste bondsteeken is, in het tijdperk, waarin Christus nog slechts in de belofte of in het vleesch verschenen was, naardien zij eene gelijkmaking moest zijn aan den door geboorte tot ons komenden, niet aan een door den dood van ons heengaanden Christus. Zij is het bondsteeken van het tijdperk der eerste dingen, dat, bij de intrede der laatste dingen plaats maken moet voor een meer omvattend. Nochtans zijn besnijdenis en doop in zooverre een, dat zij beiden de gemeenschap aan denzelfden Christus beteekenen, met dat onderscheid slechts

dat de besnijdenis door het feit der vleeschwording, de doop door het feit des doods wordt beheerscht, gene eene voorloopige, deze eene eeuwige gemeenschap met Christus bezegelt. De doop vervangt de besnijdenis, maar door haar te volmaken, als besnijdenis van den ganschen mensch, vanwege de besnijdenis, dat is, den dood van Christus, Col. 2 : 11.

Uit den ernst, waarmede op den doop aangedrongen wordt, leide men echter niet af, dat hij ons door zich zelven iets toebrengen zou. Wat toch is de doop? Een teeken, een zegel. Maar teekenen en zegelen wijzen immers op iets, dat er voor de beteekening, voor de verzegeling reeds is; zij wijzen slechts aan, zij dienen slechts ter bekrachtiging. De doop onderstelt, dat God ons in gemeenschap met den dood van Christus aanmerkt, en dient om deze goddelijke akte voor onze oogen te belichamen, en aan ons rechtskrachtig te verzegelen. Vandaar dat de doop niet, gelijk het geloof, in volstrekten zin tot de zaligheid noodig is; want het geloof brengt tot stand, wat de doop slechts achterna bekrachtigt. Nochtans is de doop van het hoogste gewicht, naardien geloof zonder doop een onbelichaamd geloof gelijk is, en zijne goddelijke bekrachtiging mist.

Om nu te zien hoe eigenaardig de doop onze gemeenschap aan den dood van Christus verzegèlt, moeten wij hem beschouwen in het licht, dat bij gemis aan eene opzettelijke behandeling in de apostolische brieven, bij enkele paulinische uitspraken dient gezocht. Dat wij gedoopt worden in water is bekend: maar wat beteekent het water, waarin wij òf in letterlijken zin afdalen, òf bij manier van

zinnebeeldige afdeeling worden besprengd! Het antwoord op deze vraag vinden wij zijdelings in 1 Cor. 10 : 2, alwaar sprake is van een doop »in de wolk en de zee", welken onze vaderen hebben ondergaan. Daar toch dienden beiden »wolk en zee" als middelen om Israel voor goed af te scheiden van Egypte. Door Zijn volk onder de wolk en in de zee te leiden, keerde God Israel voor goed van Egypte af, een hoogen scheidsmuur stellende tusschen deze twee, dien elk van hen beiden niet overklimmen kon dan ten koste van zijn leven. Maar aan deze afscheiding beantwoordde eene toevoeging: de Israelieten werden in de wolk en de zee gedoopt in Mozes, dat is, in beiden geleid, tot een teeken, dat zij verbonden waren aan Mozes, het werktuig, waardoor God hen verlossen zou. Hier merkt men terstond, dat het woordje »in" eene onderscheidene beteekenis heeft in de woorden »gedoopt in Mozes in de wolk en de zee"; trouwens wordt in het oorspronkelijke voor beiden ook niet hetzelfde woord gebezigd, in Mozes, luidt »eis", in de wolk en de zee, heet »en". Hetzelfde geldt van de uitdrukking »gedoopt in Christus in water"; ook daar wijst in, verbonden met water, een uiterlijken, zichtbaren ingang aan in zeker element, de indaling, maar verbonden met Christus, luidt het »eis", en teekent het de richting, waarin, het opzicht, waartoe de handeling der doopers geschiedt. Ook tusschen ons en de wereld heeft God iets gezet, te weten het water des doops; door er ons in te doen afdalen voltrekt Hij de scheiding tusschen ons en alle macht, die ons gevangen hield onder vloek en zonde. Maar deze afdaling in het doopwater geschiedt met opzicht tot Christus, Gal. 3 : 27,

gelijk de ingang in de zee met opzicht tot Mozes plaats greep. Dit opzicht is, volgens eene nadere aanwijzing des apostels, tot Christus naam, Hand. 19 : 5, of nog bepaalder, tot Christus' dood, Rom. 6 : 4, zegswijzen, die geen zin hebben, tenzij men het hier gebruikte in, (eis) onderscheidt van het andere in (en), daar men iemand niet in den naam of dood van een ander dompelen kan. Aldus nu geschiedt de doop in, of met opzicht tot Christus, dat onze toevoeging tot Christus, krachtens welke wij met zijnen naam bedekt worden, nader gezegd onze gemeenschap aan zijnen zoendood, door de afdaling in het water van Gods wege belichaamd, en daarmede beteekend wordt. Hoe zulks geschiedt, valt licht te zeggen. Paulus toch helpt ons op den weg door den doop eene begraving met Christus te heeten, zeggende, dat wij met Christus begraven zijn door den doop in den dood, Rom. 6 : 4. Want gelijk Christus begraven is, om daarmede te betuigen dat hij werkelijk gestorven was, alzoo worden ook wij door den doop met hem begraven, om te belichamen dat wij met hem gestorven zijn. Wij worden dus niet gedoopt, opdat wij met Christus zouden sterven, maar omdat wij met hem gestorven zijn, gelijk een mensch niet begraven wordt, opdat hij sterve, maar omdat hij gestorven is. En onze begraving geschiedt, opdat wij weten zouden, dat wij wegens Christus' dood als mede gestorven aangemerkt worden ; zij is eene rechtskrachtige bezegeling van ons gestorven zijn met hem, soortgelijk als de begrafenis van een mensch de bezegeling is zijns doods. Gelijk alzoo Israel in wolk en zee werd begraven tot bekrachtiging van zijne gemeenschap aan Mozes, alzoo wij in het water, tot bevestiging

onzer gemeenschap aan den Gekruiste. En dat met de bedoeling om wegens de gemeenschap aan diens dood, ook in gemeenschap te komen aan zijne opstanding in heerlijkheid. Zoo voltooit de doop de betrekking tot Christus, die het geloof begon, door haar rechtskrachtig te maken, om welke reden soms aan den doop toegeschreven wordt, wat strikt genomen alleen wegens het geloof geschiedt, te weten de behoudenis, Petr. 3 : 21. Want eerst door den doop wordt onze, door het geloof tot stand gekomene, gemeenschap aan Christus dood, uit de onzichtbare sfeer in de zichtbare overgebracht, en alzoo, in onze persoonlijke geschiedenis tot een feit verheven, dat tot voorwaarde van elke verdere heilswerking dient.

Acht gevende op de Schriften bemerken wij, dat onze gemeenschap aan Christus' dood, die ons door den doop wordt beteekend, voor alles in rechtskrachtigen zin dient opgevat. De doop toch wordt voorgesteld in verband met de »vergeving", de »afwassching" der zonden; het blijkt uit Petrus' uitdrukking: wordt gedoopt »tot" vergeving der zonden, Hand. 2 : 38, en evenzeer uit Paulus' woord, waarin hij zijnen doop voorstelt als eene »afwassching" der zonden, Hand. 22 : 16. De doop is wel eene wassching van zonden, 1 Cor. 6 : 11, eene reiniging van zonden, Ef. 5 : 26, maar niet in zulken zin, dat hij uitsluitend van de smet zuiveren zou. Men geve er acht op dat het woord zonde Hand. 2 : 38 en 22 : 16 in het meervoud geplaatst wordt; dat toch wijst op dadelijke overtredingen, die te onzen laste liggen, op iets derhalve, waarvan wij slechts door genadige kwijtschelding losgemaakt kunnen worden. Ook is het woord »reinigen" niet ongeschikt om zulk eene

losspreking aan te duiden. Want in het Israëlietisch spraakgebruik komt rein veelvuldig voor in den zin van onbelast, zoo b. v. Gen. 24 : 8, rein van een eed, Hand. 20 : 26, rein van iemands bloed, Lev. 16 : 30, rein van schuld door verzoening, Hebr. 10 : 22, rein van schuldbesef. Aldus wascht ons de doop van onze zonden, zoo namelijk, dat hij ons beteekent, dat wij wegens Christus' dood gerechtvaardigd zijn van al onze zonden, en ten eeuwigen leven aangewezen. Daarom verbindt Paulus, Gal. 3 : 27, ook aan het gedoopt zijn in Christus, het kindschap en het erfrecht. Aldus wordt het geloof zeer liefelijk door den doop te gemoet gekomen. Erkent het geloof, dat Christus' dood machtig is om ons tot rechtvaardigen te stellen, de doop betuigt hem, dat zijn geloof aan hemzelven bevestigd is. De doop is het teeken der vrijheid; gelijk de begrafenis den laatsten band tusschen den mensch en de wereld verbreekt, zoodat de begravene geheel vrij van de wereld wordt, alzoo stelt ook de doop den geloovige buiten het bereik van de Wet, zoodat haar vloek hem niet geldt, Rom. 7 : 4. Gelijk Christus, gestorven zijnde, gerechtvaardigd was van de zonde, die te zijnen laste gekomen was, alzoo ook de gelukkige, die door zijnen dood tot een doode is gesteld. Rom. 6 : 7. Dat wijst de doop hem aan.

Nimmer echter daalde er een in zijn graf, die meer recht had om te herleven dan Christus. Ja, dit zegt zelfs weinig; recht toch heeft hij om eene schare, die niemand tellen kan, met zich uit haar graf den staat eens verheerlijkten levens in te leiden. Van dezen dood gaat levensrecht uit, wijl het een dood der schuldverzoening is, en zonder verwijl wordt dat levensrecht toegepast aan elk,

die er mede wordt bekleed. 't Is hier als met den doode, die in Eliza's graf nedergelegd, pas de beenderen des profeten had aangeroerd, of hij werd weder levend, 2 Kon. 13 : 21 ; geen wonder dat de dood voor hem beeft, dezelfde, die alles voor zich doet beven. Lotgemeenschap baart levensgemeenschap : kan het anders ? 't Was de schuld, die ons hield onder de zonde ; maar met de schuld is ook het beletsel opgeheven, dat ons van de gemeenschap aan het leven des geestes scheidde. Vandaar wordt de heerschappij der zonde ook feitelijk in ons vernietigd, doordien de Geest, zonder wiens tusschenkomst ons geene geestelijke verbinding met Christus mogelijk is, ons alzoo met den Opgewekte vereenigt, dat wij innerlijk dooden worden voor de zonde. Wel blijft de zonde nog als belemmerende en verzoekende macht in ons over ; maar wij zijn dood voor haar, dat is, zij is geene macht meer over onzen wil. Dit nu beteekent ons de doop, dat wij door onze gemeenschap aan den geest des levens, die van den opgewekten Christus uitgaat, met hem der zonde gestorven zijn, zoodat onze geschiedenis ophoudt die des zondigen beginsels te zijn, en in ééne lijn met die des Verheerlijkten loopt. Dat leert ons Paulus, als hij, Rom. 6, ons zegt, dat wij met Christus gestorven zijn, vs. 8, der zonde dood zijn, vs. 11, ééne plante met Christus geworden zijnde, vs. 5, en uit kracht er van ook met hem begraven, door den doop in den dood, vs. 4. Of ook Col. 2 : 12, alwaar hij leert, dat de geloovigen in den doop begraven zijn, als dezulken, die in Christus besneden zijn, met eene besnijdenis, die zonder handen geschiedt, daardoor namelijk, dat, door de besnijdenis, dat is, de dood van Christus, het lichaam

der zonden van ons uitgetogen is. En naardien deze aflegging van het lichaam der zonden niet geschieden kan dan door mededeeling van geestelijke kracht aan den inwendigen mensch, zoo vindt dit sterven aan zichzelf zijnen grond in gemeenschap aan den geest des levens, die door de opstanding van den gestorvenen Christus uitgaat. Anders toch zouden wij wel der zonde dood zijn, maar evenals de machtelooze schimmen, die ook der gerechtigheid dood zijn; nu echter verplaatst zich de macht, die in den ouden mensch bij de zonde was, in den nieuwen mensch, naar den mensch zelven. De mensch wordt der zonde dood, doordien hij met Christus levend werd. Er geschiedt dus, bij het sterven aan de zonde, iets stelligs; de geloovige maakt ook dit sterven, evenals Christus het zijne, tot eene daad, daartoe door het geloof in de werking Gods, die Christus opgewekt heeft, bekrachtigd. 't Is hier evenals bij de gemeenschap aan den dood van Christus tot rechtvaardiging; ook hier toch worden wij niet slechts van schuld vrij geacht, gelijk een gestrafte misdadiger, maar zóó met gerechtigheid bekleed, dat wij tot het leven mogen wederkeeren, meer nog, een beter leven dan het oude mogen ingaan; ja, de vrijheid van straf verklaart zich eigenlijk uit de gerechtigheid, die onder het lijden der straf door Christus verworven is.

De doop wordt niet tegen wil en dank toegediend, maar alleenlijk op de vraag of de inwilliging van den mensch, die het evangelie geloofd heeft. Ook dit heeft zijne reden. Het ontga toch onze aandacht niet, dat het bevel des geloofs steeds, ook bij Paulus, Hand. 26 : 18, gepaard gaat met het bevel der bekeering. Dit verwondere ons niet.

Geen geloof wordt als echt erkend, dat zijne wortelen niet schiet in een bekeerd hart. Deze bekeering nu verraadt zich in de vraag naar den doop.

Wat toch verklaart hij, die gedoopt wil worden, ten teeken zijner gemeenschap aan eenen, die aan het hout des vloeks gehangen is? Niets minder, dan dat hij, wegens zijne zonde, des zelfden doods waardig is, dien Christus daar sterft. Immers betuigt men, door den doop te begeeren, dat men voor één gelden wil met hem, tot wiens dood men gedoopt wordt. Hij heeft in den spiegel des kruises zijne eigene doodswaardigheid gezien. De eigene conscientie getuigde hem dat hij des doods waardig was, Rom. 1 : 32; de mozaische wet getuigde hem dat hij den vloek verdiende; maar krachtiger dan beiden hoorde hij het kruis tegen zich spreken. Het leverde hem een bewijs zijner verwerpelijkheid, dat alle tegenrede van het arglistig hart afsneed. Want als de mensch verneemt, dat God hem vanwege zijne zonde ter dood veroordeelt, denkt hij dat God de zonde al te zwaar opvat, en met Zijnen toorn alle mate te buiten gaat. Deze waan echter wordt op Golgotha te niet gedaan. Want indien God dezelfde straf, die ons opgelegd was, op onzen borg legt, ofschoon deze de Zoon zijner liefde was, dan blijkt het wel afdoende, dat Hij onze zonde geenszins in vleeschelijken toorn, maar vanwege hare eigene strafwaardigheid, met zoo zwaren vloek heeft beladen. Anders toch zou zijn toorn voor het aangezicht van onzen plaatsvervanger hare kracht hebben verloren; nooit zou Hij Christus den voor ons ingeschonken beker hebben laten uitdrinken, indien er iets aan ons te vinden ware geweest, met het oog waarop geoordeeld

kon worden, dat hij bitterder was dan onze zonde verdiende. En ziet, niet in het minst spaart God Zijn kind Jezus; aan het kruis geeft Hij hem over, in zijn doodsnood gaat Hij van hem weg; wie dezen gekruiste niet kende zou zeggen, dat er onder al de menschen op aarde geen verwerpelijker is dan hij. Daar staat de geloovende bij stil; in den gekruisten Jezus ziet hij hoe God denkt over hem, hoe rechtvaardig Gods vonnis, hoe heilig Gods toorn is, en hoe volstrekt de staat zijner verwerpelijkheid is. Hier wordt alle hoogmoed gefnuikt, alle eigengerechtigheid afgesneden, alle eigenliefde gedood, alle mond toegesloten. Christus' zwijgen aan het kruis brengt allen mond tot zwijgen; want deze afwezigheid van elk gemor, van elke tegenspraak, gehouden tijdens het gericht, dat in zijn vleesch over onze zonden gehouden werd, verraadt eene huldiging, eene aanbidding der goddelijke rechtvaardigheid, van Christus' zijde, die wel geschikt is om ook ons het hoofd te doen buigen. Want als hij niets onbillijks in het gericht vond, terwijl hijzelf, onschuldig, slechts als borg, het vreeselijkst lijden ondergaat, dan heeft zeker niemand onzer recht, om het goddelijk oordeel te schelden, te verdenken zelfs. Vandaar dat de geloovende zich van ganscher harte aansluit aan Christus' eigene billijking van het goddelijk recht; amen zegt hij, met den borg, op het vonnis, dat in diens vleesch, wegens de zonde wordt voltrokken. En dat amen belichaamt hij door te vragen om een doop, die hem in één graf met Christus brengt, ten teeken dat diens gericht ook over hem is gegaan. Zoo komt er eene eenigheid des geestes tusschen hem en Christus tot stand met opzicht tot het goddelijk strafrecht. Daar-

mede wordt de bekeering openbaar in hare grondigheid, als eene innerlijke breuke met den eigengerechtigen zin, en den geest der zelfvergoelijking, allen mensch van nature eigen. Wat toch houdt hij over, om voor God te laten gelden, hij, die zichzelven evengoed het lot des Gekruisten waardig keurt, als God het hem doet?

Maar dat deze buiging der ziele onder het godsgericht waarlijk van harte geschiedt, blijkt uit 's menschen afkeer van de zonde, wegens welke hij zich éénen dood met Christus waardig keurt. Want het is onmogelijk om lief te hebben, wat men oordeelt, dat ons des vloeks waardig maakt. Vandaar bevat de vraag naar de doop eene betuiging in zich, dat men niet langer in zijne zonde leven kan, maar van ganscher harte een doode voor haar begeert te worden. Zelfs gaat deze betuiging nog dieper. Niet tevergeefs toch heeft men de ondervinding opgedaan, dat de zonde geenszins iets is, dat buiten ons bestaat, maar iets in ons, dat tegen ons wezen in, ons natuurlijk is geworden. Hij gevoelt dat zich af te keeren van de zonde samenvalt met zich af te wenden van zich zelf; want juist in het zichzelf leven bestaat de zonde. Zichzelven leeft de gevallen mensch; zijne geschiedenis is ten deele die van zijnen buik, zetel van zinnelijke, en ten deele die van zijn ik, zetel van zedelijke zelfzucht; zelfvoldoening, buiten God om, ja ten koste van God, is zijn streven. Zoo, naar zichzelven heen, kan hij niet meer leven; een mishagen heeft hij in zichzelf vanwege zijn ongoddelijken aard, en hij verlangt zijn aard zóó af te sterven, dat hij geheel aan zijne heerschappij onttrokken wordt. Hij beseft dat er aan zijne natuur niets meer te

verbeteren valt; zij is toch gelijk aan een dermate met smetstof doortrokken kleed, dat er aan geene reiniging meer te denken valt, en er niets overschiet dan het afteleggen en der vernietiging prijs te geven. Verbeteren, ach op het standpunt van den natuurlijken mensch is het slechts een verplaatsen der zonde! Eene scheiding zoekt de waarlijk ontdekte tusschen zich en zijne zonde, soortgelijk als bij het sterven tusschen geest en lijf plaats grijpt. Liever geen lichaam, dan een slaaf van den buik, liever geen ziele, dan een slaaf van de zelfzucht. Voor zich zelf wil hij een doode worden, een, die zijn vleesch niet meer dient, maar aan zijn vleesch zich vreemd houdt, doof voor zijn eigen lust, blind voor zijn vleeschelijk belang, onwillig om zichzelf ter wille te zijn. Dat verlangt hij in zijnen doop te belijden. Vol schaamte over zijne onreinheid, ja, zoo met zichzelven verlegen, dat hij zijne oogen niet hemelwaarts durft heffen, zoekt hij verberging in Christus' graf. Daar zoekt hij het einde van zijn aangeboren leven, het einde van de historie zijner slavernij; dat God zelf hem met Christus begrave als een, die los werd van zijne eigene geschiedenis, die zijner zonde, die zijner schande. Bekennende, dat zijn leven, als openbaring van een wille, die zichzelf tot wet stelt, niet waardig is te zijn, begeert hij, dat het in zijn doop, beschouwd als akte van begraving, openlijk gezien worde, dat hij het niet meer als het eigene erkent, maar er dood voor geworden is, ja, ook dat God zelf hem erkent voor een aan eigen leven vreemd gewordene. Hier helpt geene wassching naar de wet, hier baat geen voornemen tot beterschap, hier helpt slechts de dood. Daarom buigt hij het hoofd,

en daalt af in het water, ten teeken dat hij zichzelf tot een doode wordt.

Zulk eene bekeering is echter niet mogelijk zonder geloof. Dit geloof legt de doopeling trouwens aan den dag door gemeenschap te zoeken aan Christus' dood. Wat toch blijkt uit zijn verlangen om zich deze gemeenschap beteekend te zien? Dat naar zijne innige overtuiging de zonde, in Christus' dood, evenzeer gezoend als geoordeeld wordt, zoodat beiden, hare schuld en hare heerschappij, daar worden te niet gedaan. Maar hij weet nog meer. Namelijk dat elk, die begeerig is, om zulks aan zichzelven bevestigd te zien, op zijne betuiging hiervan, in zijne eigene verlossing een levend bewijs van de kracht diens doods worden zal. Daarom geeft hij zich tot dit zalig einde over aan God, op den naam van Christus, en belichaamt deze akte van toebetrouwing, door zich over te geven tot het mede begraven worden met Christus. Want hij heeft geene rust alvorens hij van God zelven het teeken ontvangen heeft, dat hij, wegens zijne gemeenschap met den Gekruiste, in diens dood beschouwd wordt als gerechtigd tot de gemeenschap aan het geestelijk leven, dat in diens opstanding geopenbaard en mededeelbaar geworden is.

De vraag naar den doop bewijst dus klaarlijk dat de zich bekeerende zondaar niet meer in zichzelven gelooft, gelijk de onverlichte menschen dit doen, ten teeken, dat zij noch de goddelijke rechtvaardigheid, noch de eigene onmacht naar behooren kennen. Velen toch hebben zulken geringen dunk van Gods rechtvaardigheid, dat zij te goeder trouw meenen, haar door hunne bekeering te kunnen verzoenen, en zoo groote gedachte van hunne zede-

lijke kracht, dat het hun zeer wel mogelijk dunkt om zichzelven aan de macht der zonde te ontworstelen. De doopeling echter oordeelt geheel anders. Hij beseft zeer wel dat de heerschappij, welke de zonde over hem heeft, niet gegrond is op eene daad van zijnen wil, maar op eene schuld, die op hem gekomen is, door eene daad van den wil eens anderen; in het paradijs vindt hij den wortel van zijne slavernij onder de zonde. In den eersten mensch is het gansche geslacht schuldig geworden, en wegens de schuld, gedoemd tot de slavernij der zonde. Wat dan? Dat weet de doopeling; want hij is zich bewust dat, vóór alle dingen, zijn standpunt verplaatst worden moet. Want zoolang hij krachtens een vonnis gehouden is om de zonde te dienen, moet er eerst eene vrijspraak zijn, voor hij vrij kan worden van het kwaad. Maar hoe zal hij van zijn vonnis worden ontheven zoolang hij Gode niet anders voorkomt dan als kind van Adam, mede bestanddeel uitmakende van een geslacht, dat door de rechtvaardigheid den dood, den geestelijken zoowel als den lichaamlijken, onderworpen is? Vandaar houdt hij op om de rechtvaardiging te zoeken uit de heiligmaking, wetende, dat de heiligmaking slechts vrucht van rechtvaardiging kan zijn. Hoe zal ik vrij worden van de zonden, zegt hij, zoolang ik vast zit aan den mensch, wiens zonde mij zoo schuldig stelde, dat de rechtvaardigheid mij de kracht, ter heiliging noodig, ontzegt. Om vrij te worden van het vleesch, moet ik eerst vrij worden van Adam, niet door mijn eigen dood, naardien deze geen schuld verzoent en geen recht verwerft, maar door gemeenschap aan den dood van den anderen mensch, uit wiens opstanding blijkt, dat

zijn sterven verzoening is. Hij, die van Adam is, wil van Adam los; van Christus wil hij zijn, in diens dood vrijheid zoekende, eerst van de zondeschuld, daarna, als vrucht er van, van de zondemacht, opdat hij kome tot de heerlijkheid der kinderen Gods. Dat de dood van Christus zelven zich als een scheidsmuur plaatsen moet tusschen hem en de zonde, weet hij; die dood alleen houdt beiden voor goed uiteen, en vervreemdt beiden voor eeuwig van elkander. Daarom stelt de doopeling zich niet met algemeene zegswijzen tevreden; hij vergenoegt zich niet met te zeggen: ik ben onmachtig in mijzelven en afhankelijk van de genade: 't is aan God om mij heilig te maken. Wie waarlijk door den Heiligen Geest geleid wordt, hij komt verder, te weten, tot Christus; den Geest toch is het wezenlijk eigen, om Christus, in diens volstrekte noodzakelijkheid, aan den zondaar te openbaren. Dan wordt Christus recht begeerlijk. In zijnen dood zoekt hij mede begrepen te worden, wijl Christus, door zijn sterven, al de zijnen dood maakte voor de schuld, en gerechtigd tot het leven, zoodat dezelfde rechtvaardigheid, die der zonde heerschappij gaf, thans den Geest heerschappij verleent. Dat is de verandering van standpunt, welke de geloovige zoekt; hij wil van den nieuwen mensch zijn, van dengene, die met de zonde belast was, maar er zichzelven van rechtvaardigde, om nu de zonde, die eene wijle macht had over zijn lichaam, in al de zijnen ter neder te werpen, den geest zijns eigenen levens heerschappij gevende, op den grondslag hunner rechtvaardigheid in hem. Naar die gemeenschap zijns levens verlangt de doopeling. Een doode wil hij zijn, als vrucht van Christus' dood, tegenover den

wil zijns vleesches, een, waarin deze wil evenmin met heerschappij optreden kan, als de geest in een gestorven lichaam. Maar tegelijk wil hij Gode levende zijn; niet den dood der vernietiging, der krachteloosheid zoekt hij, den dood des niet-zondigens uit kracht des niet-levens, maar den dood, dien men uit kracht eener opstanding sterft, en die tot de te voorschijntreding eener opstanding dient; daarom zoekt hij zijnen dood in Christus' dood. Heil den mensch, die den doop begeert, om er door uit te drukken dat hij het niet genoeg acht zijnen wille van zijn vleesch terug te trekken, door onderwerpelijke bekeering, maar in Christus dood het recht en de kracht zoekt om van zijn vleesch vrij te zijn! Hier is de wijsheid, niet in zichzelven alleen, maar ook in zijne verhouding tot God, door toevoeging tot Christus, verandering te willen. Hier is het verstand, niet in zijnen goeden wille, maar in Christus' dood zijne sterkte te zoeken, in den strijd tegen de zonde. Hoe liefelijk, hoe troostrijk wordt ons thans de doop, het goddelijk waarteeken, dat wij uit den boezem der Adamietische wereld naar den boezem der nieuwe menschheid zijn verplaatst, van een paradijs, waar men sterft, naar een kruisheuvel, waar men herleeft, van Adam naar Christus!

Ten volle duidelijk wordt het ons thans dat de doop als noodzakelijk geëischt wordt van elk, die in de gelegenheid is hem zich te laten toedienen. Geen geloof toch wordt van God erkend, dat zich niet belichaamt in de bereidvaardigheid tot den doop. Want door deze bereidheid alleen, om zich ook met Christus te laten begraven, toont het levende te zijn, en geenszins te bestaan in een bloot voor waar houden van Christus' evangelie, gelijk het

geloof der duivelen, met reeds ontwaakte of nog sluimerende vijandschap tegen het geloofde in het hart. Een levend geloof kan slechts wonen in een bekeerd hart, dat is in een hart dat werkelijk zijne schuld belijdt, en van zijne zonde vrijgemaakt wil zijn. Wordt zulk een hart in ons niet gevonden, dan zullen wij nooit zóó gelooven, als ter rechtvaardiging noodig is; ons geloof zal dood zijn, en zijn doodstaat verraden, door nimmer eenige beweging te maken in de richting naar Christus' dood, zoekende de vereeniging met zijnen dood als weg tot de opstanding in een nieuw, geestelijk leven. Vandaar zien wij dat waarlijk niet zonder reden op den doop wordt aangedrongen; want de doop, waarin zich het leven des geloofs belichaamt, is de proef op de som. 't Is zoo, in onze dagen heeft deze proef hare kracht verloren, naardien de doop meestal uit gewoonte of bijgeloof geschiedt, alle waarschuwing ten spijt, en geenszins, gelijk in de dagen zijner instelling, eene scheiding van bijna heel de wereld en eene wijding tot het martelaarschap meer in zich sluit. Alleen voor den Israeliet of Heiden behoudt de doop nog zijn karakter als proefmiddel des geloofs; want niet licht zal deze, tenzij hij opzettelijk veinze, zich voor aller oog met een Gekruiste, op wien smaad gebleven is tot den huidigen dag, laten doopen, tenzij hij zich bekeerd hebbe, dat is, zijn leven wil kwijt zijn, om Christus' leven te krijgen. Wat ons betreft, onderzoeken wij te nauwkeuriger het gehalte van ons geloof, omdat wij gedoopt zijn, nog voor de doop iets bewijzen kon omtrent ons geloof. Want waarlijk, geen geloof zal ons baten, dat zich uitsluitend verklaart uit geloof in iets menschelijks, dat tot tusschenschakel dienst

deed, namelijk, uit het geloof in onze vaderen. Want zulk een geloof is dood, buiten het hart om, en 't is met het hart, dat men tot rechtvaardigheid gelooft, Rom. 10 : 10. Geen wonder dat zulk een geloof verdwijnt, gelijk in onze dagen des afvals zoo kennelijk blijkt, als klemmender gezag dan dat der ouders, te weten het gezag van de wijzen der eeuw, en van den algemeenen tijdgeest, zich op den mensch gelden laat. Want zoolang het geloof slechts uiterlijk en onnatuurlijk saamverbonden is met een hart, waarin de zonde, hoewel in hare uitingen bedwongen, nog als wereldlust of wereldvrees heerschappij heeft, laat het geloof den mensch zooals hij is. 't Is dan noodig te weten dat het geenszins onverschillig is, met welk hart men gelooft, naardien zulk een geloof slechts als levend wordt erkend, dat zijne wortelen schiet in een bekeerd hart. Wel is het een voorrecht, om, schoon blind, te wonen in eene wereld, die door eene zon wordt beschenen; want al helpt de zon niemand van zijne blindheid af, zoo brengt het toch met zich, dat deze, zoodra zijne oogen geopend zijn, terstond midden in het licht staat. Maar voor waar te houden dat er eene zon is, gelijk een blinde, wien men zulks gezegd heeft, en die dit op gezag gelooft, of zelf een gezond oog te hebben, waarmede men de zon kan zien, is toch zeer verschillend. Een hart moeten wij bezitten, dat de vriendschap en het beeld Gods tot elken prijs terug verlangt, en in Christus geloovende, de vereeniging met Christus zoekt, als weg om de vriendschap en het beeld Gods weder te erlangen. Daarom stelle men zich niet gerust op eenige bewegingen des harten naar Christus henen, maar vrage men zich af, of wij met dezelfde

bedoeling ons tot Christus begeven, als waarmede wij door God tot hem genoodigd worden. Wat indien ons geloof bij Christus iets minder dan God zelven zoekt, te weten, een vrijbrief voor de zonde, of een brug tot natuurlijk geluk, zoo zullen wij er niets vinden dan vervloeking. De genade toch, die Christus verwerft, beoogt dermate onze hereeniging met God, dat zij slechts hem te beurt valt, die haar niet om zichzelve, maar als middel tot deze hereeniging zoekt. Vandaar ook dat beide weldaden, de vergiffenis en de levendmaking ons in éénen doop worden verzegeld, ten teeken, dat zij niet vaneen zijn te scheiden, of beiden, of niet aanwezig.

WET EN EVANGELIE DOOR ELKANDER BEVESTIGD.

Paulus heeft gezegd dat de gerechtigheid des geloofs, door het evangelie geopenbaard, getuigenis had van de Wet en de Profeten. Zulks aan te wijzen was waarlijk niet overbodig. Oppervlakkig toch bezien, schijnt de Wet het evangelie uit te sluiten. Wie onzer heeft, na kennisneming van de geschiedenis der Sinaïtiesche bondssluiting, zich niet afgevraagd, of er hier nog ruimte overbleef voor een evangelie als dat van Paulus? Heeft Paulus zelf niet jaren lang Golgotha in naam van Sinaï, het Evangelie in naam der Wet bestreden! Hij zegge ons dan wat hij zag, toen het deksel, dat onder het lezen des Ouden Testaments, ook op zijne oogen lag, van hem werd weggenomen.

Wat hij zag? Allereerst, dat alleen zijn Evangelie beantwoordde aan de leer der oud-testamentische Schriften, omtrent aller verwerpelijkheid voor het aangezicht Gods. Men herinnert zich dat hij, in Rom. 3 : 10—18, deze Schriften had laten spreken, om getuigenis te geven tegen al wat mensch heet, en allen roem aan het schepsel te ontnemen. Zelfs den mond van den Jood sloot zij toe; allen roem nam zij weg van diens lippen, en eene plaatse gaf zij hem naast de heidenen ter linkerhand. Diensvol-

gens moet elke leer, die gezag bijzet aan een beginsel, dat uitgaat van de onderstelling, als zou de mensch niet verwerpelijk zijn, maar tot zelf-rechtvaardiging bekwaam, valsch zijn, als strijdig met de slotsommen, tot welke de Schrift gekomen is. Wat dan te oordeelen van de Joodsche leer, dat de mensch wel degelijk gerechtvaardigd wordt uit de werken, die hij volbrengt? Is dat waar, welnu, dan heeft de Schrift ten onrechte den mond van alle menschen gesloten; de aan zijne Wet getrouwe Jood mag hem dan openen, en zeggen: ik dank U, o God, dat ik niet ben gelijk deze tollenaar; ik vaste twee malen in de week, ik geef tienden van al wat ik bezit! Want waarlijk, de »wet der werken", zoo zegt Paulus, Rom. 3 : 27, dat is, de in Israël met het gezag eener goddelijke heilsorde omkleede leer, dat de mensch gerechtvaardigd wordt, uit de daar voor gangbare munt erkende wettische werken, sluit den roem niet uit, maar geeft den roem ruimte voor zich heen, in schrille tegenspraak met het getuigenis der Schrift zelve. Maar daardoor is, op Joodsch standpunt allereerst, het wettisch beginsel geoordeeld; want wat tot slotsommen leidt, die tegen de uitspraken van Wet en Profeten inloopen, kan onmogelijk waarachtig zijn. Leugen is elk stelsel, dat het Woord leugen maakt; goddelijk slechts, wat, vóór alles, dezen toets kan doorstaan, of het hierin samentreft met de Schrift, dat het op het punt van rechtvaardigheid, allen roem aan elk, ook aan den zoon der wet ontneemt. Leg vrij aan Paulus Evangelie dezen toetssteen aan; geene vrees of het iets afdoen zal aan het schriftuurlijk getuigenis onzer algeheele verdoemelijkheid, en den uitgeslotenen

roem aan de eenige achterdeur zal overlaten om binnen te dringen. De »wet des geloofs", dat is, de van hem verkondigde orde des heils, waarbij het »gelooven", de plaats van het »werken" vervangt, doet aan de Schrift geene haarbreedte te kort. Zij laat den mensch rechtvaardigen als een goddelooze, die wegens zijne gerechtigheid niet zichzelven, maar Gods genade roem geven, en van zichzelven slechts zeggen zal, dat hij verwerpelijk was. Zoo beantwoordt zij aan denzelfden eisch der Schrift, dat haar getuigenis, aangaande onze rechteloosheid en roemloosheid, onaangevochten worde gelaten.

Er is echter in de Schrift nog een beginsel, waarmede rekening dient gehouden. Even diep als zij den zondaar vernedert, verheft zij God; sluit zij allen mond dicht, die van menschen wil roemen, allen mond opent zij, om te spreken van den roem Gods. Immers plaatst zij aan de spits harer wet de leer, dat er slechts één God is; Israël hoorde en beleed het; zelfs is het tot op den huidigen dag zijn roem en zijn troost, dat zijn God een eenig Heer is, die Zijns gelijke nergens vindt. De volken der wereld mogen Israëls God bloot voor een nationalen God houden, die evenals de hunne slechts Heer in eigen volkskring is, Israël weet beter. Het weet dat zijn God over allen God is; dat betuigt het in psalmen als de 96e, 97e en 98e, opzettelijk gemaakt om den God Israëls te verheerlijken als den eenigen God der gansche wereld, en de Volken op te wekken om Hem als de Koning aller Heidenen, gelijk Jeremia Hem heet, 10 : 7, te erkennen. Maar dan doet ook elk, die den mensch uit de werken der Wet gerechtvaardigd laat worden, te kort

aan het beginsel der Wet, dat de God Israëls als de eenige God, ook de God der Volken is. Want omdat men alsdan alleen als Jood gerechtvaardigd kan worden, zoo komt de betrekking, welke er van huis uit tusschen God en de Volken bestaat, geenszins tot haar recht. Integendeel blijft het den schijn behouden, als ware de bewering der Volken welgegrond, dat Jehova, in plaats van de eenige God, welken de wereld heeft, slechts eene der vele nationale godheden was. Eerst dan komt het uit, dat God van allen God is, als er voor allen een zelfde weg wordt geopend, om Zijn volk te worden. Het evangelie, dat de Farizeër den volken verkondigt: »Wordt Jood, en gij zult zalig worden", is niet in akkoord met het beginsel van Gods eenigheid; want wie alle volken opoffert aan één volk, verkleint God, als ware Hij slechts een God van een volk alleen. Een zoo particularistisch evangelie doet de rechten van het Monotheïsme tekort; bij den éénen God voor allen hoort een evangelie, dat Hem als den éénen God van allen uitkomen doet. En ziet, aan dien eisch beantwoordt het evangelie van Paulus. Want het doet de betrekking, waarin God als de eenige Heer tot alle volken staat, ten volle uitkomen, door de rechtvaardiging niet te verbinden aan iets, dat uitsluitend van Joodschen aard is, maar aan iets, dat men bezitten kan, zonder op Joodsch gebied over te treden, aan het geloof alleen. Zoo toch luidt zijn Evangelie, dat God voor allen een zelfden weg opent, om de betrekking tusschen Zich en hen te voltrekken, door ze tot Zijne zonen en dochteren te maken. 't Is een weg des geloofs. Uit het geloof zal Hij de besnijdenis, door het geloof zal Hij de voorhuid recht-

digen, vs. 30 ; de besnijdenis »uit" het geloof, het wijst met opzet op het karakter van de gerechtigheid der gerechtvaardigde Joden, als uit geloof, en geenszins uit werk voortgekomen ; de Heidenen »door" het geloof, het vestigt de aandacht op het geloof als op den nieuwen weg, waardoor den Heidenen gelegenheid gegeven wordt om even goed als Israël gerechtigheid te verkrijgen bij God. En door dit schitterend betoon van genade zal God toonen, dat Hij alleen God is, en de lastering der volken beschamen, die zeggen durven, dat Hij vele goden naast zich heeft, en dies slechts God is van Israël. Zoo blijkt het dat Paulus evangelie zich niet beschaamd behoeft terug te trekken, als er gevraagd wordt, of het voldoet aan den eisch, dat God in hetzelve als de eenige en alleenheerschende God, als de eenige God voor allen, geopenbaard en verheerlijkt wordt.

Wel mocht Paulus dan aan vriend en vijand vragen: »doen wij dan de Wet te niet door het geloof?" dat is, ontbinden wij het gezag van de goddelijke openbaring, die ons in de schriften des Ouden Verbonds bewaard is, als wij leeren, dat de mensch gerechtvaardigd wordt uit het geloof alleen?

Verre vandaar, zoo mag hij antwoorden. Ja, hij mag er bijvoegen, dat hij, en zijne medearbeiders in het Evangelie, door eene prediking, die allen roem buiten laat, welken de Wet buitengesloten heeft, en zich aansluit aan het monotheïstisch beginsel, dat de Wet voorop heeft gesteld, de Wet veeleer bevestigen. Wat roemen dan gindsche Joden, als waren zij de handhavers, wat lasteren zij, als waren de Apostelen de verbrekers der Wet? Zij-

zelven breken de Wet af. Want de kroon, welke de Wet van hun hoofd genomen heeft, nemen zij op, en zetten ze weder op hun hoofd; zoo verheerlijken zij den mensch. En God, wiens eere zij zoeken moesten, doen zij in Zijne eere tekort; want hun particularistisch evangelie werpt eene schaduw op Zijne heerlijkheid als eenig God van alle volken! Fijner kan Paulus de tegenstanders van zijn Evangelie niet treffen, dan door, in 't zelfde oogenblik, dat hij zich zuivert van de beschuldiging, als zoude hij de Wet tenietdoen, aan te toonen, dat zijzelven schuldig staan aan wat zij hem ten laste leggen.

Maar met dit alles heeft de apostel nog niet bewezen dat »Wet en Profetie" werkelijk, gelijk hij beweerd heeft, op stellige wijze aan zijn Evangelie getuigenis geven. Welnu, dat zal hij doen in Rom. 4, uit hetgeen de Schrift ons mededeelt aangaande de rechtvaardiging van Abraham. Met opzet stelt hij dezen aartsvader tot getuige van zijn Evangelie. Niet ten onrechte toch werd de rechtvaardiging van Abraham, de vader aller geheiligden, als wetgevend voorbeeld aangemerkt voor al zijne kinderen. Paulus zelf zou langs geen anderen weg de gerechtigheid durven zoeken, dan dien, waarop de aartsvader des volks haar gevonden had. Hij weet het, dat er nog niets afdoende bewezen is, zoolang niet is aangetoond, dat de vader, die al zijne kinderen ten bindend voorbeeld dient, enkel door het geloof gerechtvaardigd is. Is dit echter aangetoond, dan is alle verdere tegenspraak er ook voor goed door afgesneden, zoodat, na zulk een getuige als de aartsvader, geen verdere behoeft opgeroepen. Ja, na Abraham nog meer oudtestamentische ge-

tuigen op te eischen, 't ware te kort te doen aan het gezag van den Vader des geheiligden volks. 't Is dan niet zonder reden, maar veeleer een teeken van des apostels fijnen takt, dat hij, na in Rom. 4 zijn Evangelie door het voorbeeld van Abraham bevestigd te hebben, terstond het debat sluit, zijn pleit voor de rechtvaardiging uit het geloof beslecht achtende.

Hoe is Abraham gerechtvaardigd? ziedaar de groote vraag. Heeft onze voorvader dat verkregen naar het vleesch, Rom. 4 : 1? dat is, is hij wegens iets van wat de menschen hier op aarde zoo hoog schatten, door God als een rechtvaardige erkend, en tot zijn hoogen rang verheven, wegens uitingen zijner zedelijke kracht of wegens het teeken der besnijdenis? Zoo ja, dan heeft hij werkelijk stoffe, zegt Paulus, om op zichzelven roem te dragen; maar dan verliest ook de Wet het recht om hem den mond te stoppen, en de apostel om zijn Evangelie waarachtig te heeten. Voorzeker, roem heeft hij onder de menschen, 't is niet iets gerings om een Abraham te zijn. 't Is zoo, Paulus zegt dit in vs. 2 wel niet met zoovele woorden; maar het schijnt toch, dat hij het voelen laat, wijl hij den schijn niet hebben wil, dat hij den aartsvader geringschat, in zoo teeder vraagstuk meer dan voorzichtig. Maar hoeveel treffelijks Abraham naar het vleesch ook hebben mag, ontkennend antwoordt de Schrift op de vraag of hij van wege zijne vleeschelijke treffelijkheid roem heeft bij God. Voor het aangezicht Gods versmelt al de gerechtigheid van Abraham als sneeuw voor zonnewarmte; voor God staat zelfs de vader van allen als een schuldenaar. 't Is zoo, Paulus heeft niet in het gericht ge-

zeten, maar God zelf heeft het in de Schrift, aan hem niet slechts, maar aan allen getoond. Men geve slechts acht op wat de Schrift, in Gen. 15, aangaande Abrahams rechtvaardiging getuigt. Wat gebeurde er in den gedenkwaardigen nacht, toen God den patriarch buiten de tent leidde, en naar de sterren des hemels opzien deed? Tel de sterren, zoo sprak God; zoo talloos als deze zal uw zaad zijn! Abraham geloofde de belofte, hoewel hare vervulling naar het vleesch onmogelijk was; vertrouwende dat God almachtig, eeuwig, alwijs en waarachtig was, goldt hem belofte als bezit. En wat doet God? Hij rekent hem zijn geloof toe als gerechtigheid. Wat onderstelt dit? Immers, dat de aartsvader geenszins eenige rechtvaardigheid bezat, op grond van welke God hem rechtvaardigen kon; want indien iemand werken heeft, die hem tot gerechtigheid aangerekend kunnen worden, dan is het niet noodig dat hem geloof tot gerechtigheid aangerekend wordt. Een werkman toch, vs. 4, die zijne taak volbracht heeft, heeft geene genade noodig; zijn recht op loon berust op zijn werk, zoodat zijn meester geenszins iets, buiten zijn werk om, in aanmerking heeft te nemen, om hem zijn recht op loon toetekennen. Zoo ging het met Abraham niet; in dezen werkman heeft hij geenszins zijn beeld. Blijkens de omstandigheid, dat iets buiten zijn werk om, te weten, het geloof, hem als gerechtigheid in rekening werd gebracht, verkeerde hij in het geval van iemand die zijne arbeidstaak niet heeft volbracht. Derhalve valt hij in de termen van Paulus Evangelie, volgens welk elk, die gelooft in God, aangemerkt als Degene, die den goddelooze rechtvaardigt, zich zijn

geloof als gerechtigheid aangerekend ziet. 't Is met Abraham juist zooals David zingt van den man wien God de rechtvaardigheid toerekent, hoewel hij geene werken bezit, op grond van welke zij hem toegerekend worden kan, te weten uit zuivere, uit loutere genade vs. 6—8. Door genade alleen is Abraham zalig geworden ; genade, die van zijne rekening de schuld afschreef, »vergevende de zonde en bedekkende de overtreding," en haar eene vordering toevoegde, aan het geloof het recht bijzettende, dat slechts op de rechtvaardigheid rust. Wie ziet hier niet, dat God, tegen de gewoonte in, met opzet den sluier opgelicht heeft over het geheim van de rechtvaardiging eens mans, die ten voorbeeld van den weg des heils voor alle eeuwen moest dienen? En zoo wij het al niet zien, Paulus maakt er ons indachtig aan, als hij, vs. 23, 24 zegt, dat het niet slechts om Abrahams wil, maar ook om onzentwil in de Schriften opgeteekend is. En wat stoffe hebben wij niet om er God voor te danken, dat zijn Geest Paulus in de Schrift het woord vinden liet, dat in eens voor altijd den Joodschen waan vernietigt, als zou iemand naar schuld, uit werken gerechtvaardigd worden, en dat ons in den vader der geloovigen doet zien hoe de mensch gerechtvaardigd wordt uit genade, door geloof alleen.

Maar Paulus weet te goed, dat een Jood Davids zaligspreking tot de besnijdenis beperkt, om het tegendeel niet aantetoonen. Elk weet, hoezeer men zich ergerde aan de toepassing, welke Paulus gaf aan het beginsel der rechtvaardiging uit het geloof, als hij van de Heidenen wel geloof, maar geenszins besnijdenis eischte, ja, hun

verbood zich te laten besnijden, wijl Christus hun anders van geen nut zou zijn, Gal. 5 : 3, 4. Waren er zelfs niet velen in de Christelijke gemeenten zelve, die te goeder trouw meenden, dat het geloof slechts een besnedene tot gerechtigheid toegerekend werd, Hand. 15 : 1 ? 't Is dan noodig, om aantewijzen, dat het geloof allen zonder onderscheid rechtvaardigt, die het bezitten ; anders gezegd : dat de mensch uit het geloof »alleen" gerechtvaardigd wordt. Noodig is het, niet slechts tot rechtvaardiging van Paulus vrijstelling der geloovige Heidenen van besnijdenis en wet, maar ook tot behoud van het Evangelie zelf, naardien elke voorwaarde tot rechtvaardiging naast het geloof de genade uit de rechtvaardiging wegnam. Daarom werpt Paulus zelf de vraag op, vs. 10, of Abraham als besnedene dan wel als onbesnedene door het geloof gerechtvaardigd is. Want is hij als onbesnedene gerechtvaardigd, dan heeft Paulus gelijk, als hij leert, dat de besnijdenis niets tot de rechtvaardiging toebrengt, zoodat de genade Gods over allen is, die gelooven, zonder onderscheid van Jood en Griek. En ziet, ook op deze vraag geeft de Schrift het antwoord in de tijdsorde, waarin zij Abrahams rechtvaardiging tot Abrahams besnijdenis stelt ; uit vergelijking toch van Gen. 15 en Gen. 17 blijkt, dat de aartsvader reeds veertien jaren vóór zijne besnijdenis gerechtvaardigd werd. In het gewichtig oogenblik, dat hem zijne zonden vergeven, en de rechten eens rechtvaardigen toegekend werden, droeg hij het teeken nog niet in zijn vleesch, dat naar het zeggen zijner nazaten, de grenzen aanwijst van het gebied der genade. Als een uit de volken, waarop het Jodendom

zoo uit de hoogte nederziet, is hij tot een rechtvaardige gesteld, en ja besneden, niet echter om gerechtvaardigd te worden, maar omdat hij gerechtvaardigd was. Ware hij niet gerechtvaardigd, hem ware niet geboden, dat hij zich besnijden zou. Wat toch is de besnijdenis voor hem geweest? Dit teeken was hem een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs, let wel, des geloofs, waarmede hij in de voorhuid zijnde, geloofd heeft, vs. 11. In zijne besnijdenis gaf God hem een teeken in zijn vleesch, waardoor Hijzelf het zegel zettede op de beloften des verbonds. Want het diende hem tot een waarteeken, dat zijn geloof, in de voorhuid geoefend, geenszins beschaamd worden zou, wijl het hem niet rechteloos had gelaten, maar tot een rechthebbende gesteld had. In welk een geheel ander licht komt Abraham thans te voorschijn, dan dat, waarin Joodsche enghartigheid hem heeft geplaatst! Waarlijk, niet Paulus verkleint hem, maar Israël. Immers treedt hij thans op als vader, als eerste geloovige niet slechts, 't geen trouwens onwaar zou zijn, daar velen reeds vóór hem hebben geloofd, maar als grondlegger van een volk van geloovigen uit alle volken. Vader is hij, hoort het Heidenen! van allen die gelooven in de voorhuid zijnde, met de bedoeling om der gerechtigheid deelachtig te worden; ja, van hen het eerst, want, zooals zij gerechtvaardigd worden, door het geloof tijdens de voorhuid, zonder besnijdenis, is ook Abraham gerechtvaardigd. Als er dan voorkeur mocht zijn, niet gij o Jood, zoudt ze hebben, maar gindsche Heidenen, die gerechtvaardigd worden in gelijkheid der rechtvaardiging Abrahams. Zeker, ook van de besnijdenis is Abra-

ham vader, maar slechts voor zoover de besnijdenis wandelt in de voetstappen van Abraham, door als hij te gelooven, zonder in de besnijdenis een grondslag te stellen van de hope op de genade.

Zoo heeft Paulus dan bewezen, dat de gerechtigheid, welke de mensch noodig heeft om erfgenaam des heils te worden, uit het geloof alleen is, en, wegens dezen regel, voor allen zonder onderscheid verkrijgbaar. Thans wil hij nog een stap verder gaan, en aantoonen, dat zulk een orde des heils noodzakelijk was, zou het geloof niet ijdel worden en de beloftenis niet te niet worden gedaan.

Om dit laatste intezien, lette men op de belofte zelve. In haar werd aan Abraham en aan zijn zaad toegezegd, dat hij een erfgenaam der wereld zoude zijn. Zóó toch, als toezegging van de erfenis der wereld, vat Paulus de belofte op. Hij heeft recht er toe, al brengt de letter zulks niet mede. Was aan Abraham geen zaad toegezegd, dat ten zegen voor alle geslachten des aardrijks wezen zou? Was aan Abraham niet beloofd, dat zijn zaad de poorte zijner haters zou bezitten? De Profeten toonden de verreikende strekking dezer beloften wèl te begrijpen, als zij zijn uitverkoren zaad rondweg voorstelden als erfgenamen der wereld, 't zij het volk in 't gemeen, zooals Ps. 25 : 13; 45 : 17, 't zij den Christus in het bijzonder, Ps. 2 : 8; 72 : 8. Kanaän, het land der voorloopige ruste, was iets soortgelijks als het Paradijs, uitgangspunt namelijk van eene erve, die heel het aardrijk insluiten zou.

Nu onderstelle men voor een oogenblik, dat de vervulling van deze belofte afhankelijk was gemaakt van

volbrenging der Wet. Wat ware het gevolg geweest? Dat het geloof ijdel, de belofte ontkracht zou zijn. IJdel het geloof, wijl het, in stede van iets waarachtigs slechts waan ten inhoud zou hebben; ontkracht de belofte, wijl zij, wegens menschelijk onvermogen tot volbrenging der Wet, niet tot hare vervulling kon reiken. Immers staat het vast, dat niemand de Wet volbrengen kan; zij doodt de zonde niet, maar maakt haar levend; zij geeft geen kracht, maar besef van onmacht. Zelfs maakt zij het, dank ons bederf, eer erger, dan beter; want zonde, onder eene wet begaan, verkrijgt een strafwaardiger karakter, dat van overtreding, het laatste woord genomen in zijn eigenlijken zin: dien van zich over iets heen te zetten, dat ons in den weg gelegd was om ons het verder voortgaan te beletten. Vandaar brengt de Wet in plaats van het beloofde heil, vloek over hare kinderen, gelijk geschreven staat: vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der Wet om dat te doen, Gal. 3 : 10.

Toch heeft God de belofte gegeven met den vasten wil om haar te vervullen. Doch zal Zijn woord werkelijk volbracht worden, dan moet de erfenis niet uit de gerechtigheid der Wet, maar uit de gerechtigheid des geloofs zijn. Want waar geene verdienste is, aan welke iets uitbetaald kan worden, moet genade intreden, zal het niet verdiende toch worden gegeven. En ziet, opdat het nu, met de uitdeeling der erfenis, naar genade ga, wordt ze uitgekeerd op grond eener gerechtigheid, die uit het geloof is. Het geloof toch alleen laat genade louter genade blijven; 't is vertrouwen, geen verdienste, 't is ne-

men, niet geven. Waar is de Wet in het met Abraham omtrent zijn zaad gesloten verbond? Vast gemaakt op Christus blijkt zelfs de later tusschenin tredende wet onmachtig dit verbond te niet te doen, Gal. 3 : 17. Zoo alleen kon de belofte vervuld worden! Wie dan de genade loochent, door te willen dat de erfenis verdiend worde, wete wat hij doet, hij maakt Abraham tot een slachtoffer van waan, en geeft Israel eene toekomst, die altijd slechts komt.

Door de vastknooping van de erfenis aan het geloof, is meteen gerekend met zeker bestanddeel der belofte, dat anderszins evenzeer tot niet zou zijn geworden. 't Is de toezegging omtrent Abrahams vaderschap. Heeft Paulus zoo straks uit het feit, dat Abraham als onbesnedene gerechtvaardigd is, afgeleid, dat deze patriarch een vader was van alle geloovige heidenen, de aanhaling van het Schriftwoord, Gen. 17 : 4, bevestigt de juistheid van zijne stelling. Daar ter plaatse toch stelt God Abraham tot een vader van vele volken. 't Is zoo, naar de letter opgevat, zegt deze belofte niets meer, dan dat vele volken uit hem zullen voortkomen, gelijk trouwens de historie getoond heeft, dat behalve de Israelieten, nog meerdere natiëen hem tot stamvader hebben. Nochtans verwijdert Paulus zich niet van den zin der woorden, als hij hier Abraham uit alle volken een nakroost toegezegd ziet, dat door het geloof in Christus hem tot vader had, en dies erfgenaam zijner belofte was. Want het gaat hier naar den regel, dat het natuurlijke vooraf gaat, en daarna het geestelijke volgt. Zoo zien wij in de talrijke nakomelingschap van den aartsvader niet het einde, maar

het spiegelbeeld van de vervulling der belofte. De tijd gaat voorbij, en met hem, alle band naar het vleesch en alle vrucht naar het vleesch; arme Abraham, als de belofte slechts een vleeschelijk vaderschap toezegt, dat met den tijd eindigt! Zal de belofte een »eeuwigen" inhoud hebben, dan moet zij op nazaten doelen, die door iets »eeuwigs" zijne kinderen werden, dat is door zijn geloof in zijn zaad, in Christus.

En ziet, juist omdat de erfenis uit het geloof is, kan den aartsvader zulk een talloos zaad worden toegekend. Zegt Paulus het niet in deze schoone woorden, die er op berekend zijn om eene gansche wereld te verblijden, dat de erfenis uit het geloof is, opdat zij uit genade zij, »ten einde" de belofte vast zij al den zade? Men lette er op: al den zade, dat hem naar het eeuwig voornemen der genade, tot kind gegeven is. Niet alleen den zade, dat uit de Wet is, de geloovigen uit de Joden, naar het vleesch hem verwant, maar ook den zade, dat uit het geloof is, de geloovigen uit de Heidenen. Werd de erfenis zonder genade gegeven, Abraham zou ten laatste, in den dag der eeuwigheid, geen enkel kind om zich heen hebben; hijzelf zou zelfs buiten de erve staan. Maar nu heeft Gods wijsheid gezorgd; hare wegen zijn slechts te prijzen omdat zij louter wonderen zijn. Gerechtvaardigd gelijk Abraham gerechtvaardigd is, door het geloof alleen, vormt zich van eeuw tot eeuw, een steeds aangroeiend volk uit alle volken der aarde, dat, als het eeuwige en geestelijke nakroost des aartsvaders, de wereld erven zal. Hier vloeien Jood en Heiden ineen; samen verkrijgen zij éénen Vader, hem, wiens geslacht tevens dat van God

is. Hier blijkt Abraham wortel te zijn van een stam, waarop takken van alle boomen des wouds zijn ingeënt, saamvereend met de takken, die hijzelf heeft voortgebracht, tot een reusachtigen boom, welks lof alle vogelen tusschen zijn loover in bezingen. Ja waarlijk, 't is niet naar het vleesch, 't is louter door genade, dat Abraham zulk een volk uit de volken ten zaad verkreeg!

Juist wijl het geloof zulk eene gewichtige plaats beslaat, is het zeer in de orde, dat Paulus uit Abrahams voorbeeld tevens laat zien, wat dit geloof is. Waarin bestond zijn geloof? Laat Paulus het ons zeggen.

Voor alles onderstelde het eene rechte beschouwing van God zelven. Paulus wijst er op als hij vs. 17 zegt, dat Abraham geloofd heeft »voor God," eigenlijk »tegenover" God, of, voor diens aangezicht, onder diens oog. Hij wil er mede te kennen geven, dat Abraham zich ten volle verplaatste op het standpunt Desgenen, die hem de belofte gaf. Hij merkte, anders gezegd, God aan, zooals Hij is, niet schepsel, maar God; hij geloofde onder den indruk van Diens goddelijkheid. Door het geloof verplaatst de mensch het uitgangspunt, het standpunt zijner beschouwing; want in plaats van het goddelijk wezen met den vleeschelijken maatstaf te meten, en diensvolgens de belofte onmogelijk te achten, verplaatst het zich in God zelven, om nu de dingen door Diens oogen henen te zien. Nu eerst bevindt zich de mensch op het uitgangspunt, van waar men de dingen zuiver kan bezien. Alleen het geloof ziet de belofte zooals zij is, in hare vastigheid; het vleesch daarentegen kan met zijn oog tot de aanschouwing harer eigenschappen niet doordringen,

en ziet haar integendeel in een valsch licht, zoodat het haar uiteraard als onnatuurlijk beschouwen moet. Want het vleesch betrouwt slechts in het vleesch; het kent slechts natuur, en ziet alle dingen beheerscht door de onverbrekelijke wet van oorzaak en gevolg, van den samenhang der wereld. Voor het vleesch is God zelfs geen God, niet de Vrije, niet de Almachtige, die de dooden levend maakt, en de dingen, die niet zijn, roept, alof zij waren. Zoo alleen wordt God aangemerkt door het geloof. Paulus zegt het ons: Abraham erkende God als Dengene, die machtig was, om in hem, verstorven als zijne kracht, om in Sara, verstorven als hare baarmoeder was, zulk eene herleving te weeg te brengen, als tot vervulling der belofte werd vereischt; Abraham erkende God als Dengene, die niet, gelijk een mensch, slechts het bestaande aan zich gehoorzamen doet, maar het zaad dat er niet is, voor zich roept, alsof het er reeds was. Ja, met opzet plaatst Paulus de woorden »levend maken en roepen" in den tegenwoordigen tijd, om aantetoonen, dat het Gode wezenlijk eigen, om zoo te spreken, Zijn gewoon werk, het kenmerkende Zijns wezens is, om alzoo te doen. Voor Abraham is Gods wezen het wonder zelf; Wonderlijk is Zijn naam; Wonderlijk is Zijn doen; Hij doet wat al de schepselen met elkander niet vermogen.

Want indien een schepsel al macht bezat over alles wat bestaat, zoodat het de sterren in hunnen loop kon tegenhouden, en de ontembare zee aan zijn bevel gehoorzamen deed, zoo zou Hij toch in het bestaande zelf de grens vinden zijner macht; daar, waar de dingen ophou-

den te zijn, zou het ophouden te kunnen. God echter onderscheidt zich van den machtigste doordien Zijne macht ook voor deze grens niet staat. Op het gebied van het niet is Hij even machtig als binnen de grens van het zijn; waar niets is, doet Hij even goed aan zich gehoorzamen, als waar iets is. 't Is dan niet zonder reden, dat God Abraham juist naar de sterren opzien doet; immers zijn het bepaaldelijk de hemelen, die het besef opwekken, dat Hij, die hen heeft gemaakt, geen schepsel is, welks kracht telkens op grenzen stuit, maar God oneindig in mogendheid; de Wonderlijke, voor Wien niets onmogelijk is. Waarlijk, Abraham heeft den naam Zijner oneindige mogendheid en goddelijkheid in het boek der hemelen gelezen! Zoo alleen, in het midden van dit licht, kan Abraham de belofte gelooven. Geen geloof in Gods woord vóór er geloof is in Gods wezen; Die tot God komt moet gelooven dat Hij is: Hebr. 11 : 6; dat is, Hem erkennen als God, machtig om te doen, wat het schepsel niet eens kan denken, en zoo, als de oneindige, wezenlijk van het schepsel onderscheiden; anders is alle verkeer met God onmogelijk. Want God stoot in heiligen toorn elk terug, die tot Hem nadert, zonder Hem te erkennen voor Dengene, die als de oneindige, ja, de alleen machtige tegenover het in zichzelf machteloos schepsel staat. Daarom vangt Hij, van zins zijnde om met de menschen gemeenschap aan te knoopen, steeds aan met Zich aan hen te openbaren in wat Hem van hen onderscheidt, in Zijne oneindige almacht. Blijkt het niet uit de omstandigheid, dat Hij de Heidenen juist voor een spiegel plaatste, die Hem in zijne goddelijkheid, in wat Hem van het krea-

tuur onderscheidt, in Zijne oneindigheid, aan hen vertoont, Rom. 20?

In dit geloof in God wortelde Abrahams geloof in de belofte, waarmede hij, gelijk Paulus zegt, »tegen hoop op hoop" geloofd heeft, dat hij, volgens hetgeen gezegd was, »een vader van vele volken worden zou." 't Is duidelijk dat het woord »hoop" alhier in onderscheiden zin wordt gebezigd, te weten in de spreekwijs »tegen hoop" als aanwijzing van de reden om te verwachten, in de spreekwijs »op hoop" als aanduiding van de verwachtende stemming des harten zelve. Paulus wil zeggen, dat Abraham tegen alle natuurlijke verwachting in, in spijt er van dat de gewone loop en orde der dingen hem alle hoop op troost ontnam, verwacht heeft, dat hij een vader veler volken worden zou, enkel omdat God het hem beloofd had. Omtrent deze belofte vertrouwde hij, dat God ze niet gedaan zou hebben, ware Hij niet machtig om ze te vervullen. Steunende op Gods almacht, heeft zijn geloof in de vervulling der belofte zijn hart dermate vervuld, dat er voor twijfel zelfs de geringste ruimte niet overbleef. Ziende op de belofte, heeft hij volstrekt geene rekening gehouden, met wat hare vervulling onmogelijk scheen te maken. Hij heeft zijn eigen lichaam niet aangemerkt, dat alreede verstorven was, alzoo hij omtrent honderd jaren oud was, en evenmin in rekening gebracht, dat de moeder in Sara was verstorven. Zeker, dat alles wist en zag hij; maar al liet hij, blijkens eene andere lezing van dezen tekst, er het oog ook al op vallen, het heeft zijn geloof niet geschokt. In zijne schatting was hij niet wat hij naar het vleesch was, een verstorven

man van eene verstorvene vrouw, maar wat hij naar de belofte was, een vader van vele volken. Al duurde het lang eer het zaad kwam, zijn geloof bleek aan het einde van den proeftijd nog even vast als aan het begin; Paulus schijnt er op te wijzen als hij Abrahams geloof in beide tijdpunten beschrijft, in het oogenblik toen hij de belofte voor het eerst ontving, 4 : 3, en negen jaren later, bij gelegenheid dat hem de tijd van Izaks geboorte werd aangekondigd, 4 : 19. Al had hij niets dan een woord tot tegenwicht, het bleek genoeg te zijn; het ongeloof, anders zulk eene macht in de menschheid, heeft hem niet doen twijfelen.

Dat geloof beantwoordt ten volle aan de beschrijving in Hebr. 11 : 1, alwaar het aangeduid wordt als vaste grond van de gehoopte dingen, dat is, als eene vergewissing des harten omtrent toekomstige, voor de zinnen nog niet aanwezige en waarneembare dingen, die er haren bezitter toe brengt, om deze vertrouwensvol in te wachten. Het geloof komt daar voor als grondslag der hoop, als iets, dat tot ondergrond van verwachting dient; dat toch is de beteekenis van »vaste grond," gelijk blijkt uit 2 Cor. 9 : 4, alwaar Paulus spreekt van een »vasten grond" der roeming, dat is, van een vertrouwen zijnerzijds in de milddadigheid der Corinthiërs, dat er hem toe bracht om hen bij voorbaat te prijzen, en uit 2 Cor. 11 : 17, alwaar hij eveneens het woord, »vaste grond" gebruikt, om eene gewisheid des gemoeds aan te wijzen, die hem er toe brengt, om tegenover zijne tegenstanders te roemen. In beide gevallen wordt eene verzekerdheid bedoeld, die als onderbouw voor iets anders dienen kan,

voor verwachting, en daaraan beantwoordende handelingen, zoodat duidelijk blijkt, dat alleen zulk een geloof zijn naam verdient, dat eene levende, de praktijk bepalende hope baart. Heet het geloof daar verder een bewijs der zaken, die men niet ziet, of eigenlijk eene bewijsvoering voor de werkelijkheid van zijn onzichtbaar voorwerp, er wordt mede aangeduid, dat het geloof steeds getuigenissen van boven ontvangt, die de waarachtigheid der onzichtbare dingen in het licht stellen. Hetzelfde woord wordt ook 2 Tim. 3 : 16 gebruikt, alwaar het ten onzent door wederlegging is vertaald, hetgeen eensluidend is met wat wij door bewijsmiddel verstaan, te weten iets, dat dient om iets anders te staven. Wordt het door sommigen in Hebr. 11 : 1 voor de door het bewijsmiddel gewerkte overtuiging zelve genomen, beter schijnt het verband in acht genomen met het volgende vers: »want door hetzelve hebben de ouden getuigenis bekomen" als men het zijne gewone beteekenis van bewijsmiddel laat. En waarlijk, het geloof bewijst het onzichtbare, omdat het onzichtbare zichtbaar wordt, aan hen, die gelooven, naardien het geloof steeds in het wonder zijne bevestiging ontvangt.

Door Gode te gelooven gaf Abraham Gode de eer. Had de aartsvader niet geloofd, maar gezegd: »het is onmogelijk dat uit verstorvenen zaad voortkomen zou," zoo zou hij de eere gegeven hebben aan den dood. Dan toch had hij geoordeeld, dat God tegenover een verstorven lichaam machteloos is; hij zou in zijne verstorvenheid eene grens erkend hebben, door de wet der natuur aan de goddelijke macht gesteld, en zou aan haar de eere heb-

ben gegeven van sterker te zijn dan God. Waarlijk, het ongeloof is loochening der goddelijke oneindigheid, het handhaaft het schepsel tegenover den Schepper, het stelt in het schepsel eene grens, voor welke de Schepper moet blijven staan; het brengt God onder wet, het brengt God onder macht. Alle ongeloof is verborgene, onuitgesprokene Godloochening; want het ontkent van God datgene zonder hetwelk Hij geen God, maar slechts het hoogste wezen zou zijn: de oneindigheid, het nergens stuiten op eenige grens. Het geloof daarentegen laat en erkent Hem zooals Hij is, als God, het doet Hem niet te niet, door iets van Hem af te doen, maar bevestigt, dat Hij is, wat Hij zegt te zijn. Zoo brengt het Hem de eere, die Hem toekomt, van de eenig machtige, ja, de alles vermogende te zijn. Geroepen om te oordeelen aan wien de eere toekomt, van machtig te zijn, aan de stof of aan den Schepper, aarzelt het geloof geen oogenblik. Het verklaart, dat al het geschapene, ja zelfs het niet geschapene, leem is in Gods handen, machteloos om Hem te weerhouden, machteloos om Hem te weerstaan, een damp voor den wind, een stofje in den storm. En zoo geeft het God de eere!

Door te zeggen, »daarom is het hem ook tot rechtvaardigheid gerekend," spreekt Paulus de diepzinnige gedachte uit, dat er geen willekeur in het spel is, als God het geloof op den voet van gerechtigheid behandelt. Voorzeker is er in het geloof geenszins iets verdienstelijks, waardoor God, wilde Hij niet onrechtvaardig zijn, gebonden zou worden; het geloof is geene gerechtigheid in zichzelve. Geen Abraham zou er ooit aan gedacht hebben om zelf

zich zijn geloof toe te rekenen als gerechtigheid. Geloof is het slechts, omdat het van alles, wat uit het vleesch herkomstig is, afziet, van alle vrucht der eigene kracht, en, van den mensch alles ontkennende, uitsluitend ziet op God, bekennende dat Hij alleen machtig is, om ons alles te geven, wat tot onze gelukzaligheid wordt vereischt. Maar al is het geloof geene gerechtigheid in zichzelf, zoo is het nochtans niet zonder reden, dat het als gerechtigheid wordt aangerekend, en zoo de plaats der gerechtigheid vervangende, alles over ons brengt, wat anders gerechtigheid over ons zou gebracht hebben, ingeval wij ze ons hadden weten te verwerven. En waarin ligt deze reden? Daarin, dat het geloof Gode allen roem laat, en het Hem aldus mogelijk doet zijn, om den mensch zoo te zaligen, dat alle roem van des schepsels kant buiten gesloten blijft. Van zins om genade te bewijzen, wijst Hij alle werk af, dat de mensch in rekening zou willen brengen, wijl het genade te niet zou doen, en daardoor den roem der behoudenis van den goddelijken naar den menschelijken kant verplaatsen zou. 't Is zooals Paulus vs. 16 zegt: »daarom is de belofte uit het geloof, opdat zij naar genade zij". God vervult dus de belofte alleen aan hen, die gelooven, en schenkt aan het geloof alles, wat Hij aan het werk weigert, opdat Hij de eere behoude, God blijve, en zich in de toekomstige wereld omringe van eene schare, die hare kroon nederwerpt aan Zijnen voet.

Wat leert ons dan de wet omtrent de rechtvaardiging? Dat zij is uit het geloof alleen. Om onzentwil is het beschreven, dat Abraham uit het geloof gerechtvaardigd

is, namelijk opdat er bij ons geene de minste onzekerheid, den weg tot gerechtigheid betreffende, overblijven zou. Zeker, er is een onderscheid, daaruit voortgevloeid, dat Abraham aan het begin stond van de geschiedenis des heils, terwijl wij haar einde reeds achter ons hebben, Abraham werd geplaatst tegenover eene belofte, wier vervulling nog in de toekomst lag; vandaar dat zijn geloof zich vooral hechten moest aan de goddelijke almacht, de voorwaarde harer vervulling. Wij worden gesteld tegenover een feit, dat reeds tot de geschiedenis behoort, de opstanding van Christus, als bewijs er van dat hij overgeleverd is om de zonden der zijnen, en dat hij in zijnen dood hunne zonden vervangen heeft door gerechtigheid, zoodat ons geloof vóór alles erkenning is, dat God Zijne belofte heeft vervuld. Maar dit onderscheid raakt slechts den vorm; in beide gevallen toch is het dezelfde God, aan Abraham zeggende, wat Hij tot verlossing doen zal, aan ons betuigende, wat Hij tot verlossing gedaan heeft, en in beide gevallen ons denzelfden Christus voor oogen houdende, aan Abraham den Christus, zooals hij verborgen is in Izak, aan ons den Christus, zooals hij geopenbaard is uit de dooden, als het voorwerp onzer hoop, als het geheim onzer zaligheid. Is Abraham gerechtvaardigd uit het geloof, ook ons geloof zal ons tot gerechtigheid zijn. Niet als het slechts erkenning is van een feit, maar wanneer dit feit, de opstanding Christi, voor ons grondslag is van een geloof, waarvan God zelf het voorwerp is, vs. 24. Alzoo namelijk, dat wij, ziende in den spiegel der opstanding, welk eene volkomene verzoening Hij door Christus heeft teweeg gebracht, ons betrouwen

op Zijne genade stellen, vanwege dit werk van Christus, en verwachten, dat Hij ons tot een genadigen Vader zal zijn, die ons onze zonden nimmermeer toerekenen, en ons onvruchtbaren, ja verstorvenen, bekwamen zal, om de vruchten voorttebrengen der rechtvaardigheid.

DE VERWACHTING VAN DEN GERECHTVAARDIGDE.

Gerechtvaardigd! Zoo luidt het aan het begin; zal het ook zoo zijn aan het einde? Hoe groot een afstand ligt er niet tusschen de vrijspraak, die den weg ten hemel opent, en het gericht, dat vóór 's hemels poorte wacht! Eene reeks verzoekingen, verdrukkingen, struikelingen is in het verschiet. Zal de gerechtvaardigde tijdens die verzoekingen bewaard worden, onder die verdrukkingen stand houden, over die struikelingen vergiffenis ontvangen? Zeer natuurlijk is dan de vraag of de gerechtvaardigde, in spijt van alles, wat hem nog wacht, recht heeft, om zich van zijne toekomstige behoudenis verzekerd te houden.

't Is deze vraag, die Paulus beantwoordt in het vijfde hoofdstuk van zijnen brief aan de Romeinen. Niet over de vruchten des geloofs handelt hij daar, maar, in aansluiting aan de strekking van al het voorafgaande om de leer te bewijzen, dat de mensch door de gerechtigheid des geloofs zalig wordt: over de vastigheid van den staat des gerechtvaardigden. Zijn wij gerechtvaardigd uit het geloof, zoo redeneert hij, dan ligt de slotsom ook voor de hand, deze namelijk, dat wij met God in staat van vrede verkeeren. Tegen den gerechtvaardigde voert God geen strijd als

tegen een vijand; tegen hem spreekt God geen vonnis, als tegen een schuldige. Zoo een heeft recht om met gerustheid den dag des toekomenden toorns tegemoet te zien; want hij mag er zeker van zijn, dat hij, in het gericht, geen vertoornd Rechter, maar een bevriend Vader aantreffen zal. Ja, er is meer: bij voorbaat mag hij reeds roemen, wijl de vrede onverstoorbaar is, zegt Paulus; want de woorden, Rom. 5:2, »en roemen," sluiten zich onmiddellijk aan het slot van het eerste vers aan, terwijl alles wat in het tweede vers voorafgaat, als een tusschenzin dient beschouwd. Kalmte is veel, roem is meer; te roemen toch is zooveel als het hoofd fier opwaarts te heffen, ten teeken er van dat men zeker is van zijne zaak. Hier roemt de gerechtvaardigde in de hoop der heerlijkheid Gods, dat is, in de verwachting, dat hij deelgenoot van Gods heerlijkheid zal zijn. Derft de nog niet gerechtvaardigde deze heerlijkheid, volgens Rom. 3:23, de wèl gerechtvaardigde roemt in de verwachting van haar weder te zullen ontvangen. Zich bewust, dat God niet te zijnen koste, niet buiten hem om, verheerlijkt worden zal, maar hem door en met Zich verheerlijken, Rom. 8:30, zingt hij bij voorbaat het triumflied, en gaat hij als een overwinnaar zijne vijanden tegemoet.

Zulk eene taal verbaast ons. Zij schijnt te sterk. Paulus, rekent gij dan de verdrukkingen, die een gerechtvaardigde wachten, voor niets, terwijl zij toch zoovele verzoekingen zijn, waartegen onze zwakheid niet bestand is, en waarin onze zonde ons kon doen omkomen? Mag wie zich aangordt, zich reeds beroemen, als wie zich losmaakt!

Maar onze bedenking doet Paulus toon niet dalen. Wij roemen ook in de verdrukkingen, zoo vaart hij voort. Men versta hem wel; hij zegt meer dan het schijnt. Niet dat de gerechtvaardigde midden onder de verdrukkingen roemt, haar ten spijt, wil hij zeggen; dat ware hem te gering, hoe groot het ons toeschijnen mag. Zijne bedoeling is, dat de gerechtvaardigde aan zijne verdrukkingen zelve stof ontleent om te roemen in de hoop der heerlijkheid Gods. Hoe dat mogelijk is, zoo vragen wij; en Paulus antwoordt ons, dat dit alzoo is, omdat de verdrukking de weg is, waarin de hope het voedsel ontvangt, dat haar in kracht wassen doet. Of werkt de verdrukking geen volharding en geene beproefdheid? Niemand zal het ontkennen. Voorzeker geeft de verdrukking op zichzelve niets; eer is zij een prikkel tot afval van het geloof, en eene verzoeking om de hope op te geven. Vandaar dient zij als middel om hen, die slechts met een vleeschelijk hart gelooven, aan de onwaarachtigheid huns geloofs te ontdekken. Maar daarom ook om den waren geloovige te sterken in de hoop op het deelgenootschap aan de heerlijkheid Gods. Want als hij de ondervinding opdoet, dat zijn geloof hem kracht gaf om te doorstaan, wat hij in eigen kracht onmogelijk had kunnen dragen, gevoelt hij zich gesterkt in de hoop. De keur is op het goud gezet; het bewijs is geleverd, dat zijn geloof niet ijdel is, wijl God zelf er getuigenis aan heeft gegeven, door hem overwinnaar te maken in den strijd. Hooger dan te voren heft de geloovige zijne verwachting opwaarts; na den top van den steilen berg der verdrukkingen bereikt te hebben, ziet hij verder dan te voren,

toen zijn gang zich uitstrekte over de effene vlakte; dichter nabij dan ooit ligt het land zijner erve voor hem uit. Is het dan vreemd, dat hij, om met Jacobus te spreken, het voor groote vreugde acht, wanneer hij in vele verzoekingen valt?

Na zooveel gezegd te hebben, valt er voor den apostel ook veel te bewijzen. Wat recht toch heeft hij om te beweren, dat de gerechtvaardigde voor eeuwig buiten het bereik van Gods toorn blijft, en zich bij voorbaat van het deelgenootschap aan Gods heerlijkheid zeker mag houden? De apostel antwoordt: dat recht geeft mij de Geest Gods zelf, wegens het getuigenis, dat Hij, omtrent zoo gewichtige zake, in het hart van den gerechtvaardigde aflegt. Immers zegt hij, Rom. 5:5, »dat de hoop niet beschaamt, omdat de liefde Gods in onze harten is uitgestort, door den Heiligen Geest, die ons is gegeven." Men versta deze woorden echter niet verkeerd. Paulus wil niet zeggen, dat de Geest onze harten in liefde tot God heeft ontstoken, zoodat wij thans in onze liefde tot God den waarborg vinden voor de vervulling onzer heilsverwachting. Op een vasten grond der hope wijst hij, een grond buiten ons, in Gods liefde tot ons bestaande, maar ons geopenbaard, door Zijnen Geest, om de hope in ons vast te maken. Wordt dit ontkend, dan verbreekt men het schoon verband der apostolische bewijsvoering, ja, berooft men deze van hare klem. Er wordt voorzeker liefde tot God bij den geloovige gevonden, maar de vlam, die deze ontbranden doet, is de liefde Gods tot hem, door den Geest in zijn binnenste uitgestort. En gelijk hij alleen wegens Gods liefde bemint,

zoo is het ook alleen wegens Gods liefde, dat hij hoopt. Waarlijk, zóó alleen, door de liefde Gods in onze harten uittestorten, wekt de Geest er eene hope in op, die in den dag des gerichts onmogelijk beschaamd worden kan; want voor deze hope beschaamd werd, moest eerst de Geest beschaamd worden, die ons in de uitstorting der liefde Gods een grond van roeming gaf.

Maar wat wil het zeggen, dat de Geest de liefde Gods in onze harten uitstort? Herinneren wij ons, ten einde zulks eenigszins intezien, wat Paulus ons zegt in 1 Cor. 2 : 11, namelijk, dat er geen mensch gevonden wordt, die weet wat in den mensch is; alleen de geest des menschen, die in hem is, weet wat in hem omgaat. Welnu, alzoo is het ook met God; niemand weet hetgeen Godes is, dan de Geest Gods, zegt hij. De mensch moge God kennen, zijne kennis van Hem is even oppervlakkig, even uiterlijk, als zijne kennis van den naaste, ja, vanwege de ongelijkheid des wezens, en de tegenstrijdigheid van aard, oppervlakkiger, uiterlijker nog. Alleen aan den Geest zijn de diepten Gods bekend. Deze diepten te onderzoeken, 't is Hem even natuurlijk eigen, als onzen geest om de volheid des levens, die ons is, in zijne bewustheid op te nemen. Daarvoor is Hij Geest van God, de zelfstandigheid in het Goddelijk Wezen, die door eigen wil eene werking van Zich doet uitgaan, op de diepten der Godheid gericht, en bedoelende om deze in eigen bewustheid op te nemen. Alzoo doorzoekt de Geest niet slechts alle dingen, dat is, het samenstel van Gods werken, maar dringt Hij ook door tot den grond hunner verschijning, den verborgenen raad Gods, zooals deze zich uit het God-

delijk Wezen zelf verklaart. De mensch moge weten wat God doet, de Geest weet wat God denkt. Ook kent Hij de diepten Gods ten volle; niets leeft er in God, wat geen licht is in den Geest; immers is Hij wezensverwant, ja, wezenséén met Hem! Een licht is Hij, voor welks oog er geene duisternis bestaat; kent Hij de donkere diepten van ons binnenste, hoe veel te meer de lichtvolle diepten Gods. Wat thans geen betoog meer behoeft is dit: dat de Geest Gods alleen, maar ook ten volle in staat is, om ons te openbaren, welke plaats wij innemen in den raad van Gods liefde.

Vandaar heeft God, van zins zijnde om Zijne kinderen ten volle tot kennis te brengen van Zijne gezindheid omtrent hen, hun ook Zijnen Geest gegeven. Deze Geest toch treedt in het algemeen op in den mensch als het beginsel van alle kennisse Gods. In het bijzonder dient Hij om de gerechtvaardigden bewust te doen worden, dat God hen met eene onveranderlijke liefde bemint. Want de Geest vergenoegt zich niet om ons eene zuivere Theologie te geven; Hij gaat verder, en doet ons de persoonlijke, onmiddellijke betrekking kennen, waarin God Zich tot ons heeft geplaatst. In de diepten Gods vindt Hij den naam der uitverkorenen verborgen; daar leeft de liefde, als beginsel van Gods raad, om ons door Christus met Zich te verzoenen, en deelgenoot te maken Zijner heerlijkheid. Zijn oog maakt de Geest tot ons oog; 't is om ons deze diepten der liefde te ontdekken. Door deze werking des Geestes is de liefde Gods niet langer in Zijne diepten besloten; zij ontlast er zich door aan haar voorwerp, naar den drang aller liefde, die als wet in haar

woont, om zich aan het beminde uit te laten, en zoo, het ten volle in wederliefde zich te eigenen, opdat de liefde wederzijds zij en tot vereeniging kunne opklimmen. Dit wijst de apostel ons aan door te zeggen, dat de liefde Gods in onze harten »uitgestort" is, en dat de Heilige Geest ons daartoe is »gegeven." Want daaruit blijkt duidelijk, dat de Geest ons namens God diens liefde aan ons verklaart; anders toch had Paulus in plaats van »uitgestort" het woord »bekend gemaakt" gebezigd, en de bijvoeging »gegeven" weggelaten. Maar nu blijkt het, dat God zelf, door tusschenkomst van den Geest, ons Zijne liefde verklaart, zoo zelfs dat ons hart alzoo vervuld wordt met deze liefde, als een beker, waarin de wijn is uitgegoten.

Maar hoe doet de Heilige Geest zulks? Hebben wij het ons zoo voor te stellen, dat de Heilige Geest ons buiten Christus om van Gods liefde verzekert, 't zij door eenig woord uit de Schrift met kracht voor onzen geest te stellen, 't zij door ons op de hoogte der verrukking een blik in het boek des levens te doen slaan? Paulus geeft ons geene aanleiding om aan zoo iets te denken. Ook dan, als de Geest ons 's Vaders liefde openbaart, blijft hij getrouw aan de orde, dat alles wat Hij ons zegt, uit Christus genomen moet zijn. Dit bemerken wij uit de uiteenzetting, welke Paulus, Rom. 6—10, levert van de getuigenis, door welke de Geest Gods liefde in onze harten overstort. Voorzeker, zóó, als overschrijving van deze getuigenis, worden deze woorden des apostels verre van algemeen opgevat. Meestal toch stelt men de Getuigenis des Geestes, van welke vs. 5 spreekt, en de

apostolische sluitrede, in de onmiddellijk volgende verzen vervat, als twee onderscheidene, naast elkander staande bewijzen voor de welgegrondheid onzer heilsverwachting. Hiertegen is echter opgemerkt dat de verbinding van beiden door het woordje »want," duidelijk aanwijst, dat wij hier geen dubbeltal bewijzen voor ons hebben, maar een enkel slechts, in dubbelen vorm voorgesteld. Eene bloote samenvoeging van twee bewijzen trouwens, zou het innerlijk verband, waardoor geheel deze afdeeling een levend geheel is, ten eenemale verbreken. Daarom meenen wij, dat Paulus in vs. 6—10 licht verspreidt over de verborgenheid van het getuigenis des Geestes, waarop hij in vs. 5 gewezen heeft. Zóó namelijk dat hij, in het wezen van de getuigenis des Geestes indringende, datgene, wat Deze in het hart als geestelijke aanschouwing uitwerkt, omzet in den vorm eener redeneerkundige bewijsvoering. Daaruit blijkt dan ten klaarste, dat de Heilige Geest aan Christus de stoffe der vertroosting ontleent, met welke Hij ons vergewist, dat wij steeds recht hebben om te hopen, van gemeenschap te zullen hebben aan de heerlijkheid Gods.

Wat toch doet de Heilige Geest om deze hope in ons te verwekken? Men hoore wat Paulus van Zijne verborgene, teedere werking zegt. Hen, die in Christus gelooven, leidt hij in 's Vaders liefde in; de liefde, met welke zij bemind zijn, doet Hij hen kennen in hare eenigheid. Men geve wèl hierop acht. Dat God hen, voor wie hij Christus sterven laat, liefheeft, spreekt vanzelf; dàt juist behoeft de Geest niet tot besef te brengen. Maar dat de liefde Gods iets eigenaardigs aan zich heeft, tengevolge waarvan er geene ruimte overblijft voor de vrees,

of onze behoudenis wel vast staat, ziedaar wat de Geest tot overtuiging van den gerechtvaardigde heeft te brengen. Hij heeft het hart te vervullen met eene liefde, die alle verstand te boven gaat, zoodat haar begrip niet eens in ons opkomen kan, en zij alleen gekend, en mitsdien aan haar voorwerp geopenbaard kan worden, door Een, die de diepten Gods kent, waarin zij voor ons oog is verborgen. En waaruit laat Hij ons deze liefde kennen? Uit Christus; Christus is steeds de stoffe, waaraan de Geest de bewijskracht ontleent, als Hij ons wil doen zien, dat de Goddelijke liefde onze behoudenis ten volle waarborgt. Bepaaldelijk ontleent de Geest de stoffe Zijner bewijsvoering aan het tijdstip van Christus sterven voor ons. Wanneer toch liet God Hem voor ons sterven? Op een tijd, dat wij reeds voor Zijn aangezicht stonden in den bloei onzer geestelijke kracht, zoodat wij Hem beminnelijk waren, gelijk een kind, waarin de vader zichzelven voort leven ziet? Op een tijd, dat Zijn toorn reeds van ons was afgewend, en niets Hem meer restte, dan het geven van een liefdeblijk, dat voor immer alle wantrouwen afsneed? Zoo wil het de zelflievende mensch; dan kan hij de liefde Gods, die zich in de overgifte Zijns Zoons openbaart, voor een deel uit zijne eigene lieflijkheid verklaren, en er eene streelende hulde in zien, aan zijne eigene beminnenswaardigheid gebracht. Maar alzoo is het niet. Niet op »onzen" tijd, de tijd, dien ons zelflievend hart zou aangewezen hebben, maar te Zijner tijd, de tijd, dien de Goddelijke wijsheid er voor bepaald heeft, is Christus gestorven, vs. 6. 't Was de tijd waarop wij nog krachteloos waren, vs. 5, geestelijk onmachtig om iets

goeds voort te brengen, een wezen gelijk, waarin de kracht om vrucht te geven verstorven is. Men bedenke wat zulk een schepsel in Gods schatting moet zijn, en welke gevoelens zijn aanblik bij God moet opwekken? De Geest trouwens doet het den gerechtvaardigde levendig beseffen; door Zijn licht en Zijne kracht wordt de mensch er van overtuigd, dat de staat van machteloosheid, waarin hij van nature verkeert, hem bij God tot een voorwerp van walging en tot voorwerp van toorn maakte. Zoo, als een goddelooze, vs. 6, van wien Hij Zich afwenden, als een zondaar, wien Hij tot vijand vs. 8, 10 stellen moest, ja, wilde, kwam de mensch Hem voor in het oogenblik toen Hij Christus voor hem overgaf aan het vloekhout, om Zijnen wille uit te voeren, dat hij dezen walgelijke liefelijk, dezen verdoemelijke rechtvaardig maken zou. Daarop juist wijst de Heilige Geest; want daaruit trekt Hij voor ons allereerst het bewijs, dat Gods liefde geheel eenig is, in geenerlei opzicht met eenige liefde te vergelijken. Zoo zien wij dat in het plan Gods niets onverschillig is, zoodat wij uit alles, niet het minst uit het tijdpunt, waarop Hij Zijnen Zoon voor ons sterven deed, eene overvloedige vertroosting kunnen putten.

Ten einde onder woorden te brengen, wat de Heilige Geest den gerechtvaardigde van de eenige grootte der liefde zegt, waarmede God hem bemind heeft, vergelijkt Paulus hare uiting met datgene, wat menschen voor elkander doen. Voorzeker, ook menschen hebben lief; in enkele, zeldzaam voorkomende gevallen, verheft zich de menschelijke liefde zelfs tot eene buitengewone hoogte.

Ziehier wat blijkens de ervaring geschieden kan. Iemand kan zijn leven offeren voor een rechtvaardige, wiens deugd hem in liefde heeft ontgloeid. Iemand kan zijn bloed wijden aan iets goeds, dat van algemeen belang is, zich gelukkig achtende om voor het publiek welzijn te sterven. Kinderen hebben het leven voor hunne ouders, helden het leven voor hun vaderland geofferd; de wet heeft hare bloedgetuigen, de wetenschap telt hare martelaren; de vriend is gestorven voor den vriend. Maar iets van gewicht dient hierbij niet vergeten. Vooreerst dat zulke offers geene alledaagsche dingen, maar uitzonderingen op een tegengestelden regel zijn. Dat bewijst de verwondering, waardoor elk, die van dergelijke heldenfeiten der zelftoewijding kennis krijgt, zich onwillekeurig voelt aangegrepen. Maar er is iets van grootere beteekenis, dat vooral aan de aandacht niet mag ontgaan. 't Is de omstandigheid, dat zulke akten van toewijding uitsluitend plaats grijpen ten beste van het verdienstelijke, van wat in den grond recht heeft op ons bloed. Wie daar stierf, hij stierf voor iets goeds, 't zij voor een rechtvaardig persoon, 't zij voor eene rechtvaardige zaak, of ten minste voor iets, dat goed is in zichzelf. Maar wie stierf ooit voor zijn vijand, voor een mensch, die tegen hem gezondigd had, voor het wezen, dat zijne walging opwekte? Hier zwijgt alle schepsel; geen mensch heeft ooit zijn bloed voor den vijand vergoten. De liefde tot wat achting inboezemt kan den gevallen mensch nog eigen zijn; een zondaar behoeft nog geen duivel te wezen. Maar de liefde tot hen, die kwaad zijn, is hem vreemd; hij kan niet voor het slechte sterven. Het bevreemde

ons niet; zulk eene liefde is zelfs engelen vreemd. Zij woont niet in het schepsel, maar alleen in den Ongeschapene, die het schepsel schiep. Wat de mensch niet kan doen, ja, ten teeken, dat het geheel en al buiten zijn kring lag, niet kon denken, God heeft het gedaan. Heeft de mensch het hoogste gegeven wat hij bezit, namelijk het leven, God heeft evenzeer het hoogste geofferd, wat Hij bezit, te weten, Zijn Zoon. Maar terwijl de mensch zijn leven offert voor het rechtvaardige, heeft God Zijn Zoon geofferd voor het goddelooze. Wie toch waren zij, voor wie Christus stierf, op het oogenblik, dat hij voor hen stierf? Twee namen geeft Paulus hun: goddeloozen en vijanden; zegt dit niet genoeg? Goddeloozen, 't is het woord dat de Joden van de zondaren uit de Heidenen plegen te gebruiken; het wijst de menschen aan als onverschillig omtrent God, Hem innerlijk afgestorven, zich in het minst niet bekommerende om Zijne eer, maar levende buiten Hem, en met verachting Zijner wet, hunnen vleesche ten volle gehoorzaam. Vijanden, dat is, dezulken, die Hij, krachtens het recht Zijns rijks, gegrond in de heiligheid Zijner natuur, haten moest, haten wilde, ze stellende tot voorwerpen van Zijnen ontzachlijken toorn, en hun leven verteerende door het vuur Zijner grimmigheid. Zoo waren zij; men verzwakke toch Paulus' redeneering niet, door de zondaren niet als goddeloozen te beschouwen, maar als wezens, die midden onder hunne dwalingen en dwaasheden door, toch de gemeenschap met God weer zoeken aan te knoopen; men neme de kracht van Paulus' bewijsvoering toch niet weg, door de uitdrukking vijanden in vers 10, van onze vijand-

schap tegen God te verstaan, in stede van aan Gods vijandschap tegen ons te denken, in overeenstemming met de beteekenis van dit woord in Rom. 11 : 28, en de betuiging, Ef. 2 : 3, dat wij allen van nature kinderen des toorns zijn. Wie zal zich dan verheffen tot het begrip van de liefde, waardoor God voor hen, die als zondaren aangemerkt, voorwerpen van walging en toorn zijn, Zijn Zoon ten vloek overgeeft, opdat Hij hen tot den rang van heiligen en kinderen moge verheffen? Daarin waarlijk heeft Hij Zijne liefde bevestigd, let wel, Zijne liefde, die, welke Hem wezenlijk, uitsluitend eigen is, in onderscheiding van de liefde, die het schepsel bezitten kan.

Wij ontnemen onszelven de vertroosting, welke Paulus, door zijn beroep op de onvergelijkelijkheid van Gods liefde bezig is ons te geven, als wij, naar den trant der hedendaagsche denkwijze, deze liefde beschouwen als het toppunt, als de volmaking der reeds in den mensch aanwezige liefde. Men weet wat de wijsbegeerte doet; zij zet den ladder op den bodem der menschelijke deugden neer, en klimt van deze steeds hooger op, om eindelijk de volmaking dezer deugden in de godheid te vinden: haar is Gods deugd de veroneindiging der menschelijke deugd. En zeker, verre van ons om haar het recht te betwisten van God te zoeken langs dezen weg. De liefde, in den mensch aanwezig, is zeker ook op oneindige wijze in God; want zij zou er in den mensch, het beeld, niet zijn, ware zij niet in God, het oorspronkelijke. Maar de liefde, tot wier begrip men, langs den weg der toekenning van het volkomene, opklimt, is de eigenlijke niet; zij is niet degene, door welke God zich zoowel wezenlijk van het

schepsel onderscheidt, als oneindig boven het schepsel verheft. Zij is de liefde tot het goede, en tot den goede, het medelijden, zeker, maar jegens hem, die niet schuldig is, of ten minste om vergeving zijner schuld vraagt. Maar, wie vond den God uit, die bemint, wat Hij haat, en omhelst, wat Hij verfoeit? Wie Hem, die Zijnen Zoon voor wezens sterven liet, die zelven dezen Zoon dooden, in zijn kruis een gedenkteeken oprichtende hunner vloekwaardigheid? Wie klom op tot het besef van een God, die zoekt wat Hem ontvlucht en lief heeft wat Hem haat? Waarlijk, zoo de rede Hem vinden kon, Hem, den God van het verbond der genade, dan had de mensch den Heiligen Geest niet noodig, om hem de liefde te doen verstaan; dan zou deze liefde, in stede van in het hart van boven uitgestort te worden, in het hart zelf de moederschoot hebben, waaruit zij te voorschijn trad. Volgens Paulus is Gods liefde iets eenigs, dat zijne gelijkenis evenmin heeft, als Gods wezen; zij is het nieuwe, zij is het wonder; uit haar aanwezen, en hare werking zal zich de toekomstige wereld verklaren, die er zonder haar niet zou zijn. Hier is meer dan liefde, hier is de liefde, gelijk Johannes zegt, de bovennatuurlijke liefde, wier openbaring een nieuw wondergebied, voor ons, voor aller engelen oog ontsluit. Indien Gods liefde door de wijsheid te vinden ware, waarom hebben de engelen ze dan niet gevonden, zij, die van de kindekens leeren moeten, wat liefde er in de goddelijke diepten schuilt? Hoe noodig is het dan niet dat God zelf ons door Zijnen Geest eene liefde komt verklaren, die allen verrast, omdat zij aan niemand bekend is, dan aan Hemzelf?

En welk gebruik maakt nu de Heilige Geest van deze eenigheid der liefde Gods, tot versterking onzer hoop op het deelgenootschap aan de heerlijkheid Gods? Paulus' bewijsrede geeft ons het antwoord. De Geest bepaalt zich er niet toe om uit de eenigheid van Gods liefde hare eeuwigheid af te leiden: Hij dringt als »Geest der diepten", in de diepte der dingen zelve door. Want na ons herinnerd te hebben, wie wij waren ten tijde, dat Christus voor ons stierf, wijst Hij er op, wat wij in het tegenwoordig oogenblik zijn; toen waren wij goddeloozen, thans herborenen, toen waren wij vijanden, thans verzoenden. En na dit gedaan te hebben, laat Hij onszelven oordeelen over de vraag, of Hij, die ons alzoo liefhad, toen wij goddeloozen en vijanden waren, zal ophouden ons te beminnen nu wij Zijne kinderen geworden zijn? Wat mogelijk is, dit nimmermeer. Die zijne vijanden met zich verzoent, zal tegen zijne vrienden geen toorn behouden; wie voor den vreemde het hoogste offert, zal aan zijn kind het noodige niet onthouden. God heeft Zijne liefde bevestigd, dat is, zóó vast, zóó onveranderlijk gemaakt, dat er nimmer eenige schaduw van omkeering vallen kan, door Christus voor ons te laten sterven, toen niets aan ons Zijne genegenheden opwekken kon, maar alles Zijnen toorn opwekken moest. Door dat te doen, maakte God zelf haren ommekeer onmogelijk, naardien Hij vrienden niet weigeren kan, wat Hij vijanden niet onthield, en geeft Hij ons alzoo een afdoend bewijs, dat Hij in eeuwigheid niet meer op ons toornen of schelden zal. Ziedaar de slotsom, welke de Heilige Geest uit de eenigheid der liefde Gods trekt, zooals deze zich openbaart

uit den tijd, waarop Hij Zijnen Zoon voor ons liet sterven. Men wachte zich dus wel om de goddelijke liefde te vermenschelijken, door haar te verklaren, voor hoe gering een gedeelte ook, uit eenige beminnelijkheid, uit eenige voorkomendheid onzerzijds. Hoe meer men 's menschen schuld verkleint, des te meer verkleint men Gods liefde; en door iets van haar af te doen, doet men alles van haar af, omdat men er hare onvergelijkelijkheid door ontneemt. Men stoppe dan de bron zijner hope niet toe; want deze liefde alleen waarborgt mij mijne behoudenis, die een wonder is, omdat zij mij beminde, vóór ik iets bezat, dat haar opwekken kon. Uit het wonder alleen daalt de hope neder; verklaart deze liefde, begrijpt deze liefde, het is wel, gij hebt uzelf den troost der hope afgesneden, en de deur geopend voor de vreeze voor het gericht.

Maar Paulus behoeft niet te volstaan met te zeggen: put, o gerechtvaardigde, uit de liefde, waarmede God u beminde, toen gij nog een kind des toorns waart, den troost, dat God niet ophouden zal u te beminnen, nu gij een kind der verzoening geworden zijt. Op een feit toch kan hij wijzen, dat deze slotsom bevestigt. God zelf toch heeft getoond, hoe ernstig Zijn wille was, om ons, in onze gemeenschap aan Zijne heerlijkheid, de vrucht der verzoening ten volle te doen inoogsten. Waarin? Daarin, dat Hij, na Christus overgegeven te hebben tot den dood, om ons met zich te verzoenen, hem uit het graf in Zijne heerlijkheid overgeplaatst heeft, om onze verlossing afdoende te waarborgen. Nimmer stond de goddelijke liefde met ledige handen tegenover haar voorwerp. Gold het den vijand, God had Zijnen Zoon gereed

om voor hem te sterven, gold het den vriend, God haalt Zijn kind uit het graf om voor hem te leven. In den verheerlijkten Christus geeft God ons den Middelaar, dien wij noodig hebben, maar wiens tusschenkomst ook voldoende is, om ons, door geene verdrukking overwonnen, en door geen gericht gedeerd, uit den staat des gerechtvaardigden tot den staat des verheerlijkten over te doen gaan. Dat was het wat Paulus, Rom. 5 : 1, bij de woorden: »door Jezus Christus" op het oog had, gelijk reeds blijkt uit de bijvoeging: »onzen Heer," naardien deze titel, blijkens Hand. 2 : 36, kennelijk verwijst naar de betrekking, waarin Christus, na zijne hemelvaart, tot ons is gesteld. Daar ter plaatse toch zegt hij niet hetzelfde als in den onmiddellijk volgenden tusschenzin, vs. 2, »door welken wij ook de toeleiding hebben tot deze genade"; zoek bij Paulus geene herhaling! Veeleer spreekt hij de gedachte uit, die al zijne brieven vervult, dat wij alles aan den Middelaar te danken hebben, de bewaring bij den staat des vredes, zoowel als den ingang in den staat der rechtvaardigheid. Dezelfde Christus, die ons verzoent door zijnen dood, behoudt ons door zijn leven, zoodat niets machtig is, om den vrede tusschen God en ons te niet te doen. Wien treft het niet tot in het diepst der ziele, als ons gezegd wordt dat wij niet iets, niet veel, maar alles aan Jezus' tusschenkomst te danken hebben? Geen oogenblik verliest Paulus den Middelaar uit het oog; dat wij het evenmin doen! In plaats van te eindigen bij het kruis, ons een Christus predikende, wiens werk, evenals het onze ophoudt bij den dood, handhaaft hij steeds het verheven beginsel, dat zijn leven ons even-

zeer ten goede komt als zijn sterven. Wordt hij opgewekt, wordt hij opgenomen, 't is opdat er Een zou zijn, die onze behoudenis voltooit. En waarlijk, zoo een is noodig! Zonder hem zou de gerechtvaardigde evenmin tot zijne erfenis komen, als Israël zonder Jozua in Kanaän; door de verzoeking overwonnen, zou hij in het gericht ongeschikt blijken voor de aanvaarding zijner heilige erfenis.

Het leven van Christus waarborgt onze behoudenis allereerst, omdat het een priesterlijk leven is. Door de kracht zijner offerande is hij den hoogsten der hemelen ingegaan, om er, ons ten bate, zijn bloed te laten gelden. Dat wijst Paulus aan, als hij, Rom. 8 : 34, zegt, dat Christus voor ons bidt. Alzoo heeft hij Gods hemelsche woning zelve tot een tabernakel gemaakt, alwaar onze nood in gedurige gedachtenis wordt gehouden. Wat nood of wij op aarde vergeten zijn, hierboven wordt geen enkele onzer vergeten. Daar stelt hij den Vader al onzen nood voor. Hij spreekt er over de macht onzer vijanden, en de veelheid onzer verzoekingen, en bidt, dat wegens onze zwakheid, de goddelijke kracht te onzer beschikking worde gesteld, en ons geloof niet ophoude. Hij spreekt er van den omvang onzer roeping, en bidt, dat wegens ons onvermogen, om het werk te verrichten, dat ons is opgedragen, alle gave geschonken worde, die ons van noode is. Hij bidt, ja, ook dan bidt hij als wij gezondigd hebben; tegenover al onze beschuldigers neemt hij ons verloren pleit op, en vraagt, in den naam van zijn bloed, dat het goddelijk aangezicht zich weer over ons verheffe. Ook heiligt hij onze gebeden, ongeschikt

als deze zijn om op het hemelsche altaar te verschijnen; met zijnen naam onderteekent, door zijn amen bekrachtigt hij ze. Geene vrees of hij soms vergeefs bidden mocht. Want hij staat niet voor den troon als een vriend, die een goed woord voor ons spreekt, noch als een smeekeling, die bij weigering der bede zwijgend heen moet gaan. Als een hoogepriester, die weet, dat alles wat hij vraagt, wettig is verworven, zegt hij: Vader, Ik wil. Eisch van Mij, zoo heeft God tot hem gesproken; en ziet, hij eischt. Zijn loon eischt hij, het loon zijns bloeds, in de zaligheid onzer zielen. Vader zegt hij, Ik wil, dat waar ik ben, ook diegenen zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen. Dat is zijn voortdurende wil; dat is zijn voortdurend gebed; is er dan wel iets vaster dan onze behoudenis?

Het leven van Christus waarborgt voorts onze behoudenis, omdat het een koninklijk leven is. Wij weten dat hem alle macht in handen gegeven is; alle macht op aarde, dat teekent hare sterkte; alle macht in den hemel, dat teekent hare heerlijkheid. Zullen wij er ons niet mede vertroosten? Had God aan de verzoeking, aan den dood, aan den duivel, aan de beschuldigers, macht over ons gegeven, 't ware anders. Maar dit heeft Hij niet gedaan. Deze machten, voor ons zoo geducht, heeft Hij, hoe sterk zij ook zijn, onder Christus' macht gesteld, dat is, onder de macht van Hem, die voor ons gestorven is. Deze is bekend met alles wat onze vijanden tegen ons beraadslagen; maar hij lacht met al hun gewoel. Naar den raad des Vaders, hem, tot loon voor zijne gehoor-

zaamheid, ten volle geopenbaard, voert hij strijd tegen onze vijanden, tevens de zijne. In dien raad is hem de overwinning verzekerd. In hem heeft de vijand een' tegenstander, wiens geduchtheid verhoogd wordt door de omstandigheid, dat hij onzichtbaar is. In hun midden heerscht hij, zonder onder hun bereik te zijn. Niet slechts maakt hij alle macht, die zich tegen ons verheft, onschadelijk, maar hij dwingt ze ook om ons dienstbaar te zijn. Wegens hem juichen wij, dat alle dingen, in wier macht wij eertijds waren, onzer geworden zijn, als dienstknechten, om ons te dienen, zoodat geen kreatuur ons meer schaden kan, en al het kwade ons ten beste keert. De wereld moge ons tegen zijn, en de hel hare kracht aan de wereld geven, geen nood, Christus is voor ons, en met hem al de heirscharen des hemels, wier Heer hij is. Zullen wij dan vreezen, alsof wij door eene machtelooze liefde, in plaats van door eene almachtige liefde waren bemind?

Eindelijk waarborgt het leven van Christus onze behoudenis, omdat hij zichzelven met ons vereenigt, en zoo zijn leven tot het onze maakt. Een doode Christus kan met ons in geen gemeenschap staan; dood breekt band. Maar ziet, hij leeft; en de manier, waarop hij leeft, is zoodanig, dat hij zich ondanks zijne ruimtelijke afscheiding van ons zich zoo met ons vereenigen kan, dat hij in ons leeft en wij in hem. Want hij leeft geen onmededeelbaar leven, geen leven van vleesch en bloed, dat zich ter levendmaking niet leent; tot een levendmakende geest toch is hij geworden, 1 Cor. 16:45. Vandaar kan hij in ons optreden als wortel en fontein eens

geestelijken levens; en wat hij kan doen, dat deed hij ook; ons hart werd zijn huis, ons lichaam werd zijn tempel. Men versta deze niet ten volle te omschrijven verborgenheid niet verkeerd; 't is eene vereeniging, geene vermenging der naturen, geene samensmelting der personen. Christus blijft wezenlijk, persoonlijk van ons onderscheiden; wij blijven het evenzeer van hem. Deze vereeniging geschiedt niet ten koste van het eigene, persoonlijke leven; dit wordt er niet door onderdrukt, maar veeleer door verheven, soortgelijk als de vereeniging tusschen gehuwden beiden samenbindt, en nochtans elks eigen leven te scherper omtrekken bijzet. Ook is deze vereeniging niet onmiddelijk, dat is, zonder tusschenkomst van banden, tot hare verwekking en uitoefening noodig; zoo is de vereeniging der eeuwige personen in de Godheid, en der beide naturen in Christus, niet de zijne met ons. Want dat wij met hem vereenigd zijn, hebben wij te danken aan de ontvangst van den Geest Gods, die onzen inwendigen mensch tot deze vereeniging geschikt heeft gemaakt, door Christus alzoo aan ons te openbaren, en alzoo begeerlijk aan ons te doen worden, dat deze ophoudt ons tot een vreemde te zijn. 't Is toch onmogelijk dat er eene persoonlijke vereeniging tusschen Christus, als het hoofd, en ons, als zijne leden, gevestigd worden zou, zoolang de staat van vervreemding tusschen hem en ons niet is weggenomen, en voor bekendheid, vertrouwen en verlangen onzerzijds heeft plaats gemaakt. Wel is Christus ook hier de eerste, ons zendende het woord, dat ons roept om plaats voor hem in onze harten te maken; niemand ontkenne het. Maar de vereeni-

ging zelve wordt eerst mogelijk als de Geest ons met het woord in gehoorzaamheid des geloofs vereenigd heeft. Alsdan vervult Christus zijne belofte, Joh. 14 : 23 gedaan aan hen, die hem liefhebben, en zulks bewijzen door zijn woord te bewaren, dat hij tot hen inkomen wil met zijnen Vader, om woning bij hen te maken. Alzoo worden wij door de werking des Geestes soortgelijk voor Christus' inwoning in ons ontvankelijk, als Maria's schoot door de kracht des Geestes tot des Zoons ingang werd toebereid. Christus zelf toch is degene, die in ons komt, en zich ons alzoo met ons vereenigt, dat ons leven, beide naar den willenden en denkenden kant, rechtstreeks hem tot uitgangspunt heeft, dat is, door hem wordt bewogen, en van hem zijn inhoud ontvangt. Niet zoo echter dat hij, evenals ook wel met goddeloozen, met Saul en Bileam, het geval was, onze vermogens bloot werktuigen in zijne macht brengt; dat zou eene overweldiging, geene vereeniging zijn, evenzeer als de bezetenheid eene overweldiging, geene vereeniging was. De omstandigheid echter, dat de mystieke vereeniging, die zich in zijne inwerking op ons willend en denkend leven openbaart, slechts met hen plaats grijpt, die door den Geest zedelijk met hem vereenigd zijn, waarborgt hare wezenlijkheid ten volle. Thans is hij de wijnstok, wij de ranken, die uit hem vrucht voortbrengen; hij het hoofd, wij de leden, die door hem bestuurd worden; wij worden eens geestes met hem; wij leven met hem mede, en beginnen zijn beeld te vertoonen. Zijne kracht sterkt ons onder den druk des kruises en staalt ons tegen de bekoring der verzoeking; ook bekwaamt zij ons om de

zonde af te leggen, die nog in ons is, en ten einde toe te blijven op het pad der gehoorzaamheid. Want waar hijzelf in ons is als beginsel des levens, daar is hij, met den Geest aller genade, omdat hijzelf zoo ten volle één is met den Geest der genade, dat zijne zelfmededeeling met die van dezen Geest onafscheidelijk samenvalt. Echter ontvangen wij niets van hem dan door het geloof, ja, de vereeniging zelve, die de voorwaarde aller mededeeling is, komt slechts door het geloof tot stand. 't Is het geloof, waardoor men hem aanneemt als dengene, die van God ons geworden is tot wijsheid, gerechtigheid, heiligmaking en verlossing. Maar al is deze vereeniging geestelijk, zoo is zij er niet onwerkelijk om; hoe werkelijk zij is, bewijst straks de opstanding, als vrucht van de opneming van den ganschen mensch, ook den lichaamlijken, in de gemeenschap van deze levensbron. Zij is dan ook onoplosbaar, zelfs de dood kan ons wel van 't lichaam maar niet van Christus scheiden, ja onze vereeniging met hem nog niet eens schaden; en als alle band losgemaakt zal zijn, zal zij even onverstoorbaar blijken als de gemeenschap van Christus met den Vader.

Met zulk een Christus boven ons, voor ons, in ons kunnen wij niet verloren gaan. Niet verloren gaan, neen, 't is voor Paulus te zwak gesproken. Want na gezegd te hebben, dat wij behouden zullen worden door het leven van Christus, vs. 6, laat hij er, vs. 7, op volgen: »en niet alleenlijk dat." Wat dan meer? »Maar ook roemende in God" zoo laat hij er letterlijk op volgen, er mede te kennen gevende, dat wij den hemel niet zullen

ingaan gelijk een schipbreukeling, die ter nauwernood gered is, of gelijk een misdadiger, die tegen alle verwachting in nog werd begenadigd, maar in de zegepralende houding van een, die weet, dat hij erfgenaam is der heerlijkheid Gods. Maar 't is als ducht de apostel dat in het voorgevoel van zulk eene toekomst iets hoogmoedigs zich inmengen mocht. Daarom voegt hij er terstond bij: »door onzen Heere Jezus Christus, door welken wij ook de verzoening verkregen hebben." Zelfs op den drempel des hemels, ja, daar vooral, zal de geloovige bekennen, dat het kruis het geheim in zich bevat van al zijn heil. Niet in zijn, maar in Christus' verleden zoekt hij de verklaring zijner heerlijkheid. Zijne oogen, stralende van vreugde over zijn deel aan God, zoeken het Lam, en als hij het gevonden heeft, verheft zich zijn lied: verzoend, maar door Uwen dood, behouden, maar door Uw leven, Christus, kracht mijns roems,

---

CHRISTUS EN ADAM.

Eene verhevene, maar vreemdsoortige leer heeft Paulus verkondigd. 't Was de leer, dat de geloovende behouden wordt, door eene gerechtigheid, die, herkomstig van een mensch, Jezus Christus, hem als geschenk der genade door God wordt gegeven. Iets slechts rest hem nog, tot volle bevestiging van het evangelie, dat hij geboodschapt heeft. Hij heeft namelijk nog aan te wijzen, dat deze manier van rechtvaardiging niet zoo vreemd is als zij schijnt, naardien zij zich ten volle dekt met de manier, waarop van oudsher met het geheel onzes geslachts is gehandeld. Dat doet Paulus in Rom. 5, bepaaldelijk in het twaalfde en het achttiende vers, welke beide verzen één geheel, één volzin uitmaken, daar de tusschenbeiden inliggende een tusschenzin vormen, dien wij, bij manier van eene noot, aan den voet der bladzijde, in de lijst der aanmerkingen zouden hebben gezet. Dat er zulk een rechtstreeksch verband is tusschen het in deze verzen gezegde, en het betoog van de voorafgaande hoofdstukken, wordt door het woordje »daarom," waarmede zij aanvangen, kennelijk aangewezen. Uit alles wat te voren gezegd is, trekt Paulus thans de slotsom, dat de methode der rechtvaardiging zich ten volle dekt met de methode

der veroordeeling, zoodat God Zichzelven steeds gelijk blijft in de manier, waarop Hij ons behandelt, 't zij in zake onze rechtvaardiging, 't zij in zake onze veroordeeling.

Waarlijk, er is eene treffende overeenkomst tusschen de wijze, waarop wij de gerechtigheid deelachtig worden, en de wijze, waarop wij onder de doodschuld zijn gebracht. In beide gevallen toch wordt de rechtsverhouding, waarin wij tegenover God staan, bepaald door iets, dat buiten onze personen, buiten onze daden ligt, te weten door de zedelijke handeling van een mensch, die boven allen, en voor allen staat.

Om ons dit levendig te doen beseffen, vestigt Paulus het eerst ons oog op den weg, waar langs de schuld tot ons komt, om ons over te leveren aan de heerschappij van den dood. 't Is een vernederend schouwspel, dat zich, zoodra wij achterwaarts zien, aan onzen trotschen blik vertoont. Daar toch zien wij ons lot in handen van den mensch, uit wiens vleesch en bloed wij het onze ontvingen; zijne houding tegenover zeker verbod beslist over ons leven of sterven, omdat hij het hoofd is, in welk wij allen, krachtens goddelijke beschikking, als zijn huis begrepen zijn. En ziet, hij is ongehoorzaam! Wee onzer! want zijne schuld wordt ons allen ten doode toegerekend, en geen zijner kinderen, wien de wraak des verbonds niet vroeg of laat achterhaalt. Zie dit ontzachlijk feit der toerekening in vs. 13 en 14 bewezen uit de omstandigheid, dat de dood niet slechts daar ter plaatse heerscht, waar de menschen gesteld zijn onder eene wet, wier aanwezigheid immers steeds ver-

eischt wordt, om de zonde aan haren bedrijver toerékenbaar te maken, vs. 13b. Want ook in de tijden, toen de goddelijke wil nog niet tot wet des rijks was verheven, te weten, van Adam af tot Mozes toe, heerschte de dood, als straf der zonde, evengoed als daarna, vs. 14a; ook zij stierven, wier zonde, wegens ontstentenis van een bepaald gebod, niet, gelijk Adams misdrijf, het karakter van overtreding droeg, vlg, Rom. 4 : 15b. Dat laat zich slechts verklaren uit de omstandigheid, dat aan alle menschen, jongen en ouden, besnedenen en onbesnedenen, de misdaad is toegerekend van het hoofd, door hetwelk zij allen in den aanvang der historie werden vertegenwoordigd, vs. 14b.

Leg nu gerust aan Paulus' evangelie denzelfden maatstaf aan; gij zult zien dat zijne leer der rechtvaardiging zich zuiver beweegt binnen de lijnen, waarlangs de goddelijke souvereiniteit de rechtsverhouding der menschen tegenover zichzelve geregeld heeft. Op het »gelijk" van vs. 12, kan het »alzoo" van vs. 18 volgen; de overeenkomst is treffend, en omvat alle deelen van het besproken onderwerp ten volle.

Ook hier handhaving van de wet, dat dood en leven niet als vrucht van eigen doen, maar in den weg der toerekening van schuld of gerechtigheid heerschappij over het menschelijk geslacht verkrijgen. Gelijk door ééne misdaad de schuld gekomen is over alle menschen tot veroordeeling, zoo toch luidt het in vs. 18, om de tegenstelling te geven, die aan het einde van vs. 12 wordt gemist, »alzoo" komt ook door eene rechtvaardigheid de genade over alle menschen tot rechtvaardigma-

king des levens. Die misdaad, 't is de overtreding van Adam; zij brengt over alle menschen schuld; het gevolg is dat de dood macht verkrijgt om over allen te heerschen. Die rechtvaardigheid, 't is de gerechtigheid van Christus; zij brengt over alle geloovigen genade; het gevolg is, dat allen gerechtigd worden om tot in eeuwigheid te leven. Men ziet het, de gelijkheid is volkomen. Nog dieper daalt de apostel af in vs. 19, dat men geenszins, in navolging van eene ongeloovige uitlegging, voor eene herhaling van vs. 18 mag houden. Zoo luidt het daar: »want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch velen tot zondaars zijn gesteld geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen tot rechtvaardiging gesteld worden." Hier wijst Paulus op het eigenaardig karakter, beide van de misdaad en van de gerechtigheid, deze twee bronnen, de eene van schuld en dood, de andere van rechtvaardiging en leven. Dit doet hij, om, met inachtneming van de in vs. 13 uitgesprokene stelling, dat er steeds eene wet noodig is, om schuldig of rechtvaardig te stellen, aantetoonen dat er ook gelijkheid is, met opzicht tot het recht, waarmede beider doen, dat van Adam en dat van Christus ons ten doode of ten leven toegerekend zijn. Ook dit toch is noodig te weten, zullen wij er zeker van zijn, dat wij op geen minder deugdelijken grond ten leven gerechtvaardigd als ten doode verwezen zijn. Wat de zonde betreft, die ons als schuld des doods aangerekend wordt, zij draagt waarlijk het karakter van overtreding, wijl zij tegen een bepaald verbod in begaan werd, dat zijne schennis met den dood bedreigde; van-

daar is zij toerekenbaar ten doode. Maar het werk van Christus draagt even werkelijk een karakter, dat voldoet aan den eisch, dien de rechtvaardigheid stelt aan eene daad, die tot gerechtigheid aangerekend wil worden, het karakter namelijk van gehoorzaamheid. Tegenover Adams ongehoorzaamheid toch stelt Christus niet zijne onschuld, zijne reinheid, maar iets stelligs, iets beproefds, dat recht op verdienste in zich bezit, omdat het eene hulde in zich bevat aan eene wet, te weten, gehoorzaamheid. Ook zijne goedheid draagt evenals Adams zonde het verhoogd karakter dat eene wet er aan bijzet, en dat zonder wet niet denkbaar is, dat van gehoorzaamheid. Zoo werkt Paulus de vergelijking ten volle uit, van zins om ons te laten zien, dat de gerechtigheid in denzelfden weg over ons komt als de schuld, behoudens het verschil der beide hoofden, van welke deze twee, het lot des menschdoms beheerschende machten uitgaan. Ten volle bewijst hij zijne bewering dat het met onze behoudenis staat als met onze veroordeeling, om alle tegenspraak te voorkomen, als liet zijn evangelie het langs een anderen maatstaf loopen dan de oorspronkelijke. Hij stemt toe, neen sterker nog, hij stelt den eisch, dat het einde zij gelijk de aanvang, de rechtvaardiging gelijk de veroordeeling, de Christus gelijk Adam, vgl. 1 Cor. 15 : 21. Maar hij weet ook aantetoonen dat zijn evangelie aan dezen eisch voldoet, om allen twijfel af te snijden, alsof er aan den thans geopenden weg ter rechtvaardiging ook iets zou ontbreken.

Door deze bewijsvoering laat hij tevens op Christus het volle licht vallen; laat ons een oogenblik stilstaan

om hem in dit licht te bezien. Wat onder de menschen heeft ooit gewichtiger plaats ingenomen dan Adam, de mensch, die de mensch was? En ziet, op even hooge, invloedrijke plaats stelt Paulus Christus, nog pas voor eenige jaren aan een vloekhout gestorven. Op soortgelijke plaats als Adam stelt hij Christus, zeker, maar niet in Adams plaats; Christus toch is hem Adams plaatsvervanger niet; geen andere Adam, maar een tweede Adam is hij hem. 't Ware hem te gering, ja, eene onteering van Christus, eene misdaad tegen Christus, om hem in de plaats te stellen die Adam verlaten heeft. Christus toch heeft zijne eigene plaats; hij is Eersteling en Hoofd van eene tweede, hemelsche wereld, wier kinderen allen uitverkoren zijn en in de hemelen geboren worden. En wie is hij, die Christus zulk eene plaats toekent? Het is Paulus, te voren zijn grootste vijand in geheel Israël, een verdrukker, een lasteraar, die te goeder trouw Gode zijn leven schuldig rekende om den naam van Christus uit te delgen onder de zon! Niet aan Paulus' zelf is deze ommekeer te wijten, maar aan den Geest, zonder welken niemand, allerminst de wijze dezer wereld, Christus kennen kan. Echter hebben wij niet te vergeten, dat deze Geest den apostel de verborgenheid, dat Christus in Adam zijn voorbeeld heeft, niet heeft geopenbaard buiten verband tot het feit onzer rechtvaardiging door zijne gehoorzaamheid. Men ziet uit den redeneerkundigen gang van den brief aan de Romeinen, dat de leer van Christus' gelijkheid aan Adam, er voorkomt als eene slotsom, getrokken uit de stelling, dat elk, die in hem gelooft, door toerekening eener gerechtigheid, welke

uit zijne gehoorzaamheid uitspruit, gerechtvaardigd wordt. In dezen gang der redeneering spiegelt zich de ontwikkeling der openbaring af, die de apostel zelf, in zijn binnenste, van den Geest heeft ontvangen. Hij is van het schuldbesef geleid tot de behoefte aan rechtvaardiging om niet, en ziende, dat de gerechtigheid die hem geschonken werd, eene vrucht was van de gehoorzaamheid Christi, heeft hij erkend, dat zijn Zaligmaker hem tot een Adam was geworden, maar tot een, die hem uit den dood tot het leven bracht. Om aan de hoogheid van Christus te gelooven, moeten wij in de diepte der zelfvernedering zijn afgedaald. Wie zichzelven nog, met den ouden Saulus, rechtvaardigen wil, zal steeds zichzelven verheffen, en Christus klein achten, of ganschelijk te niet doen; maar wie, met den nieuwen Paulus zich uit genade rechtvaardigen laat, om Christus' gehoorzaamheid, komt vanzelf tot de slotsom dat Christus heerlijk is boven allen, zelfs boven Adam in het paradijs. Daarom staan ook de verzen, waarin aan Christus zulk eene hooge plaats wordt toegekend, zeer van pas aan het slot van een betoog over de rechtvaardigheid, die uit het geloof is. Laat ze daar staan, ons allen tot herinnering, hoe alleen het geloof dat Christus' gerechtigheid te onzer behoudenis genoegzaam is, het geloof des apostels, het geloof der hervorming, Christus tot zijn volle recht komen, en in den glans zijner heerlijkheid verschijnen laat. Alle eigengerechtigheid is in den grond vijandschap tegen den tweeden Adam; zij is de trots van het schepsel, dat niet begrepen wil zijn in een hoofd, maar zelf meester blijven van zijn lot. Beschaamd zullen zij worden, die Hem

verachten; maar die op Hem vertrouwen, zullen zijn gelijk de zon, als zij schijnt in hare kracht.

Gelijk Adam schuld des doods over ons brengt, alzoo . . . . neen, het ontga onze aandacht niet! nog vóór Paulus in vs. 18 de tegenstelling ter nederscheeef, wees hij er ons op, dat de genade en de gerechtigheid, die door Christus zijn, veel krachtiger werken en hunne vrucht veel zekerder waarborgen, dan de schuld. Vóór hij ook slechts eene enkele schrede verder ging op het pad des betoogs, wilde hij wijzen op het verschil in de overeenkomst, om allen schijn van zich te weeren, al zette hij Christus te laag door hem met Adam te vergelijken. 't Is niet met de misdaad, zegt hij vs. 15a, als met de genadegift; en wat hij hier zegt zal hij in vs. 15b en in vs. 16 bewijzen, om dan in vs. 17 uit het in beide verzen gestelde, eene hartverheffende slotsom afteleiden.

Hier, in vs. 15, stelt Paulus misdaad en heilsdaad tegen elkander over, welk een onderscheid tusschen deze beiden! Eén misstap, ééne struikeling, zoo toch luidt het in het oorspronkelijke, had den dood van een geheel geslacht tot zijn nasleep; want door éénen mensch is, volgens vs. 12, de zonde in de wereld gekomen, en door de zonde de dood, die doorgegaan is tot allen, omdat allen in den eenen hebben gezondigd. Maar met opzicht tot onze behoudenis werken veel krachtiger beginselen, dan wat werkzaam is geweest om ons onder de heerschappij des doods te brengen. Ginds werkt eene enkele misdaad na; hier de genade Gods, vereenigd met hare vrucht, de gave door Christus Jezus. Wat is die genade Gods? 't Is Zijn welbehagen in onze behoudenis,

blijkbaar uit Zijnen eeuwigen wil om ons de zonde te vergeven, en tot zijne kinderen aantenemen. Wat is die gave der genade? 't Is de gerechtigheid, die Hij in den wettigen, historischen weg, namelijk van eenen mensch, Christus Jezus, over ons komen doet. Vat deze twee samen, de genade, die van den Vader, en de genade, die van Christus afdaalt, en vraag dan, o bevende ziele, of deze beiden, in hunnen kring, niet even machtig moeten optreden, te onzer rechtvaardiging, als de enkele misstap Adams, in zijnen kring, tot veroordeeling. Vraag het niet, neen, zie het; want het is reeds te zien, uit de werking, die deze twee machtige, samenwerkende beginselen hebben uitgeoefend in de rechtvaardiging der velen, die in dezen zelfden oogenblik, 't zij in den hemel, 't zij op aarde, juichend uitroepen dat zij tot den einde toe vrede hebben met God. Want door te zeggen, dat de genade en de gave overvloedig geweest zijn, spreekt de apostel er over, als over een verleden feit. De rechtvaardiging der goddeloozen is reeds in vollen gang; de oceaan zet de velden reeds onder zijne wateren. Waarlijk, de genade en de gerechtigheid hebben de misdaad op den voet gevolgd, en wijzen, gelijken gang houdende met hare schuld en doodbrengende werking, evengoed als zij op triumfen, op triumfen over haar!

Maar gaan wij, aan Paulus hand, met vs. 16, nog eene schrede verder. Wij zullen een nieuwe ongelijkheid ontdekken, die, tot sterking onzer hope, de meerderheid der genade in Christus Jezus treffend uitkomen doet. Daartoe wijst Paulus ons op de vrucht van Adams misdrijf, namelijk op de schuld, die ons aller schuld gewor-

den is. Bedenk toch, zoo roept hij ons toe, dat die schuld zich slechts op ééne misdaad grondt, en vraag dan, of het ook alzoo met de genadegiften staat, ons ter rechtvaardiging geschonken. O neen, de gifte der gerechtigheid, ons gegeven door de genade, had met een ontelbaar aantal misdaden te rekenen. Was het haar genoeg om de schuld weg te nemen, welke Adams misdaad over ons allen tegelijk bracht? In geenen deele. Elk onzer toch was, tengevolge van het vonnis, dat wegens de zonde van den eenen mensch over ons was gekomen, tot slavernij onder de zonde gedoemd. Elk onzer, met dit vonnis van harte vereenigd, heeft van der jeugd aan, der zonde tallooze malen gehoorzaamd. Gij kunt eer de sterren of het zand der zee tellen, o mensch! dan uwe ongerechtigheden; hare lijst verbaast de engelen, en verwart uwen blik. Met al deze misdaden had de gifte der genade te rekenen; wegnemen moest zij de schuld, die elk der te rechtvaardigen zondaars over zich had gebracht. Bereken dan, zoo gij kunt, hoeveel machtiger zij is op het gebied, dat zij naar de goddelijke beschikking beheerscht, dan Adams schuld. Maar hier houdt het rekenen op; om de kracht der genade te meten is een breeder maatstaf van noode, dan in onze handen gevonden wordt, de maatstaf van het oneindige. »Gaat er kracht uit van eene vonk, die in een hoop dorre bladeren gevallen, er een geheel bosch door in brand zet, machtiger nog is het bluschmiddel, dat de reeds brandende boomen, een voor een, aan de vlammen ontrukt." Is het niet alsof de genade, om hare overmacht op de schuld des te krachtiger te bewijzen, met opzet gewacht

heeft, tot de schuld zich verduizendvoudigd had?
Wel heeft de apostel dan recht tot de slotsom, die hij, blijkens het woordeke »want," waarmede vs. 17 aanvangt, uit het zooeven gezegde afleidt. 't Is deze, dat onze toekomstige behoudenis zoo ten volle verzekerd is, dat wij nu reeds recht hebben om te roemen in de hope der heerlijkheid Gods, vs. 2, door Jezus Christus, onzen Heer. Want wat zien wij achter ons? Dat de misdaad van den éénen mensch, die ons allen ten hoofd was gegeven, den dood heerschappij over ons allen verleend heeft. Zal dan een beginsel, dat zijne overmacht reeds bewezen heeft, in het rechtvaardigen van zondaren, die, behalve met de schuld dezer misdaad, nog met persoonlijke schulden waren bezwaard, ons niet even zeker tot het leven brengen? Zullen, waar ééne misdaad machtig was ons tot slaven des doods te maken, de saamvereenigde genade van God en gerechtigheid van Christus, niet in staat zijn om ons evengoed tot het leven te leiden, als zij het reeds deden tot de rechtvaardigheid? Ja, zijn wij reeds door haar gerechtvaardigd, dan zullen wij ook door haar leven, neen, dat is te zwak gesproken, hier ter plaatse toch vormen dood en leven eene onvoldoende tegenstelling. Het is der genade te gering om slechts weer te geven, wat Adam van ons nam, en slechts te herstellen, wat Adam verbrak. Zij verheft ons ver boven de hoogte, van welke wij afgestort zijn, en ontleent aan de diepte van onzen val een maatstaf van de hoogte, tot welke zij ons opvoeren wil. Vindt zij ons als slaven, niet slechts vrijen, meer dan dat, koningen maakt zij ons. Waarlijk, met het oog op den »over-

vloed der genade," en de »gave der rechtvaardigheid" mag gezegd, dat hare bezitters »in het leven zullen heerschen." Zij zullen niet slechts leven, maar het leven in zijne hoogste kracht en heerlijkheid bezitten, zoo, dat zij blinkende zonnen zullen zijn, als vorsten machtig.

Als men Paulus zoo hoort spreken, bemerkt men dat hij onze hope tot hare volle vastigheid brengen wil. Zoo blijkt het dat het geloof zich zelfs sterken kan aan de ontzachlijke geschiedenis van Adams misdrijf, want het trekt er de troostrijke slotsom uit, dat de gerechtigheid, gave van Gods genade, en vrucht van Christus' gehoorzaamheid, hare bezitters heerlijk en onsterfelijk maken zal. O wat stoffe hebben wij hier om de wijsheid van den Geest te bewonderen, die er Paulus toe brengt, om uit de macht, die de schuld heeft gehad, de gewisheid af te leiden, dat de gerechtigheid der genade, ons zooveel zekerder tot de heerlijkheid brengen moet, als zij in kracht uitnemender is! Dat de wereld schrikke voor den scepter des doods, dat de stervende zondaar beve; de christen sterke zich in zijne stervensure aan de handhaving van de wet, dat Adams schuld dood over ons brengt; want die handhaving waarborgt hem dat de genade Gods en de gerechtigheid des geloofs nog veel zekerder zijne verheerlijking zullen uitwerken. Zoo schijnt er zelfs in den donkeren nacht des doods, uit het apostolisch woord, een helder licht, dat voedsel geeft aan de hope der heerlijkheid. Arme theologie, die de schatten, ons hier gegeven, onaangeroerd laat, door ons een idealen, ja, een historischen Christus te geven, maar geen die in Adam zijne type heeft. Vergeten wij het nooit: alleen in

Paulus' school leert men de kunst van sterven! Dat hij, die zijne zonden nimmer als bergen voor zijn aangezicht zag staan, aan een kleurloos evangelie, zonder leerstellige bepaaldheid, genoeg heeft, ja er voorkeur aan schenkt, is te begrijpen. Maar naarmate wij onze schuld zien in het licht der rechtvaardigheid Gods, krijgen wij behoefte aan het volle evangelie, dat ons van den onuitsprekelijken rijkdom der genade Gods in Christus spreekt. Dan kiest men een leermeester als Paulus, die ons wel allen roem ontneemt en er ons wel toe brengt, om ons voor onszelven te schamen, maar ons ook troost en sterkt, en psalmen leert zingen in elken nacht, ook in den nacht des doods, welks schaduwen reeds om ons vallen.

Paulus vergenoegt zich echter niet met aantetoonen, dat het beginsel onzer behoudenis even zeker werkt als het beginsel onzer veroordeeling, hij gaat verder, van zins om alles te zeggen. Reeds heeft hij van den overvloed, vs. 16, en van de overmacht, vs. 17, der genade gesproken, het eene met verwijzing naar een feit gestaafd, het andere redeneerkundig uit een feit afgeleid. Thans gaat hij er toe over, om aan te toonen, dat God ook gewild heeft, dat Zijne genade haren vollen rijkdom uitgieten zou. En waaruit wijst hij zulks aan? Uit een feit, dat schijnbaar heel zijne leer aangaande de heerschappij der genade weerspreekt, namelijk, uit de indiening der Wet. De farizeër, die hem tot dusver hoorde spreken, moge zich gereed houden, om hem, na afloop van zijn betoog, in verlegenheid te brengen door de nuchtere vraag: maar waartoe dan de Wet? hij heeft zich vergeefs gevleid. Paulus keert zijn wapen tegen

hem; uit de indiening der Wet zelve zal hij aantoonen hoe God gewild heeft, dat Zijne genade de heerschappij verkrijgen zou.

Het punt, dat Paulus hier te behandelen heeft is teeder; een enkel misplaatst woord zou van Joodschen kant de beschuldiging van heiligschennis ontlokken. Verre van Paulus om iets aan de heiligheid der Wet te kort te doen; hij eert haar zelfs te hoog om in een betoog over de rechtvaardiging haar niet telkens in het midden te brengen. Niet tegen haar verheft hij zich, maar tegen den mensch, die een wapen uit haar wil smeden om de genade te niet te doen. Dan aarzelt hij niet om te zeggen, dat de Wet geenszins de hoogste plaats inneemt onder de instellingen, die in den loop der tijden om onzer behoudenis wil gegeven zijn. Want hij deelt ons Rom. 5 : 20 mede, dat de Wet »bovendien", of, gelijk het eigenlijk luidt, »van ter zijde" ingekomen is. Men bemerkt terstond, dat de keuze der uitdrukking hier dient, om ons den indruk te geven, dat de Wet slechts eene reeds bestaande inzetting ter zijde gekomen is, en dus geenszins de hoofdrol in het goddelijk plan omtrent onze behoudenis te vervullen heeft. Zij is iets toegevoegds, zij is iets bijkomstigs, iets, dat eene ondergeschikte beteekenis heeft en slechts tijdelijk van dienst is. Deze opmerking is wel geschikt om den al te hoogen dunk, welken het Jodendom van de Wet voedde, niet weinig te temperen. Volgens de Joodsche opvatting toch is de Wet eene ladder, tusschen hemel en aarde geplaatst, opdat de Jood gelegenheid zou hebben om van hier opwaarts te klimmen. Geen bijzaak, hoofdzaak

is zij hem; want hij beschouwt haar als weg ten leven. Hoe meer geboden, des te beter zelfs; elk gebod toch vermeerdert de kans op verdienste!

Maar met welke bedoeling werd de Wet naast de Belofte gesteld? Zij schijnt geheel te onpas te zijn, als iets, dat te ongeschikter ure komt. Immers was God bezig om de beloften te vervullen, die Hij aan Abrahams zaad toegezegd had; reeds had Hij de belofte vervuld, dat dit zaad talrijk zou zijn, als het zand der zee, reeds begaf Hij zich met de kinderen zijns vriends op weg naar het toegezegde erfland; ook had Hij het woord bevestigd, dat Hij Abrahams zaad ten God zou zijn, daar Hij zich Israëls stammen tot koningsvolk had aangenomen. En ziet, instede van verder te gaan, en de beloften, die na dit alles nog onvervuld bleven, nu ook als in éénen adem te vervullen, geeft God eene Wet. Eene Wet! men zou instede van haar het zaad hebben verwacht, dat allen geslachten der aarde ten zegen zou zijn, en den Geest, die al het volk Israels tot profeten worden deed. De Christus vertoeft in de verte; de Geest zweeft op de hoogten; maar Sinaï's donder doet zich hooren, en kondigt den kinderen des verbonds aan, dat zij heilig moeten zijn, omdat Hij, die hen tot een volk des eigendoms aangenomen heeft, heilig is.

Op zichzelf beschouwd is de indiening van zulk eene wet ten volle in de orde: zeer ongedwongen valt zij in het historisch verband der dingen in. 't Is toch zeer natuurlijk, dat Jehova de rechten, die Hij, wegens Zijne bondstrouw, op Israel heeft verkregen, gelden laat, door hen tot rijkswet te verheffen. Maar zien wij achter-

waarts op de onvoorwaardelijk gegevene, goddelijk bezworene belofte, dan vragen wij onwillekeurig: waartoe de Wet? Wij zouden zoo niet vragen, ware de wet omschrijving van een ideaal, ter bezieling des volks gegeven, of een regel, gesteld om den vrome het pad der gerechtigheid te gemakkelijker te doen vinden. Maar de Wet is iets anders; zij draagt het karakter van rijkswet, zoodat hare overtreding evengoed als zonde tegen de wet van een aardsch koninkrijk onder verbintenis van straf brengt. De Wet zegt trouwens rondweg dat Israel de thans reeds ontvangene zegeningen, te weten den rijkdom zijner kinderen, en het toebereide erfland verliezen zal, en instede van deze, den vloek erven, zoo het de Wet verbreekt. En ziet, volgens Gods eigen getuigenis heeft Israel geen hart om Hem te vreezen, zoodat het vast staat, dat het Zijn verbond vernietigen zal, en zoo zichzelf van de belofte vervreemden. Want als het verliest wat het reeds heeft, zijne heilige nationaliteit, hoe zal het dan ontvangen, wat het nog niet heeft, het koninklijke zaad, dat allen volken ten zegen wordt, en het eigene volk tot kinderen des Geestes maakt! Waar blijven dan de aloude beloften, nu God zulk eene breede plaats inruimt aan het recht? Met elke vervulling van eene der vele beloften neemt het recht in omvang toe; maar ach! hoe zal de laatste belofte worden vervuld, als God dat recht telkens, als Hij wat geeft, gelden laat tegenover een volk, dat ongeschikt is Hem zijn recht te geven? Het heeft allen schijn als plaatst God op Sinaï een slagboom, voor welke de belofte, op den weg harer vervulling, moet blijven staan.

't Is door Paulus, dat God het raadsel oplost, hoe ër ter plaatse, waar de belofte slechts eene gave liet verwachten, eene wet gegeven wordt, die eischend en dreigend optreedt. Dat doet de apostel in de beide laatste verzen van Romeinen vijf. Maar alvorens hij het licht ontsteekt, maakt hij het nog duisterder. Immers zegt hij ons eerst dat de Wet ingekomen is opdat de misdaad te meerder worde. Voorzeker, hiermede bedoelt hij niet dat God de Wet gegeven zou hebben om den Israëliet in de zonde te doen toenemen. Zoo iets kan God slechts willen met opzicht tot Zijne vijanden; deze alleen, niet Zijne bondelingen, geeft Hij, gelijk uit Rom. 1 : 26 blijkt, over in een verkeerden zin, om dingen te doen, die niet betamen. God wil niet dat de zonde in telkundigen, maar wel dat zij in rechtskundigen zin meerder worde, alzoo namelijk, dat zij haar eigenlijk karakter ten volle openbare, en, in dien weg, tot het toppunt van strafwaardigheid stijge. Want ziet, tot dusverre was zulks niet mogelijk geweest; wel waren de zonden toegenomen en hadden zich de misdaden verzwaard, maar de zonde zelve was, instede van meerder, minder geworden. En waarom dat? Omdat de verhoudingen, welke de zonde doorbroken had, niet meer bestonden. Ieder toch weet, dat eene verkeerde handeling, met opzicht tot den geest, waarin zij geschiedt, en de straffe, die zij verdient, niet wel beoordeeld kan worden, tenzij men de omstandigheden, waaronder zij begaan is, in rekening kan brengen. Zoo is het bijvoorbeeld een groot onderscheid of iets gedaan wordt door een krankzinnige of een verstandige, en evenzeer of iets gedaan wordt tegen een vreemde of tegen

een vader. Wat doet nu de vleeschelijke mensch? Hij stelt de zonde tot voorwerp van zijne beoordeeling, zooals zij onder de minst verzwarende omstandigheden plaats grijpt; maar op deze manier leert hij ze onmogelijk in hare strekking en vloekwaardigheid kennen. Zij mag hem dan voorkomen als dwaasheid, als zwakheid, als rechtschennis, als conscientieverkrachting, meer ook niet. Om de zonde zuiver te beoordeelen, moeten wij haar bezien, zooals zij zich afteekent tegenover den glans onzer oorspronkelijke betrekking tot God; in het paradijs alleen leert men de zonde kennen. Niet de bijzondere zonde, slechts de algemeene zonde, mag het voorwerp van onze beoordeeling zijn, als wij er ons toe zetten, om de vraag te beantwoorden, wat de zonde is. De zonde, niet van het kind, van den waanzinnige, van den heiden, maar van den bondeling, is de zonde. En zoo vertoont zij zich in het paradijs. Daar wordt zij gepleegd tegen een verbond, tegen eene wet in, in spijt van de schrikkelijkste bedreiging, in spijt van de uitlokkendste belofte, tegen eigen bestemming en historie in, door een, die niet bloot als schepsel tegenover den Schepper, maar als kind tegenover een vader stond. Daar vertoont zich de zonde in haar uitgedrukt karakter, als bondbreuk door overtreding van bondswet, gepleegd onder omstandigheden, die haar als de hoogste ondankbaarheid en heiligschennis doen uitkomen. Ziehier niet »eene" maar »de" zonde; waarlijk niet de bijzondere zonde leert ons, wat zonde is, maar de algemeene, die alle zonde voorafgaat.

Hoe nu de Wet onder Israel aan de zonde het karakter hergeeft, dat zij bij hare eerste verschijning in de we-

reld bezat, is niet moeielijk aan te wijzen. Daar wordt de zonde aan haar type, de misdaad Adams, weer gelijk, omdat eene soortgelijke verhouding weer in het leven wordt geroepen, als waaronder de zonde de wereld ingekomen is. De wet van Mozes toch is wet des Verbonds; zij verbindt het volk tot erkenning van het goddelijk bondsrecht op een geheiligd volk. Wat wordt dan de zonde onder Israel? Datgene, wat zij in haar wezen is, te weten bondbreuk. Onder Israel wordt de zonde weer in de zonde gezien: zij treedt er op als overtreding, dat is, als een zich heen zetten over den slagboom, dien God, door de verheffing van Zijnen wil tot wet des verbonds, aan het bondbreukig vleesch heeft gesteld. Daarop wijst de profeet Hosea, in een tekst, die slechts bij het licht van het hier gezegde in zijne volle diepte kan worden bezien: zij hebben het verbond overtreden als Adam, 6 : 7. 't Is dan ook zeer in de orde dat de zonde Israels door de profeten doorgaande als bondbreuk wordt voorgesteld; breken van het verbond is zelfs de staande term onder Israel voor 's volks zonde. Zóó wordt de zonde onder de Volken niet geheeten; want onder de heidenen is de betrekking tot God niet bondsgewijs, er is geene van den hemel gegevene wet, er wordt geen uitzicht op loon gegeven en geene wrake des verbonds gedreigd, er is geene bestemming tot priesterlijke gemeenschap met God en geen wandelen in den glans Zijner heiligheden. Vandaar treedt het eigenlijk karakter der zonde er eenigzins op den achtergrond; hoe vreeselijk de gruwelen ook mogen zijn, die er gepleegd worden, zij is er niet wat zij onder Israel is, schennis van het verbond der belofte,

door overtreding eener wet, die de verplichtingen vaststelt, welke de vervulling der beloften op de bevoorrechten brengt, aan welke zij bevestigd zijn. Eerst op heiligen bodem ontwikkelt zich de gifplant des kwaads in hare volle kracht; ginds, onder de Volken, is zij buiten haar moederland, hier, onder Israels, tiert zij op haren oorspronkelijken grond. 't Was Gods wille, dat er een volk zou zijn, waar de zonde van den eersten mensch zich vermenigvuldigen zou, een zaad gelijk, dat eene tallooze menigte gelijksoortige zaden voortbrengt; dat volk, farizeër, hoor het! is Israel. Daar is de zonde zooveel grooter als onder de heidenen, als de zonde van het kind zwaarder is dan die van het schepsel, de zonde van den bondeling, dan die van den vervreemde, de zonde tegen de genade, dan die tegen de goedheid, de zonde tegen het licht, dan die uit onwetendheid, de zonde tegen de wet, dan die zonder de wet. De naar alle kanten afgewerkte, op elk punt het heilige kwetsende, in haar helschen aard ontmaskerde zonde, gij zoekt ze tevergeefs onder de Volken, niet daar vindt gij ze, maar in het paradijs en — onder Israel!

Maar thans zal Paulus den sluier oplichten, en de verrassende mededeeling geven, dat zulks alles is geschied om eene heerschappij der genade voor te bereiden, die het verre van de macht der zonde wint. Hij begint, vs. 20b, met een feit vast te stellen, het feit namelijk, dat de genade daar meer overvloedig geworden is, waar de zonde meerder werd. Tot recht verstand dezer woorden houde men in het oog, dat de woordekens »waar" en »daar" hier een plaatselijken zin hebben; Paulus wil zeggen,

dat de genade juist daar ter plaatse overvloeiende is geweest, waar de zonde zich ten volle geopenbaard heeft, namelijk onder Israel. Wat toch is een der oogmerken van Israels afzondering? Immers de afbakening van een terrein, waar de zonde, dank de indiening der Wet, meerder werd, opdat de genade daar ter plaatse juist hare heerschappij oprichten zou, waar de zonde weer tot de hoogte der gelijkheid aan de zonde Adams gestegen is. Stelde God het uitgangspunt van de heerschappij der genade onder de volken? Neen; daar is de zonde niet zoo strafwaardig als onder Israel, wijl geene wet er haar tot overtreding stelt. De genade kan er hare vleugelen zoo wijd niet uitbreiden, hare rijkdommen niet zoo ten volle uitstorten, hare kracht niet zoo zegevierend ten toon spreiden als onder Israel. Waar vindt men de genade? Waar men de vele zondaren vindt, die even schuldig zijn als de eerste zondaren; want van zins zijnde om zich in eens en van den aanvang af ten volle te openbaren, zoekt zij de schuldigsten het eerst op. Onder Israel vangt zij het werk der rechtvaardiging aan, opdat alle Volken, ziende, dat de schuldigsten onder de menschen gerechtvaardigd zijn, vertrouwen zouden verkrijgen in de gerechtigheid, die hen van zoo groote schuld verloste, en tot den rang van koningskinderen verhief. Waar Paulus zelf toe dienen moest, te weten, tot een voorbeeld der genade, 't is ook datgene, waartoe Israel dienen moet, een steunsel der hope voor alle volken der wereld. Want wie Paulus wèl begrijpt moet erkennen, dat hij terecht oordeelt, dat de genade daar meer overvloedig geweest is dan elders, of, gelijk het, krachtiger nog, in het oorspronkelijke

luidt, dat de genade boven alle mate, dat is, oneindig, overvloeiende is geweest, een stortvloed gelijk, waar alle schuld onder is bedolven. Welk een doodsteek geeft hij hier aan het farizeisme, dat de zonden van Israel vrij wat vergeeflijker acht dan de zonden der Heidenen, ja, Israel eigenlijk boven de genade verheven acht, als een volk, dat zelf zich wist te rechtvaardigen, en dat, zoo het der genade nog eenige ruimte laat, het gebied harer heerschappij tot de volkeren beperkt. En laster Paulus' evangelie niet, o Israel! door te zeggen, dat het eene genade verkondigt, die eene heerschappij opricht zonder grondslag in recht en historie. Is er sprake van recht? Zie, nimmer trad de genade afzonderlijk op, afgescheiden van de gerechtigheid, want zij vestigt, vs. 21, hare heerschappij op den grondslag eener gerechtigheid, welke door de Wet zelve wordt erkend. 't Is de gerechtigheid, die Christus verwierf, als hij de zonde verzoende, zooals zij onder de Wet tot den hoogsten graad van strafwaardigheid was geklommen, en als op eene schrede na tot de grenzen van het onvergeeflijke kwaad genaderd was. 't Is de gerechtigheid, welke Christus verwierf, als hij, rekening houdende met het feit, dat de Wet de zonde tot bondbreuk had doen stijgen, tot tegenwicht eene oneindige gehoorzaamheid gaf, van welke zijn bloed beide op Golgotha en voor den Troon getuigenis aflegt. En zou zoo iets onhistorisch kunnen zijn? Onmogelijk: Paulus evangelie breekt niet met de historie, maar het gaat verder terug dan de half historische Jood, die, in plaats van bij Ur der Chaldeën, eerst op Sinaï begint; het zoekt historie achter historie. Het oordeelt zeer juist,

dat de indiening eener Wet, die vierhonderd jaren na eene bezworene belofte plaats grijpt, nooit de vernietiging van een onveranderlijk verbond beoogen, maar slechts dienen kan, om de genade, in het verbond der belofte toegezegd, een vollen triomf te verzekeren. Amen, zeggen ons hart en ons geloof op zulk een evangelie; steeds is de Wet ons dierbaar, maar thans niet het minst, wijl wij hooren dat zij der genade den weg tot eene heerschappij opent, die even waarachtig zich uitbreidt tot het eeuwige leven, als de heerschappij der zonde zich uitstrekte tot in aller menschen dood.

Wij hebben slechts eene schrede verder te gaan, om ons ten volle op de hoogte te stellen, vanwaar men de plaats der Wet in het goddelijk heilsplan ten volle overziet. Gemeenlijk bepaalt men er zich toe om de wetgeving als een opvoedkundige maatregel in de geschiedenis der heilsbedeeling op te vatten. Zij is dit voorzeker; ook volgens Paulus dient de Wet om, door aanwijzing van het zondige der begeerte, een besef van verkeerdheid en strafwaardigheid bij den mensch te verwekken, dat geene conscientie hem geven kan; ook Paulus acht de Wet een tuchtmeester te zijn, onder wiens opzicht het volk in den staat zijner afzondering bewaard werd, tot tijd en wijle dat de Eerstgeborene zich zijner aannemen zou. Maar hiermede is niet alles van de strekking der wetgeving gezegd; nog rest, nadat de beteekenis der Wet voor zondaar en bondeling is aangewezen, de vraag, of de wetgeving ook een wezenlijke schakel was in den raad der verzoening. Door te zeggen, dat de Wet ingekomen is om de zonde meerder te doen worden,

en zoo eischen te stellen aan de genade, waaraan deze slechts beantwoorden kon, door boven alle mate overvloeiende te zijn, geeft Paulus ons reeds een wenk, om de volle bedoeling der wetgeving buiten den paedagogischen kring te zoeken. Immers verplaatst hij ons op het verborgen, hoogheilig gebied van den heilsraad der verzoening; wij zien de genade, bezig om toebereidselen te maken omtrent hare eigene openbaring, en maatregelen beramend om hare openbaring volkomen te doen zijn; daartoe besluit zij, om binnen den kring van het volk der bondelingen, door tusschenkomst der Wet de zonde tot hare natuurlijke hoogte te laten klimmen. Maar nu is er, blijkens Paulus betoog in zake de rechtvaardiging, nog een andere hefboom, die met de genade optreedt, waar het onze rechtvaardiging geldt; 't is de gerechtigheid, welke deze genade om niet schenkt, en in wier schenking zij zich juist als genade openbaart. Nu hebben wij hetzelfde beginsel, dat Paulus op de genade toepast, slechts voor de gerechtigheid in gelding te brengen, en het volle licht is gevallen op de hooge beteekenis der Wet in den raad der verzoening. Dan toch komen wij tot de slotsom, dat God van zins zijnde om genade te bewijzen, het vooraf onmogelijk heeft gemaakt, dat zulks geschieden zou met eenige krenking van Zijn recht. Dat heeft Hij gedaan door de Wet tijdens de bedeeling der genade tusschenbeide te laten komen. Want de Wet, die nimmer verbroken kan worden, zorgt er voor, dat de belofte slechts als vrucht van gerechtigheid vervuld kan worden, omdat zij het leven uitsluitend aan de gehoorzaamheid verbindt, en de overtreding met eeuwi-

gen vloek bedreigt. Paulus zelf leert ons, vs. 21, dat de genade hare heerschappij slechts op het fundament der gerechtigheid grondvesten wil; welnu, van dezen eeuwigen wille is de akte der wetgeving de openbaring en de vrucht. Genade houdt op Sinaï haren loop wat in; onverwacht toch treedt de Wet weerhoudend haar ter zijde. Geene vrees valle ons aan; 't is slechts om ons de verborgenheid te openbaren, dat er, in den raad der verlossing, met de rechtvaardigheid gerekend is, dat is, met de wet, dat de zonde verzoend moet zijn, door voldoening, beide aan den eisch der wrekende en der loonende rechtvaardigheid gegeven, vóór de belofte, tenminste datgene, wat in haar van eeuwige waarde is, kan en zal worden vervuld. God zelf komt door de akte der wetgeving voor Zichzelf op; Hij roept er allen door toe, dat Zijne genade de gerechtigheid zoekt en daarin juist bestaat, dat zij gerechtigheid geeft. Trouwens, zocht Zijne genade de gerechtigheid niet, zij zou geene eeuwige heerschappij des heils grondvesten kunnen, wijl zoo eene op geen anderen grondslag rusten kan. Laat thans dezelfde wet de zonde meerder maken, zij zal er de gerechtigheid te vaster door doen worden. Maar wee den Borg! Op ons de vrucht, op hem de last; want de Wet maakt het thans noodig dat hij lijdt, dat hij sterft, tegelijk als een zondaar en als een heilige, tegelijk als een gevloekte en als een volmaakte. Hij zal komen, hij is gekomen; gezeten op een troon en in een heiligdom, niet in het aardsch, maar in het hemelsch Jeruzalem, is hij de Eenling geworden, in wiens bloed, in naam van Wet en Belofte beide, eene heerschappij des levens uit-

gaat, die, op haar gebied, de laatste sporen der misdaad uitwischt. In hem zijn Wet en Belofte verzoend; daarom zullen de eeuwigheden ook aanbiddend liggen aan zijne voeten.

HET VRAAGSTUK DER HEILIGMAKING.

I.

Paulus acht zijn pleit niet beslecht, vóór hij zijn evangelie gevrijwaard heeft tegen den schijn, als zou het de zonde in de hand werken. Dat men hem leeren liet: »laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit kome," is bekend, Rom. 3 : 8. 't Was dus niet overbodig om aan te toonen, niet slechts, dat hij alzoo niet leerde, maar ook, dat zijn evangelie onmogelijk tot zulk eene slotsom leiden kon. Zelfs was zulks niet genoeg. Want naardien de verheerlijking aan de heiligmaking als aan haar naasten schakel verbonden is, zoo moet de apostel, om te bewijzen, dat de gerechtvaardigde werkelijk stof heeft om in de hoop der heerlijkheid te roemen, aantoonen dat de rechtvaardiging uit genade onfeilbaar tot de heiliging leidt. Eerst dan kan hij zijn evangelie voldoende bewezen achten, en alle kreatuur uitdagen om zijne hope van hem te nemen.

Geenszins ontkent Paulus dat er van zijn evangelie misbruik kan worden gemaakt. Hoe zou het evangelie iets treffelijks zijn, als het tegen misbruik gewaarborgd was? Slechts het waardelooze, geenszins een schat, kan niet

misbruikt worden; niets is voor misbruik gevrijwaard, dan wat voor gebruik ongeschikt is. Helaas ja, steeds zullen er gevonden worden, die vergeten, dat de vrijmaking den borg heer der vrijgekochten maakt, zoodat zij, instede van er eigen meester door te worden, er slechts van meester door veranderen. Maar al blijft het waar, dat de goddeloozen de genade in eene dienaresse der ontuchtigheid kunnen veranderen, met opzicht tot de gerechtvaardigden behoeft hiervoor geene vrees te bestaan. Het is onmogelijk dat zij in de zonde zouden leven.

Onmogelijk, maar waarom dit? Om het aan te toonen herinnert Paulus aan een feit, te weten, aan hun doop. Niemand zal ontkennen, dat God aan allen, die Hem hunne instemming betuigen met het evangelie, waarin Hij zich bereid verklaart om hen uit het geloof in Christus te rechtvaardigen, den eisch stelt om zich te laten doopen, zóó zelfs, dat wie den doop weigert, de rechtvaardiging weigert. Maar wat spreekt zich uit in den wille Gods, dat slechts hij, die bereid is zich te laten doopen, de genade der rechtvaardiging deelachtig wordt? Immers niets anders dan Zijn besluit, om slechts hen te rechtvaardigen, die bereid zijn, om met Christus der zonde af te sterven en tot nieuwigheid des levens op te staan. Want de doop is een doop tot den dood, Rom. 6:4, dat is, eene plechtigheid, die ons beteekent, dat wij niet slechts rechtens der schuld, maar ook feitelijk der zonde afgestorven zijn, door onze gemeenschap aan den dood van Christus. Wie dan den doop begeert, toont er mede, dat Hij met Christus der zonde dood wil zijn, anders gezegd, dat hij het bevel: bekeert u en gelooft het evan-

gelie heeft opgevolgd. Door hem te laten doopen geeft God hem zijn wille, want Hij beteekent hem, door hem met Christus te laten begraven, dat diens dood hem feitelijk onder de macht der zonde heeft uitgebracht. Maar hoe is het dan mogelijk dat iemand, die alzoo met Christus der zonde tot een doode geworden is, nog, als ware er niets gebeurd, in de zonde als in zijn element leven zou? Zeker, een gedoopte kan zeer wel in de zonde leven; dit ontkent Paulus niet. 't Is zeer wel mogelijk, ja, zelfs zeker, dat iemand, die zich doopen liet, zonder dit te doen met de bedoeling, waarmede God ons tot den doop roept, in de zonde leven zal. Niet van dezulken spreekt hij echter, niet van onbekeerden die zich uit baatzuchtige berekening lieten doopen, wanende dat de doop de afwassching der schuld zelve was, en de rechtvaardiging als het hoogste wit van hun begeeren stelden; 't is van hen, die zich doopen lieten, wijl zij ééne plante met Christus wilden zijn, hem volgende op het spoor des levens. Te minder is het mogelijk, dat dezulken, wier doop werkelijk hun een teeken was, dat de dood van Christus de kracht der zonde in hen heeft verbroken, nog in de zonde zouden leven, wijl zij evengoed met hem opgewekt als gestorven zijn. Hun overgang in een ander, en wel in een geestelijk, hemelsch leven, kon niet uitblijven; want wie met Christus sterft, moet ook met hem opstaan, Rom. 6 : 5. Maar deze overgang heeft de scheiding tusschen hen en de zonde dan ook onherroepelijk gemaakt. Dooden zijn tot het oude leven wedergekeerd, opgewekten mimmer. De natuur van het leven, dat de geloovigen door hunne gemeenschap aan

Christus dood hebben ontvangen, maakt den voortduur van het zondig leven onmogelijk. De zonde mag nog in hen zijn; zij zijn niet meer in de zonde. 't Is even onmogelijk dat zij nog in de zonde zouden leven, als dat een, die gestorven en verheerlijkt is, een kind des levens, hier, in onze wereld, leven, eten, drinken, huwen, sterven zou!

Zoo wijst dan de doop aan dat God degenen, die Hij in Christus rechtvaardigt, ook in Christus vernieuwt, en alzoo beide weldaden nimmer vaneen scheidt. In het afgetrokkene laat zich rechtvaardiging zonder levensvernieuwing denken, in de werkelijkheid echter komt zij niet voor. 't Is dus niet zoo, dat God het aan onze keuze overliet, of wij, na gerechtvaardigd te zijn, ook heilig wilden worden. Hijzelf heeft hierover beslist; wien Hij rechtvaardigt, vernieuwt Hij ook. En zoo behoort het ook; 't is niet aan het schepsel, maar aan Hem, om te beoordeelen, wat dienstig is, om Zijne genade rijk te maken. Schijnen mocht het als deed het blijven in de zonde den rijkdom der genade te voller uitkomen, in werkelijkheid is het alzoo niet. Of zou de vergiffenis niet verlaagd worden tot het peil van het pardon, dat den veroordeelde wordt verleend, ingeval zij den begenadigde niet herstelde in den oorspronkelijken staat des menschen, door hem tot kind aan te nemen en het leven te hergeven? Maar hoe groot blijkt zij niet te zijn nu zij niet slechts de schuld wegneemt, maar ook de slavernij verbreekt, ja, den schuldige omarmt, en niet rust, voor hij een priester in heiligheid en een koning in heerlijkheid is.

Maar kon het ook anders? Hoe onmogelijk het is, dat God den gerechtvaardigde in zijne zonde laten zou, leert ons de aandachtige beschouwing van de verhouding, waarin Christus tot hem geplaatst is. Deze verhouding wordt het best gekend uit hare type, de betrekking, waarin Adam tot ons allen staat. Onze, ja, aller geschiedenis leert, dat de mensch, hoe vrijwillig hij de zonde ook dienen mag, nochtans niet tengevolge eener eigene keuze onder hare macht gekomen is; zijn wille was reeds vóór hare eerste werking vleeschelijk. Heeft Paulus ons niet gezegd, dat allen, door eenen, en wel, door Adam, hun aller hoofd, tot zondaars gesteld zijn? In plaats van, naar pelagiaanschen trant, in elken mensch de zonde opnieuw te laten ontstaan, verwijst hij naar Adam, als naar dengene, uit wiens ongehoorzaamheid het zich verklaart, dat allen in zonde ontvangen en geboren worden. De geschiedenis van onzen zedelijken staat is ouder dan wij zelven; zij heeft haar begin, haren wortel in het paradijs; onze persoonlijke zonde is slechts hare voortzetting, eene geschiedenis van zonde, aan wier voltooiing het gansche geslacht onvermoeid arbeidt. En hoe komt zulks? Is het bederf misschien iets stoffelijks, dat zich met het bloed des stamvaders in zijn kroost overplant? O neen, niet het bloed, maar de schuld, is de drager der smet; 't is krachtens een vonnis, dat de vleeschelijke zin macht ontving over onzen wille, en over alle vermogens, door onzen wille in beweging gebracht. Adams zonde is ons aller zonde; Adams schuld is ons aller schuld; daaruit alleen verklaart het zich, dat God zijn aard op ons allen laat overgaan, en ons doemt om zijn beeld te dragen. Ja,

dat doet God; met onverbiddelijke gestrengheid handhaaft Hij, aan elken mensch, aan uitverkorenen zoowel als aan verworpenen, de wet des verbonds, dat de schuldigen ook slaven zullen zijn van het beginsel, welks aanvaarding den mensch schuldig maakte. Niet als een machteloos toeschouwer staat Hij tegenover een onmogelijk te verhinderen feit; werkzaam is Hij als een rechtvaardig rechter, die het vonnis handhaaft, waarbij bepaald is, dat de mensch zoowel den geestelijken als den zinnelijken dood sterven zou. Zelfs Zijne medewerking bij 's menschen formeering doet de wet niet te niet, dat allen zullen worden, wat de eene uit hen gemaakt heeft; want wegens deze wet schept God in de dierlijke vrucht wel het redelijk leven, den geest, maar niet het geestelijk leven, het heilige, veeleer de geestelijke vermogens overgevende in de gevangenschap van den vleeschelijken zin. Hoe zou de mensch dan zijn eigen hervormer, zijn eigen vrijmaker kunnen zijn, hij, die krachtens schuld tot de slavernij der zonde is gekomen, hij, wiens geestelijke herleving door de rechtvaardigheid zelve wordt belet! Om zichzelf te verbeteren, moest hij kunnen beginnen om Adam te verbeteren, den mensch, wiens ongehoorzaamheid hem onder de zonde heeft verkocht. Ja op onze gebondenheid in ons schuldigmakend hoofd berust onze gebondenheid onder de zonde. De schuld der zonde, in het paradijs bedreven, verraadt hare grootte in het ontzachlijk feit, dat hare toerekening allen tot slaven der zonde maakt, zoodat het, wegens haar den mensch onmogelijk is goed te zijn, ja, zelfs te willen zijn. Zoo ten volle toch beheerscht de zonde den mensch, dat hij

het hoogste Goed niet eens willen kan; want altijd, ook waar Hij tegen zijnen aard in wil, wil hij nog naar zijnen aard, dat is, uitsluitend met het oog op zijn vleeschelijk belang, God willende als middel tot iets buiten God.

Maar volgens dezelfde wet is het onmogelijk, dat zij die van Christus zijn, instede van naar zijn beeld te worden vernieuwd, in de slavernij der zonde zouden blijven. Door Adam zijn voorbeeld te heeten, leidt Paulus ons vanzelf op den weg naar de slotsom, dat ook Christus den zedelijken staat der zijnen bepaalt. Het voorbeeld toch zou niet zijn wat het heet, ingeval het tegenbeeld er niet aan beantwoordde. Zoo vast geldt trouwens de wet van het verbond, volgens welke het huis den staat des hoofds volgt, dat de geloovigen om te weten wat zij rechtens zijn, en, uit kracht er van, feitelijk worden, slechts behoeven te weten wat Christus is. Wie Adam kent, kent vooruit de zijnen; niet anders is het met Christus. Hoe is Christus? Ziedaar de groote vraag; met haar is die naar onzen zedelijken staat vanzelf beantwoord. In welke betrekking dan staat Christus tot de zonde? Hij is ten volle van haar gerechtvaardigd, 6 : 7; want zij is veroordeeld in zijn vleesch 8 : 2. Om dit te begrijpen, moeten wij in het oog houden, dat de zonde, wel niet over zijnen wil, maar toch over zijn lot, macht heeft gehad. Was hij niet afgezonderd, om, als borg des verbonds, met onze zonde belast te worden, ten einde deze, in zijn vleesch, geoordeeld werd naar het recht der Wet? Ongetwijfeld. Van dat oogenblik was hij zijn recht kwijt, niet slechts om, naar den eisch zijner heilige natuur, het leven der hemelingen, maar zelfs

om het leven der stervelingen te leven; zijn leven was dienstbaar gemaakt aan de veroordeeling der zonde, ter verheerlijking van het eeuwig recht. Welk eene macht had de zonde daardoor niet over zijn persoon; zij was het, die zijne geschiedenis, de ontvouwing zijner heerlijkheid, den ingang in de hemelen tegenhield, wegens haar was hij een onvrije, wegens haar leidde zijn weg naar het kruis. Voor haar verantwoordelijk gesteld, kon hij slechts van haar loskomen, door een dood, te harer veroordeeling ondergaan. Dien dood is hij gestorven; aan het kruis heeft hij der Wet volkomene voldoening gegeven wegens de zonde, door het oordeel over haar in zijn vleesch te laten voltrekken, en zoo zichzelven, als de borg der zijnen, vrijgemaakt van allen last, die wegens de zonde op hem drukte. Daarom werd hij, na zijn dood, aan zichzelf hergeven; zijne eigene geschiedenis kon, wijl die van den borg haar einde had gehad, thans haren eigen gang gaan. Vóór de priester met de zonde, hem ter wegneming op de schouderen gelegd, afgerekend had, mocht hij voor Gods aangezicht niet verschijnen, om, naar den eisch van zijn ambt, het offer des lofs te brengen, en uit Gods hand, den heilbrengenden zegen in ontvangst te nemen; maar als hij met de zonde niets meer heeft uit te staan, wijl het zoenoffer is gebracht, mag hij zijn ambt den vrijen loop laten. Zoo ook hier met Christus; eenmaal der zonde gestorven, is hij voor eeuwig van haar af; vrij is hij van den last om hare veroordeeling dienstbaar te zijn. Hij mag opstaan, hij mag ten hemel varen; God zelf heeft verklaard, op tastbare, op aanschouwelijke wijs, dat Hij van

de zonde gerechtvaardigd is, en dies, van alle macht vrijgesteld, die zij, zoolang zij te zijnen laste viel, wegens de Wet, over zijn leven had; want God heeft hem ten verheerlijkten leven opgewekt, en hem aan het hemelsch priesterschap hergeven. In een leven is hij ingegaan, welks drager nooit, zelfs niet als borg, met zonde kan worden belast, en door zonde belet om in koninklijke kracht voor het goddelijk aangezicht te verschijnen. Maar in hem is ook heel zijn huis gerechtvaardigd van de zonde; opgeheven is in zijnen zoendood het schrikkelijk vonnis, waarbij wij tot slaven der zonde werden gedoemd, wijl de schuld der zonde er door is weggenomen. Want wat hij is, dat zijn al de zijnen; wij zijn rechtens even vrij van de zonde als hij. En daarom is het even onmogelijk dat God ons onder de zonde zou laten, nu ons nieuw hoofd er van gerechtvaardigd is, als dat Hij ons Zijn beeld zou geven, sinds ons oud hoofd ons met zonde had belast. 't Is noodig, dat aan de zonde alle macht ontnomen worde over Christus' huis; wie zij niet meer verdoemen kan, mag zij ook niet meer overheerschen. God zelf zorgt dan ook dat de zonde alle macht verliest over hunnen wil, en mag zij, tot aan den dood, nog als verzoekend vermogen in hen overblijven, ja, tot aan de opstanding toe, den staat des lichaams bepalen, ook dit moet ophouden; want gelijk wij het beeld des aardschen gedragen hebben, zoo zullen wij het beeld des hemelschen dragen.

Het is dan ook geenszins onverschillig, hoe de gerechtvaardigde zichzelven aanmerkt, met opzicht tot de zonde; integendeel is het van het hoogste gewicht, dat

hij zich op het rechte standpunt van beschouwing bevindt. Dit standpunt blijft hem door zijn doop aangewezen; ook dit toch is de practische strekking van den doop, dat hij in eens voor altijd het standpunt der beschouwing van onszelven bepaalt. Als aanwijzing toch onzer gemeenschap aan Hem, die der zonde dood is, beveelt ons de doop om onszelven der zonde dood te beschouwen, zoowel feitelijk als rechtens. Zoo moeten wij den dood van Christus stellen tot eene onoverkomelijke klove tusschen ons en de zonde; niet slechts tusschen onszelven en den geest, die in de wereld is, maar ook tusschen onszelven, en den geest, die in ons vleesch is. En dat niet alleen. Uitgaande van het beginsel, dat wij, na éene plant met Christus geworden te zijn in gelijkmaking zijns doods, dit ook zullen zijn in gelijkmaking zijner opstanding, vs. 5, ja, dit in beginsel reeds zijn geworden, vs. 11, moeten wij ook met deze wetenschap ons voordeel doen. Wij moeten ons namelijk wel der zonde dood beschouwen, vs. 11, maar overigens ons als levende aanmerken, te weten, als Gode levende met onzen Heere Christus. In Christus toch zijnde, door het geloof, verkeeren wij in een staat des levens, die ons voor eeuwig van de heerschappij der zonde vrij houdt. Niet in de diepte van onze ellende moeten wij derhalve het uitgangspunt der zelfbeschouwing plaatsen, maar in Christus. Wij moeten ons aanmerken, zooals wij zijn, krachtens onze, door het geloof tot stand gekomene gemeenschap aan Hem. Dat alleen geeft kracht in den strijd tegen de zonde, soortgelijk als de beschouwing van in Adam der gerechtigheid dood te zijn, elken strijd te-

gen haar verlamt. De natuurlijke zedeleer wijst den mensch op wat hij niet is, op een ideaal in de verte, en beveelt hem, om van zichzelven uit, naar het voorgehouden ideaal te streven, gesterkt door een tal van prikkels, aan eigen belang of aan de betamelijkheid der deugd ontleend. Niet alzoo Paulus! Hij zegt niet: wordt, wat gij niet, maar, wordt, wat gij wel zijt. Van Christus maakt hij geen ideaal, waartoe wij ons hebben te verheffen, als tot iets, waarvan wij vooralsnog gescheiden zijn. Hij kondigt hem aan als dengene, die zich tusschen ons en de zonde in geplaatst heeft, als een eeuwige scheidsmuur, waarover de zonde haren scepter niet kan uitstrekken, en als fontein van een leven, dat onzen vleesche tot een doodend gif is. Zie uzelven zooals gij in uw hoofd zijt, roept Paulus ons toe; geloof dat gij, van het oogenblik aan, dat gij in Christus geloofdet, deel kreegt aan de scheiding, die hij door zijnen dood en zijne opstanding, als uw hoofd, tusschen u en de zonde heeft teweeg gebracht; geloof dat gij in hem dood zijt, geloof dat gij door hem leeft. Begin met te onderscheiden wat gij zijt, en arbeid dan om te openbaren wat gij zijt; bezie eerst uwen staat, en beantwoord dan aan uwen staat. Alzoo behoort de heiligmaking niet aan te vangen met iets, dat uit ons is, met ons willen, ach, dan zullen wij spoedig de banden weer slap laten hangen; neen, ook zij zij uit het geloof, namelijk uit het geloof, dat wij in Christus beide dood en levend zijn, en uit kracht hiervan, reden hebben om te verwachten, dat ook de zonde in ons sterven, en de gerechtigheid hare heerschappij over ons volmaken zal.

En waarlijk, deze beschouwing des geloofs is niet in tegenspraak, maar in volle overeenstemming met den werkelijken staat van den geloovigen zelven. Het is onmogelijk om waarlijk in Christus te gelooven, en niet terstond de nawerking zijns doods en zijner opstanding in eigen binnenste te ondergaan. Paulus zelf geeft ons het recht om zoo te spreken; want hij stelt ons de geloovigen voor als dezulken, wier oude mensch met Christus gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, en zij, niet langer der ongerechtigheid dienstbaar, als uit de dooden levende Gode dienen zouden, 6 : 6, 11. Men lette wel op wat hij niet zegt; hij zegt niet »wij" zijn met Christus gekruist, ofschoon zulks ook gezegd kon worden, Gal. 2 : 20, maar, om het besef van het verschil tusschen onzen tegenwoordigen en vroegeren staat te levendiger op te wekken: »onze oude mensch" is met hem gekruist, dat is, degene, die wij thans niet meer zijn. Wij zijn hem echter geweest, tot op het oogenblik, dat wij hem loslieten om gekruisigd te worden. Hij was dus ons wezen zelf niet; dan toch zou de afsterving van den ouden mensch met vernietiging onzer personen gelijk staan! Ook niet het samenstel onzer menschelijke vermogens, wier bezit en werking datgene uitmaakt, wat wij leven heeten; maar hun inhoud. 't Is de inhoud van ons willend en denkend leven, zooals deze zich gevormd heeft onder de heerschappij, onder de bepaling van het vleeschelijk beginsel, dat is, het beginsel dat slechts bevrediging zoekt van onze zinnelijke en zelfzuchtige neigingen. Aan deze natuur geeft Paulus den naam van mensch, omdat het zon-

dig beginsel, vóór de bekeering, met onzen wille, heel het samenstel onzes wezens zóó in zijne macht had, dat het al de krachten onzes wezens zichzelven had bewerktuigd. Niet als een gebrek aan ons, neen, als natuur van ons, stelt Paulus de zonde voor; als iets, dat heel onzen mensch doortrokken en zich geëigend had, zoodat zij als vleesch en bloed in ons was geworden. Zoo innig is het vleeschelijk beginsel, schoon tegen ons wezen en onze bestemming in, met ons saamgewassen, dat wij naar onzen ganschen mensch vleesch kunnen worden genaamd. Maar God onderscheidt uit genade tusschen ons en ons zijn; ons stelt Hij in Christus tot voorwerp Zijner liefde, ons leven daarentegen, dat is, datgene wat wij, onder de heerschappij der zonde, uit onszelven gemaakt hebben, vonnist Hij op Golgotha. Begonnen om ons leven in Christus te veroordeelen, zet Hij dit werk voort, door ons zóó te bewerken, dat wij ons leven gewillig van ons laten nemen, en als een geoordeeld leven beschouwen, waar geene gemeenschap meer mede te houden is. Ons leven treedt voor ons bewustzijn op zooals het werkelijk is, namelijk als, in Christus, aan vloek en verderf overgegeven; wij geven het, met God zelven, daartoe vrijwillig over; sints keeren wij er ons van af, gelijk men zich afkeert van het gekruiste. Wij onderschrijven het vonnis, dat in hem, in wiens vleesch het gericht over het vleesch reeds gehouden is, over ons is geveld; geveld, opdat het door ons overgenomen zou worden, en door onszelven, in de veroordeeling van ons eigen leven, aan onszelven zou worden gehandhaafd. Heel den schat onzes levens laten wij los gelijk men eene slang van zich werpt; als het gevloekte

laten wij onze stelsels, onze afgoden, onze idealen los, ja, voor alles breken wij met het beginsel, door welks inwerking deze de onze geworden zijn, het beginsel der zonde, des eigen wils, die slechts bevrediging zoekt van ons zinnelijk en geestelijk ik. Daar staan wij, als een doode tegenover onszelf, als een wiens historie plotseling afbrak; wij zijn ontledigd, arm aan alles, want onze wijsheid is ons waanzin gebleken, onze wil bleek enkel zelfzucht te zijn, ja, heel onze aard, door welken wij beheerscht werden, en tegen welken in wij niet vermochten te willen, is ons openbaar geworden vijandschap te zijn tegen God, en daarmede tegen alles wat heilig en goed is! Daar staan wij als menschen, die niet meer voortkunnen, en uit hunne voegen gerukt zijn; die alles moeten afleeren wat zij weten, en alles moeten afleggen wat zij zijn; die hun leven weer van voren aan moeten beginnen, en een geheel nieuwen inhoud moeten ontvangen! Het vat is geledigd, en dient weer gevuld.

Maar het wordt ook weer gevuld! 's Menschen innerlijke afscheiding van zijn vleeschelijk leven verraadt de aanwezigheid van een goddelijk leven in zijn binnenste; 't is toch alleen het leven, dat den dood van zich stoot. En in dat leven bezit de geloovige de ontvankelijkheid voor Christus' werking op zijn persoon, tot voortbrenging van geestelijke vrucht. Christus laat het dan ook niet aan zichzelf over; hij laat het niet sterven van honger noch verkwijnen van dorst. Hijzelf treedt, door de machtige, maar verborgene werking des Geestes in de geloovigen op, om zichzelven in hen voortteleven. Uit hem ontvangen zij de stoffe, door het geloof toegeëigend, waaruit zij

opwassen tot een nieuwen mensch, dat is, tot een mensch, die het licht en de kracht, welke in Christus zijn, tot inhoud des eigenen levens heeft. En als deze wasdom tot zijne hoogte gekomen zal zijn, dan zal van hen gezegd kunnen worden, dat zij het beeld van Christus even volkomen dragen, als zij weleer het beeld Adams gedragen hebben.

Maar dit neemt geenszins weg, dat er, in dit leven, nog steeds met de nawerking van den zondigen aard te rekenen valt. Want datgene wat van den geloovige is afgescheiden, en voortaan, aan zijn oog voorkomt als een gekruist, en mitsdien vloekwaardig en verachtelijk leven, is nog niet vernietigd, nog niet dood, maar integendeel als verzoekende macht, en als verontreinigende massa, in zijn binnenste aanwezig. Paulus heet deze nog in ons overig geblevene vanzelfsheid tot afdwaling van den goddelijken wille, het »lichaam der zonde", wijl zij haar steunpunt vindt in het lagere leven dat in ons is. Niet in het heiligdom toch van den inwendigen mensch heeft deze vanzelfsheid haar uitgangspunt; daar toch woont Christus in, hij, die ten teeken dat hij meester in ons is, juist in het verborgen middelpunt onzes wezens, waar het willend leven wordt gevormd, zijn zetel heeft opgericht. Hare wortelen slaat zij veeleer in den uitwendigen mensch, dat is, in datgene aan ons, waardoor wij met de zinnelijke wereld in gemeenschap staande wezens zijn, in de leden van ons bezield lichaam, en in de door onze lichaamlijkheid bepaalde bewegingen der ziele. Niet dat vleesch en bloed zondige elementen zijn, o neen, Christus zelf heeft vleesch en bloed omgedragen;

maar toch is het in ons vleesch en bloed, dat de zonde, als vanzelfsheid tot het verbodene en ongoddelijke opgevat, haar laatst bolwerk, haar laatst steunsel heeft. 't Is geen wonder, vleesch en bloed juist zijn van zichzelven uit op zichzelven gericht; hun streven strekt zich uiteraard naar vereeniging met het schepsel uit. En werden zij, sinds den val, eene van den wil onafhankelijke, ja hem zijn inhoud gevenden, tot hun instrument makende macht, bij onze wederoprichting hebben zij wel hunne heerschappij, maar geenszins hunnen aard verloren, ja kunnen dien ook niet verliezen, wijl zij alsdan ophouden zouden vleesch en bloed te zijn. Alzoo vindt het zondig beginsel hier zijn gepaste levenssfeer; van daar uit openbaart het zich, in lust naar genot, in vreeze voor lijden, in verzoekingen dus, die ons trachten af te houden van de volbrenging des goddelijken wils. Van daar uit streeft het naar de heerschappij over de leden des lichaams, ja, over den wille zelven, en mitsdien over het geestelijk gebied onzes wezens, dat onzer beschouwingen en beginselen. Trekken wil het den christen naar het eindige, of het hem weer aan zich ketenen mocht; en zoo de christen, door de zwakheid van zijn wille, gevolg van de zwakheid van zijn geloof, aan zijne bewuste prikkels toegeeft, of zelfs tegen zijn onmerkbare beademing niet waakt, dan komt hij tot ongoddelijke voorstellingen van het goddelijke, of tot eene vleeschelijke volbrenging van het gebodene, ja, ook wel tot vleeschelijke zonden en tot diepen val. Wijl dit beginsel in onze, met deze aardsche wereld één geheel uitmakende, vermogens en organen van lichaams- en zieleleven, zijn uitgangspunt heeft, spreekt Paulus van

leden die op aarde zijn, Coll. 3 : 5, zeggende, dat zij door ons gedood moeten worden, dat is, dat wij alle begeerten, die uit onzen aardschen staat voortvloeien, moeten dooden, voorzoover zij zich op verbodene wegen willen bevredigen, of van zichzelven reeds verboden zijn, en dat door haar onzen wille te onthouden. Het lichaam zelf dient aan de macht des vleeschelijken zins te worden onttrokken, en onder de macht van den geestelijken wille gebracht. Hier moet beginnen, wat voltooid wordt bij de opstanding, als de heerschappij des geestes over het lichaam volmaakt wezen zal, en het lichaam, zijne vleeschelijke hoedanigheid afgelegd hebbende, geen steunpunt voor den aardschen zin meer opleveren kan.

Van dit standpunt uit opent zich voor den gerechtvaardigde eene gewichtige roeping. Wij zagen dat het vleesch nog steeds als eene macht der verzoeking in zijn binnenste optrad; de zonde was niet dood, de vanzelfsheid ten kwade niet weggenomen. Uit zijn vleesch welde nog steeds de begeerte tot het kwade op; het vraagt een weinig voedsel, een weinig slechts, maar is met niets minder tevreden dan met de alleenheerschappij over den mensch, uit zijn eigen aard evenmin een mededinger duldende als de geest. En naardien het zonder vrije beschikking over de leden des lichaams zijnen lust niet bot vieren kan, zoo begeert het van den mensch, dat deze de leden zijns lichaams tot zijne beschikking stelle. Men sla hier het lichaam niet te laag aan; de strijd toch tusschen vleesch en geest in den geloovige is juist een strijd om het bezit des lichaams! Wat heeft de gerechtvaardigde nu te doen? Door het standpunt zelf, waarop

hij zich bevindt, wordt hij geroepen, om de leden zijns lichaams aan het vleesch te onthouden, zoodat het van zijne werktuigen ontbloot, in een staat van doodelijke machteloosheid wordt gehouden, Rom. 6 : 12, 13. Door te weigeren om de leden des lichaams aan het vleesch, tot uitwerking zijner begeerte, af te staan, voorkomt de geloovige, dat het weer macht over zijn innerlijk leven verkrijgen zou. Om deze vermaning aan te dringen, spreekt Paulus, Rom. 6 : 12, van het lichaam als sterfelijk; daardoor toch wil hij ons laten gevoelen, hoe onbetamelijk het is, om onze geheiligde persoonlijkheid juist door datgene aan ons te laten beheerschen, wat bestemd is om te sterven, te weten, het lichaam. Niet het lichaam, als instrument des vleesches gedacht, beheersche ons; 't zij veeleer omgekeerd, in aansluiting aan den toekomstigen staat, waarin het lichaam, aan elke macht, niet slechts aan die der zonde, maar zelfs aan die der natuur onttrokken, alleen van den geest afhangen en beheerscht wezen zal. In plaats van dus het sterfelijke over het levende te laten heerschen, keere de geloovige de orde om. Als een, die Gode leeft, plaatse hij zich voor diens aangezicht; een dienaar gelijk, die 's meesters bevelen afwacht, stelle hij zijne leden tot instrumenten der gerechtigheid. Minachten wij dan het lichaam niet! De heiligheid des harten moet zich uitwerken in heiliging der leden, of zij heeft geene beteekenis. Zal een dienaar zijne handen weigeren aan zijnen meester, zal een krijgsman zich zonder wapen stellen voor zijnen veldheer? Evenmin geve de christen zijn lichaam over aan de zonde; niet onbelichaamd, neen, met

lijf en ziele, stelle hij zich dienstbaar aan God.

Maar is zulk een eisch niet te groot? O neen, Paulus weet wat hij zegt. Te groot, ja, geheel ijdel en vruchteloos zou zulk een eisch zijn, bevond de geloovige zich nog onder de heerschappij der Wet. Dan mocht het gebod wel beantwoord worden met een zucht! Maar de geloovige bevindt zich onder de heerschappij der genade; blijkt dit uit het feit, dat hij om niet gerechtvaardigd is, evenzeer uit het feit, dat hij om niet wordt geheiligd. Niets doet de genade ten halve; zij heerscht over hare kinderen ten volle, en ontneemt daarom evengoed aan het vleesch als aan de schuld de macht over hen. »De zonde zal over u niet heerschen," zegt Paulus, Rom. 6 : 14; zonder dat woord trouwens zou zijn evangelie niet volkomen zijn geweest, maar de achterdeur open gelaten hebben voor eigenroem of wanhoop. Men vatte dit woord niet verkeerd op; 't is geen zijdelingsch bevel, maar eene opbeurende belofte. 't Is eene waarheid, die hij uitspreekt, om aan te toonen, dat hij recht heeft om van den geloovige te eischen, dat hij zich heilige: want hij eischt slechts het gegevene. De macht, waaronder de geloovige zich bevindt, waarborgt zijne vrijheid van de zonde. Iets treffelijks heeft hij met zijn Hoofd gemeen, namelijk, dat hij met hem als overwinnaar uitgaat om te overwinnen. Hij ziet niet zuchtend op naar een vergelegen ideaal, sidderende wegens de geringe mate, of wel algeheele afwezigheid van de kracht, vereischt tot zijne bereiking; integendeel is hij goedsmoeds. Want hij put zijne sterkte uit het geloof, dat genade heerschappij over hem heeft, en alle macht, die

met haar over het bezit zijner leden strijdt, voor zich zal doen wijken.

Door te zeggen, »gij zijt niet onder de Wet", heeft Paulus de breuk met het wettisch standpunt voltrokken; dit woord scheidt zijn evangelie ten volle van het farizeïstisch christendom. 't Is dan ook geen wonder dat hij een krachtigen aanval tegen zijne stelling voorziet. Veel mocht men hem misschien toestemmen, uit eerbied voor sommige profetieën, die eene algeheele schuldvergiffenis en eene besnijdenis der harten aankondigen. Erkennen wellicht, dat de mensch uit genade gerechtvaardigd, uit genade vernieuwd wordt; maar meer toe te stemmen, neen! Toe te stemmen, dat de genade nu ook alles geeft, wat het standpunt, waartoe zij verheven heeft eischt, de dankbaarheid, de heiliging, de volmaaktheid, zie, dat zou den schijn hebben als achtte men de Wet een ijdel, krachteloos ding. Laat het zoo zijn, dat God de geloovigen in Christus rechtvaardigt, en door den Geest eene innerlijke scheiding tusschen hunnen wil en de zonde tot stand brengt, maar laat het hierbij ook blijven. Dezelfde beteekenis, die de Wet op Sinai bezat, behoude zij ook op Golgotha: wat daar geschied is worde hier, op verhoogd standpunt, onder gunstiger omstandigheden, herhaald. Daar legde God, na Zijne belofte omtrent de aanneming van Abrahams zaad vervuld te hebben, Zijn bondsrecht op dankbare wederliefde den volke als rijkswet op. Laat het thans evenzoo zijn. God heeft thans meer geschonken dan toen; de zonde tegen de Wet heeft Hij vergeven, en in de levendmaking van den inwendigen mensch het beginsel geschonken der

gehoorzaamheid. Aan deze meerdere genade ontleene het kind des verbonds prikkel en kracht tot vervulling van den eisch der dankbaarheid, in de Wet vervat. Deze eisch blijve als eisch tegenover hem staan; de geloovige zelf volbrenge de Wet der dankbaarheid, opdat hij, in den dag des gerichts, als een, die, zij het ook met hulpe der genade, toch de Wet heeft volbracht, gerechtigd worde verklaard om de heerlijkheid in te gaan.

Maar zoo wil Paulus het niet. Niets van den mensch, zij het ook met behulp der genade, maar alles van God, als gewrocht van genade alleen, zoo is de grondtoon van zijn evangelie. Hij laat de genade niet met haar werk ophouden bij de rechtvaardiging en levendmaking des zondaars; nimmer legt hij haar ter ruste. Niet veel, maar alles, laat hij haar doen. Eerst dan rekent hij hare taak volbracht, als zij haar voorwerp de heerlijkheid ingeleid heeft. Naakte eischen, zonder meer, op het gebied des nieuwen verbonds kent hij ze niet. Alles wat het recht, vanwege geschonkene genade eischt, laat hij genade geven aan het geloof; er is geen eisch des verbonds tegenover welken geene genade des verbonds zou staan. Heeft God op Sinai iets gegeven, en wegens dat iets, alles geëischt, zonder Zelf de vervulling van den eisch, voor de oude bedeeling tenminste, aan het geheel des volks te waarborgen, 't is thans anders, beter, heerlijker. In het nieuwe verbond heeft God zelf zich belast met het werk, om Zijn volk ten volle aan Zijnen wil gelijkvormig te maken; hier is elk gebod eene belofte geworden. Dezelfde wil, die ginds als gebod tegenover ons staat, wordt hier als wet des levens in ons gebracht.

Zoo is het nieuwe verbond zeer van het oude verbond verscheiden; hier de wet, die de heiligheid in naam der dankbaarheid eischt, daar de genade, die ze als vrucht van Christus bloed, geeft. Noodig slechts dat de christen ze in den geloove ontvange; want geene genade wordt geschonken dan aan het geloof.

Voorzeker zet Paulus de Wet niet als voor den christen geheel overbodig ter zijde. Spreekt hij zelf niet, Rom. 6 : 17, van een voorbeeld der leer, waaraan de geloovigen gehoorzaam geworden zijn, en heeft hij hierbij de leer der gerechtigheid niet in het oog, die juist in de Wet tot hare volle uitdrukking komt? Men leze zijne brieven slechts! De Wet is in zijn hart geschreven, dat is, tot drang zijns innerlijken levens geworden, Rom. 7 : 23; haar dient hij, vs. 26; in haar heeft hij zijn vermaak, vs. 22; haar vervult hij door de liefde, Rom. 13 : 8, 10, Gal. 5 : 14; haar recht wordt in hem vervuld, Rom. 8 : 4. Zij is hem de eenige kenbron der zonde, Rom. 7 : 7; hare geboden houdt hij de geloovigen voor als regelen van hun leven, 1 Cor. 14 : 34; hare inzettingen, naar den geest opgevat, dienen hem zelfs om de vraag naar het apostolisch recht op bezoldiging te beantwoorden, 1 Cor. 9 : 9, 10. Geen zweem bij Paulus van wetteloosheid, opgevat als vrijheid voor het vleesch, om naar eigen goeddunken te leven. Wat hij bestrijdt, 't is slechts de waan, als stond de goddelijke wil nog als naakte wet tegenover den christen, als iets, welks volbrenging slechts van hem geëischt, en niet tevens in hem tot stand gebracht werd. Wat hij leert, 't is dit, dat al de geboden der Wet voor den ge-

rechtvaardigde zoovele beloften van heiligmaking geworden zijn, naar het getuigenis der profetie: Ik zal Mijne wetten in hunne harten schrijven; Ik zal maken dat zij in Mijne inzettingen wandelen, Jer. 32:39, Ez. 36:27. Alzoo stelt Paulus tegenover de Wet, als doodende, dat is tot zondigen prikkelende en onder vloek brengende macht gedacht, den levendmakenden, dat is, de kracht tot gerechtigheid gevenden en het leven inleidenden Geest, 2 Cor. 3 : 6. Maar er is geen twijfel aan of deze beiden, de Wet en de Geest, zijn één, met opzicht tot datgene wat zij van ons willen; de Wet wil niet iets anders, en de Geest wil niet iets anders, integendeel, dezelfde wille Gods, in de Wet uitgedrukt, wordt door den Geest in onze harten geschreven. Is de Wet door het vleesch machteloos, de Geest werkt haar niet tegen, gelijk het vleesch doet, maar neemt het voor haar op, en werkt zoo krachtig in den geloovige, dat alles waarop de Wet recht heeft, gewillig door hem wordt gedaan, hier in oprechtheid, straks in volmaaktheid. Het nieuwe verbond heeft ook zijne wetgeving; zelfs is zijne wet wat den geest betreft, één met de oude. Hier echter wordt de Wet niet geschreven op tafelen van steen, maar in tafelen des harten; niet door de Engelen wordt zij tot ons, maar door den Geest in ons gebracht, niet als wet voor ons vleesch, maar als wet van onzen geest. Omdat nu beiden, de Wet en de Geest, een zelfden wille Gods tot ons brengen, zoo blijft de Wet, mits naar haren geest opgevat, steeds de toetssteen, waaraan wij onderscheiden kunnen, of datgene, wat in ons is en door ons gedaan wordt, uit den Geest is. En dit geldt niet slechts van

de geboden der Wet, die de gezindheid des harten raken, maar ook van de beginselen, in de Wet der inzettingen neergelegd, zooals zij saamgevat worden in den eisch dat zij, die tot God naderen, door bloed en water ontzondigd zullen zijn. Zeker, 't is niet meer aan het bloed van dieren of aan het eerste der elementen, dat de geestelijk mondige zoon wordt onderworpen; nochtans geldt ook hem het beginsel der Wet, zoo echter, dat in aansluiting aan den voortgang der belofte, een beter bloed en water, dat namelijk, wat van Christus uitgaat, hem met God in gemeenschap brengt. Alzoo heeft God, wegens Christus en door Christus, Zijn volk van het lagere standpunt tot het hoogere verheven; het staat niet langer tegenover Sinaï, waar de wil tot wet gesteld wordt, zonder dat »het hart wordt gegeven, om de Heere te vreezen", en waar, in aansluiting aan deze gesteldheid des harten, slechts een onvolkomene weg tot gemeenschap met God wordt geopend. Neen, Christus is de weg tot God geworden; nu vervalt de oude, gebrekkige weg, die slechts uit nood aan de zijde van dezen aan te leggen weg gegeven was, tot hij in orde zou zijn, al blijft de richting onveranderd. En nu wordt het volk van Sinaï naar de Opperzaal geleid, om daar te ontvangen, wat de Wet eischt, namelijk, den Geest, die, als vrucht des offers, den wil Gods, in Christus, tot wet onzes levens maakt, zoodat in deze twee, in de Wet en in zijn hart, één geest gevonden wordt.

Na dit vastgesteld te hebben, zijn wij in staat om zonder misverstand Paulus' leer onzer vrijheid van de Wet te verstaan. Waren wij nog onder de Wet, zoo zegt hij,

er ware van verlossing der zonde geene sprake, bij den Jood evenmin als bij den Christen. Wat den Jood betreft, met hem is de proef reeds genomen, of een gebod, zonder meer, bij machte was om den mensch te heiligen. Met den Jood, let wel, niet met wilde horden, maar met het bevoorrechtste volk; niet met enkelen, maar met velen; ook niet voor een korten tijd, maar wel vijftien eeuwen lang. En zoo prikkels iets vermogen, de sterkste zijn aangebracht. De Wet heeft haar fluitgespeel en hare donderslagen, werkende op de zucht naar het leven en de vrees voor den vloek, doen hooren. Daarbij zet de omstandigheid, dat zij wet des rijks was, niet weinig klem bij aan haar gezag, en dienen de ontzaglijke teekenen, die hare afkondiging vergezelden, om den hoogsten eerbied voor haar in te boezemen. Ook werd zij niet gegeven in de duistere taal der orakelen, maar in de heldere sprake des volks. Eindelijk ging aan hare indiening een betoon van genade vooraf, dat zijne wedergade niet had, en de krachtigste prikkels tot dankbaarheid aanbood.

Is de proef gelukt? Laat Saulus van Tarsen het antwoord geven, Jood, in merg en been, van huis uit aan wet en regel gewend, farizeer uit de farizeen, ten volle in de Wet onderwezen, en met allen ernst jagende naar de gerechtigheid. Dat de Wet niet bij machte was om het volk in zijn geheel te heiligen is reeds door de historie bewezen; maar het schijnt wel alsof het afdoend bewijs harer krachteloosheid niet geleverd is, alvorens Saulus heeft gesproken. Want zoo de Wet aan iemand eere kan behalen, dan aan hem, den ijverigsten harer dienaren, wien God met opzet schijnt voortgebracht te

hebben om het bewijs te leveren, dat de Wet door het vleesch machteloos is. Daarom is het niet toevallig, maar van hooge beteekenis, dat Paulus, bezig om aantetoonen dat de Wet niet heilig kan maken, zijne eigene ondervinding als bewijsstuk indient, Rom. 7 : 7 enz.

Wat werkte het uit, dat Paulus, evenals alle kinderen zijns volks, na afloop der eerste kindsheid, tot naleving der Wet werd verplicht? Daardoor juist, dat haar druk de gifplant der zonde boven den grond belette te groeien, gaf zij aanleiding, dat hare wortelen onder den grond dieper schoten en zich wijder vertakten. De Wet toch verbood wat het geweten toeliet, namelijk, de begeerte. En ziet, 's menschen neiging tot de ontzegde vrucht wordt door het verbod geprikkeld in plaats van opgeheven. Het verbod was als olie, gegoten in het vuur, die de vlam hooger doet rijzen; het verbod was een dam, die, midden in den stroom gelegd, zijne wateren buiten de oevers doet treden. De zonde maakt in haar belang van het gebod gebruik, er een prikkel aan ontleenend om er zich in kracht door te vernieuwen. Want zelfs het verlamde vleesch wordt er door opgewekt, om weer met kracht te begeeren, daar reeds de zucht om de vrijheid te handhaven, die door het gebod wordt weggenomen, het een nieuwen prikkel bijzet. En ware er nu iets op de Wet aan te merken, er zou verontschuldiging zijn. Maar 't zij men let op den geest, 't zij men acht geeft op de letter der Wet, steeds zal men haar allen lof moeten toekennen. Heilig is zij, wijl zij steeds de eere, rechtvaardig, wijl zij steeds het recht Gods handhaaft; daarbij is zij »goed", eene Wet, die den weg tot ons geluk wel

toont te kennen, en niet anders beoogt dan ons gelukkig te maken. Zullen wij dan, tegen onze conscientie in, willen, dat zij hare eischen late dalen? Maar de hoogte van haar peil teekent de hoogte onzer bestemming; zij wijst de verhevene plek aan, waarop de mensch moet staan, zal hij aan zijnen naam beantwoorden. Haar te verlagen is het zichzelven te doen!

Zoo stuit de geestelijke Wet af op den vleeschelijken mensch; daaruit verklaart zich, dat zij wel gebieden, maar niet maken kan, dat wij willen. Het vleesch toch zou geen vleesch zijn, werd het eens geestes met de Wet; tot zijne natuur behoort het om vijandig te zijn tegen de Wet, ja, tegen God zelven. Door zoo te spreken beschuldigen wij het lichaam niet, noch ook het vleesch, als het weeke gedeelte onzes lichaams gedacht, in onderscheiding van het vaste gedeelte, de beenen, datgene, anders gezegd, aan ons, wat ons ontvankelijk maakt voor genot of pijn. Want als Paulus van »vleesch" spreekt, heeft hij niet iets, maar alles, dat aan ons is, onzen geheelen mensch, op het oog. Duidelijk blijkt het uit Gal. 5 : 19, alwaar hij ook zulke dingen onder de werken des vleesches rangschikt, die zich niet uit onze zinnelijke bewerktuiging laten afleiden, zooals ketterij. Nochtans heeft het zijne reden dat hij ons naar ons vleesch benoemt; na den val toch is het vleesch, dat is, de vleeschelijke ziele en het bezielde vleesch, als heerschende macht in het menschelijk wezen opgetreden. De wet van dit vleesch is tot wet des ganschen menschen geworden, tot wet, dat is, tot natuur, tot vanzelfsheid, tot iets waaraan de mensch zich kan noch wil onttrekken. En waar-

in bestaat deze wet? De aard des vleesches brengt mede, om alles, wat het aangenaam is te zoeken, en alles, waardoor het pijnlijk aangedaan wordt, van zich te stooten; droeg het deze wet niet in zich, het zou geen vleesch zijn. Dat leven in ons heet alzoo vleesch, wat niet als daad, maar als voorwerp van onzen wil, in ons wordt gevonden; datgene, wat niet door ons, maar vóór ons, is ons is, het onwillekeurig leven, dat zich als gevoel en aandrift openbaart. Ware het nu, gelijk het wezen moest, dan was dit lagere leven ten volle in de macht van het hoogere, dat uit den geest is. In den mensch toch is ook een geest, herkomstig, niet uit het bloed, maar van Gods adem. En door dien geest is de mensch drager van een leven, dat niet geleefd wordt, maar zelf zich leeft; 't is een leven, welks geschiedenis die der vrijheid is, die verantwoordelijk gesteld wordt voor hare daden. Ware nu alles zooals het behoort, dan zou de goddelijke Wet, als uitdrukking van de rechte orde der dingen, ook wet van zijn willen zijn; dat is, hij zou steeds willen in overeenstemming met den wille Gods. En wat is deze Wet? De wet der liefde, die, wat het ook koste, in alles Gods eere en 's naasten zaligheid zoekt. Ofschoon de natuur des vleesches daardoor niet vernietigd zou zijn geworden, iets, waardoor het offer trouwens onmogelijk werd, zoo zou de wet zijns levens binnen hetzelve besloten zijn gebleven. Het vleesch had zich nimmer van den wil meester gemaakt; alle dorst naar genot en leven, alle vrees voor smart en dood, hoewel aanwezig, zouden besloten, ja, verslonden zijn geweest in den wille Gods. Totdat ten leste het lichaam

zelf geestelijk werd, en daarmede ophield, in zijne vleeschelijke bestaanswijs, een eigen levenswet te hebben; dan zou er van tegenkanting des vleesches geene sprake meer kunnen zijn, wijl de geest de eenig bewegende macht des lichaams geworden was. Maar het is anders geworden. De mensch is zijnen vleesche toegevallen en zijnen vleesche onderworpen; het vleesch heeft zich niet slechts van den wil vrijgemaakt, maar dezen onder de haar inwonende wet gebracht; ééne wet, die des vleesches, beheerscht thans den ganschen mensch. Na van het vleesch de wet ontvangen te hebben, is het zeer natuurlijk, dat hij vóór alles zijn wille tot beschikking des vleesches stelt. 't Is hem dan ook tot vanzelfsheid geworden om het vleesch zijns lichaams ter wille te zijn, doende wat dit vleesch begeert, Ef. 2 : 3, en afwerende, wat dezen vleesche pijnlijk is, zonder eenigszins met Gods belang te rekenen. Alzoo is hij slaaf van wat hij als koning beheeren en als priester wijden moest. Ja, hij prikkelt het vleesch om te begeeren, als het al te verzadigd is, om uit zichzelf te begeeren. Zoo is hij van God verwisseld; zijn god is de buik, het laagste aan het lichaam, Fil. 3 : 19; al zijn streven is evenals bij het dier op zelfonderhouding en zelfvoortplanting gericht, de beide driften, wier zetel de ingewanden zijn, de vleeschelijke deelen des lichaams, die te niet worden gedaan, 1 Cor. 6 : 13, zoodat hij met zijnen God moet vergaan. Maar ook in zijne eigene sfeer, die van de werkingen des vrijen, redelijken levens, heerscht de wet des vleesches, in zijn willend leven als zelfzucht, die alles in middel voor zich verandert, en in zijn denkend leven als ongeloof, dat

alles loochent, wat zich niet uit de wet des samenhangs verklaart. Ontzettende toestand! Vleeschelijk geworden, hebben zijne geestelijke vermogens den eenig gepasten, met hunnen aard overeenkomenden inhoud verloren, de liefde en de kennis Gods. De mensch denkt nog wel over God, maar, verstoken van den geestelijken zin, die alleen tot juiste waarneming bekwaamt, meet hij God af naar het vleesch, Hem beoordeelende alsof Hij een mensch, of wel een ding was. Is zijne rede alzoo verduisterd, Ef. 4 : 18, zijn wille is sterk ten kwade, een geestelijk orgaan, zoo uitsluitend door de wet des vleesches beheerscht, dat hij ook dan, als hij iets onzinnelijks wil, naar de wet des vleesches wil, door steeds in de richting naar zichzelven te willen. Verkocht onder de zonde, is hij ten volle met zijn meester tevreden. Wel rest hem nog eenig besef van de wet des waren levens, een geweten, besef van de tegenspraak tusschen daad en plicht; maar er gaat van dit geweten geene kracht uit tot verbreking van de wet des vleesches, die in zijnen wil heerscht. Want uit geene andere drijfveer kan hij tegen zijn vleesch strijden, dan die gevormd wordt door de wet zelve, welke in zijn vleesch is, anders gezegd, slechts uit zucht om zich eenig kwaad te sparen, en eenig genot te verwerven, uit vrees voor straf en uit zucht naar geluk. Uit liefde echter kan hij niet werken; ja, dit is het vreeselijke van den mensch, dat hij niet meer liefhebben kan. Ach, de zonde verplaatsen, hij kan het, maar ze uitroeien, hij kan het niet eens willen. Wordt hij minder zinnelijk, hij wordt meer zelfzuchtig; wordt hij godsdienstig, zijne zonde neemt er slechts een gees-

telijker, fijner, maar daardoor te gevaarlijker karakter door aan, dat van eigengerechtigheid en zelfvergoding. Hij kan God niet beoogen ; Hem kan hij niet tot drijfveer en oogmerk stellen; ach! zijn godsdienst zelf is hem een middel om zijne eere en zijn recht bij God op te houden, met de bedoeling om zich te kunnen handhaven tegenover Hem, zoo al niet om zich van Hem af te maken, en te vrijer te leven naar het vleesch. Is het vreemd dat de Wet tegenover zulk een vleeschelijk schepsel krachteloos is?

Steeds zijn oogmerk voor oogen houdende, namelijk, de levering van het bewijs der onmacht van de Wet tot heiliging van den zondaar, gaat Paulus er toe over om de ervaring van den wedergeborene zelve ten getuige te roepen. Ten volle toch wil hij aantoonen, dat het gebod, vanwege het vleesch, steeds machteloos is, om den mensch heilig te maken. Daarom is er opklimming in zijne redeneering. Na ons de kracht getoond te hebben, die het vleesch in den nog geheel en al natuurlijken mensch bezit, gaat hij er toe over om te wijzen op de kracht, die het nog in den reeds vernieuwden mensch bezit. En waartoe dat? 't Is om klem bij te zetten aan zijn betoog, dat wij van een zoo krachtig vleesch nooit door eenig gebod, maar slechts door de kracht der genade kunnen worden verlost. Die opklimming wordt ons in Rom. 7 aangewezen door den overgang van den verledenen tijd in den tegenwoordigen, vs. 14; daaruit toch blijkt, dat Paulus zichzelven beschrijft, niet zooals hij weleer was, maar zooals hij thans is. Door derhalve te zeggen, dat Paulus in Romeinen Zeven uitslui-

tend van den onherborene spreekt, neemt men een der klemmendste gedeelten van zijne bewijsvoering weg. Neen, een groote ommekeer heeft er met den Paulus van Romeinen Zeven plaats gegrepen; men hoore er hemzelven slechts van getuigen. Met den inwendigen mensch dient hij der Wet Gods; hier is een gebied, waar dus de wet des vleesches niet meer heerscht. Zijn innerlijke mensch is vrij geworden; hij kan het gebodene weer met vermaak, uit lust aan het gebodene, willen, vs. 22. Hij stemt de Wet niet slechts toe, dat zij in al hare eischen billijk is, gelijk de heiden, er is meer, er is welgevallen in de Wet, ja, niet alleen begeerte om haar onderworpen te zijn, maar werkelijke dienst der Wet, vs. 26. En nochtans kleeft het vleesch hem aan; 't is eene wet, die hem gevangen houdt, als hij met zijnen ganschen mensch Gode wil dienen. Dan stuit hij op eene tegenkanting, die niet in zijnen inwendigen mensch gevonden wordt, in zijnen wil, maar, tegen zijnen wil, op het gebied der vanzelf in hem opkomende bewegingen des bezielden levens. Vrij is de wil, wat het willen van het goede betreft, maar niet wat het kunnen belangt; hier houdt de wet, die in de leden is, tegen, vs. 18, 19, 21, 23. Datgene in hem wat niet van den wil uitgaat, maar aan den wil zich voorstelt, het natuurlijke, uit zichzelf naar eigen wet werkende, en onder het bereik van de macht der verzoeking staande leven, is eene onzalige fontein van lusten en stemmingen, bedenkingen en twijfelingen, die hem tegenhouden en verhinderen, om te doen wat hij wil. Zij noodzaken hem om onophoudelijk tegenover zichzelf op wacht te staan, zij wikkelen

hem onophoudelijk met zichzelven in strijd; zij zijn ketenen aan zijne voeten, en slagboomen op zijn pad. Eene geheele reeks van innerlijke daden brengt zijn vleesch tot stand, die ja, de zijne zijn, voorzoover zij binnen de grenzen van zijn eigen wezen geschieden, als door zijne eigene natuur gewrocht, maar toch, strikt genomen, de zijne niet zijn, maar gewrochten van iets, dat tegen den wille in, in hem woont, van de zonde vs. 17. 't Zijn daden, die hij doet, zonder ze te kennen vs. 15, dat is, zonder ze vooraf in zijn besluit op te nemen, en alzoo te weten, dat hij ze doen zal, onwillekeurige, onopzettelijke bewegingen dus. 't Zijn daden, die hij doet, zonder ze te willen, vs. 16, ja; terwijl hij ze haat en in zichzelven besloten heeft, om ze nooit te doen, met de begeerte evenmin als met de daad. In één woord, als hij het goede wil doen, ligt het kwade hem bij, zoodat hij doet wat hij haat, instede van wat hij wil doen. Want vleesch en bloed, dat is, het leven in ons, dat niet uit den adem Gods, maar uit het bezield natuurlijke herkomstig is, blijven door eene andere wet beheerscht dan ons gemoed, onze inwendige mensch, welks leven van boven is geboren. 't Is de wet der zonde, 't is de vanzelfsheid tot het kwade. En daarom blijft Paulus, schoon naar den innerlijken mensch van de zonde vrij, naar den uiterlijken mensch der zonde onderworpen vs. 26; het leven in hem, dat zichzelf leeft, wordt geleefd door de zonde, maar daarom juist niet meer door hem! Toch zoolang hij zich van de natuur, van de wet dezes levens niet kan ontdoen, kan hij slechts roemen na eerst te hebben geklaagd. De gevangene is vrij, want de ke-

tenen zijn gebroken, maar nog niet de boei om den voet, zoodat hij ze nog nasleepen moet, en gedwongen wordt om zijnen gang in te houden. Ik ellendig mensch! zoo roept hij dan ook uit, wie zal mij verlossen van een lichaam, in welks natuur de zonde gelegenheid geeft om hare kracht nog in mij te openbaren, door mij een lichaam te geven, welks natuur der zonde alle kans van werking afsnijdt? Men bemerkt het, Paulus verwacht het niet van de Wet, maar van de genade en van het wonder, door Jezus Christus, zijnen Heer. Niet vergeefs leert hem de ondervinding telken dage, dat het vleesch zich steeds kant tegen de Wet, niet slechts als deze nog buiten ons is, geschreven op tafelen van steen, maar ook als zij in ons is, als wet des gemoeds, ja, te sterk om door iets overwonnen en uitgeroeid te worden, dan door de voortdurende tusschenkomst van Jezus Christus, en de wonderen zijner genade en mogendheid. Het lijf zelf moet in dezen strijd worden gelaten; want eerst dan laat de zonde ons ten volle los, als er geen lichaam meer is, in welks leden zij werken kan, wijl hunne wet zich aansluit aan haren aard. Waarlijk! hier helpt geene Wet; alleen het evangelie, dat Paulus verkondigt, brengt ons den waarborg onzer volkomene verlossing van de heerschappij der zonde.

HET VRAAGSTUK DER HEILIGMAKING.

II.

Het onvermogen der Wet om den vleeschelijken mensch anders dan uiterlijk te heiligen, maakt de tusschenkomst der genade noodig, tot oprichting van eene bediening des Geestes, die de zegepraal waarborgt van den goddelijken wil in het menschelijk hart. Staat het nu vast dat God besloten heeft om de taak der Wet op zich te nemen, dat is, om de kinderen des verbonds werkelijk te heiligen, dan schijnt niets lichter dan de uitvoering van zulk een besluit. Het wonder trede slechts tusschenbeide; genade vervange den eisch, de Geest volge de Wet op; God schrijve slechts, naar Zijne belofte, de Wet in het hart des volks. In dezen strijd tusschen de Wet Gods en de Wet des vleesches geve het wonder den doorslag, en wat is voor God lichter dan het wonder!

Zoo droomen wij, onbewust van wat onze verlossing eischt. Lichter toch is eene wereld geschapen dan een zondaar geheiligd. Het schijnt ons toe, dat de genade der heiligmaking geen enkelen hinderpaal op haren weg ontmoet; en toch is juist het tegendeel waar. God heeft, alvorens Hij den Geest der heiliging uitstort, wel dege-

lijk te rekenen met de Wet, die Hij te voren heeft gegeven. Terwijl wij, onbewust onder den invloed van den tijdgeest, meer vragen naar het nuttige dan naar het wettige, rekent God eerst met het recht. Wel verre van het historisch gewordene zonder meer ter zijde te zetten, schikt Hij Zijner inzettingen een eervollen afloop toe, het nieuwe steeds te voorschijn brengende onder volle erkenning van het alreeds bestaande. Zijne scheppingen zijn op recht gegrond. De vooruitgang grijpt in Zijn koninkrijk nimmer plaats langs revolutionairen weg. Zeker, zoodra de heerschappij der Wet vervangen wordt door de bediening des Geestes, is het vraagstuk der heiligmaking opgelost. Maar de Wet kan niet zonder meer ter zijde worden gezet. Zij is wel geene macht tegen God over, maar wijl Hij zelf haar ingediend heeft, wil Hij niet over haar henen stappen, Zich den schijn gevende, als deed Hij Zijn eigen werk als eene misgreep te niet. Zichzelven eert God door Zijne Wet te eeren. Zij het ook, dat Zijn Zoon er om uitgezonden moet worden in gelijkheid des zondigen vleesches, nooit zal God, om den zondaar genade te geven, Zichzelven eenige eere ontnemen. Hij zal rijk maken zonder Zich te verarmen, en heerlijk zonder Zich te onteeren, want Hij kan Zichzelven niet ontrouw worden, Jehova is Zijn Naam.

Hoe kan God echter Zijn volk in een staat brengen, waarin het recht des Verbonds niet meer als prikkelende eisch tegenover hen staat, maar als wet des eigenen levens door Zijn Geest in hun hart is geschreven?

Het antwoord op deze voor ons onoplosbare vraag wordt ons in eens voor altijd in Romeinen 7 : 1—14 door

Paulus gegeven. Daar begint de apostel met iets te zeggen, dat niemand hem betwisten zal, namelijk, dat de Wet over den mensch heerscht zoo langen tijd als hij leeft, maar ook niet langer. De dooden toch zijn vrij van de Wet; over hen heerscht geene wet meer. In het jongst gericht worden zij dan ook uitsluitend geoordeeld naar wat zij in het lichaam hebben gedaan. De Wet beperkt hare heerschappij tot de levenden; zij die haar kennen weten het. Maar om tegenover de Wet in den staat van een doode te komen, is het juist niet noodig, dat men zelf den adem uitblaast. De Wet zelve erkent dit. Want zij bindt eene gehuwde vrouw niet langer aan haar gebod, dat zij geens anderen mans worde, dan deze leeft. Is haar man gestorven, dan is zij even vrij van deze wet, alsof zijzelve gestorven ware. Door den dood des mans is zijzelve tegenover de wet der gehuwden tot eene doode geworden; zij is weer even vrij als eene maagd om te huwen, wien zij wil. Het gaat haar naar den regel, dat de mensch den staat volgt desgenen, wien hij toebehoort. En dat zij zoo, door den dood des mans, en niet door haar eigen dood vrij wordt van de wet om geens anderen mans te worden, is haar geluk; want nu wordt haar, de anders afgesnedene, gelegenheid geopend, om eene verbindtenis aan te gaan, waarin zij hare vrucht voortbrengen kan.

Welnu, in soortgelijken weg, als de Wet zelve hier opent, heeft God Zijn volk van haar vrijgemaakt. Zoolang de kinderen des verbonds leefden, kon er van geene vrijmaking sprake zijn; want de Wet heerscht over den mensch zoo langen tijd als hij leeft. Waren zij nu

lichaamlijk gestorven, zeker, dan zouden zij, naar de wet, dat dooden vrijen zijn, vrij zijn geweest van de Wet, maar ten koste van alles. Want evenmin als eene gestorvene vrouw een nieuw huwelijk, kan een doode eene vruchtbaar makende verbintenis aangaan. Maar nu zijn zij vrij geworden door toepassing van denzelfden regel, naar welken de vrouw in het onderhavige geval vrijgemaakt is, namelijk door den dood desgenen, die hunnen staat tegenover de Wet bepaalde. Christus toch is gestorven; en ziet, nu zijn zijzelven der Wet gedood door het lichaam van Christus. De Wet is niet gestorven, zij zijn gestorven, zoo namelijk, dat zij, door Christus dood zelven voor haar tot dooden geworden zijn. Voor de Wet bestaan zij niet meer. In een wettigen weg, door de Wet zelve erkend, ja, geopend, zijn zij aan het gebied onttrokken, waarop de wille Gods eischend en knechtend optreedt, zonder meer.

Zoo redeneert Paulus. Dat zijne bewijsvoering veelvuldig misverstaan is, vloeit voort uit de valsche meening, dat hij te dezer plaatse iets meer zou willen geven, dan bewijs voor de stelling, dat de Wet ons niet slechts vrij van zich verklaart, als wijzelven gestorven zijn, maar ook als een ander sterft, mits deze onzen staat bepaalt. Het gekozen voorbeeld dient slechts tot aanwijzing van den regel naar welken onze vrijmaking geschiedt, namelijk door den dood, niet van ons, maar van een ander; verder reikt zijne bedoeling niet. Geenszins beoogt de apostel om ons een voorbeeld te geven van onze verbintenis met de Wet, eene dekkende vergelijking. Niet dat onze verhouding tot de Wet aan een huwelijk

gelijk zou zijn, dat nu ontbonden wordt, door den dood der Wet, of, gelijk men liever wil, door den dood van het met Christus gekruist vleesch, wil Paulus ons leeren; hij heeft uitsluitend de manier onzer vrijwording van de Wet op het oog, en toont uit de Wet zelve aan, op welke manier zulk eene vrijwording geschieden kan, om dan de blijde boodschap te brengen, dat zij op deze manier ook werkelijk tot stand gekomen is. Niet om de macht aan te wijzen, waaronder wij stonden, maar om den weg te wettigen, waarin wij zijn vrijgemaakt, doet Paulus hier de Wet spreken; want hij laat haar zelve zeggen, dat er nog een andere weg van vrijmaking is dan de eigene dood, te weten de dood van een, wiens dood de onze is tegenover haar.

Hier rijst de vraag echter op, of het dan te onzer vrijmaking voldoende is, dat Christus door lichaamloos te worden, buiten den samenhang van het levende wordt gesteld, die, gelijk wij zagen, met het rechtsgebied der Wet samenvalt. Op deze vraag moet ontkennend geantwoord. Uittreding uit het leven van vleesch en bloed, zonder meer, zou wel hemzelven van de Wet hebben vrijgemaakt, maar niet ons.

Onderstellen wij een oogenblik het onmogelijke.

Vooreerst, dat Jezus, naar het dwalend gevoelen van velen buiten ons, bloot als martelaar gestorven zou zijn, aan het kruis wel tot drankoffer, maar niet tot schuldoffer geworden. Zeker, in dat geval is hijzelf, nog wel op de meest eervolle wijze, vrij geworden van de Wet. Maar iets meer is er ook niet geschied; door zulk een dood heeft hij de zijnen van niets vrijgemaakt.

Want bij zulk een dood zou hij op zichzelven gestaan hebben; zijn dood zou zijnen staat, niet onzen staat hebben veranderd; alleen hij maakt ons vrij van de Wet, die als borg sterft, in zijn dood verzoenende onze zonde.

Daarna, dat Christus, in plaats van te sterven, den weg had gevolgd, waarop Henoch of Elia van de levenden gescheiden zijn. In dat geval ware hij ook vrij geweest van de Wet; want niet het lichaam voor zich, maar het natuurlijk lichaam, als samenstel van vleesch en bloed gedacht, bindt hem aan dit leven, en met hetzelve, aan de Wet, die over het hier op aarde levende heerscht. Maar ware hij zoo, door vergeestelijking van het lichaam, boven het rechtsgebied eener Wet verheven, die slechts over vleesch en bloed heerscht, hij zou er niemand door vrijgemaakt hebben. Want door zulk eene hemelvaart zou hij zich aan ons hebben onttrokken, en ja, zijne vrijheid hebben herwonnen, maar tot den prijs onzer slavernij.

Vrij toch maakt zijn sterven slechts als het zich uit ons verklaart. Alvorens zijn leven ons lot en onzen staat bepalen kon, moest het omgekeerde plaats grijpen, dat namelijk ons lot en onze staat den zijnen bepaalde. En alzoo is het geschied. Stond Adam vrij, onbelast met schuld van anderen, onbeheerscht door den staat zijns geslachts, niet alzoo Christus. Tegenover een vrijen Adam staat een gebondene Christus; want de staat, waarin hij in het vleesch verkeeren zal, is vooruit bepaald door het feit, dat de zijnen wegens hunne geestelijke onmondigheid onder de Wet geplaatst, ja, door ongehoorzaamheid hun levensrecht aan haar kwijt geworden

zijn. Nu toch kan hij ze niet verlossen, tenzij hij zich wegens hen ook onder de Wet stelt, en haar zijn leven ten losgeld laat. Dezen last heeft hij niet van zijne schouderen geworpen; gewillig liet hij hem er op leggen door zijnen Vader. Onder de Wet heeft hij zich gesteld, met de wetenschap, dat hij niet eer vrij van haar werd, voor hij zijn leven haren vloek gelaten had. Ook heeft hij zijne bestemming vervuld; een priester was hij, die zich overgaf om den zondaarsdood te sterven. En daarom heeft zijn dood de zijnen niet bij verrassing, of door kunstgreep, maar op eene der Wet zelve ten volle bevredigende wijze, van de Wet losgemaakt. In hunne vrijmaking toch wordt de wet gehandhaafd, dat de voldoening, welke de borg aan de Wet geeft, door zijn leven over te geven aan haren vloek, en zijn sterven te stellen tot het hoogste huldebetoon aan hare majesteit, al de zijnen van haar vrijmaakt. Zulk een dood slechts wilde Christus sterven, een, die er zich uit verklaart, dat wij niet slechts onder de Wet gesteld, maar ook aan haar vervallen zijn, en die uitwerkt, wat wegens de omstandigheid, dat wij ons leven aan de Wet kwijt waren, onmogelijk was geworden, te weten, onze verheffing tot het gebied der vrijheid, waarop de mondige zoon staat, die niet meer onder Wet wordt gesteld.

Dit werpt op sommige zijner gedragingen tijdens zijn aardsch leven een helder licht. Nu weten wij waarom hij steeds den martelaarsdood heeft ontweken. Want hij wilde wel sterven, maar slechts in de plaats zijner broederen, als een eerstgeborene, die door zijnen dood heel het huis buiten het bereik der Wet brengt. Zijn leven

heeft hij slechts willen geven voor de vrijheid der zijnen; daarom heeft hij den dood der eere, dat is, den dood der martelaren ontweken, midden door de vijanden henengaande, die hem wilden steenigen, of zich beveiligend door heentegaan naar een afgezonderd oord. Maar den dood der Wet, den misdadigersdood, den vloekdood, heeft hij niet ontweken. Achter dit leven, in de wereld des doods, heeft hij de vrijheid gezocht, en zijn lichaam gegeven, wijl het de band was, die de zijnen bond aan de doodende Wet.

En evenzeer wordt het duidelijk, waarom hij op den berg der verheerlijking geene tabernakelen wilde bouwen. Waarom hij, toen zijne kleederen reeds als sneeuw begonnen te blinken, den glans der heerlijkheid van zich heeft afgeschud. Waarom de boodschap van zijnen uitgang uit Jeruzalem, hem liefelijker was dan de muziek, waarmede de geopende hemel hem tot zich lokte. Was het niet omdat hij liever vrijmakend aan een kruis wilde sterven, dan vrijwordende het leven der heerlijkheid binnen gaan? Vergeefs boog de Wet zich heilbrengend voor hem neder, vergeefs wees de Wet hem den hemel aan. Al liet de tuchtmeester dezen eenling uit Israels zonen los, hij wilde niet van hem henengaan, maar onder zijne roede sterven, om zijne broederen straks mede te kunnen nemen naar het land der heerlijkheid, eene eerekrone, die hij medebracht van deze wereld, om ze in zijne wereld te dragen.

Maar als het waar is, dat Christus door zijnen dood al de zijnen onder de heerschappij der Wet uitgebracht heeft, waarom treedt dan de Geest niet onmiddellijk op,

om, in naam der weleer door de Profeten gegevene belofte, zich tot wet huns levens te verheffen?

Hier antwoorden wij dat God niet slechts te rekenen had met de Wet, op Sinaï gegeven, maar ook nog met zekere orde, die Hij tot wet van Zijn werk omtrent de menschenkinderen gesteld had, en aan welke Hij alle menschenkinderen van den beginne aan had onderworpen. 't Was de wet, dat de menschen slechts door bemiddeling van een, de soort of het geheel, bij Hem vertegenwoordigenden mensch, de hoogste goederen des levens zouden ontvangen. God doet alles door tusschenkomst; Hij stelt steeds een mensch tusschen Zich en de menschen. Hij vat allen samen in dien éénen, en geeft hem alles, met de bedoeling, dat deze het brenge over hen, die in hem saamgevat zijn. Met die wet rekende God toen Hij de belofte van het verbond aan Abraham gaf. Paulus wijst er op, Gal. 3 : 16, als hij zegt, dat God met opzet in het enkelvoud, en niet in het meervoud spreekt, zeggende, »in uwen zade" zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden. Niet vele zaden, neen, één zaad slechts, een bepaald persoon, wordt aangekondigd als de fontein, door welke de zegen des hemels over de geslachten des aardrijks uitgegoten worden zal. Gelijk de menschen door eenen mensch zondaren geworden zijn, zoo zullen zij ook weder door eenen mensch tot heiligen worden.

Ja, door tusschenkomst heiligt God, niet door die van de Wet, maar door die van den mensch. En nu schijnt het wel dat het feit der wetgeving hiermede niet rekent, maar het in de hand van elken Israeliet stelt, om zich tot het deelgenootschap aan het leven te brengen. Ja, ware

de Wet machtig, er den mensch toe te brengen, dan zou het ook werkelijk zoo zijn. Maar reeds daarom kan het volk onder de Wet niet blijven, en moet er iets geschieden, dat den gang der dingen weer in harmonie brengt met de oorspronkelijke wet van het allen door éénen. Tot die aloude, heel de historie beheerschende wet, keert God weder, als Hij, instede van de bedeeling des Geestes zonder meer op de vrijmaking door Christus' dood te laten volgen, hare intrede aan Christus' verrijzenis verbindt, ja, haar van deze afhankelijk maakt. Christus is, in Zijnen heilsraad, niet slechts degene, die den weg voor den Geest bereidt, maar ook uitgangspunt en doelwit voor diens werking.

Zal het zoover komen, dan is het voor alles noodig dat Christus uit de dooden opstaat. Want al zijn de zijnen te vergelijken bij eene vrouw, die door den dood haars mans vrij is geworden van de wet der gehuwden, eene maagd gelijk, die recht heeft om eene nieuwe verbintenis in te gaan, zoo is dit op zichzelf niet genoeg. Want er moet voor de vrij gewordene ook een man zijn, die haar tot zich neemt, en, na haar met zich vereenigd te hebben, haar, onvruchtbare als zij is, vruchten doet dragen. Maar daartoe is het noodig dat Christus uit de dooden opstaat. Want de dood breekt de gemeenschap; een doode Christus kan wel voorwerp van herinnering zijn, en zijne nagedachtenis kan wel eenige vrucht nalaten, maar van eene rechtstreeksche gemeenschap kan slechts tusschen levenden sprake zijn.

Op deze opstanding loopt echter het leven en sterven van Christus uit als op het beoogde doelwit. En tegen

haar is geen bezwaar van eenigen kant, allerminst van den kant der Wet. Want hij is niet slechts in naam der Wet gedood, om haar voldoening te geven, en zoo de zijnen schuldvrij te maken, ook heeft hij, door zijn sterven tot het hoogste offer te stellen, voor al de zijnen het recht verworven, om op te staan in heerlijkheid. Hij toch heeft zijn kostbaar leven, op Gods wenk, vrijwillig overgegeven aan den vloek der Wet, opdat de zonde in het vleesch geoordeeld worden zou, en zoo zijn sterven tot die openbaring van de hoogste gehoorzaamheid gemaakt, welke in het aloude offer zinnebeeldig werd voorgesteld. Heeft hij dit gedaan, in de plaats der zijnen, alsof zij het deden, welnu, dan mag hij ook als hun eersteling en voorganger opstaan in heerlijkheid. Want het geofferd leven wordt aan zijnen priester steeds als verheerlijkt leven weergegeven.

En ziet, zóó, als de uit den offerdood herleefde, is hij de fontein, het beginsel van de heiliging zijns volks. Paulus zegt dat Christus ons tot heiligmaking is geworden. Alzoo sprekende, gaat hij uit van de onderstelling, dat de heiligmaking niet van den mensch zelven begint, uit onzen wil het uitgangspunt harer geschiedenis ontvangende. 't Is alles uit Christus. Onze heiligmaking begint bij hem, heeft haren uitgang uit hem, die van alles de wortel is, zoodat niemand zonder hem iets kan doen. Anders gezegd, Christus zelf moest zich heiligen, om onzentwil, opdat wij in waarheid geheiligd zouden zijn, Joh. 17 : 19. Niet als zou hij zich van eenige smet hebben moeten zuiveren. Hij was zonder zonde. Heiligen is offeren — 't is het vleesch offeren, datgene aan den mensch, wat

krachtens eigen ingeschapen aard, eene eigene behoefte heeft, die bevredigd moet zijn, zal het geen pijn hebben. Dat te offeren, 't is zooveel als uit gehoorzaamheid aan eene hoogere, schijnbaar met ons recht, eere, leven, geluk, niet rekenende wet, uit gehoorzaamheid aan den wil van God, ook niet met den eisch onzes eigenen levens te rekenen. 't Is dien eisch af te wijzen, zijne bevrediging prijs te geven, en zoo, onszelven uitsluitend, ten koste van de bevrediging onzer ingeschapene behoeften, ten koste onzer natuurlijke volkomenheid als mensch, ten koste van de harmonie onzes wezens met de zichtbare dingen, onszelven uitsluitend ter beschikking Gods te stellen, en aan Gods belang dienstbaar te maken. Die zich heiligt, geeft zijne eere prijs, opdat God blinke, zijn recht, opdat God tot zijn recht kome, zijn leven, opdat God verheerlijkt worden mag. Heiligen sluit altijd het denkbeeld van afzonderen in; zoo ook hier: Christus moest zich als een vreemde tegenover zichzelven aanstellen, zijn eigen leven van zich laten, zichzelf verloochenen, zeggende van zichzelven: ik ken hem niet! Zoo heiligde hij zichzelven, zich geheel en al, ten koste van zichzelf, dat is, van zijn menschelijk leven, het overgevende ter volbrenging van Gods wil, welks inhoud Gods verheerlijking was. Een recht priester was hij, die de natuur, welke hij aangenomen had, slechts aangenomen had, om haar te heiligen, dat is, Gode ter eer af te leggen. Gelijk wij ons leven verliezen in den dienst der zonde, als slaven, alzoo legt hij zijn leven af, in den dienst Gods, als priester. Hijzelf wordt de heilige, de uitsluitend Gode gewijde, de priester bij uitnemendheid, en zijn leven

wordt het geheiligde, het in den dienst Gods, ter wille der eere Gods, prijsgegevene, in den dood gegevene, datgene wat verdween, opdat God blonk. Nu omvat dit werk der heiliging heel zijn aardsch leven, maar eerst in zijnen dood is het voltooid, dan namelijk, als hij tot zelfs zijn bloed, het beginsel des natuurlijken levens, en daarmede de bevrediging van alle, in dit leven gegronde behoeften, om Godes wille, prijsgeeft, ja, voor eeuwig prijsgeeft. Is nu elk offer met lijden gepaard, dan wordt vanzelf zijn leven een lijdend leven; dan wordt hij door lijden geheiligd, Hebr. 2 : 10; dan heeft hij gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen hij heeft geleden, Hebr. 5 : 8. Maar nu, uit de dooden opgestaan zijnde, staat hij daar aan onze spits, als de volmaakt heilige, als degene, die alles wat hij is, als vrucht zijner zelfofferande, dat is, zijner zelfheiliging is; die alle leven, dat hij leeft, als vrucht zijns offerdoods, van zijnen heiligen wille, die zijne volstrekte heiligheid in den dood bevestigd heeft, leeft. Daar staat hij als bezitter van een leven, waarin de wet der gewijdheid aan God (het tegenbeeld van de wet der zonde, die in onze leden is) hare kracht zegevierend gehandhaafd heeft, onder de ontzaglijkste verzoekingen, onder al de aanvallen, welke hel en vloek, leven en dood, engel en mensch, vleesch en bloed, in Gethsemané en op Golgotha, en wanneer niet? tegen haar gericht, op haar gedaan hebben, om haar in hem te niet te doen. Daar staat hij, beproefd in heiligheid, voleindigd in heiligheid, als een, wiens leven, wiens heerlijkheid, zijne heiligheid bewijst, omdat hij slechts daarom leeft, slechts daarom blinkt, dat hij zijn aardsch leven gehei-

ligd, afgelegd heeft op Gods gebod, voor Gods eere. En zoo, eerst zoo, is hij fontein, beginsel, uitgangspunt van onze heiligmaking, van een leven in ons, aan 't zijne in beginsel gelijk, een leven, waarin de wet zijns levens heerscht. En dat is wel treffend, dat God hem eerst als opgewekte, als een wiens leven bloot offervrucht is, tot beginsel onzes leven stelt; want eerst zoo kan hij ons tot heiligmaking worden, dat is, eerst moet hij het hoogste offer gebracht hebben, en alles wat hij is, enkel als vrucht des offers zijn, alvorens hij in ons optreden zal in de volheid zijner van de wet der zonde en des doods vrijmakende kracht. In dat licht bezien, krijgt zijn aardsch leven, als historie zijner gehoorzaamheid tot in den dood, zijner heiliging van zichzelven, eene groote beteekenis voor onze heiligmaking; zij wordt de weg er toe, de geschiedenis er van. Waarlijk, wie de geschiedenis van 's menschen heiligmaking van haar eerste begin af kennen en naspeuren wil, hij beginne niet bij 's menschen bekeering, maar veel vroeger, hare wortelen zoekende in het leven en sterven, alsmede in de opstanding van zijn Hoofd, die daar is de Alfa, zoowel als de Omega, het begin, zoowel als het einde.

Maar hoe wordt de geest des levens, die in den volmaakten Christus aanwezig is, als wet des levens overgebracht in ons? En Paulus antwoordt, Rom. 8 : 2, 9, dat zulks geschiedt door den Geest Gods. Niemand kan met Christus, den ten hemel gevarene, verbonden worden anders dan door dezen Geest. Hem heeft Christus van den Vader ontvangen, om Hem medetedeelen aan allen, die in zijnen Naam gelooven, opdat zij, schoon door de

ruimte van hem gescheiden, waarachtige gemeenschap met Hem zouden hebben. Door dezen Geest blijven zij in spijt er van, dat zij naar het vleesch verre van hem zijn, en in gestadige verzoeking verkeeren om wereldsch te worden, aan Christus verbonden, in geloof en liefde, in trouwe en hope. Maar dat niet alleen; ook Christus zijnerzijds stelt zich, door tusschenkomst des Geestes, in rechtstreeksche verbintenis met de zijnen. Want door den Geest treedt hijzelf in hen op als beginsel eens levens, waarin de wet zijns eigen levens heerschappij voert. 't Is een leven van licht, 't is een leven van kracht, de beide eigenschappen, waardoor geest zich van vleesch wezenlijk onderscheidt; 't is een leven, gezalfd met de zalve, die bij zijn doop over hemzelven werd uitgegoten. Door de mededeeling des Geestes verheft Jezus de zijnen tot de gemeenschap aan zijnen hemelschen staat. Hij stelt er hen door tot profeten, die zijnen naam bekennen, tot priesters, die zich hem ten levend dankoffer offeren, tot koningen, die hier met hem de wereld overwinnen, en straks met hem regeeren over alle kreatuur.

Juist omdat de Geest uitgestort werd met de bedoeling om Christus met de zijnen te verbinden, opdat hij uit hen de vrucht voortbrengen zou, die zij van de Wet niet konden ontvangen, was het noodig dat de Geest in hoedanigheid van Geest Christi werd uitgestort. Vandaar kon de Geest ook niet komen vóór Christus verheerlijkt was, Joh. 7 : 39. Eerst moest Christus zich het recht verwerven, om van zichzelven, in hoedanigheid van priester der gemeente, den Geest Gods te doen uitgaan, als adem, waarmede hij de zijnen aanblies ten eeuwigen

leven; wat hij als Zone Gods was, moest hij als Zoon des menschen worden, degene, van wien de Geest uitgaat. Daartoe moest hij niet slechts zichzelven offeren, om zoo groot eene genade voor zijne gemeente te verwerven, maar ook opstaan en opvaren, om er door tot een tweede Adam, tot een Hoofd der Gemeente, te worden, ja tot den mensch uit den hemel, tot den levendmakenden Geest, 1 Cor. 16 : 45—47, tot »de Heere de Geest," 2 Cor. 3 : 17. Want eerst door deze verheffing wordt hem het recht tot uitstorting des Geestes toegekend, en hijzelf bekwaamd om den zijnen het hemelsch leven uit eigen boezem mede te deelen. Alzoo vertoefde de Geest tot de mensch, nader gezegd, de Adam er was, die Hem uitzenden kon, als Geest zijns eigenen levens, in al de zijnen. En na uitgezonden te zijn, blijft de Geest strikt aan Zijn uitgangspunt getrouw; want Hij werkt niet tot zichzelven, maar tot hem, door wien Hij is uitgegaan, tot Christus. Hij zal van zichzelven niet spreken, zegt Jezus, Joh. 16 : 13, 14, Hij zal mij verheerlijken; want Hij zal uit het mijne nemen, en u verkondigen; en dit kan Hij doen, omdat alles wat de Vader heeft, Christi is. Niet Zichzelven vertoont Hij, enstelt Hij op den voorgrond, maar Christus; vandaar weten wij zoo veel meer van dezen, dan van Hem. Christus' woord is het woord, dat Hij ons doet verstaan, en waartoe Hij ons harte neigt; Christus beeld is het beeld, dat Hij ons doet aanschouwen, en waarnaar Hij ons verandert. Christus is de stoffe, waaruit Hij put, het model, waarnaar Hij werkt; reeds daaruit blijkt dat Hij niet komen kon voor Christus zelf volgroeid, voleindigd was, Hebr. 5 : 9, naar-

dien de Geest juist hem als beginsel des geesteijken, hemelschen levens aan de zijnen heeft medetedeelen. Moest Christus vleesch worden, opdat de zonde geoordeeld kon worden in het vleesch, de vleesch gewordene moest ook geest worden, opdat de zonde in onze lichamen te niet gedaan worden zou.

Dat er van Christus, door den Geest, heiligende kracht uitgaat, ondervindt elk geloovige. Hoe zou het ook anders? Het is toch onmogelijk dat aan de zonde heerschappij gelaten zou worden in de leden, nu zij in het hoofd haar oordeel ontvangen en hare macht verloren heeft, ja, nu de Geest wettiglijk verworven en tot heerschappij gebracht is. Niet tevergeefs erkent de geloovige, dat Christus, niet de Wet, hem geworden is tot heiligmaking; het blijkt aan hem dat Christus opzettelijk in het vleesch gekomen is, en zich, in het vleesch, geheiligd heeft, opdat de mensch er zoude zijn, die in al de zijnen als beginsel eens geestelijken levens kon optreden. Aan dit geloof toch geeft Christus getuigenis, door hem vrij te maken van de wet der zonde en des doods, Rom. 8 : 2, dat is, van de macht, welke zonde en dood van nature over hem hadden. Zijn Geest toch stelt eene andere wet tegenover deze wet, 't is de wet des levens in Christus Jezus. Dat deed Mozes niet; deze stelde wel eene wet tegen die der zonde en des doods over, maar liet haar buiten den mensch, als macht over zijnen wil, niet als macht van zijnen wil. Maar de Geest maakt dat wat in Christus wet, dat is, levensorde is, ook in ons tot wet, tot levensorde wordt, en deze orde laat zich, ten teeken dat zij terecht wet wordt geheeten

als macht in ons gelden, door alle vermogens onzes wezens, allereerst onzen wil onder hare heerschappij te brengen. De geest, die in het leven van Christus als wet optreedt, krijgt nu ook over ons leven heerschappij; de goddelijke wil is evenmin buiten ons, en strijdig met ons, als zulks het geval was met Christus, neen, »in" ons is deze wil, als eisch onzes levens, als drang, als macht. En zoo komt de Wet van God in ons tot haar recht; trouwens heeft God met opzet Zijnen Zoon gezonden in gelijkheid deszelfden vleesches, welks wet ons beheerschte, om den geest zijns levens voor ons mededeelbaar te maken, en ons zoo onder de macht des vleesches uit te brengen. De Geest toch deelt ons Christus' leven mede, van 't welk wij weten, dat het een leven der liefde is; en ziet, de liefde juist is de vervulling der Wet! Dat zij het is van de Wet der eerste tafel, die der heiligheid, blijkt bij weinig nadenken reeds; zonder haar toch is de heiligheid bloot eene verhouding van het vleesch, maar geen staat van den wil tegenover God, iets uiterlijks, iets onwezenlijks. Eerst de liefde brengt er den geheiligde toe om zich innerlijk, vrijwillig Gode te wijden; maar, heeft haar vuur eens het hart ontstoken, dan is er ook niets aan ons, dat niet in haren gloed ten brandoffer wordt verteerd. En dat zij de vervulling is van de Wet omtrent den naaste, dat is, die der rechtvaardigheid, staat evenzeer vast; want niet slechts belet de liefde om onrechtvaardig te zijn, maar ook om iets te begeeren dat des naasten is, naardien zij hare vreugde in zijnen rijkdom heeft. Hoe zou de liefde de Wet niet vervullen, daar zij den rechtvaardige verheft tot

een offervaardige, die van het eigene recht ten bate des naasten afstand doet? Wat alzoo de Wet aanwijst als geest, waarin zij volbracht worden wil, de liefde, brengt de Geest in de harten over, als gezindheid van den vernieuwden wil. Alzoo werkt Hij de Wet niet tegen, maar veeleer naar de Wet toe; want wat geeft Hij anders dan het geheim om haar te volbrengen?

Er blijkt derhalve eene treffelijke wijsheid in den raad des heils verborgen te zijn. Eerst geeft God een verbod, niet slechts om onheilig en onrechtvaardig te zijn, maar ook om het te willen, ja te kunnen zijn. Natuurlijk is gehoorzaamheid aan zulk eene Wet slechts mogelijk door de liefde. Ook dit getuigt God, als Hij den geest Zijner Wet onder woorden brengt, en als gebod ons oplegt, zeggende: Gij zult liefhebben, Mij boven alles, uwen naasten als uzelven. Verre zweeft deze geest boven ons; zelfs onze wenschen kunnen niet tot hem reiken. Maar ziet, God zendt Christus; diens dood wijst aan, dat de geest der Wet in hem werkelijkheid is geworden, en diens opstanding, dat de geest der Wet zijnen weg gevonden heeft tot ons. En daar komt de Geest in plaats van het Gebod; den geest van het leven, dat in ons Hoofd leeft, brengt Hij ook in ons tot heerschappij. Hoe zou de Wet langer tegen ons zijn? Tegen degenen, die liefhebben, is de Wet niet; want de liefde is hare vervulling, Gal. 5 : 22, 23. 't Is dan duidelijk dat Paulus geen willekeurigen greep doet in het geheel der christelijke deugden, als hij de liefde de vrucht des Geestes heet, en op haar wijst, als op het eenig onbedriegelijk kenmerk van onze gemeenschap aan Christus. Want als

het waar is, dat de Geest de vervulling der Wet beoogt, als vrucht van Christus tusschenkomst, dan moet ook elk, die aan deze tusschenkomst deel verkrijgt, in de liefde van den Geest het geheim der gehoorzaamheid in zich ontvangen. Wie dan niet lief heeft, hij moge de talen der engelen spreken, en de krachten der profeten doen, hij staat buiten den stroom des heils; want deze stroom loopt niet tegen de Wet in of de Wet voorbij, maar naar haar henen, naar de heiligheid en rechtvaardigheid die deze eischt, de liefde gevende, die zij gebiedt, zonder ze mede te deelen.

Paulus heeft in Rom. 6 : 15 gevraagd of er, bij den overstap van de Wet naar de Genade, ook grond was om te vreezen, dat het vleesch, niet langer door den ouden slagboom weerhouden, zich vrij spel tot zondigen geven zou. Op deze vraag kan geruststellend worden geantwoord; Paulus doet het in Rom. 6 : 16--18. De vraag zelve spruit voort uit zekeren waan, welks aanwezigheid zich verklaart uit den hoogen dunk, dien wij van onszelven voeden. Wat toch meent de mensch? Dat het op elk gegeven oogenblik in zijne macht staat om zich te onttrekken of over te geven aan een der beide zedelijke machten, die der zonde of die der gerechtigheid. Maar aldus is het niet; 's menschen wil is niet onafhankelijk. Er zijn van huis uit machten bestemd om over ons te heerschen: 't is de macht der zonde ter eene, de macht der gerechtigheid ter andere zijde. Na in het paradijs zich der zonde gegeven te hebben, is de mensch haar slaaf geworden, naar de wet, dat men slaaf is desgenen, dien men gehoorzaamt. En is een slaaf vrij om

van meester te veranderen? Men weet beter; een slaaf is zich voor altijd kwijt aan zijnen heer. De mensch is geen knecht der zonde, gelijk men thans ten onzent knecht is van zijn heer, vrij om hem den dienst op te zeggen, zoodra men wil; hij is knecht in de ouden zin des woords, dat is, slaaf. Paulus zegt dan ook rondweg van den natuurlijken mensch dat hij verkocht is onder de zonde Rom. 7 : 14. Men is òf heer òf — slaaf des kwaads, een tusschenin is er niet. Die zich aan de zonde overgeeft, is zich aan de zonde kwijt; der zonde ter wille te zijn is zich der zonde te verkoopen. Men leent zich niet aan haar. De zonde houdt den mensch vast, en geeft hem zijne vrijheid niet weder, maar voert te zijnen koste haren wil door hem uit, en houdt hem in haren dienst tot zij hem het loon des doods kan uitbetalen. Ziet de zondaar, dat zij hem ten verderve voert, zoo wenscht hij zich om zijns belangswil van haar los; maar zij laat hem niet los; is zij niet de wet van zijnen wil geworden?

Maar ook op het gebied van de genade heerscht de wet, dat het beginsel, waaraan de mensch zich overgeeft, eene macht over hem wordt. En wat is er nu met de geloovigen gebeurd? Paulus zegt het in vs. 17: zij zijn van harte gehoorzaam geworden aan het voorbeeld der leer, tot hetwelk zij overgegeven zijn. Men lette er op dat Paulus niet zegt dat zij gehoorzaam geworden zijn aan het gebod of aan het goede. Zeker, dit ware de natuurlijkste, ongedwongenste tegenstelling met het voorafgaande, de gehoorzaamheid aan de zonde. En sprak Paulus hier als een zedeleeraar, ongetwijfeld zou

hij de tegenstelling alzoo hebben gevormd. Maar Paulus weet te goed, dat de werkelijke toedracht der zaak, de verlossing van de zondemacht, zoo eenvoudig niet toegaat, en geenszins vrucht is van onderwerping bloot aan een gebod of beginsel. Hier is een geloof noodig geweest, geloof aan een Evangelie, dat ons Christus predikte, als degene, wiens dood de vrijmaking der zonde was, en wiens opstanding de gemeenschap aan den geest der gerechtigheid waarborgde. Dit is het voorbeeld der leer, anders gezegd, aan den leertypus, hun voorgehouden, en zeer juist *leertypus* geheeten, omdat het Evangelie, wegens de zuiverheid, waarin het aan Rome's christenen verkondigd was, vrij van alle Joodsche, wettische inmengselen, anders gezegd de eigenaardige paulinische leertype, geschikt was om tot type, tot model, tot standaard te dienen; want een type wijst eigenlijk een beeld aan, dat op metaal gegraveerd, geschikt is, om zijn indruksel opnieuw te laten voortbrengen. Het geloof aan dit Evangelie heet Paulus hier gehoorzaamheid, het benoemende naar zijne wezenlijke en onmiddellijke vrucht. Want het levend geloof sluit eene dadelijke onderwerping aan den goddelijken wil in zich, zooals deze zich in het goddelijk getuigenis openbaart. Zegt ons het Evangelie, dat God ons Christus tot heiligmaking liet worden, de geloovende vergenoegt zich niet met dit voor waar te houden, maar is ook van harte bereid om Christus in zich te ontvangen, en onderwerpt zich onmiddellijk aan den wil en den Geest zijns Verlossers. En door deze gehoorzaaamheid des geloofs stelt hij zich tot een dienstknecht der gerechtigheid, naardien de wil en Geest van

Christus enkel rechtheid en heiligheid zijn. Zoo komt hij door deze onderwerping aan de wet des levens, die in Christus, zijn hoofd, heerschappij voert, onder de macht der gerechtigheid, die het leven met zich brengt, gelijk de zonde den dood. De gerechtigheid krijgt macht over zijnen wil, omdat zij de inhoud van zijnen wil wordt. En daarom bestaat er geen gevaar dat de vrijheid van de Wet eene vrijheid van de gerechtigheid in zich sluiten zou, dat is, dat de geloovigen zondigen zullen omdat zij onder de genade zijn. Want is het onmogelijk dat iemand zich aan de zonde overgeven zou, en tevens in staat zijn om gerechtigheid te oefenen, 't is om dezelfde reden, naar dezelfde wet, onmogelijk, dat hij van harte, door de zijnen wille vrijmakende kracht des Geestes, gehoorzaam zou worden aan het volle Evangelie der vrijmaking van de zonde, en geen dienstknecht zou zijn der gerechtigheid. Men is toch een dienstknecht, eigenlijk, een slaaf, desgenen, wien men zich eens overgegeven heeft. De gerechtigheid treedt, door den Geest, in 's menschen binnenste even werkelijk als eene heerschappij voerende, den mensch onder hare macht houdende, macht op, als weleer de zonde. De vrijgemaakte van de zonde wordt een dienstknecht der gerechtigheid. Het beginsel der gerechtigheid treedt als eene onweerstaanbare macht in den wedergeborene op; het rust niet voor het den geheelen mensch, ook zijn lichaamlijk leven, aan zich heeft onderworpen. Het rust niet voor het den mensch geheel voor zich gewonnen heeft, en hem in goeden zin onvrij gemaakt, in een staat van volstrekte onmacht gebracht, om zonde te doen, en zich in tegenspraak met zijne bestemming te gedragen.

Hieruit kan men zien, dat er een zeer nauw verband bestaat tusschen de opvatting van de macht der zonde, en die van de macht der gerechtigheid over den mensch. Loochent men dat de zonde in hare dienaren eene overmacht over den wil erlangt, en dezen voor altijd onvrij ten goede maakt, men moet er ook toe komen om te ontkennen, dat de gerechtigheid hare dienaren voor altijd onvrij maakt ten kwade. En alzoo toch oordeelen allen, die de vrijheid van den wil ten goede of ten kwade, buiten het bereik stellen van zonde en gerechtigheid, alzoo namelijk dat zij deze beiden niet als machten in den mensch laten optreden, maar omgekeerd de menschen als machten aanmerken over hen. Zoo toch willen het allen, die van een wille droomen, die het op elk oogenblik in zijne macht heeft, om zich aan een dezer beginselen te onttrekken. Zij wanen dat de voortduur van de heerschappij der zonde en der gerechtigheid berust op de toestemming welke de wil aan een dier beiden verleent, vergeten, dat de voortduur dezer toestemming zich juist uit de overmacht der heerschende beginselen verklaart. Zij vinden het beeld des menschen in den man, wien de wet macht liet om de vrouw, aan wie hij zich had verbonden, te verlaten zoodra hij wilde, en dat van het zedelijk beginsel in de van zijnen wil afhankelijke vrouw, terwijl het juist omgekeerd is. Onder macht toch moet de mensch zijn; want hij is geen God, maar schepsel. Zijn wille is geen boven vleesch en geest verhevene macht, maar gehouden om orgaan te zijn, zoo niet van de gerechtigheid, dan van de zonde. De mensch is tot gehoorzamen geboren; hij is van huis uit tot den dienst

Gods bestemd, en vanwege deze bestemming om onder macht te zijn komt het, dat hij, in het beslissend keerpunt zijner historie weigerachtig om der gerechtigheid gehoorzaam te zijn, instede van naar satans voorspiegeling vrij te worden, en het goed en het kwaad in zijne macht te hebben, toch onder macht komt, maar thans onder de macht van een met zijn wezen strijdig, voor zijn leven doodelijk beginsel, dat der zonde. 't Is juist de loochening van deze waarheid waardoor het arminianisme zich kenmerkt, als het ontkent dat de zonde slechts als wet in den mensch optreedt, zoodat de mensch blootelijk licht noodig heeft, en hij werpt, als hij wil, hare boeien van zich af. Zoo diep zit deze dwaling in ons verborgen, dat men algemeen zijne bekeering uitstelt, tot tijd en wijle men willen zal, alsof men het in zijne macht had zich te bekeeren! Aldus voedt deze, den mensch te hoog aanslaande leer, het leven in de zonde; men doet het kwaad zonder het te vreezen, omdat men het in zijne macht waant de gemeenschap er mee te kunnen breken, zoodra men wil. Vanzelf leidt deze opvatting, dat de mensch zich vrij kan maken van de zonde, tot den waan, dat hij zich ook vrij kan maken van de gerechtigheid. Maar Paulus zegt, dat wij steeds slaven zijn, onmachtig om van onzen meester af te komen.

Daarom belijden wij, ja, dat de zonde de macht heeft om onzen wille zoo vrijwillig te maken tot haren dienst, dat hij haar slaaf blijft, tot almacht hem van haar vrij maakt, maar toch ook nog iets meer. Namelijk, dat nu ook de gerechtigheid evenzeer macht heeft om den wille zoo vrijwillig met zich te vereenigen, dat hij nooit los komt

uit hare zaligende macht. En daarom handelt Paulus niet voorbarig als hij, Rom. 6 : 17, Gode dankt voor de verlossing zijner lezers; want wegens de wet, dat de gerechtigheid in den wil optreedt als macht, is de volharding van den bekeerde verzekerd.

Uit dit alles leide men echter niet af, dat Paulus vermaning, Rom. 6 : 19, om de leden alzoo dienstbaar te stellen der gerechtigheid tot heiligmaking, als zij ze vroeger overgegeven hadden der ongerechtigheid tot zelfverontreiniging, overbodig is, ja, misschien wel eene omwerping in zich sluit der zoo even uitgesprokene stelling. Men vrage zich slechts af of het onnatuurlijk is, dat Satan, door de verzoeking, den zondaar opwekt tot het kwade? Immers neen; want Satan weet wel, dat de wil des menschen waarlijk een wil is, een orgaan, dat niet soortgelijk in zijne macht is als het werktuig of het dier in die des meesters. Wel staat het vast dat de zondaar, tenzij dat God hem door vreeze weerhoudt, datgene doen zal, waartoe Satan hem verzoekt; want de zonde heeft aan den wil zichzelve tot inhoud en vanzelfsheid gegeven, zoodat de natuur van den wil het medebrengt om haar ter wille te zijn. Maar daardoor is de wil zelf niet vernietigd; waar bleef anders het toerekenbare der daad? Neen, de mensch wil steeds omdat hij wil; als hij zondigt handelt hij niet uit het voornemen van een ander, bloot werktuigelijk, maar uit het voornemen van zichzelf, zelfmachtig. En daarom is het zeer in de orde, dat Satan, vanzins om hem het kwade te laten doen, begint met hem te verzoeken, dat is, hem een lokaas voor te houden, dat hem, vanwege zijne vlee-

schelijkheid werkelijk een lokaas is, opdat hij, het ziende, nu van zichzelven uit, er de hand naar uitstrekke. De verzoeking onderstelt alzoo dat de mensch zelfwerkend is in het kwade; een werktuig behoeft niet verzocht, slechts gebruikt te worden. Zij is eene poging om den slapenden wil zich zijn inhoud bewust te maken, en hem tot eene met zijn inhoud overeenkomende werking te bepalen; 't is iets soortgelijks, als wanneer men een slapende wakker maakt, opdat hij doe wat het zijne is. Wat nu de verzoeking is voor den zondaar, is de vermaning voor den geheiligde. Ook zij rekent met de wet, dat de wil, hoewel der gerechtigheid onderworpen, steeds dient aangespoord te worden tot werkzaamheid overeenkomstig zijn heiligen inhoud en zijn nieuwen aard, dat is, tot de dienst der gerechtigheid, enkel en alleen omdat hij geen lijdelijk werktuig, maar een menschelijke wil is. Want het staat vast dat de mensch zelf het goede zal moeten willen, even werkelijk als hij weleer het kwade heeft gewild; ook het goede moet zijne eigene, vrije daad zijn. En nu dient het woord des bevels: »wil het goede doen," om zijn willend leven werkzaam te maken ten goede. 't Is eene stem, die zich even waarachtig aan zijn vernieuwden wil aansluit, als de verzoeking zulks aan den vleeschelijken wil doet. Geene stem is het tot den doode, maar een woord tot den levende gericht, een bevel aan den willenden om te willen, en aan den levenden om te leven; het luidt niet: dood de zonde en doe het goede, »opdat", maar »omdat" gij leeft. Daarom is het slechts noodig, dat de Geest het hart voor het woord der vermaning opent, om het als macht ter heiliging in den

vernieuwden mensch te doen optreden. Het te hooren, door den Geest, is het te beamen; want de wille wilde het reeds vóór het gehoord werd, omdat hij vernieuwd is in gelijkvormigheid aan het gebod. Als de wil het gehoorzaamt wil hij niet tegen, maar naar zijnen aard; maar toch is het noodig dat hij wil, en vermaand worde, opdat hij wil. Want gelijk niemand, hoe één zijn wil ook met de zonde moge zijn, zonder verzoeking van buiten volleerd wordt in het kwade, alzoo wordt geen heilige, hoe één zijn wil ook met de gerechtigheid zij, zonder vermaning volmaakt in het goede. Men verachte dan het woord der vermaning niet!

HEILIGHEID EN HEERLIJKHEID.

Welke slotsom is er te trekken uit de les der ervaring, dat de Wet, vanwege het vleesch, krachteloos ter heiliging is? Deze voorzeker, dat wij den dood vervallen zijn zoolang wij ons niet bevinden onder den invloed van een krachtiger beginsel dan het naakte gebod; want deze twee, de heerschappij des vleesches en de heerschappij des doods, zijn onafscheidelijk. Slechts zij leven, thans en eeuwig, in wie de wet, dat is, de heerschappij der zonde verbroken is, Rom. 8 : 2. Daarom heeft Paulus recht om te zeggen, dat er voor de geloovigen geene verdoemenis is; in hen toch is de overmacht des vleesches verbroken, en vervangen door de leiding van den Geest. Want God heeft in Christus' vleesch de zonde veroordeeld, en de vrucht dier veroordeeling is hare ontkrachting in ons door de genade des Geestes. Het evangelie van Paulus opent waarlijk den weg tot het leven, want het opent den weg tot de heiligheid, tot den wandel naar den Geest, de zalige vrucht der in Christus werkzame genade Gods. Dat is de groote gedachte van het achtste hoofdstuk uit den brief aan de Romeinen.

Dat de geloovigen door den Geest geleid worden, is

een feit; ware het anders, de proef op de som zou worden gemist, ja, Paulus' evangelie even onmachtig blijken om tot heiligheid, en daarmede tot de heerlijkheid te leiden, als de Wet. Vandaar legt Paulus op den wandel naar den Geest zoo grooten nadruk. Hij wil niet dat deze wandel achterblijve; want juist de gemeenschap, welke zij, die in Christus ter rechtvaardiging gelooven, aan den Geest hebben, bewijst de waarachtigheid van den door hen betreden, door Paulus verkondigden heilsweg. Uit de droeve omstandigheid derhalve, dat een christelijk belijder naar het vleesch blijft leven, leide men dus niets af ten ongunste van het paulinisch evangelie. Want dezulken hebben geen aandeel aan Christus; hun geloof is het echte, het ware niet. Zij mogen met Christus verbonden zijn, zooals de klimop met den boom, waarom hij zich strengelt, niet zóó zijn zij met hem vereenigd, als de ingeënte loot met den stam. Waar waarachtige gemeenschap is aan Christus, daar is ook zijn Geest, als wet, of heerschappij voerende macht, in 's menschen binnenste opgetreden, Rom. 8 : 2. En dat openbaart zich in den wandel. Zeker, zonder zonde is geen enkel christen; zoolang lust en vrees bij hem gevonden worden, blijft ook het gevaar om het vleesch uit lust of vrees ter wille te zijn. Maar toch, mag hij in de zonde vallen, het is hem onmogelijk in de zonde te blijven; in de zonde is het hem als werden licht en lucht van hem afgesneden. Als de wereldling het gebodene doet, verraadt hij in de onnatuurlijkheid, waarmede hij zich op het gebied der gehoorzaamheid beweegt en in de volvaardigheid, waarmede hij tot zijne gewone levenswijs te-

rugkeert, dat hij tegen zijne heerschende natuur in gehandeld heeft. Maar soortgelijk gaat het ook den geloovige; ook hij verraadt dat hij als tegen zichzelf in handelde toen hij het verbodene deed; het zondigen gaat hem niet van de hand, en allerminst voelt hij zich in de zonde als in zijn element, waar hij zich thuis zou gevoelen. Daarom is het ook onmogelijk, dat hij zijn eigen verzoeker zij, door de zonde op te zoeken en zijn vleesch te prikkelen, en dat hij niet blijde zou zijn, als hem staande de verzoeking de gelegenheid tot zondigen wordt ontnomen. Ja, zoo hij zondigt, hij doet het anders dan de onwedergeborene, en op zijn slechtst is hij nog beter dan de wereldling op zijn best. Want altijd en immer, ook in zijn droevigsten staat, verraadt de strijd des geestes tegen het vleesch, dat hij niet verlaten, maar geleid wordt door den Geest. Hoeveel moet deze leiding dan niet uitkomen in de dagen van zijn geestelijken bloei!

Onder deze leiding des Geestes verstaat Paulus niet diens werkzaamheid op het gebied der bijzondere Voorzienigheid, daarin onder meer te voorschijn getreden, dat Hij Jezus heendrijft naar de woestijn, of Filippus plotseling van den Kamerling wegneemt. Eene leiding heeft Hij op het oog, die allen gelooovigen gemeen is. Dezer leiding is de geloovige zich bewust, zij het ook, dat hij meestal eerst allengkens en trapsgewijs haar leert onderscheiden. Hij gevoelt zich onder eene macht, van zijn vleeschelijk leven niet slechts, maar ook van zijn persoonlijk leven onderscheiden. Haar aanwezen blijkt uit prikkelingen en aandrijvingen tot volbrenging van den

goddelijken wil; in voorlichting en waarschuwing; in weerhouding en bekrachtiging; in moedgeving en vertroosting. Kennelijk is de Geest, die hem leidt, van elken onheiligen Geest onderscheiden. Reeds daarin dat het vleesch hem nooit volgen wil, vijandschap als zijn bedenken is tegen God, onwillig en onmachtig om het gebodene te doen. En zoo het dit, uit vrees of misverstand, al schijnt te doen, wijkt het toch weer spoedig af. Om een onheiligen geest toch te volgen heeft men wel zijne conscientie, maar geenszins zijn vleesch te verloochenen; maar wie den Geest volgt, krijgt zijn vleesch tegen zich, en moet het achterlaten, als iets, dat onmogelijk mede kan genomen worden. Maar er is meer; vergeten wij niet er acht op te geven.

En wat is zulks? 't Is de omstandigheid dat de Geest, die den geloovige leidt, Zich steeds als de Heilige kenmerkt, door het heilig houden der orde, die, als grondslag van alle orde, in de Godheid zelve gevonden wordt. Want Hij stelt Zichzelven niet op den voorgrond; niet van Zichzelven spreekt, niet tot Zichzelven werkt Hij. Hij sluit zich aan Christus aan; naar Hem werkt Hij henen, steeds bezig om ons hart te openen voor diens woord, en begeerig te maken naar diens beeld; Christus in ons de plaats te geven, en door ons te verheerlijken, is Zijne heilige beooging. Na alles leidt Hij, door Christus, tot den Vader, de Bron, waartoe alle stroom moet wederkeeren. Daardoor onderscheidt Hij zich wezenlijk van elken valschen geest, die uit het vleesch of den duivel is. Want zulk een geest zoekt altijd zichzelf; hij spreekt uit zichzelf, naar eigene invallen en

fantazijen, verachtende den band van Christus' woord, en beoogt zichzelf, van Christus steeds zooveel afnemende, dat zijne heerlijkheid door den glans van het kreatuur wordt overschaduwd.

Waar nu 's menschen geest zich zoo van binnen uit onder de macht van den Geest Christi bevindt, is een staat des levens ingetreden. Paulus drukt zich te dezen opzichte zoo sterk mogelijk uit, als hij, Rom. 8 : 10b, zegt, dat de geest leven is om der gerechtigheid wil. Het leven is niet slechts onze hoedanigheid geworden, iets, dat wij, evenals het natuurlijke leven, zouden kunnen verliezen; 't is onze eeuwige, onvervreemdbare natuur zelve. Zoo is de gerechtigheid van Christus in de levendmaking van onzen geest toegepast, en in den rijkdom van hare rechtsgeving te voorschijn getreden! Gelijk het lichaam door den geest die in ons is, alzoo is de geest door den Geest, die in God is, levend geworden; sinds leeft er een godeverwant leven in ons, dat zich, in gedachte en handeling, als leven des lichts en der vrijheid openbaart, voortzetting van het leven Christi zelf.

Maar wat mogelijk zij, niet dat de gerechtigheid van Christus hare macht tot levendmaking uitsluitend op het gebied van onzen onzichtbaren mensch zou openbaren. Ook het lichaam zal herleven, de geheele, volle mensch. Zoo min de met Adams schuld belaste tot het leven vermag te komen, kan de met Christus' gerechtigheid bekleedde in het graf blijven. Wel is zijn lichaam nog een tijdlang om der zonde wil, Rom. 8 : 10, dat is, vanwege de zonde des geslachts, den dood onderworpen;

hij is evenmin van het sterven vrijgesteld, als de man van den knechtelijken arbeid en de vrouw van de smarten des barens. Want dit is niet de vrucht der verzoening, dat wij van lijden en sterven vrijgesteld worden, maar dat de bitterheid van beiden wordt weggenomen, wijl wij er den goddelijken toorn niet in proeven, wel lijdende naar het vleesch, maar niet in de conscientie. Maar al dragen wij zoo naar het vleesch de gevolgen der zonde, 't is maar voor een tijd, naardien wij uit de dooden zullen opstaan ten eeuwigen leven. Zoo toch luidt Rom. 8 : 11 het woord der belofte: indien de Geest desgenen, die Jezus uit de dooden opgewekt heeft, in u woont, zoo zal Hij, die Christus uit de dooden opgewekt heeft, ook uwe sterfelijke lichamen levendig maken, wegens Zijnen Geest, die in u woont. Wat zullen wij dan zeggen? Laat ons deze belofte omhelzen, en belijden, dat het niet aan eenige onvolkomenheid van Christus' gerechtigheid te wijten is, dat wij sterven, na gerechtvaardigd te zijn, maar alleen aan de wijsheid Gods. Voorzeker toch heeft Christus recht om de zijnen zonder sterven tot zich te nemen; blijkt het niet uit de overkleeding der heiligen bij zijne verschijning in heerlijkheid? Maar het heeft Gode behaagd, om den dood heerschappij te laten over ons vleesch, tot wij geheel stof zouden zijn, opdat Christus' kracht om den dood te niet te doen te meer, ja, ten volle openbaar worden zou.

Deze opstanding des lichaams is niets dan toepassing van de wet, dat het geheiligde verheerlijkt wedergegeven wordt aan den mensch, die het geheiligd heeft. Door dit in het oog te houden, blijft er geene ruimte over

voor de bedenking, dat de heiliging, tot welke het evangelie roept, niet dan ten koste van onze menschelijke natuur geschieden kan. En in wiens hart is zulk bezwaar niet opgerezen? Men waant zoo licht, dat men zich, eenigzins tenminste, aan zijn vleesch schuldig is, en zichzelf onrecht aandoet, door zijn vleesch niet ter wille te zijn. Laat deze gedachte niet bij u opkomen, zegt Paulus, Rom. 8 : 12; denk niet: 't is onmenschelijk om mij uitsluitend te laten leiden door een geestelijk beginsel, dat met mijnen aardschen mensch niet rekent, en mij de banen der engelen opvoert. Wij zijn schuldenaars, zoo zegt hij Rom. 8 : 12, voorzeker, maar — niet aan het vleesch, om naar het vleesch te leven. Schuld aan het vleesch, verre zij het van ons, ze te erkennen of te betalen. Wij doen onszelven geen onrecht als wij geene voldoening geven aan den zinnelijken, zelfzuchtigen drang onzer lichaamlijke of psychische natuur; integendeel onszelven zouden wij onrecht aandoen, lieten wij ons door het vleesch leven. Dat ware toch de kortste weg tot het verderf; 't ware een prijsgeven van den mensch der toekomst ter wille van den mensch van het heden. Wie zijne ziele liefheeft, late zich leiden door den Geest; want indien gij naar het vleesch leeft, zoo zult gij sterven, maar indien gij door den Geest de werkingen des lichaams doodt, zoo zult gij leven, Rom. 8 : 13. Is onze historie, evenals bij het dier, in den grond die van ons bloed, dan loopt zij uit op de algeheele verstoring onzes levens, op den dood. Onder Wet of zonder Wet, steeds loopt zondigen uit op sterven; door zichzelven te leven leeft de mensch zich uit. Reeds hier leert de ondervin-

ding, dat de dienst des vleesches de bloesems der jeugd verwelken doet, schoon zij nog pas even geopend waren, op het aangezicht van den vromen grijze daarentegen schijnt het morgenrood der onsterfelijkheid. Alleen de priester zal leven, hij die, door Gods Geest, het lichaam wijdt, tot instrument der gerechtigheid. De werkingen des lichaams dienen gedood, dat is, te niet gedaan, zoo namelijk, dat het lichaam niet overgegeven wordt aan den lust, en deze aldus in het lichaam geen orgaan ter zelfbevrediging meer hebbe. Dood zij het lichaam voor den wil des vleesches, die het aan zijn lust offeren zou, maar het worde Gode geheiligd, gewillig afgestaan, tot alles waartoe Zijn Geest het opeischt, tot werken of tot lijden. Het diene den geest, dat is, de wet der liefde, die de wet des geestes is; dan zal het, door den dood henen, komen tot het leven. Want het sterfelijke kan slechts door den offerdood onsterfelijk worden; elk echter die het leven op het altaar zoekt, zal het vinden, al was het ook eeuwen na zijnen dood. Zoo vormt de heiliging een wezenlijken schakel, een noodzakelijken overgang tusschen de rechtvaardiging en de opstanding; zonder haar zou de staat des doods, waarin de schuld ons bracht, niet worden opgeheven. En dit bewijst wel krachtig de goddelijkheid van Paulus' evangelie, dat het over allen, die het gelooven, den Geest der wijding brengt, welks gemeenschap noodig is om ons te brengen tot de opstanding uit de dooden.

Maar dit is alles niet. De gerechtvaardigde wordt, als bezitter van den Geest, niet slechts het leven deelachtig, eerst naar den innerlijken, daarna naar den uiter-

lijken mensch, hij wordt ook, met Christus, erfgenaam Gods, Rom. 8 : 17. Maar is er tot zulk eene stoute bewering recht? Ongetwijfeld; laat Paulus het ons slechts aantoonen. Wat is het voor een Geest, zoo vraagt hij, door welken hij, die in Christus gelooft, wordt geleid? 't Is niet de geest der dienstbaarheid tot vreeze, de geest van den slaaf, die zich kenmerkt door schuwheid tegenover zijnen meester, zoodat hij, instede van vrijmoedig tot hem te naderen, zich beklemd voelt in zijne tegenwoordigheid. Zoek dezen geest bij den godsdienstigen Heiden; daar heeft de vrees de goden gemaakt, daar worden de goden met gedekt aangezicht gediend. Zoek dezen geest bij den wettischen Jood, die het geloof Abrahams mist, en voor de majesteit van Wet en Wetgever geplaatst, vurig bidt, dat God niet al te dicht tot hem naderen mag. Maar de Geest, dien de geloovigen reeds in het Oude Verbond ontvingen, als kinderen, die boven het standpunt hunner bedeeling werden verheven, en dien de kinderen des Nieuwen Verbonds bezitten, uit kracht van het standpunt, waarop zij staan, brengt hen niet wederom tot vreeze. Want Hij is de Geest der aanneming tot zonen, dat is, tot mondige kinderen, die niet langer, in de Wet, welke aan de eerste beginselen der wereld dienstbaar maakt, tusschen zich en den Vader een voogd en verzorger noodig hebben, Gal. 4 : 1—5. Daaruit blijkt het, dat de hem geschonken Geest hun hart formeert tot de gestalte eens zoons, hun vergewissende van hun recht, om God, in Christus, als Vader aan te spreken. Als Geest des Zoons toch treedt Hij in ons op, die ons met den Zoon tot God naderen doet; Hij geeft bij

kinderlijken eerbied ook kinderlijke gemeenzaamheid, vrucht van het geloof, dat Christus voor ons het recht heeft verworven, om zonen Gods te zijn. En ligt nu de gevolgtrekking niet voor de hand? Voorzeker; zijn wij zonen, en geen onmondigen meer, dan zijn wij ook erfgenamen. Erfgenamen, van wien? Van God; wij erven wat Christus erft, de eerstgeborene van het huisgezin, waartoe wij als zonen behooren. Om te weten wat de titel van erfgenaam inhoudt, moeten wij op Christus' erfrecht zien; want het is met hem, die ons tot den rang van broederen verheven heeft, dat wij erven. Is God zelf zijne erfenis, dan is God zelf ook onze erfenis; aan Hem, de Fontein van het Leven, zullen wij gemeenschap hebben, elk onzer in de mate, die voor hem is weggelegd, en tot welke hij toebereid werd. Wat God reeds tot Abraham zeide: »Ik ben uw loon zeer groot", zal dan bevestigd worden aan al zijne kinderen, die, door het geloof, zijnen Zade werden ingelijfd. Alsdan zal God ons alles zijn, Hij ons licht, Hij onze kracht, Hij onze zaligheid, Hij onze heerlijkheid; wij Zijn beeld, wij Zijn afschijnsel. God zal ons met Zichzelven vervullen; God zal ons met Zichzelven bekleeden; instede van Zich terug te houden, zal Hij Zich aanmerken als eene erfenis, die ons met Christus toebehoort, en Zich aan ons mededeelen, om in ons te wonen, als eene fontein van onuitsprekelijke gelukzaligheid. Dan zullen wij het aangezicht Zijner heerlijkheid zien, en Zijnen naam op onze eigene voorhoofden dragen; Zijne zonen zullen als priesters Hem dienen, en als koningen heerschen over al Zijne werken. 't Is zoo, ook hier geldt de wet, dat het door

lijden tot heerlijkheid gaat; zoo groot echter is deze heerlijkheid, dat het lijden, om Christus' wil geleden, tegen haar opgewogen, te gering is om in aanmerking te komen, laat staan dat er evenwichtigheid tusschen beiden zou zijn.

Daarvan, dat zulk eene heerlijkheid ons werkelijk wacht, zijn aanwijzingen te over aanwezig. Zelfs de schepselen roepen ons toe, dat zij geen ijdel voorwerp van verwachting is, maar waarlijk voor ons is weggelegd. Immers verkeert alle schepsel wegens ons in een staat van verwachting? Zie, daar staat het schepsel, het hoofd opwaarts geheven, het oog voorwaarts gericht, als een, die zich uitstrekt om uit eens anders hand wat in ontvangst te nemen. Waarop wacht het schepsel? Is het niet op het te voorschijn treden van hare erfgenamen, de zonen Gods? Zoo wachtte het weleer op de verschijning van den eersten mensch, haar aangewezen heer, die haar tot hare bestemming leiden zou, door haar te gebruiken tot verheerlijking Gods. Maar hoeveel dringender is haar verlangen naar ons dan naar hem! Nu toch haakt zij naar de openbaring van ons zoonschap, gelijk eene barende naar de ure harer verlossing. 't Is geen wonder; door haren eersten heer is zij der ijdelheid onderworpen, dat is, afgeleid van hare bestemming om geheiligde wereld te wezen, en dienstbaar gemaakt aan wat wezen noch bestand heeft, aan het vleesch. Of is niet het gansche schepsel, tegen zijn aard in, slaaf van de dwaze lusten der zondaren? Daarom is het ook der verderfenis onderworpen; als ongewijd schepsel wordt het aan den vloek des doods overgegeven; met zijn meester

valt het ter aarde, met zijn meester ligt het in eenzelfde graf. Geen wonder dan dat de schepselen zuchten van verlangen naar de erfgenamen der heerlijkheid, die hen vrijmaken zullen van den scepter der slaven, en van den ban des doods, die om 's menschen wil over hen kwam. Deelgenoot wil het schepsel worden van de vrijheid der heerlijkheid van Gods zonen, alzoo namelijk, dat het vrij wordt van alle met zijne heilige bestemming strijdige overheersching, en zoo hergeven aan de kracht der volmaking, die het tot het hoogtepunt zijner ontwikkeling opvoeren zal. Dan zal het schepsel, in dienst van heiligen en hemelingen getreden, werkelijk gebruikt worden tot verheerlijking Gods; aan het speeltuig der schepping worden dan niet langer valsche toonen ontlokt, wijl het in handen des kunstenaars is gekomen, die er al zijn schoon uit te voorschijn weet te brengen. Reeds is de mensch, die het schepsel weer oprichten zal, verschenen, Christus, de Zoon, de Erfgenaam; maar eerst moet deze ons, zijne broederen, vrijmaken, dan haar. Vandaar verlangt zij naar onze verlossing als naar hare eigene; want de hare eischt de onze. Alzoo ademt het voorbesef onzer verheerlijking in alle dingen om ons heen; alle schepselen spreken van onze toekomst, aller drang is naar onze toekomst henen. Greep onze verheerlijking niet plaats, de historie der schepping liep niet af; leugen ware dan de hope der vrijmaking in de borst aller schepselen. Dan bleef de dood op aarde, en de weemoed aan den hemel; slechts Satan zou zijne winste, zijne vreugde hebben aan de schepping Gods. Men zou genegen zijn te vragen of het niet beter ware dat het geschapene te

gronde ging; en ja, toestemmend moest deze vraag beantwoord, ware het niet, dat in onze verheerlijking de waarborg harer wijding gegeven was. Ja, komen zullen de erfgenamen der schepping, die haar hergeven aan haren God, zij het ook dat God hen ophaalt uit afgronden van schuld, en uit dicht gesloten graven, hen, zonder wie de schepping in haar barenswee bezwijken zou, en stervend haren Maker verwijten, dat Hij ze eens had gemaakt.

Maar er is meer. Onze verheerlijking wordt ook geëischt als oplossing der tegenstrijdigheid, waarin wij door onze gemeenschap aan den Geest Gods gekomen zijn. Veel voorzeker hebben wij ontvangen toen ons de Geest geschonken werd, door wiens genade wij God Vader heeten. Maar kan deze Geest wel iets anders dan eerstelingsgave zijn? Gewis, daar moet iets op volgen; het bezit van zulk eene gave eischt onze verheerlijking. Door deze gemeenschap toch aan den Geest zijn wij zonen geworden; zóó namelijk, dat ons de zoonsgestalte is ingedrukt, en de uitoefening van het zoonsrecht gegeven. Maar daardoor juist is meer noodig geworden; er ontbreekt iets, er is iets onvolledigs. Blijkt het niet uit de plaats die er in ons leven overblijft voor de hoop? De christen weet zelf, dat hij nog slechts de eerstelingen ontvangen heeft, en den oogst nog heeft te wachten; zalig weet hij zich, ja, maar in hope, en — hope sluit immers het bezit in de hand uit? Nog bevindt hij zich in den toestand van iemand, die gehouden is met lijdzaamheid te wachten, tot hij ziet, wat hij tot nog toe slechts verwacht had, Rom. 8 : 23—25. Immers is het

lichaam nog niet verlost; nog is de uitwendige, zichtbare mensch met heel de schepping den dood onderworpen, onder de natuurwet gesteld, van kracht en heerlijkheid ontbloot, ja wel aan willekeur van zondige menschen onderworpen. Gewijd is het lichaam, maar toch blijft het steeds natuurlijk, vleeschelijk van hoedanigheid; 't is nog niet zóó van den Geest doordrongen, dat het vrij en onsterfelijk is, verheven tot werktuig, tot spiegel van het priesterlijk en koninklijk leven der zonen Gods. Zoo bevindt de zoon eene pijnlijke tegenstrijdigheid in zich; in hem ontmoeten, sinds de Geest des zoonschaps in hem is, de onverzoenlijkste tegenstellingen elkander. Hij is uiterlijk juist het tegendeel van wat hij innerlijk is. Hij gelijkt op eene arme maagd, die van den koningszoon de verzekering der huwelijkstrouwe ontvangen heeft, maar overigens tot haren trouwdag toe in haren onaanzienlijken staat is gelaten. Dat juist riep eene tegenstrijdigheid in het leven, tusschen wat zij rechtens en wat zij feitelijk, tusschen wat zij innerlijk en wat zij uiterlijk is; dat geeft haar recht om te zeggen, dat alles wat zij ontving, nog maar aanvang is van wat volgen zal. Zoo ook de christen; wat hem weleer natuurlijk toescheen, het leven in zijn gewonen, aardschen staat, is hem iets pijnlijks geworden, sedert hij tot den rang eens zoons is verheven. Vandaar zucht hij evengoed als het schepsel; deze twee, de christen en het schepsel verstaan elkander: samen hebben zij één uitzicht en samen slaken zij éene zucht. Hoe verlangt de geloovige naar de verzoening tusschen den staat van zijn innerlijken en den staat van zijn uiterlijken mensch, zooals

deze tot stand komt in de opstanding, gelijk zij de openlijke aanneming tot zoon, en de inbezitneming is van de erfenis der heerlijkheid! Welk een hijgen naar de harmonie, waarin de wanklank van thans wegsterft, welk een verlangen naar het uur, waarop hij niets meer te hopen hebben zal, wijl hij alles zal bezitten! Zou het dan mogelijk zijn, dat zijne hope haar graf vindt in hetzelfde hart, waarin zij door de ontvangst der eerstelingsgave is opgewekt? Mogelijk, dat de aanneming tot zoon haar eindbeslag niet zou krijgen, en als iets, dat het licht schuwen moet, nooit tot openlijk feit zou worden verheven? Neen, geen half verlost wezen kan de laatste vrucht van zooveel heilswerking zijn, als reeds is voorafgegaan; onze hoop is geen waan, onze disharmonie eischt hare oplossing; de christen is te veel om niet alles te worden. Onze verheerlijking is zeker, omdat zij noodzakelijk is.

Ja, dat is zij. En mocht er nog eenige twijfel overblijven, de ondervinding der heiligen, dat ook de Geest, die in hen woont, hunne verheerlijking wil, is er op berekend om den laatsten twijfel weg te nemen. Bij het zuchten van het schepsel en van den christen paart zich dat van den Geest, Rom. 8 : 26; drievoudig is de zucht, die van hier opstijgt naar boven, om den dag te vragen, waarop ons zoonschap wordt geopenbaard. Paulus herinnert hier aan zekere ondervinding, welke de geloovige opdoet, in tijden, waarop een gevoel van geestelijke zwakheid hem dreigt te overmeesteren. Hoe gewillig zijn geest ook moge zijn, om den drinkbeker des lijdens te drinken, of den doop der smarte te ondergaan, vleesch en bloed zijn anders;

hunne zwakheid kan met den geest geen gelijken tred houden. Ware de tegenspraak tusschen mijnen innerlijken en uiterlijken mensch slechts opgeheven, zoo zucht de christen; maar ach, mijn vleesch kan niet mede, mijn vleesch bezwijkt onder zijnen last. Met het oog op deze zwakheid zijner menschelijke natuur weet hij soms niet wat hij bidden zal, als de waterstroomen der verdrukking hem dreigen te overdekken. Zal hij zeggen: Vader, verlos mij uit deze ure? Ja, wegens zijne zwakheid zou hij bidden, dat de stroom rugwaarts week; maar ziet, eischen niet misschien de goddelijke raad, de vaderlijke eere, het tegendeel? Hij weet het niet; en in die oogenblikken van onzekerheid, van aarzeling, komt er geen gebed over zijne lippen, wijl hij niet weet, wat God wil dat hij bidden zal. In deze pijnlijke oogenblikken laat de Geest den geloovige niet verlegen; in ons wonende, leeft Hij al onze ellenden met ons door, en treedt Hij onder al onze moeiten helpend op, ons het gemis van Christus' lichaamlijke tegenwoordigheid ten volle vergoedende. En wat doet deze Geest dan? Hij bidt in ons, Hij, die steeds weet, wat Gode welbehaagelijk is, omdat Hij de Geest Gods is, die al Zijne diepten peilt. Wat Hij bidt, neen, dat hoort de geloovige niet, slechts wordt hij zich bewust, dat Zijn Leidsman, die bij hem is, Zich zijner aantrekt, en zijne belangen voordraagt aan den Vader; wat nood ook dat hij het weet, is het hem niet genoeg, dat God voor hem tot God bidt? En hoe wordt de christen zich deze tusschentreding des Geestes bewust? Daardoor, dat zij in onderscheiding der voorbidding van Christus, niet in het

hemelsch heiligdom, maar in Zijn tempel, het binnenste van den geloovigen zelven geschiedt. Nu toch is het onmogelijk dat de geloovige niet merken zou wat de Geest doet, want Hij doet het in hem. De beweging des Geestes brengt, vanwege de innigheid der verhouding, waarin Hij tot ons staat, eene beweging in ons binnenste teweeg; wij gevoelen ons onder de macht van een drang, die wel niet uit ons is, maar toch ons belang raakt; wij merken, dat hij zich uitstrekt naar een heil, dat onze bevatting te boven gaat, te weten, naar eene alle voorstelling, ja, alle begrip verre te boven gaande heerlijkheid, die voor ons is weggelegd. De bede des Geestes treedt voor ons besef op als een zucht des Geestes; wij kunnen dien zucht niet in woorden omzetten, onuitsprekelijk als hij is, omdat het heilgoed, dat de Geest met zoo sterken aandrang voor ons bidt, alles te boven gaat, wat wij ooit zouden kunnen denken; maar toch voelen wij ons gesterkt, door den ademtocht, die er door over onze zielen gaat. Want als wij bemerken, dat de Geest om onze verheerlijking bidt, beseffen wij terstond, dat het onmogelijk is, dat eenige verdrukking ons van onze toekomstige erfenis zou scheiden, die, wegens ons zoonschap, in de hemelen voor ons wordt bewaard. Door de wetenschap dat de Geest niet rust, evenmin als de schepping Gods, evenmin als ons eigen harte, vóór wij verheerlijkt zijn, grijpen wij moed. Gevoelende, dat God met ons is, en voor ons bidt, zeggen wij amen op alles wat God over ons heeft besloten, hoe zwaar het onzen vleesche ook zij, en vertrouwen wij, dat geene zwakheid ons op den weg naar het vaderland zal doen bezwijken. En

waarlijk, zulk eene slotsom mogen wij trekken, uit wat wij tijdens onze zwakheden van den bijstand des Geestes gewaar worden; want er blijft geene reden tot vrees over, of wij wel verheerlijkt zullen worden, als de Geest zelf het voor ons vraagt. Al doet de Geest ons slechts zuchten hooren, het is genoeg, zuchten des Geestes kunnen nooit vergeefs worden geslaakt. God verstaat ze, God verhoort ze; Hij zal ons de heerlijkheid geven, tot welke Hij bezig is ons te bereiden, in spijt van alle macht, die onze kroning zou willen verhinderen. Niet Satan zal zijn wille hebben, maar de Geest; mocht het al zijn dat op de zuchting van het gansche schepsel geen acht werd geslagen, en dat met ons eigen verlangen geene rekening gehouden werd, hier is meer dan beiden, hier is Gods Geest zelf, vragende wat Hij wenscht, neen, weet, dat God in de diepten Zijns raads voor ons heeft weggelegd, onze erfenis, onze kroon!

Voorts, wat de Zoon wil, wat de Geest wil, ook de Vader wil het, ja, de Vader vóór alles. Het is onmogelijk dat Deze hen niet verheerlijken zou, hen, die Hij riep en rechtvaardigde, omdat achter deze werkingen iets ligt, waaruit zij zich verklaren, en waarin hunne vrucht gewaarborgd wordt. Wat dan? 't Is de voorkennis en de verordineering; van deze nu weten wij dat zij onveranderlijk zijn. God heeft niet eerst geroepen, niet eerst gerechtvaardigd, en dan gekend en verordineerd, gekend uit hun geloof, en verordineerd wegens hun geloof, maar eerst gekend, en eerst verordineerd. Gekend, het wil zeggen, dat God er Zijn oog op geslagen, en Zijn hart op gezet heeft; 't is de akte der liefde, waarbij men zich

zoo aan iemand verbindt, dat deze ophoudt ons vreemd te zijn, en als het onze van ons wordt aangemerkt. Verordineerd, het wijst aan, dat God over de toekomst der gekenden, eene bepaling heeft gemaakt, deze namelijk, dat zij den beelde van hunnen Eerstgeborene gelijk zouden zijn. En dat hij juist het laatste, hunne gelijkheid aan Christus, het eerst heeft gewild, doet duidelijk uitkomen, dat roeping en rechtvaardiging middelen zijn, waardoor Hij het tot deze uitkomst henenleidt, en geenszins werkingen, aan welke de verheerlijking niet onafscheidelijk verbonden was. Hier is Paulus in de diepte zelve afgedaald, in de diepte van den raad van Gods liefde; op dezen eersten grond wijst Hij ons, opdat wij straks uit heel ons hart met hem den lofzang zouden aanheffen van de onmogelijkheid om van Gods liefde te worden gescheiden. Want ware de verkiezing niet tot de heerlijkheid, dan ware het te vroeg om reeds hier het lied der hope aan te heffen; maar nu het vaststaat dat Hij allen verheerlijkt, die Hij kent, en ze alles geeft, in Christus den Voorbidder, in den Geest der Vertroosting, wat noodig is, om van den eenen schakel der heilsorde tot den anderen over te gaan, mag het triumflied niet achterblijven.

Paulus vraag, Rom. 8 : 31, bevat eene uitnoodiging, om uit alles wat hij te voren gezegd heeft, de troostrijke slotsom af te leiden, die aan dit triumflied zijne stoffe geeft. Is God niet voor ons? Gewis, dat is Hij; want Hij heeft niets gespaard, zelfs niet Zijnen eenigen Zoon, waar het onze verlossing gold. Hij heeft niet gezegd: Mijn Zoon is voor Mij, voor de wereld is Hij niet;

zijn leven is mij kostbaarder dan het leven van menschen; integendeel heeft Hij hem, dat is, Zijne ingewanden, overgegeven voor ons, ja, tot voor de minsten onzer. Vraag het aan Abraham wat het zegt, om het eigen kind te nemen, er zich van te ontdoen, en het ten brandoffer op het altaar neder te leggen. Dat was eene daad zonder wederga; maar al bracht het eeuwen en hemelen in verbazing, toch reikt het niet toe tot vergelijking met Gods overgifte van Zijnen Zoon. Want Abraham gaf zijn kind aan God; hij reikte het uit zijne vaderarmen aan vaderarmen over; God daarentegen gaf Zijn kind over aan den vloek der Wet, om dien te dragen, aan de handen der beulen, om er door gefolterd te worden, aan den dood des zondaars, om dien te sterven. Zoo behoefde geen Izak te sterven. Geen Abraham ontving ooit den eisch, om zijn kind af te staan tot voldoening aan het recht; God alleen gaf Zijnen Zoon voor de zonde. Maar staat het vast, dat Abraham Gode niets meer onthouden zal, nu hij Hem zijn eigen vleesch en bloed ten offer heeft gegeven, niets, goud noch zilver, schapen noch ossen, Gen. 22:12, wat dan? Nu weet ik, zegt God tot Abraham, het oog op den gebondenen Izak gericht, dat gij Mij liefhebt; maar zoo wenden wij ook ons tot Hem, en zeggen: nu weten wij, dat Gij ons alles schenken zult; te lief hebt Gij ons om ons iets te onthouden, dat tot onze verheerlijking wordt geëischt, en ons niet alles te schenken, wat noodig is om ons veilig te stellen tegenover de vijanden onzer zaligheid. God voor ons; wie zal dan tegen ons zijn? Hij onze gerechtigheid; wie zal dan eene beschuldiging tegen ons in-

brengen, op grond van welke wij veroordeeld zouden worden? God ons schild; wie kan ons eene schade toebrengen, die ons niet ten voordeel zou worden gekeerd?

Maar een somber woord is er straks gesproken. Er is gezegd, dat wij slechts met Christus verheerlijkt kunnen worden als wij eerst met hem lijden. De kroon is slechts vrucht van kruis; en ziet, staat het al vast, dat God niet ophouden zal ons lief te hebben, ja, dat Christus zelf ons liefheeft, zal het niet aan eene van de vele machten, die ons tegenstaan, gelukken om ons van de liefde Gods te scheiden? Zoo de hand dezer liefde zich terugtrekke, is 't niet misschien mogelijk, dat er zich iets tusschenin plaatse, waardoor het haar onmogelijk worde ons te bereiken? Zie, alle machten schijnen gezworen te hebben niet te rusten voor zij een slagboom opgeworpen hebben, waarvoor de liefde Gods zelve machteloos blijft staan. Zal 't ooit zoover komen, dat de kreet van het kruis: verlaten, verlaten, op onze lippen het zegelied vervangt?

Zie, zoo is het op aarde; de bruid is gelukkig in de liefde haars bruidegoms; maar daar komt de dood, en neemt haren geliefde weg; wreedaardig plaatst hij zich als een onoverkomelijke afgrond, tusschen haar en den geliefde; haar geliefde kan haar niet meer troosten, niet meer helpen, niet meer sterken; zij is alleen. Maar van de liefde Gods kan ons niets scheiden; niets is bij machte om het zoover te brengen dat zij ons niet meer helpen kon, zelfs niet, om te maken, dat zij zich niet aan ons uitlaten zou, ons troostende onder den strijd. Laat het geloof de troostvolle verzekering aannemen, dat zich niets

tusschen Christus en Zijne bruid, tusschen den Vader en Zijne kinderen plaatsen kan. Velen zullen het beproeven; alles staat straks, als de profetie zich zal vervullen, tegen de gemeente op, om zoo mogelijk, haar te scheiden van haren God. Zij, die anders geëerd zouden zijn, worden thans, om Christus' wil, niet meer ontzien dan slachtschapen; men rekent ze evenals deze natuurlijk ten doode bestemd, en is elk uur gereed ze naar de slachtplaats te slepen. Maar ziet, met opzet wordt de hel losgelaten, opdat het blijke, dat deze liefde even machtig als begeerig is om hare voorwerpen tot de heerlijkheid te leiden. Wat toch zullen deze vijanden vermogen? Met heilig vermaak gaat Paulus alle schepselen voorbij, en na bij elk stil gestaan te hebben oordeelt hij, dat geen van hen afzonderlijk, en ook dat zij allen te zamen niet bij machte zijn om te maken, dat de liefde ons niet tot overwinnaars stellen zou. Eerst gaat hij dood en leven in zijne gedachten voorbij. Kan de dood het? Van de liefde der sterfelijken kan hij ons scheiden, daar hij ons overbrengt in eene wereld, waar de liefde der levenden ons met hare vertroostingen niet volgen kan; maar niet van de liefde Gods. Eer neemt hij ons weg van het gebied, waar zich tusschen God en ons iets zou kunnen plaatsen, en opent hij ons den weg tot volle vereeniging met onzen Heer. Of is het leven misschien sterker dan de dood? Het leven met zijne verzoekingen, zijne verstrooiingen, zijne belangen, het leven in eene booze, ellendige, onwaarachtige wereld? Maar de liefde Gods doet ons hier reeds aan het aardsche leven sterven, en vervult ons met een leven, dat ons tot doo-

den maakt voor alle smart en alle lust dezer aard. Of engelen, overheden, machten misschien, de machtigen van den hemel of de machtigen van de aarde? Geen engel vermag het, geen koning kan het; machtiger dan hun haat is Gods liefde; tegenover deze liefde zijn twee werelden machteloos. Want in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door hem, die ons liefgehad heeft. Vat gerust alles samen, wat er in dit leven gebeuren kan, en wat er in de toekomende eeuw zal geschieden, deze, die ons liefheeft, zal ons gewisselijk leiden tot de gemeenschap aan de heerlijkheid. Veilig zijn wij overal; veilig op de hoogte, als de geest opgevoerd wordt tot het paradijs, bewaakt zij onze zielen tegen de slang der hoovaardij; veilig in de diepte, gelijk een lichtengel ons behoedende tegen bezwijken, als de helle hare schaduw over ons werpt. Geen schepsel zal triomfeeren over de liefde van Christus en over de liefde van God; maar zij zal triomfeeren over al onze vijanden, in de ure, waarop de besluiten des Vaders volbracht, de beden des Zoons verhoord, de zuchtingen des Geestes geëindigd zullen zijn. En als al hare vijanden overwonnen zijn, zal zij glimlachend kunnen vragen, of er nog niet meer zijn te overwinnen?

GODS WEG MET ISRAEL.

Men weet dat God aan Israel de vergeving der zonde en de aanneming tot zoon had toegezegd, als eene vrucht, die het door tusschenkomst van zijn Messias ontvangen zou. Maar waar blijft nu Gods trouw? Want als Paulus gelijk heeft, dan is Israel van het heil vervallen; immers verwerpt het hem, dien Paulus predikt, als de eenige, door wien het zalig worden kan. Kan Paulus aantoonen dat God Zijn woord gehouden heeft, ook al valt nagenoeg heel Israel uit, het is wel. Zoo niet; dan blijft er, naardien het onmogelijk is dat God ontrouw zou zijn, een gewichtig bezwaar op Paulus' evangelie rusten. Waarlijk, er zou eene belangrijke leemte in Paulus' bewijsvoering overblijven, kon hij niet aanwijzen, dat de trouwe Gods zich ten volle rijmen laat met de verhouding, waarin Israel wegens de verwerping van zijn evangelie tegenover Hem is geraakt.

Het is in Romeinen negen tot elf, dat Paulus deze laatste bedenking tegen zijn evangelie wegneemt. Alzoo bevatten deze hoofdstukken geen aanhangsel, dat des noods, als buiten verband tot het voorafgaande, kan worden gemist. Veleer zijn zij de laatste schakel van een betoog, dat al de vorige hoofdstukken omvat, en welks

gemis de reeds gegevene bewijsvoering onafdoende zou doen zijn.

Nadat Paulus in de vijf eerste verzen van Romeinen negen ons een blik in zijn hart heeft vergund, om ons te doen zien, dat hij geenszins met ruwe hand het vraagstuk van Israels verwerping aanvat, maar met eene teederheid, die ons de meest voorzichtige behandeling waarborgt, gaat hij er toe over om dingen aan te toonen, die het ingebracht bezwaar in eens ontzenuwen.

Voorzeker zou Paulus moeten zwijgen, als alles, wat naar de Wet besneden was, tot het Israël behoorde, aan 't welk de belofte der gemeenschap aan het messiaansche heil gedaan is. Maar alzoo is het niet. Het Israel naar het vleesch en het Israel naar den geest zijn niet hetzelfde, maar twee: »want die zijn niet allen Israel, die uit Israel zijn, noch omdat zij Abrahams zaad zijn, zijn zij allen kinderen," vs. 6, 7. Is dit zoo, dan maakt God Zijne belofte niet ijdel, al vervult Hij ze niet aan allen, die besneden zijn; want Hij heeft ze slechts aan het Israel uit Israel gedaan.

Dit wordt door Paulus even spoedig bewezen als beweerd, en wel, vs. 7—9, door verwijzing naar iets, dat in het huis van Abraham, den vader des volks, geschiedde. Daar toch bleek, dat het bloed des Aartsvaders, zonder meer, geen recht gaf op de belofte. Was niet Ismaël evengoed als Izak uit Abraham? Toch kon hij den titel van kind niet dragen; hij was het slechts naar het vleesch. God toch beperkt de erfenis tot den zoon van Abraham, die het is krachtens het tot Sara gesproken woord der beloftenis: omtrent dezen tijd des jaars zult

gij eenen zoon hebben. Izak alleen wordt voor het zaad gerekend, voor het kind, dat de belofte erft, van God tot God te hebben, en zoo Zijn kind en erfgenaam te zijn. Zoo heeft God zelf, bij de grondlegging van het volksbestaan, in Abraham's huisgezin, allen volgenden geslachten tot waarschuwing, getoond, dat niet alle kinderen Abrahams naar het vleesch van Hem bedoeld zijn, toen Hij sprak van het zaad, en beloofde, om er een God van te zijn tot in alle eeuwigheid.

Maar Paulus staat niet alleen bij Abraham, maar ook bij Izak stil. Men zou toch tegen het zoo even gebracht bewijs nog kunnen inbrengen, dat Ismael, de uitgeworpene, ook zoon eener slavin, en bovendien, goddeloos van aard was. Er schijnen bijzondere redenen voor zijne uitwerping te bestaan; 't is nog niet bewezen, dat God enkel uit vrijmacht zoo handelde. Welnu, wil men zien, dat God uit souverein welbehagen Abrahams zaad tot kind der belofte stelt, of ook van het beloofde heil vervreemdt, men lette slechts op wat in Izaks huis geschiedde.

Wij bevinden ons niet, gelijk zoo even, tegenover twee kinderen van twee moeders, een uit de vrije, en een uit de slavin, maar tegenover kinderen van eene zelfde vrouw, tegelijk in haren schoot ontvangen. Hier dus niet de minste schijn, als gaf de meerderheid der moeder Gode aanleiding om een kind te bevoorrechten. Wij bevinden ons, niet gelijk zoo even, binnen een kring, half door menschelijke, half door goddelijke werking gevormd, maar in eene reeds van den zoon des vleesches afgezonderde familie, binnen den door de beloftenis gevormden kring. Zoo ergens derhalve, dan schijnt hier de goddelijke vrij-

heid aan de heiligheid des zaads gebonden. En toch treedt God in dit gezin op als Souverein, die in geen opzicht aan het vleesch gebonden is, en geen recht tegenover Zich erkent. Want Hij zegt tot Rebecca: »de meerdere zal den mindere dienen"; en hiermede maakt Hij tusschen Jacob en Ezau eene scheiding even scherp, ja nog scherper, dan de scheiding tusschen Izak en Israel. Want niet zóó was Gods bedoeling, dat Ezau Jacob dienen zou als Gibeon, wel ondergeschikt naar het vleesch, maar toch deelgenoot van den theocratischen zegen. Neen, uit vergelijking met Mal. 1:3 blijkt dat hij door God ten vijand gesteld zou worden, van Zich en van Israël. Maar misschien maakt God zulk een onderscheid met het oog op het gedrag der beide kinderen? Geenszins; nog vóór de kinderen geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, sprak Hij Zijn woord tot Rebecca. Vóór de geboorte, ja, maar misschien toch zoo, dat Zijn besluit wel in tijdsorde het doen of laten der kinderen voorafging, maar overigens zich richtte naar 't geen Hij van hun doen of laten vooruit zag, en dies in 't wezen der zaak achter hen stond? Maar dan ware Zijn besluit eigenlijk geen besluit, en slechts een rechterlijk oordeel, dat een mensch ook wel had kunnen maken, zoo hij slechts wist hoe de betrokkenen zich gedragen zouden. Men stelle zich toch op het gebied des wereldbestuurs niet op hetzelfde standpunt als zij, die op het gebied der wereldschepping geen Schepper, slechts een Fatsoeneerder der stof erkennen, door bloot van een wereldrichter te willen weten, en den vrij bepalenden Souverein te loochenen! Neen, zonder in het minst in aan-

merking te nemen, wat goed of kwaad de beide kinderen zouden doen, stelt Hij Jacob tot erfgenaam en Ezau tot slaaf.

Dat Israel, het volk, dat zijne verwerping onmogelijk acht, en een apostel tot leugenaar maakt, omdat het zich anders zelf als verworpen moet beschouwen, er bij stilsta. Blijkt het niet, dat God Zich aan geene voorrechten bindt, die slechts langs den natuurlijken weg zijn verkregen, maar de Vrije blijft, de Vrije in Abrahams huis, de Vrije in Izaks huis? eilieve, waarom ook niet in het huis Israels! Welken grond heeft Israel toch om te zeggen, dat het in geen geval in Ismaëls of Ezaus lot deelen kan, en, in elk geval, deelgenoot van het messiaansche heil worden moet? Stond het vast, dat al de kinderen des vleesches ook kinderen der belofte waren, of tenminste, dat de menschelijke werken de goddelijke vrijheid aan banden legden, ja, dan kon Israel gerust zijn, gerust, zelfs na verwerping van het kruis. Maar het vergete niet, dat God met opzet reeds in het huis zijner vaderen eene gedragslijn heeft gevolgd, die alle nageslachten leert, dat Hij zijn recht, om van de erfenis te vervreemden wie Hij wil, in geen geval bij zijn verbond prijs gegeven heeft. Het vergete niet, dat er een Edom voortkomen kan uit Izak, een Judasvolk uit Israel. En waarlijk, betwist Israel Gode dat recht, dan moest het zijne eigene volksheiliging voor partijdig en onwettig verklaren; want het is Gods volk geworden ten koste van Arabier en Edomiet! Want mag God thans niet meer uitwerpen, wat Hij wil, hoe mocht Hij het dan doen in Abrahams, of tenminste, in Izaks huis, nog wel zonder

opzicht tot goed en kwaad? En toch ware, zonder die uitwerping, Arabier en Edomiet gelijk geweest aan Israel, neen, erger nog, ware Israel in Ismael, Jacob in Esau opgelost, de mindere in den meerdere. Dan moet het van stonde aan Arabier en Edomiet als verongelijkte beschouwen, en zichzelf rechtvaardiger rekenen dan de God zijner historie. Waarlijk weet Paulus den Farizeer te vangen in zijn eigen net!

Maar nog is de Jood niet tot zwijgen gebracht. Hij zou kunnen zeggen, dat Jehova, na Ismael en Ezau krachtens Zijne vrijmacht van de belofte vervreemd te hebben, Zich aan het zaad Jacobs op Sinaï verbonden had; is dan Zijne vrijmacht in Israel tenminste niet beperkt door Zijne eigene beschikking, waarbij Hij Zich Israel ten volk aannam?

Paulus heeft het antwoord gereed; bewijzen zal hij, uit Mozes zelven, dat God, door het met Jacobs zaad op Sinaï gesloten Verbond, het recht Zijner Vrijmacht niet prijsgegeven heeft. Daartoe verplaatst hij ons, in vs. 14 en 15, naar zeker keerpunt in 's volks historie, waar dit kennelijk uitkomt. 't Is het oogenblik, waarop Israel, door de zonde met het kalf, geheel rechteloos staat tegenover den Heer des Verbonds. Reeds maakt Jehova Zich op, om het recht, dat het verbond Hem toekent, in 's volks vernietiging te doen gelden; maar Mozes springt in de bres. God laat zich verbidden, en neemt het volk weer aan, maar onder zekere bepaling en beperking. Het volk van thans blijft Zijn volk, gewis, niet uit Mozes' lendenen zal Hij Abraham een koningsvolk geven, neen, dit volk zal den titel van zaad Abrahams blijven

dragen. Maar van de rechteloosheid des volks, thans gebleken, en, ontzachlijk verschijnsel! steeds bevestigd, zal Hij gebruik maken om Zich in Zijne vrijmacht heerlijk te openbaren. Schoon God des volks, zal Hij in zijn midden optreden als Rechter, om de zonde te straffen aan hen, die Hij, naar Zijn vrijmachtigen wil, tot vaten Zijns toorns heeft gesteld: ten dage Mijns bezoekens, zal Ik hunne zonde over hen bezoeken, Ex. 32:34. Vergeeft, behoudt, zaligt Hij, 't zal steeds uit ontferming zijn, nooit uit verplichting; men versta het wel: ontferming is de grond van Israels behoudenis, en wat is ontferming over een schuldige anders dan eene weldaad, die onverdiend is, uit loutere goedwilligheid geboren, zoodat niemand zeggen kan, dat God onrecht doet als Hij ze inhoudt, en ruimte geeft aan het recht. Israel blijft het volk; maar in 't midden zijner zonen wandelt de vrijmacht, dezen genade bewijzende, genen recht doende, zonder opzicht op iets, dat in den mensche is. Wordt iemand deelgenoot der erfenis, daaruit verklaart het zich, als uit zijn diepsten grond, dat God gewild heeft, wat Hij recht had te laten, wat niemand Hem afeischen kon. 's Menschen willen en loopen zal geen invloed hebben op Gods willen en loopen; uit erbarming, niet omdat 's menschen wil den Zijnen bepaalt, niet bij manier van tegemoetkoming aan 's menschen ijver, neen, uit erbarming behoudt Hij. En is dat zoo, welnu, wie durft Hem dan het recht betwisten om ook anders te handelen? Om met den Jood te doen als met Farao? Om te verwerpen, wegens de zonde te veroordeelen, zoodat de zondaar zelf zijn vonnis over zich uitvoert, en in zijn val

dient, om den Naam Gods heerlijk te maken op de gansche aarde? Wie niet schuldig is om te behouden heeft recht om te verwerpen? En wel is het opmerkelijk dat God juist bij den aanvang van 's volks historie gezegd heeft, dat Hij zich als de Vrijmachtige openbaren zou, opdat alle navolgende eeuwen het weten, en geen vleesch zich gelden late voor Zijn aangezicht!

Zoo is dan aangetoond dat God Zich het recht der Vrijmacht in Israel heeft voorbehouden; alleen op die voorwaarde toch heeft Hij het bondbreukig volk gespaard. Niemand zegge dan dat God onrechtvaardig handelt als Hij zoovelen uit Israel verwerpt als Hem behaagt. Hij maakt er slechts gebruik door van Zijn recht. Wat zegt men dan, dat Paulus' evangelie niet waarachtig zou zijn, omdat het anders wel door het volk Abrahams zou zijn aangenomen. Weet men dan niet dat God zelf gezegd heeft, dat niet allen, maar slechts zoo velen, als Hij wilde, door het geloof in het evangelie komen zouden tot de gemeenschap aan het beloofde heil?

Zoo heeft Paulus zijn pleit gewonnen. Maar hij voorziet een storm van bedenkingen tegen de leer der vrijmacht, die hij zoo uit de Schriften te voorschijn heeft gebracht. En daar het hem juist te doen is om Israel tot zwijgen te brengen, acht hij zijn pleit niet gewonnen vóór hij alle tegenspraak verstommen deed, die zijne voorstelling der goddelijke vrijmacht opwekken mocht. Kan de vrijmacht Gods door den Jood niet worden geloochend, er blijft toch nog ruimte voor het verkeerde hart, om haar als een wapen tegen God zelven te keeren.

Wat klaagt Hij dan nog? want wie heeft Zijnen wil wederstaan, vs. 19? Zoo zal de Jood misschien zeggen; als het alles gaat naar Gods vrijmachtigen wil, welnu, dan moet God ook zwijgen tegenover den zondaar, wijl diens verharding immers door Zijnen wille is gewild. God zwijgen tegenover het schepsel? Zoo wil het de mensch: God moet geen recht hebben om den verharde zijne hardnekkigheid te verwijten, wijl Hijzelf hem immers heeft verhard. Aan het schepsel het laatste woord in het gericht; dat schepsel mag rekenschap vragen aan zijnen Maker, en zeggen: waarom hebt Gij mij alzoo gemaakt? En Paulus keert het om, neen, niet God, het schepsel zwijge: wie zijt gij, o mensch, die tegen God antwoordt? Geene de minste poging doet hij om een antwoord te geven op die stoute tegenbedenking: wat klaagt Hij dan nog? en daarmede juist toont hij dat hij meent wat hij beweert, als hij den mensch het recht ontzegt, om zich met God in twistgesprek te begeven. Want als hij een antwoord ging geven, zou hij, tegen zijn eigen zeggen in, het recht van vragen erkennen; dit, en geenszins onvermogen om de laatste bedenking van het tegensprekend schepsel op te lossen, gelijk veler waanwijsheid droomt, is van zijn zwijgen de reden. Daarom vergenoegt hij zich, te dezer plaatse tenminste, om te zeggen, dat de mensch geen meerder recht heeft, om God rekenschap af te eischen van diens beschikking over hem, als het leem om dit den pottebakker te doen. Niemand zal een pottebakker de bevoegdheid betwisten om van zijn leem zulke vaten te maken als hij wil, het eene tot eervol, het andere tot verachtelijk gebruik? Maar staat Israel dan te-

genover God als het leem tegenover den pottebakker? Staat het volk zoo laag, is het volk zoo rechteloos! Ja; zelf heeft het, bij monde van den profeet Jezaja, God zijn Pottebakker genoemd, Jez. 64 : 8; »Wij" zoo spraken zij tot Hem, »wij zijn leem, en Gij zijt onze Pottebakker; men ziet het, Paulus slaat Israel niet lager aan dan het bij monde van zijnen profeet zichzelf gedaan heeft. En God heeft het niet tegengesproken, maar veeleer gezegd, Jer. 18 : 6: »Zal ik ulieden niet kunnen doen, gelijk deze pottebakker, o huis Israëls? ziet, gelijk leem in de hand des pottebakkers, alzoo zijt gijlieden in mijne hand." Ja, het volk is leem; zij hebben allen gezondigd, zijn allen gelijk; God kan er uit maken wat Hij wil, vaten ter eere, vaten ter oneere, en het vat is niet bevoegd te zeggen: waarom hebt Gij mij alzoo gemaakt.

En wie zal lust krijgen om met den Pottebakker te twisten, die met aandacht het oog weiden laat over Zijn werk? Zal men tegen Hem opstaan, als men ziet, dat Hij de vaten des toorns, tot het verderf toebereid, met vele lankmoedigheid verdragen heeft vs. 22? Reeds stond Zijn besluit om Zijnen toorn in hun verderf bekend te maken, en Zijne macht in hunne verdelging te bewijzen, vast; nochtans haastte Hij zich niet ten gericht. Men lette er op, 't is niet zonder opzet, dat Paulus er opmerkzaam op maakt, dat Zijn wil tot toorn en machtsbetoon Zijner verdraagzaamheid voorafging; want daardoor juist wil hij op de heiligheid van Gods gramschap wijzen. Ook de mensch toornt, maar, ten teeken dat zijn toorn naar de wet van den hartstocht, eene macht over hem is,

eerst dan, als zijne lankmoedigheid ten einde is; 't is uit gebrek aan lankmoedigheid, dat hij toornt. Niet alzoo God, eerst besluit Hij om »toorn en macht" te openbaren; dan geeft Hij, ten teeken dat Hij Zijnen toorn in Zijne macht heeft, en hem niet uitgieten wil, dan over een gansch verwerpelijk schepsel, Zijner lankmoedigheid ruimte. Ja, dan opent Hij juist voor de vaten des toorns een tijdperk van verdraagzaamheid, dat ons, kortzichtige kinderen van het oogenblik, alras te lang toeschijnt; maar Hij doet het omdat Hij het onkruid niet uitrukken wil vóór het rijp is, en het vat niet omwerpen vóor het van onreinheid overloopt, om in den dag des toorns de rechtvaardigheid Zijns toorns te laten blinken. Ja, toonen wil Hij dat Hij slechts het verwerpelijke verwerpt, door zoolang te verdragen, wat Hij verderven wil, dat elk schepsel ten laatste uitroept: werp het weg, o God, het mag er niet langer zijn. Ja, straks in het gericht zal God toonen, dat Hij van Zijn recht, om te verwerpen wat Hij wilde, een rechtvaardig gebruik heeft gemaakt; want zij, die Hij in dien dag verderft, zullen wezens blijken te zijn, wier gruwelen elk schepsel zullen doen uitroepen: O God, dit is het wonder, dat Gij ze eerst nu verderft, en ze zóó lang kondt dragen.

Maar dit is alles niet; men lette ook op de keerzijde van Gods besluit, de lichtzijde zouden wij ze mogen heeten, namelijk op het gebruik dat Hij van Zijne vrijmacht maakt, om den rijkdom Zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid te openbaren, die Hij te voren tot heerlijkheid heeft bereid, vs. 23. Ontken de rechteloosheid van den mensch, en leer, dat God niet als vrij-

machtig Souverein, maar als tot betaling gehouden schuldenaar tegen hem over staat, en gij kunt niet langer zeggen, dat Hij rijk in barmhartigheid over ons is. Hoeveel Hij ons geeft, als Hij den hemel Zijns aangezichts voor ons opent, zie, dat treedt eerst in het licht, als is gebleken, dat Hij ons evengoed als gindsche vaten des toorns, had kunnen verwerpen. Vanzins om den rijkdom der gave te voorschijn te laten treden, die Hij ons geeft, als Hij ons tot heerlijkheid voorbestemt, tot het koningschap en het priesterschap des hemels, doet Hij eerst Zijne vrijmacht te voorschijn treden, opdat wij weten, niet slechts dat Hij ons niets schuldig is, maar ook dat Hij recht heeft ons te straffen. En hoe toont Hij dit? Waarlijk niet alleen door zulks ons te zeggen; God spreekt zoowel in feiten als in klanken, Hij maakt daden tot woorden, opdat wij weten zouden, dat Hij meent, wat Hij zegt. Door werkelijk, niet slechts enkelen, maar zelfs velen, hunner besnijdenis, ja hunner rechtvaardigheid naar het vleesch ten spijt, tot vaten des toorns te bestemmen, toont Hij hoe groot Zijn recht en onze rechteloosheid zijn; hier spreekt de daad, hier brengt het feit tot zwijgen. Ja, niet slechts verwerpt Hij, maar Hij verblindt, schoon altijd zóó, dat Hij den mensch niet anders behandelt, dan deze zelf zich behandelt, hard makende, wie zelf, duister makende, wie zelf zich dit doet, zoodat niemand Hem zou kunnen verwijten, dat Hij, in plaats van met zijnen wil medewerken, hem gedwongen had, om te worden wat hij niet wilde zijn. En waar Hij nu zoo toont wat Hij bevoegd is te doen, zie, daar teekent zich de rijkdom Zijner genade ten volle af; daar blinkt

zij als de middagzon, en doet zij aller engelen harpen trillen.

Er is nog iets daar Paulus opmerkzaam op maakt, namelijk op de omstandigheid, dat God Zijne vrijmacht getoond heeft, door in de plaats der uit Israël geworpenen, zoovelen uit de Heidenen aan te nemen, als Hij wilde. Want Hij zegt, dat God de vaten der barmhartigheid niet slechts uit de Joden geroepen heeft, maar ook uit de Heidenen, vs. 24. En dit punt roert hij niet aan om Israel noodeloos te kwetsen, maar om eene andere reden. Namelijk om aan te wijzen, dat God van Zijne vrijmacht zulk een gebruik heeft gemaakt, als meest dienstig was, om Zijne trouw aan Israel te bevestigen. Eene zaak toch staat vast, verre van Paulus om het den Jood te betwisten, dat God, hoe vrij Hij ook bleef tegenover de bijzondere personen in Israël, aan het geheel des volks Zich ten God verbonden heeft, en aan Zijn verbond trouw houden zal. De Jood zegge, als hij de meesten zijns volks, naar Paulus' evangelie, verworpen moet verklaren, niet, dat dit evangelie valsch is, wijl God anders ontrouw zou moeten zijn; want de toekomst zal leeren, dat God trouw is aan datgene, waaraan Hij zich verbonden heeft, namelijk aan het geheel des volks. Men wachte, vóór men oordeele, slechts de toekómst af; reeds is God bezig naar haar heen te leiden, en het middel daartoe, het is, hoe vreemd het schijne, datgene, wat haar voor altijd schijnt af te snijden, de roeping der Heidenen, om de plaatsen te bezetten, die Jacobs zonen verlaten hebben. Dit is de gang, welken Paulus betoog thans neemt, om aan zijn einde den tegenstander alle bedenking voor goed af te snijden.

Ja, de roeping der Heidenen is met het oog op Israels belang geschied. Een feit is zij, Israels ergernis ten spijt; vele profeten kondigden haar aan, en Israels ongeloof wettigde haar ten volle. En zie nu, o Israel, hoe zij aanwijst, dat gijzelf nog niet van God zijt verstooten. Opmerkelijk is het alreeds, dat God, in de toebrenging der Heidenen, rekenen blijft met de bevoorrechting Abrahams. Want Hij stelt de geroepenen uit de volken niet naast Israel, hen vormende tot eene afzonderlijke gemeenschap, met eigene historie en eigene belangen; neen, in den reeds geplanten olijfboom, in Israel, lijft Hij ze in. Wat heeft Israel zich dan te beklagen? De takken van den boom, welks wortel Abraham is, vallen bij duizenden af; gestruikeld toch zijn de meeste Joden over den steen, die hunnen voet op het pad huns eigengerechtigen strevens in den weg werd gelegd, Rom. 10. Zal God Zijnen olijfboom laten sterven? Neen; uit de volken vult Hij hem weer aan; takken, van den wilden olijf der volken afgehouwen, ent Hij in de plaats der afgevallene takken in, opdat Zijn olijfboom blijve. Ja, niet tot ondergang, maar tot heerlijkheid Israels, strekt de toevoeging der uitverkorenen uit de volken; daardoor juist wordt Israel gered, en tot een koningsvolk gemaakt, dat heel de wereld overdekt.

Maar er is meer: en hierop vooral wil Paulus wijzen. Gods bedoeling met de toebrenging der Heidenen reikte nog verder; zij sloot de wederoprichting der afgevallene takken in zich. Waarom toch maakt Hij van Zijne vrijmacht gebruik door de Heidenen te roepen tot de gemeenschap aan Israels erfgoed? Wat Israel betreft,

zoo deed Hij het, naar Paulus' verzekering, in aansluiting aan Deut. 32 : 21 gegeven, om het tot jaloezy te prikkelen, en zoo tot Zijne nooit geheel geslotene Vaderarmen terug te voeren. Daartoe stelt Hij de uitverkorenen uit de Heidenen niet tot »gasten en bijwoners", Ef. 2 : 19, tot »houthakkers en waterputters", maar tot volle huisgenooten en medeërfgenamen. 't Is opdat Israel, ziende dat de Heidenen de goederen bezitten, waarop het zelf het naaste recht heeft, in naijver ontstoken, zich beijveren, om ze, even goed als zij, door het geloof in Christus deelachtig te worden.

Maar zal dit heilgoed tot jaloezy prikkelen, dan moet het zijnen bezitter duidelijk aan den Jood aanwijzen als erfgenaam van het door de profetie aan Israel toegezegd heil. Dit brengt ons tot de meening, dat Paulus bepaaldelijk, of tenminste allernaast, het oog heeft op de gave des Geestes, door de profeten aan het Israel der laatste dagen toegezegd, eene gave, door welke heel het volk tot profeet worden zou, in woord en werk machtig en wonderlijk. Iets toch dat ijverzucht opwekt moet in het oog springen; wat den Jood tot jaloezy prikkelt, moet iets zijn, dat bij hem bekend staat als een zeker merkteeken van Jehova's gunst, wijl het als het hoogste goed beschouwd moet worden, door God aan Zijn volk toegezegd, en dies met opzet het laatst gegeven. Nu is de gave des Geestes de eigenaardige belofte en verwachting van Israels volk. Niet het in God, met Christus, verborgen leven, 't geen den Jood niet in het oog valt; niet de belijdenis van het messiasschap onzes Heeren, die door den Jood niet wordt erkend; niet de beloofde uiter-

lijke zegen, daar deze in deze bedeeling nog op zich doet wachten; maar de heerlijkheid, welke de gave des Geestes den Christen bijzet, is het wat den naijver van den Jood opwekken kan. Dat op Joodsch standpunt het bezit des Geestes gold als onbedriegelijk kenmerk der gemeenschap met Jehova, blijkt reeds daaruit, dat alle bezwaar tegen de toediening des doops bij Petrus wegvalt, als hij bemerkt dat de heiden Cornelius met zijn gezin den Geest even goed ontvangen heeft als de Joden, Hand. 10 : 47 en 11 : 17. Ja de mededeeling des Geestes wordt aangemerkt als een getuigenis Gods dat het onderscheid is weggenomen; Hand. 15 : 8, 9. Een Jood, die Heidenen hoort profeteeren, moet òf zijne conscientie verkrachten, òf bekennen, dat deze Heiden ontvangen heeft, wat den Jood was beloofd, maar ontgaan, omdat hij geweigerd heeft, deze kostelijke gave te ontvangen door tusschenkomst van den verhoogden Christus. En zoo bezien, krijgt het beteekenis, dat Paulus de gemeente vermaant om naar geestelijke gaven te jagen, maar meest naar die des profeteerens; want door deze gave wordt de ongeloovige overtuigd, en zal hij verkondigen, dat God waarlijk onder de heiligen is, 1 Cor. 14 : 24, 25.

't Is zoo, de heerlijkheid der Gemeente wordt eerst bij Christus' wederkomst in haren vollen glans en door geheel Israel gezien. En daarom is het waarschijnlijk, dat de bekeering des volks eerst dan plaats grijpen zal, als de gemeente geopenbaard wordt in heerlijkheid, te meer, daar de staat der kerk in de laatste dagen dezer bedeeling geenszins geschikt schijnt te zullen zijn om Israel in zijn geheel ijverzuchtig te maken. Hoe dit

ook zij, Paulus spreekt er zich niet nader over uit; wel schijnt het, dat hij zich de bekeering des volks niet zeer nabij, en allerminst als rechtstreeksche vrucht zijner eigene apostolische werkzaamheid dacht, maar zich bepaalde tot het aanwenden van pogingen om tenminste eenigen uit zijn vleesch te behouden. En daarom was hij er steeds op uit om zijne bediening heerlijk te maken. Met deze uitdrukking wil hij niet zoozeer zeggen, dat hij zich beijvert om zijn ambt heilig en getrouw waartenemen, als wel om het glans van zich te doen verspreiden. Niet daardoor echter, dat hij in schitterende welsprekendheid optreden of door wonderen des gerichts indruk maken zou, maar zoo, dat hij zich beijvert, om de kerk naar alle kanten onder de Heidenen uittebreiden, en de geloovigen onder haar door oplegging der handen met de gaven der toekomende eeuw te verrijken. En dat alles opdat de rijkdom der Heidenen Israel overtuige, dat de Christus, door wien zij deze schatten hebben ontvangen, ten onrechte door hen verworpen wordt. Daardoor hoopt hij tenminste zijn vleesch, dat is, de Joden, tot jaloezy te verwekken, en door dezen prikkel eenigen uit hen te behouden. Werkende onder de Heidenen had hij zijdelings het oog op Israel gericht. De zucht om zijn eigen vleesch te behouden, vuurde hem aan, om ten beste der Heidenen te werken. 't Was een roerend schouwspel om een Jood zijn leven te zien wijden aan de zaliging van Heidenen, en hun het erfdeel zijner eigene broederen te zien brengen. Met verbazing vraagt men of de eisch der zelfverloochening, aan zulk een arbeid verbonden, niet al te groot is. Maar

zie hier deze Jood zelf, ons mededeelende, dat God hem sterkt door hem te zeggen, dat hij zijne broederen in dezelfde mate het heil nader brengt, als hij zijnen dienst onder de Heidenen heerlijk maakt. Nu Israel eens gevallen is, komt de rijkdom der Heidenen hen ten bate, als prikkel om te begeeren, wat het mist. Reeds in Paulus' dagen, hoeveel te meer nu, is de tijd gekomen, dat de belangen der beide helften van het menschelijk geslacht niet meer strijdig tegenover elkander staan, wijl de geestelijke rijkdom der Heidenen tot hefboom dient voor de oprichting Israels.

Staat het echter vast dat God tot Zijn doel komen zal, te weten, tot de wederoprichting van het thans gevallen Israel? Ja, het staat vast. Dat God deze wederoprichting wil, behoeft geen betoog. De Profetie getuigt het. Zegt niet Jezaja 59 : 20, dat er een Goël uit Sion komen zal, »door welken de Messias verstaan wordt, die als de naaste bloedverwant der Joden, hen uit het verderf trekken en verlossen zal" (Kantt. St. V.) En voegt hij er in vs. 21 niet bij, dat God het verbond met hen weder oprichten zal, na eerst, volgens 27 : 9, hunne zonden van hen te hebben weggenomen? Zoo mag de Profetie spreken; want »de genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk," Rom. 11 : 29. 't Is zoo, zij zijn thans vijanden, dat is, door God tot voorwerpen van Zijnen toorn gesteld, en diensvolgens als vijanden behandeld door verbanning van de heilige erve, vs. 28. Maar dit zijn, zij slechts met opzicht tot het evangelie, om onzentwil anders gezegd, zij zijn tot vijanden gesteld, opdat het evangelie niet door hen zou worden gekend, en hunne

daardoor teweeg gebrachte uitwerping, voor ons Heidenen plaats maken zou in Abrahams huis. Maar in het licht der verkiezing zijn zij »beminden"; hoe zou het dan mogelijk zijn, dat God hen voortdurend verstiet, en hun belang aan dat der volken offerde? Zij zijn nog steeds beminden om der vaderen wil. En daarom zal God, nadat de volken binnengegaan zijn, en daarmede de reden vervallen is, waarom Hij van Zijn recht tot uitwerping Israels gebruik maakte, Israel weer aannemen, en de heerlijke gaven, dezen volke verleend, wijden en werkstellig maken.

Zelfs zijn zij heilig tot op den huidigen dag, Rom. 11. Wie de Wet kent weet, dat het het offer van de eerstelingen des deegs den geheelen spijsvoorraad des meels heiligde, Num. 15 : 18—21. Hierin spreekt zich het eeuwig beginsel uit, dat de heiliging van den wortel die der takken in zich sluit. Op Israel toegepast wil het zeggen, dat heel het nageslacht heilig is door zijne aartsvaderen. Vreemd moge dit klinken, onjuist is het niet; slechts houde men in het oog, dat deze heiliging den geheiligde zelven van geen nut is. Deze heiligheid dient tot niets anders dan tot schakel om wortel en vrucht, voorgeslacht en nageslacht aaneen te verbinden; gelijk zij in de heiligheid der vaderen haren grond heeft, alzoo haar wit in de toebrenging van het nageslacht. Een soortgelijk voorbeeld levert ons de heiliging van den ongeloovigen man door de geloovige vrouw, 1 Cor. 7 : 14, evenzeer vrucht van zekere tijdelijke verhoudingen, waarin de geheiligde, krachtens het Godsbestuur tot het heiligend voorwerp, dat is, hier tot de vrouw staat, en tot

het te heiligen voorwerp, het kind, dat de heiligende werking van de vrouw op het kind niet te niet gedaan worde, maar over den schakel des mans henen, ongehinderd haren gang ga. Voorzeker is zulk eene heiligheid slechts voorbijgaande; zij beoogt niet de zaligheid van den geheiligde, maar van zijn zaad; zij stelt de heiliging voor tot haar laagtepunt afgedaald; en nochtans is het van groote beteekenis voor ons, om te weten, dat Israel van God nog steeds als geheiligd wordt beschouwd. Want is in de vaderen het volk geheiligd, dan is de wederaanneming des volks ook verzekerd; geslachten mogen dan verloren gaan, eens komt toch het geslacht, waarin het volk herleeft.

En daarom, dat de goddelijke wil om Israel weer tot Zich te brengen vast staat, is de vraag naar 's volks wederopneming in den grond de vraag naar de macht Gods. En op deze vraag geeft Paulus het antwoord: Ja, God is machtig om ze weer inteënten, Rom. 11 : 23. Was God machtig, zoo zegt hij, om Heidenen, takken van den wilden olijfboom, inteënten op den stam Abrahams, zou Hij het dan de takken van den boom zelf niet kunnen doen? Men bedenke toch welk een ontzaglijk wonderwerk die inenting der Heidenen was. De wilde olijfboom had met den tammen niets gemeen dan de soort. Tusschen Heiden en Jood was slechts dit gemeen, dat beiden menschen waren. Overigens liep alles uiteen; de takken naderden niet tot elkander, maar groeiden uit in verschillende richting. De Heidenen kenden Israels God niet, zochten niet als Israel de gerechtigheid der Wet, geloofden niet aan een Messiaansch rijk, en hadden geene

beloften van God ontvangen; ten eenenmaal verzinnelijkt, waren zij kinderen der natuur geworden, zonder dorst naar God. Welk eene macht moet er in God zijn om zulke lieden, op de prediking van een Gekruiste, door den dienst van ongeletterde Joden, snellijk, als in een oogenblik, voor Israel, voor Christus te winnen; om ze in den tammen olijfboom, tot dusver voorwerp van spot, inteplanten, om ze te bewegen vaderland en vaderhuis als voor niets te achten, ten einde den zegen Abrahams en het heil in Christus te gewinnen! Wie zulk een ommekeer in het hart van menschen teweeg kan brengen, moet ook machtig zijn om de natuurlijke takken in hunnen eigenen olijfboom in te enten. In zake de inenting der Heidenen ging alles tegen de natuur in; hunne inenting in Christus was in strijd met heel hun historisch verleden, en vond in hunne reeds gevormde bewustheid geen punt van aanhoud of aansluiting; Christus was hun in elk opzicht vreemd. Toch is het geschied: het tegennatuurlijke is door het bovennatuurlijke tot stand gebracht. Maar ziet, hoeveel te meer is God machtig om de natuurlijke takken in hunnen eigenen olijfboom inteënten! Zeker, het werk der bekeering eischt overal dezelfde oneindige kracht, maar hier, bij Israel, is de inenting in overeenstemming met de historie en bestemming des volks, en, in dat opzicht, niet tegen de natuur inloopende. De Heiden moet tot een nieuw volk overgaan; hij moet Israels wereldbeschouwing overnemen, en ingaan in het stelsel van aanschouwingen, dat door Wet en Profetie gevormd, voor den Jood het natuurlijk raam is, waarbinnen het weefsel zijns godsdien-

stigen levens afgewerkt wordt; hij moet zich bewegen tusschen lijnen hem van nature geheel vreemd; hij moet zijne hope vestigen op eene belofte, aan een, die niet van zijn volk was, gedaan, zich onderwerpen aan eene wet, zijnen vaderen niet gegeven, zich verlaten op een Messias, tot dusverre in zijne wereldbeschouwing misplaatst, en zich voegen tot de erfenis van een volk, welks erve hem naar natuurrecht vreemd zou zijn. Hoe geheel anders met Israel! De Israeliet houdt door het geloof niet op Israeliet te zijn; hij wordt het er eer ten volle door. Hij wordt niet van zijne heilige vaderen vervreemd, maar aan zijne vaderen weergegeven. Hij behoeft zijne Wet en Profetie, de richting waarin deze zijn denken en streven hebben geplaatst, niet met iets anders en vreemds te verwisselen. Zijn innerlijk leven blijft zich bewegen tusschen de tegenstellingen van schuld en verzoening, smet en reiniging, onheilig en heilig, verleden en toekomst, wet en genade, profetie en vervulling, hij blijft in zijne eigene wereld. Met dit onderscheid dat hij nu geestelijk beziet, wat hij vroeger vleeschelijk beschouwde, en dat, waar hij weleer slechts een gekroonden Messias wilde, nu de Gekruiste zijn lust en hoop geworden is, en het leven des kruises zijn leven. Zou het bij God onmogelijk zijn om zulk een ommekeer bij hen teweeg te brengen, Israel weer te geven aan, weer te maken tot Israel? O neen; Hij is machtig om Israel weer inteënten. Wat Hij aan Paulus zelf gedaan heeft, bewijst het; want wat Hij aan éénen kan doen, dat kan Hij immers doen aan allen.

En wanneer zal de oudste zoon het huis weer ingaan?

Eerst moet de volheid der Heidenen binnen zijn, dat is, het geheel der uitverkorenen uit de volken. Hier zullen de laatsten de eersten zijn, en de eersten de laatsten. Israel moest de volken inhalen; het heeft het niet gedaan; nu gaan de volken voor, en moet Israel wachten, tot zij binnen getreden zijn. Lang kan het dus nog duren, vele geslachten zullen allicht nog wegsterven, vergaande onder Gods toorn, gelijk het verworpen geslacht in de woestijn, voor het geslacht komt, waarover Gods ontferming zich uitbreidt. Want als de apostel zegt, dat gansch Israel zalig zal worden, dan wil hij niet leeren, dat alle Joden zullen worden behouden. Niet over de dooden spreekt hij; het oog heeft hij op een tijdstip van Israels geschiedenis op aarde, dat uiteraard slechts hen omvat die tijdens hetzelve op aarde leven. Zeggen wil hij alzoo, dat de historie van Israel uitloopt op een punt, waarop de dan levende Joden in hun geheel tot Christus zullen wederkeeren. Vóór dien tijd worden slechts enkelen toegebracht, ons ten teeken, dat God nog steeds bezig is Zijn oud volk te gedenken, Rom. 11 : 1. Maar dan keert de volle, breede stroom terug; dan zal men van een bekeerd volk kunnen spreken. Dit is de zalige inhoud der aan Paulus geopenbaarde verborgenheid, Rom. 11 : 25.

Wij hebben gezien dat Israel moest worden uitgeworpen, opdat de Heiden zou worden ingelijfd: ons geluk eischte Israels schade. Maar deze wet, die wij achter ons zien heerschen, blijkt aan het slot der historie vervallen te zijn. Er is tusschen beide belangen, die van Israel en die van de volken, slechts tijdelijk eene te-

genstelling; want de wet, dat het heil van de eene, dat der andere partij uitsluit, is niet in de natuur der dingen gegrond, gelijk de wet, dat het donker moet worden in het oosten, zal het licht worden in het westen. 't Is slechts iets dat tot de orde van Gods historischen heilsraad behoort; 't is slechts eene beschikking Zijner alles besturende wijsheid. Aan het einde der historie zal het heil der Joden niet uit eene verwerping der Heidenen voortspruiten; integendeel zal Israels aanneming voor de wereld als eene opstanding uit de dooden zijn, Rom. 11 : 15. Want hoe groot een zegen zal hunne aanneming niet òver ons brengen, als reeds hunne verwerping de verzoening der wereld was? De Heidenen zullen het huis niet behoeven uittegaan om voor Israels ballingen plaats te maken; zelven zullen zij de deur voor hen opendoen om ze in hun huis te ontvangen. »Alzoo zal er aan het eind der tijden geen nieuwe wanklank noodig zijn om de volle harmonie aan te brengen." Ja, daardoor eerst ontstaat de volle harmonie, dat beiden, Heiden en Jood, hunne stemmen vereenigen in éénen lofzang, de een om Gods ontferming te prijzen, waardoor Hij Zich vinden liet van wie niet naar Hem vroegen, de ander door Gods trouwe te loven, waardoor Hij zijn volk weer opzocht, nadat het eeuwen lang een volk van lasteraren was geweest.

»Een reiziger gelijk, die den top des bergs beklommen heeft, keert de apostel zich ten laatste om, en werpt den blik achterwaarts, op den afgelegden weg. Afgronden

gapen aan zijne voeten, maar golven van licht hebben ze vervuld; met zijn blik beheerscht hij den onmetelijken horizon, die zich van alle kanten uitstrekt. »O diepte!" zoo roept hij uit, Rom. 11 : 33, het oog gericht op het eeuwig raadsbesluit Gods over Joden en Heidenen; »des rijkdoms" zoo laat hij er op volgen, om die diepte nader te omschrijven, en den indruk te geven, dat zij vol is van schatten, niet uit te putten, niet te overzien. En van wat vol? van wijsheid en kennis. Beide begrippen zijn nauw verwant en gaan in elkander over; wijst de eerste meer op het overleg, waarmede God Zijn wereldplan heeft gemaakt, de meest gepaste middelen kiezende om Zijn wil, de verheerlijking Zijns naams te bereiken, de andere legt den nadruk op den omvang van dat wereldplan zelf, als een oneindig tal saamverbondene reeksen van verhoudingen in zich besluitend. Wat te zeggen van Zijne oordeelen, het waarom der feiten, en van Zijne wegen, het waartoe der feiten? Wie buigt niet het hoofd, als hij ziet dat God eerst de Heidenen, Rom. 1, daarna de Joden onder de zonde besluit, opdat het einde Zijner wegen betoon van ontferming over beiden zou zijn? Wie zwijgt niet stil van verrukking, als hij ziet op den Eénen in wien Hij beiden, Jood en Heiden, weer saamvergadert, Ef. 1 : 10? Wie breekt niet uit in lof, als hij den Heiden ziet aangenomen, opdat hij den Jood tot jaloezy prikkele, en den Jood barmhartigheid bewijze, zelf tot weg geworden voor Israels wederkeer. Gestreng zijn de beschikkingen van Gods vrijmacht over Israel; maar zullen wij hare oordeelen niet prijzen, als wij merken dat zij zoovele wegen zijn, waarlangs Hij komt tot de bevestiging Zijner

trouwe aan Israel? En welk een voorrecht voor ons, om te mogen nederzitten aan de voeten van den man, aan wien Hij den rijkdom der wijsheid Zijns raadsbesluit heeft laten zien? Zeker, ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen en onnaspeurlijk zijn Zijne wegen; alleen de Geest peilt de diepten; maar omdat de diepte er is om van ons doorgezien, en de weg er is, om van ons overgezien te worden, heeft Hij ze den apostel geopenbaard. 't Is opdat de kerk niet stare in een afgrond, vol duisternis, maar in eene diepte vol licht, en bekenne dat God alleen groot is.

Ja, God alleen. Waar blijft de mensch? Waar zijne wijsheid? Waar zijne verdienste?

Zijne wijsheid? Hoort het, Heiden! Niemand heeft Gods zin te voren geweten, of mede zitting gehad in Gods raad. Wie heeft den zin des Heeren gekend, of wie is Zijn raadsman geweest? Waar blijft gij, o mensch, gij, die niets weten kunt, voor God zich verklaard heeft, gij, die geboren werd, toen Gods besluit reeds was vastgemaakt?

Zijne verdienste? Hoort het, Israel! Geene verdienste des menschen heeft Gods willen bepaald. Niet als een schuldenaar, die wat te vergelden heeft, maar als een erbarmer, die slechts genade heeft te bewijzen, staat Hij voor ons. Wie toch heeft Hem eerst gegeven, en het zal hem weder vergolden worden? Gij, misschien o mensch, gij die Zijne Wet hebt overtreden, gij, die Zijnen Zoon hebt gekruist?

Maar zoo moet het zijn: God blijve God! God, degene uit Wien alles is, alle raad en alle feit. God, degene door Wien alles is, zoo zelfs dat het doen des menschen slechts door Zijne tusschenkomst doen wordt, en, zij het ook tegen de bedoeling van zijn bedrijver in, onmiddellijk

dienst doet als schakel van Zijnen raad. God degene tot Wien alles is; alle eere en alle lof. God alleen mag aan het einde der historie blinken. Hem de heerlijkheid in der eeuwigheid, amen!

Hoe onwaar en ondiep, hoe onwetenschappelijk is elke beschouwing der geschiedenis buiten dit Paulinisch uitgangspunt genomen. Op het standpunt van den kroniekschrijver staat men niet meer; de vraag: wat is er gebeurd? is niet meer de eenige. Maar men staat nog niet goed al staat men hoog. Valsch toch is elke beschouwing, waarbij men als leidende gedachte de historie der ontwikkeling van des menschen geest aanneemt, gelijk de meesten dit doen. Op dit standpunt komt men ten laatste tot de vraag waar die ontwikkeling toch henenvoert, tot een eindeloos streven of tot ontbinding van ons geslacht? En de wijsgeeren weten het niet. Zij zien eindelooze verten of een einde zonder weder-aanvang voor zich uit, maar geen wit, geen doel. En dat mag zeker geene historische wetenschap heeten, die zoo eindigen moet met haar voorwerp, het menschengeslacht, als het grootste raadsel voor ons oog te plaatsen. Wetenschap in wijsheid vindt men slechts op Christelijk standpunt. Jammer slechts dat zoo vele Christenen beneden hun standpunt staan. Dat Christus gekomen is om vrede te brengen op aarde, ja, men belijdt het, maar verstaat er slechts door dat Hij tusschen mensch en mensch, op zijn best, dat Hij tusschen volk en volk vrede brengt. Men eert Hem als de wegnemer van de breuken, welke de zonde tusschen de menschen deed ontstaan, als dengene, die alle harten eens maakt tot éen hart, en alle handen eens in een doet

slaan. En dat is zeker waar, maar 't is het volle niet. Want dit is het grootste, dat Christus de vijandschap verzoent, welke de verkiezing in 't leven heeft geroepen, als zij het geslacht in twee helften deelde, die tusschen Israel en de Volken eerst, die tusschen de Christenheid en den Jood daarna, Ef. 2 : 14 enz. Christus brengt een historischen vrede aan. Wij kennen de groote tegenstelling, die de verkiezing in 't leven roept, als zij de reeds in rassen en talen en volken gescheidene menschen in tweeën deelt, en de bestaande scheiding tot die van Heiden en Jood verheft. 't Is deze tegenstelling die Christus historisch opheft, historisch, dat is door zijn dood en zijn wereldbestuur, waarlijk niet slechts, zelfs niet allereerst door zijne leer. De historie te kennen is er het plan Gods in te zien. En dan moeten wij zeggen dat niemand zuiverder wijsbegeerte der geschiedenis gegeven heeft dan Paulus, wiens hoofdgedachte zich alzoo laat weergeven: door scheiding tot hereeniging in God.

INHOUD.

BLADZ.

	Voorwoord	3
I	De geheele wereld verdoemelijk I	5
II	De geheele wereld verdoemelijk II	27
III	De gerechtigheid des geloofs	47
IV	Verzoening I	66
V	Verzoening II	87
VI	De weg tot het heil	106
VII	De doop	135
VIII	Wet en Evangelie door elkander bevestigd	158
IX	De verwachting van den gerechtvaardigde	183
X	Christus en Adam	207
XI	Het vraagstuk der Heiligmaking I	233
XII	Het vraagstuk der Heiligmaking II	267
XIII	Heiligheid en heerlijkheid	295
XIV	Gods weg met Israel	318